

Co-funded by
the European Union

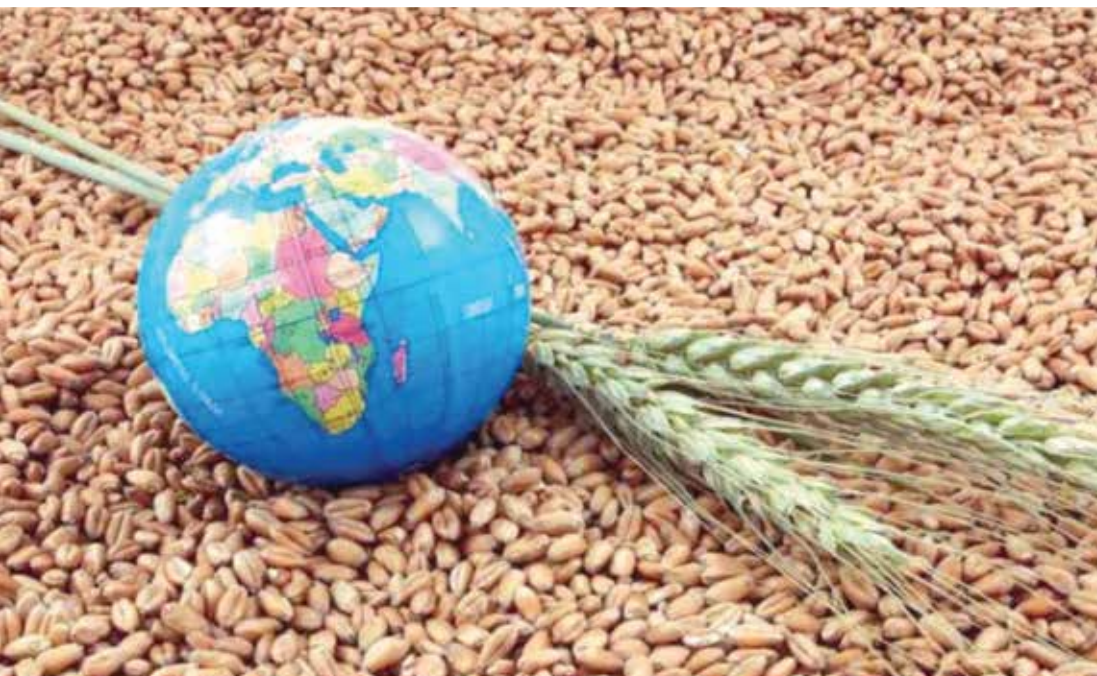

Jean Monnet
Chair - EUJUSEF

CAZACU VITALIE

SECURITATEA ALIMENTARĂ A UNIUNII EUROPENE

Chisinau • 2025

Co-funded by
the European Union

Jean Monnet
Chair - EUJUSEF

CAZACU VITALIE

SECURITATEA ALIMENTARĂ A UNIUNII EUROPENE

Chisinau • 2025

Note de curs a fost publicată cu sprijinul Comisiei Europene în cadrul implementării proiectului educațional ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH – JM Chair European Union - Area of Justice, Security and Freedom (EUJUSEF), ref. 101081375.

Recenzenți:

Pertru ROȘCA, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

Rodica BURBULEA, doctor în științe economice, conferențiar universitar

Note de curs “*Securitatea alimentară a uniunii europene*” constituie un studiu elaborat în baza analizei sistemice a literaturii de specialitate, ce reflectă politica agrară și asigurării securității alimentare a cetățenilor uniunii europene.

care în ansamblu constituie școala europeană a cercetării Uniunii Europene și formării cadrelor profesionale în domeniul managementului european.

Lucrarea este destinată studenților, masteranzilor, doctoranzilor și celor interesați de integrarea europeană și securitatea alimentară.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Cazacu, Vitalie.

Securitatea alimentară a Uniunii Europene / Vitalie Cazacu; Universitatea de Stat din Moldova, Jean Monnet Chair – EUJUSEF. – Chișinău: [S. n.], 2025 (Print-Caro). – 272 p.: fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor. – Co-funded by the European Union. – [100] ex.

ISBN 978-5-85748-257-5. – ISBN 978-5-85748-258-2 (PDF).

338.439(4):061.1EU(075.8)

C 32

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu implică aprobarea conținutului, care reflectă doar opinia autorului și nu implică responsabilitatea Comisiei pentru utilizarea informațiilor conținute în lucrare.

The European Commission’s support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

©Vitalie Cazacu, 2025

CUPRINS

TEMA I. Istoricul integrării economice în Europa.....	7
1. Ideea europeană și concretizează ei.....	7
2. Etape și forme ale integrării economice vest-europene	11
3. Asigurarea celor patru libertăți de circulație	15
Probleme de recapitulare	20
Bibliografie	21
 TEMA II. Organizarea și procedurile Uniunii Europene	22
1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene și funcțiile lui	22
2. Procesul decizional în UE.....	29
3. Tipologia și conținutul politicilor comunitare	33
4. Criteriile de aderare la UE. Extinderea UE.....	43
Probleme de recapitulare	47
Bibliografie	48
 TEMA III. Politica comercială a Uniunii Europene	49
1. Introducere în politica comercială a UE	49
2. Cadrul instituțional și juridic.....	51
3. Instrumentele politicii comerciale	56
4. UE în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC).....	59
Probleme de recapitulare	64
Bibliografie	64
 TEMA IV. Agricultură în Uniunea Europeană.....	66
1. Caracteristicile generale ale agriculturii în Uniunea Europeană	66
2. Politica Agricolă Comună (PAC)	69
3. Rolul agriculturii în asigurarea securității alimentare în Uniunea Europeană	72
Probleme de recapitulare	77
Bibliografie	77

TEMA V. Politica Agricolă Comunitară	78
1. Apariția Politicii Agricole Comunitare și principalele rațiuni ale existenței ei1	78
2. Mecanismul de sprijinire a PAC.....	83
3. Reforma Politicii Agricole Comunitare: necesitate, noi orientări	88
Probleme de recapitulare	93
Bibliografie	93
 TEMA VI. Reforma politicii agricole comune.....	95
1. Reformele PAC	95
2. Principiile PAC	103
3. Etapele reformei PAC	107
4. Preocuparea social și protecția mrdiului	117
Probleme de recapitulare	120
Bibliografie	120
 TEMA VII. Planul Strategic al Politicii Agricole Comune (PAC) 2021-2027	122
1. Structura și principiile Planului Strategic PAC 2021-2027....	122
2. Obiective strategice și priorități ale PAC 2021-2027	123
3. Mecanisme de finanțare și implementare	124
4. Impactul Planului Strategic asupra agriculturii europene și mediului	125
Probleme de recapitulare	125
Bibliografie	126
 TEMA VIII. Esența funcționării sistemului de securitate alimentară al Uniunii Europene în contextul dezvoltării durabile a statelor membre	127
1. Considerații generale	127
2. Sistemul de securitate alimentară al Uniunii Europene	130
Probleme de recapitulare	142
Bibliografie	143

TEMA IX Metode de analiză, evaluare și previziune a eficienței funcționării sistemelor de siguranță alimentară din Uniunea Europeană	144
1. Abordarea SUSFANS în măsurarea securității alimentare	144
2. Ancheta gospodăriilor casnice	158
3. Metoda FAO de evaluare a securității alimentare	165
4. Indicele global de securitate alimentară	169
5. Prognozarea securității alimentare în țările Uniunii Europene	172
6. Unele evaluări ale securității alimentare în Uniunea Europeană	174
Probleme de recapitulare	181
Bibliografia:	182

TEMA X. Politica Uniunii Europene privind securitatea alimentară: impactul asupra securității alimentare a Republicii Moldova în contextul Acordului de Asociere	183
1. Considerații generale	183
2. Impactul ZLSAC asupra securității alimentare a Republicii Moldova	185
Probleme de recapitulare	202
Bibliografie	202

TEMA XI. Problema alimentară mondială în stadiul actual: factori și consecințe	204
1. Aspecte instituționale și funcționale ale sistemului internațional de securitate alimentară	204
2. Concepte moderne de creștere a nivelului de securitate alimentară a populației	209
3. Problemei alimentare globale	215
Probleme de recapitulare	219
Bibliografie	219

TEMA XII. Securitatea alimentară în sistemul internațional de securitate: provocări, amenințări și riscuri..... 220

1. Problema alimentară mondială în stadiul actual: factori negativi și consecințe	220
2. Securitatea alimentară în sistemul internațional de securitate: provocări, amenințări și riscuri	227
Probleme de recapitulare	237
Bibliografie	238

TEMA XIII. Asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova în contextul problemei alimentare globale și regionale 239

1. Abordări teoretice, conceptuale și practice pentru asigurarea securității alimentare în Moldova.....	240
2. Caracteristicile europene și regionale ale dezvoltării piețelor agricole și agroalimentare în contextul asigurării securității alimentare în Republica Moldova	252
3. Conceptul și specificul securității alimentare în Republica Moldova: aspecte științifice și practice	256
4. Interesele naționale ale Republicii Moldova în sectorul alimentar	267
Probleme de recapitulare	271
Bibliografia:.....	272

TEMA I. ISTORICUL INTEGRĂRII ECONOMICE ÎN EUROPA

1. Ideea europeană și concretizează ei
2. Etape și forme ale integrării economice vest-europene
3. Asigurarea celor patru libertăți de circulație

Scopul temei: studierea conținutului și procesului de formare a Uniunii Europene.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme ar trebui să fiți capabili:

- să prezentați etapele de evoluție a Uniunii Europene;
- să cunoașteți esența și condițiile de funcționare a Uniunii Vamale;
- să cunoașteți esența și diferența dintre noțiunile „piață comună” și „piață unică”;
- să expuneți cele patru libertăți care asigură funcționarea eficientă a Pieței Unice;
- să prezentați premisele care au condiționat formarea Uniunii Economice și Monetare;
- să expuneți conținutul și etapele formării Uniunii Economice și Monetare.

1. Ideea europeană și concretizează ei

Potrivit unor autori ideea de Comunitate europeană datează aproape de două milenii. La această idee au visat mulți gânditori și oameni politici. De menționat, că pe noi nu ne interesează enumerarea tuturor încercărilor teoretice, a tuturor tentativelor practice, explicarea motivelor și pretextelor ce au stat la baza acestor încercări, explicarea eșecurilor.

Ne vom opri totuși asupra istoricului ideii de integrare europeană începând cu timpurile cele mai vechi și până la etapa concretizării ideii de integrare economică europeană.

Este un fapt de necontestat, că Europa este moștenitoarea civilizației grecești, romane și a bisericii creștine, iar dacă vorbim de o unire a Europei, trebuie să admitem că ea a început în Italia, la

Roma. Roma a fost aceea, care pentru prima dată a impus Europei o unitate politică. De la Marea Neagră și până în Anglia, din Carpați, în Perinei au mășăluit legiunile romane, cerând popoarelor imperiului o unitate și o ordine bazate pe aceleași legi romane.

Puterea politică a Romei a fost subordonată de puterea religiei creștine, locul deținător de pax romana luându-l pax christiana. A venit apoi rândul primului mare unificator european, regele francilor, Carol cel Mare, să realizeze un imperiu care avea aproximativ teritoriul celor șase fondatori ai Pieței Comune.

De-a lungul întregii epoci feudale, lupta pentru independență și suveranitate, pentru extinderea granițelor și domeniilor diferitor prinți a abătut pentru un timp preocuparea de la o viziune europeană globală. Ideea reapare foarte timid spre sfârșitul secolului al XIV-lea și mai viguros în secolul al XVI-lea, când câteva planuri, unele nu prea dezvoltate, vorbesc de un fel de organizații europene, de genul unor adunări de regi și prinți, care trebuiau să reprezinte marile puteri și să supravegheze menținerea păcii.

În “Republica foarte creștină” a avocatului Pierre Dubois (sec. XIV) pentru prima dată în istorie în locul ideii și principiului subordonării se propune egalitatea între suverani, republica imaginată urmând să fie condusă de un fel de consiliu laic format din înțelepți și experți, având însă ca arbitru Sfântul Scaun.

În vederea unei lupte comune contra otomanilor tânărul rege al Boemiei Georg Podiebrad propune suveranilor Europei în anul 1462 un proiect de “Congretatio Concordiae”, care prevedea convocarea unei adunări de regi și prinți creștini, în scopul asigurării păcii. O astfel de Conferință internațională permanentă, cum am denumi-o astăzi, urma să-și aibă armată, funcționari și buget propriu.

În 1645, Sully, pe numele său adevărat Maximilian de Béthune, ministrul regelui Henric al IV-lea, plecând de la motive confesionale, propune un plan politic de organizare a Europei pe baze federaliste. Federația preconizată trebuia să fie republică, iar șeful ei – regele Henric al IV-lea.

Statele membre ale federației ar fi fost următoarele: Franța, Anglia, Spania, Lombardia, Danemarca, Suedia, Ungaria, Polonia, Bohemia, Statele papale, cantoanele Elveției, Belgia, Veneția și Ita-

lia. Rusia era socotită stat semi-asiatic și ar fi putut fi primită în federație ca simplă aliată. Șeful federației nu putea fi ales decât o singură dată și nu din aceeași familie. Parlamentul trebuia să cuprindă 66 de membri reînnoiți din trei în trei ani. Planul cuprindea și clauze economice, iar în ce privește armata, se fixa un efectiv de 75000 de oameni sub arme, cu singura menire – să alunge pe turci din Europa și să mărească astfel teritoriul european al federației. Toate acestea le putem considera ca prime reflecții metodologice cu privire la unificarea europeană.

În aceeași epocă, la 1693, propuneri interesante, care și-au păstrat actualitatea, întâlnim într-o lucrare a englezului William Penn, care pleda pentru o unire a suveranilor Europei printr-un contract permanent și organizarea unui Parlament European, care să reprezinte diferite popoare și prinți Europei. Numărul membrilor parlamentului ar fi trebuit să fie stabilit în funcție de importanța economică, politică și socială a statului european respectiv în acea vreme. Din cei 90 de membri, câți urma să cuprindă parlamentul, 12 trebuiau să fie germani, 10 spanioli, 10 francezi, 8 italieni, 6 englezi, etc. Unele din ideile lui W.Penn și-au aflat o confirmare în Europa de astăzi.

Un proiect mult mai încheiat este acela al părintelui Saint-Pierre, secretar al Congresului de pace din 1713, care în același an publică: "Projet de traité pour rendre la paix perpétuelle en Europe". Autorul se pronunță pentru aceea că suveranii Europei sunt chemați să formeze o societate europeană pentru terminarea fără război și prin, mijloace de arbitraj a diferendelor viitoare, "... pentru prevenirea oricăror războaie civile, pentru a se bucura în liniște de avantajele imense ale unui comerț neîntrerupt și universal..."

În 1795 filosoful german I.Kant se pronunță într-o lucrare a sa pentru desființarea armatelor și pentru neamestecul în treburile interne ale altor state, propunând o federație de state cu formă de guvernământ republicană pentru fiecare stat membru.

Secolul al XVII-lea cunoaște multe proiecte și aduce multe idei noi în toate domeniile, dar mai ales în domeniul organizării statale și a formei de guvernământ. J.J. Rousseau propune o Confederație, Montesquieu crede că modelul de organizare a Europei este Liga

Lyceană, Voltaire se gândește la Frederic al II-lea pentru realizarea unirii Europei, Jérémie Bentham propune reducerea armamentelor, renunțarea la colonii, ca fiind costisitoare și subiect de discordie. El consideră că pentru organizarea Europei ar fi necesare o Dietă Europeană cu dezbateri publice, o Curte de Arbitraj și o armată comună. Secolul se încheie cu revoluția franceză și cu Napolen, care încearcă o veche metodă de unire a Europei și anume, aceea a armelor.

În secolul al XIX-lea, în 1848, a fost lansată pentru prima dată sintagma "Statele Unite ale Europei". Renumitul scriitor francez V.Hugo, susținând această sintagmă, s-a arătat încrezător în viitorul, când toate națiunile europene se vor uni și vor forma o frăție a Europei din care să nu dispară caracteristicile identității lor naționale.

În pofida acestor gândiri nobile despre viitorul Europei, vechiul continent a rămas multă vreme divizat, și grav afectat de cele două războaie mondiale ce au izbucnit și s-au desfășurat pe acest continent.

În perioada interbelică, cei care visau la o Europă unită s-au grupat în jurul Mișcării Paneuropene, care a elaborat un proiect de pact paneuropean alcătuit dintr-un ansamblu de principii, pe care trebuie să se bazeze "Statele Federale ale Europei". Mișcarea a avut mai multe congrese. Pentru prima dată la unul din ele ministrul de externe al Franței Aristi de Briand în numele guvernului țării sale a propus crearea în Europa a unei structuri federale.

Din cauza crizei economice mondiale și a evoluției evenimentelor pe continent, ideea de unitate europeană n-a fost finalizată.

Ca urmare a celui de la doilea război mondial o mare parte a economiei europene era distrusă, dar chiar și în acea situație grea ideile cu privire la unitatea europeană n-au fost abandonate.

Un rol important în înfăptuirea unității europene în perioada postbelică la jucat W.Churchill prim-ministru al Marii Britanii. În 1946, la Zürich, referindu-se la Europa și viitorul ei, el spunea, că "acest continent este leagănul civilizației occidentale și totuși din Europa au pornit cele două mari războaie. Cu toate acestea există un remediu, care, dacă ar fi folosit peste tot și spontan ar transforma Europa în puțini ani într-un teritoriu liber și fericit. Care este acest remediu? Reformarea familiei europene, care să dispună

de o structură, ce i-ar asigura pacea și securitatea. Noi trebuie să construim un fel de State Unite ale Europei”.

Cu un an mai târziu a fost lansat Programul de Reconstrucție a Europei – “Planul Marchall”, ajutor oferit de SUA și acceptat numai de țările Europei Occidentale. Decise să nu mai suporte erorile trecutului, țările Europei Occidentale au ales soluția integrării lor economice și politice. Primele acțiuni întreprinse în această direcție a fost:

- crearea în 1948 a Organizației de Cooperare Economică Europeană pentru administrarea ajutorului SUA, Acordat prin Planul Marchall;
- constituirea în același an a Uniunii Vamale Benelux (Belgia, Olanda, Luxemburg);
- în anul 1949 are loc crearea Consiliului Europei, instituție ce acționează în deosebi în domeniul educației și al cooperării culturale și răspunzând de Curtea Europeană de Justiție a Dreptului Omului. La sfârșitul secolului al XX-lea această organizație includea 40 de țări.

Toate aceste evenimente din perioada postbelică au contribuit treptat la trecerea de la colaborarea politică la unire economică a țărilor vest-europene.

2. Etape și forme ale integrării economice vest-europene

Prima etapă, după al doilea război mondial, a demarat prin demersurile făcute de Jean Monnet, șef al Organizației Naționale de Planificare a Franței, în scopul realizării unei unități a Europei. J.Monnet a sugerat că producția de cărbune și oțel a Franței și Germaniei să fie administrată de un organism comun.

Robert Schuman, ministrul de externe al Franței a mers mai departe și în mai 1950 a anunțat un program de constituire a Comunității Europei a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Planul Schuman menit să evite o nouă conflagrație, punând ramurile de bază ale industriei de armament sub control internațional prin intermediul unui tratat inviolabil, a constituit primul pas pe calea construirii Europei. Italia și țările Benelux-ului au sprijinit de îndată acest

program și în primăvara anului 1951 a fost semnat “Tratatul de la Paris” între Belgia, Franța, Republica Federativă Germania, Italia, Luxemburg și Olanda. CECO și Adunarea Parlamentară corespunzătoare au fost oficializate în august 1952, iar J.Monnet a devenit primul președinte al Înaltei autorități a Cărbunelui și Oțelului.

CECO a fost considerată astfel ca prima schiță efectivă de unitate europeană și a avut trei obiective: resocierea Franței și Germaniei, testarea posibilității unei Piețe Comune și punerea bazelor unei noi Europe.

Prin ratificarea Tratatului de la Paris, parlamentele celor șase țări au creat prima organizație supranațională cu caracteristici federale. Cele anterioare erau compuse din reprezentanți ai statelor membre și deciziile lor erau rezultatul unor compromisuri fragile între interesele naționale. Pentru prima dată CECO a înființat o autoritate europeană comună, căreia guvernele membre i-au transferat o parte din puterile lor suverane și ai cărei membri, în îndeplinirea sarcinilor lor, acționează în deplină independență, nefiind subordonați guvernelor ai căror cetățeni sunt.

Se trece astfel de la Europa “cooperării” la Europa “integrării”, căutându-se domeniile cele mai potrivite, care să fie alăturate cărbunelui și oțelului. Franța consideră ca cele mai potrivite sunt transporturile și energia, în special energia nucleară, iar Germania Federală și Țările Beneluxului doreau să se acorde prioritate comerțului. Un memorandum, prezentat la 18 mai 1955 de guvernul olandez, sugera extinderea la toate produsele, a liberului schimb, aplicabil cărbunelui și oțelului și luarea de măsuri pentru a realiza o politică comună a transporturilor energiei și în special a celei nucleare.

La câteva săptămâni după prezentarea acestui memorandum, miniștrii afacerilor externe ai celor șase țări s-au întâlnit la Messina și au aprobat o rezoluție prin care consideră că a sosit momentul să deschidă o nouă etapă pe drumul construcției europene, etapă ce poate fi realizată, în primul rând, în domeniul economic. Ei apreciază că trebuie continuat procesul de creare a unei Europe unite, prin dezvoltarea instituțiilor comune și prin înființarea altora, prin fuziunea progresivă a economiilor naționale, crearea unei piețe comune și armonizarea politicii sociale, ameliorarea în continu-

are a nivelului de trai al populației. Totodată, cei șase miniștri de externe, la propunerea miniștrilor Beneluxului au decis să organizeze o conferință interguvernamentală, care să studieze crearea unei uniuni vamale între cele șase țări și a unei organizații comune pentru dezvoltarea și utilizarea energiei atomice.

Etapă a doua a integrării economice vest-europene a început cu Conferința Interguvernamentală, care s-a întrunit la Bruxelles în iarna 1955-1956 sub președenția lui Spaak, fost ministru de externe al Belgiei, și în aprilie 1956 prezintă într-un raport către guverne concluziile ei în legătură cu felul în care uniunea vamală și exploatarea în comun a energiei atomice ar trebui organizate. Acest fapt a avut ca rezultat semnarea în primăvara anului 1957 de țările membre ale CECO a “Tratatului de la Roma”, care a pus bazele Comunității Economice Europene (CEE) și respectiv ale Comunității Europene a Energiei Atomice (EUROATOM). În felul acesta s-au constituit cele trei comunități europene cunoscute, cu instituțiile corespunzătoare proprii.

Din punct de vedere economic, **Tratatul cu privire la CEE prevede abolirea progresivă a barierelor vamale, a restricțiilor cantitative, a altor bariere similare și stabilirea unui tarif vamal comun față de țările terțe.** Prevederi speciale sunt consacrate agriculturii, căreia i se rezervă un regim aparte, înființării unei Bănci Europene de Investiții, asocierii teritoriilor de peste ocean și constituirii unui fond de dezvoltare.

În decursul anului 1957 cele două tratate au fost ratificate de către parlamentele statelor membre și la 1 ianuarie 1958 au intrat în vigoare.

Tratatul de la Roma își propune, în primul rând, să organizeze o Piață Comună, care, în principal, este un concept economic, vizând înființarea unei singure piețe pentru toate statele membre, astfel ca mărfurile, serviciile, forța de muncă și capitalul să circule liber, fără nici o îngrădire în respectiva zonă geografică, desfacerea lor presupunând o concurență loială.

Etapă a treia a integrării economice în Europa de Vest a fost inaugurată prin fuzionarea în 1965 a celor trei comunități menționate mai sus (CECO, EUROATOM și CEE) sub denumirea generică

de Comunitatea Economică Europeană (CEE), având același organ de conducere și buget comun. Multă vreme s-a folosit frecvent denumirea de “Cei 6” sau “Piața Comună”, avându-se în vedere, că pe lângă realizarea Uniunii Vamale (1968), erau înlăturate și barierele privind fluxul de factori de producție, ce au loc între țările membre ale Comunității. În anii 1962-1964 se instituie Politica Agricolă Comunitară (PAC).

Etapa a patra a integrării economice Vest-europene s-a desfășurat și se derulează în continuare sub semnul extinderii și al consolidării procesului de integrare europeană.

Extinderea CEE, iar mai apoi a Uniunii Europene (UE), a avut loc prin aderarea succesivă, în mai multe reprize, de noi țări. Astfel, în 1973 au aderat Danemarca, Irlanda și Marea Britanie; în 1981 – Grecia; în 1986 – Portugalia și Spania; în 1990 – landurile fostei R.D. Germane și în 1995 au aderat Austria, Finlanda și Suedia.

Consolidarea și-a găsit și își află expresia în remodelarea și reajustarea continuă a politicilor și strategiilor UE, precum și a sistemului său instituțional și a mecanismului de funcționare, în concordanță cu cerințele fiecărei etape. Astfel, în 1979 are loc crearea Sistemului Monetar European (SME) și lansarea monedei unice de cont ECU (European Currency Unit);

La 1 iulie 1987 intră în vigoare “Actul Unic”, care prevedea modificarea mecanismelor de adoptare a deciziilor în interiorul Comunității; în 1991 este semnat tratatul de la Maastricht de către cele douăsprezece state membre ale CEE. Acest tratat intră în vigoare din 1993 și marchează consolidarea procesului de integrare europeană. CEE capătă denumirea oficială de Uniune Europeană; la 1 ianuarie 1999 are loc lansarea monedei unice EURO cu intrarea ei în vigoare pe etape.

Concluzionând evoluția integrării vest-europene, se poate de menționat, că Uniunea Europeană a realizat parametri cantitativi și calitativi de performanță în domeniile economic și social și s-a înscris în forma cea mai avansată de integrare și anume uniunea economică. Aceasta se caracterizează prin faptul, că pe lângă convenirea liberei circulații între țările comunitare a factorilor de producție și a bunurilor și serviciilor, se realizează și un grad ridicat de armonizare a politicilor economice naționale.

Până în prezent Uniunea Europeană este singura organizație integraționistă internațională, care a realizat această formă superioară de integrare.

3. Asigurarea celor patru libertăți de circulație

Ceea ce și-a propus de la bun început CEE a fost realizarea unei piețe comune, care reprezintă punctul esențial al unificării europene. Datorită “pieței comune”, statele CEE au reușit să realizeze un spațiu economic omogen, în care barierele vamale și comerciale au fost suprimate. La baza pieței comune se află o serie de libertăți fundamentale: libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor. Încă din primele rânduri ale tratatului de la Roma acest lucru este exprimat în termeni specifici: “Comunitatea are ca misiune, prin realizarea unei piețe comune și prin apropierea treptată a politicilor economice ale statelor membre, să promoveze o dezvoltare armonioasă a activităților economice în ansamblul Comunității, o expansiune continuă și echilibrată, o stabilitate crescută, ridicarea accelerată a nivelului de viață și stabilirea unor relații mult mai apropiate între țările care o formează”. Acestui țel îi erau consacrate 76 de articole în Tratatul de la Roma, înfăptuirea sa fiind programată pe parcursul unei perioade tranzitorii de 12 ani.

Decepția înregistrării la începutul anilor '80, vizavi de evoluția procesului de integrare, se explică prin nerealizarea acestui ambițios obiectiv. Libera circulație a mărfurilor, care urma să fie realizată între primele șase țări membre până la 31 decembrie 1969 (sfârșitul perioadei tranzitorii), a fost înfăptuită în avans, la 1 iulie 1968, deși se lovea în continuare de numeroase obstacole; libera circulație a serviciilor cunoștea încă piedici importante, în timp ce libera circulație a capitalurilor oferea imaginea unui recul în raport cu situația înregistrată în anii '60. Obstacolele se regăseau și în ceea ce privește libera circulație a forței de muncă, pe fondul creșterii șomajului datorită recesiunii economice.

În acest context dificil a apărut Actul Unic Vest-European, care aduce un nou calendar, extrem de precis în procesul de integrare. Articolul 8 al acestui document stipulează: “Comunitatea va lua

măsurile necesare realizării progresive a pieței unice interne în cursul unei perioade ce va expira la 31 decembrie 1992”, arătând și faptul că “piața unică internă presupune existența unui spațiu fără frontiere interioare în care libera circulație a mărfurilor, persoanelor serviciilor și capitalurilor este asigurată conform dispozițiilor prezentului tratat”.

A. Libera circulație a mărfurilor

Cele șase țări fondatoare au reușit să creeze fundamentele pieței unice interne în intervalul convenit, construind uniunea vamală și punând bazele unei politici comune în domeniul circulației produselor agricole.

E cunoscut faptul, că realizarea uniunii vamale presupune desființarea obstacolelor în calea schimburilor între țările membre și realizarea unei politici comerciale comune față de țările terțe. Acest obiectiv, precum s-a menționat a fost realizat la 1 iulie 1968.

Înainte de crearea CEE existau unele deosebiri între tarifele vamale exterioare ale statelor membre, tarife care erau mai ridicate în Franța, Italia și mai scăzute în țările Benelux-lui și Germania. Dacă nu s-ar fi stabilit un tarif vamal comun față de terți, s-ar fi putut întâmpla ca un importator italian, de exemplu, pentru a evita tariful vamal sporit al țării sale, să-l evite folosind pentru aceasta serviciile unui importator intermediar din țările Benmelux-lui, de pildă.

Într-o piață comună agenți economici ai țărilor membre pot să fabrice și să vândă produsele după regimul liberei concurențe; după suprimarea barierelor vamale se trece la eliminarea restricțiilor cantitative, a măsurilor luate pentru a îndepărta concurența produselor străine, protejând producția națională.

În această direcție se decide fie o interdicție completă sau pentru o durată limitată a unei mărfi date, fie o limitare a calității unor importuri. În prezent nici o barieră de acest gen nu mai este prezentă în schimburile de mărfuri intracomunitare.

În decembrie 1984 s-a încheiat în Consiliul de Miniștri al CEE un acord cu privire la simplificarea formalităților la frontiere. Începând cu 1 ianuarie 1988 a fost introdus un document comunitar unic ce înlocuiește multiplele formulare utilizate pentru extinderea

mărfurilor în interiorul Comunității. Abia după trecerea frontierelor, vânzarea mărfurilor este supusă unor interdicții sau obstacole, în ceea ce privește sănătatea, securitatea, protecția consumatorilor sau concurența, determinând în detaliu calitatea și caracteristicile mărfurilor; nenumărate reglementări, norme tehnice, de securitate și norme calitative stabilesc reguli comune pentru produsele fabricate în interiorul Comunității și pentru cele importate. Aceste reguli sunt discutate mai întâi în Comitetul European de Normalizare, cel care stabilește și propunerile referitoare la taxa pe valoarea adăugată (TVA) și accize pentru mărfurile respective. Statul, care nu se supune regulilor comunitare, este chemat în fața Curții de Justiție a Comunității, ale cărei hotărâri devin obligatorii.

B. Libera circulație a serviciilor

Deși sectorul serviciilor este cel care ocupă cea mai mare parte a forței de muncă din Uniunea Europeană (peste 60%), progresele în acest domeniu au fost mai lente decât în domeniul circulației bunurilor. În domeniul serviciilor financiare, de exemplu, numai serviciile bancare erau pe deplin liberalizate începând cu 1 ianuarie 1993. Conform unei directive se asigură tuturor instituțiilor de credit, care au primit recunoașterea oficială pentru a se instala într-o altă țară, posibilitatea de a-și deschide, fără autorizații suplimentare sucursale în alte țări.

Serviciile de asigurări s-au integrat în piața unică de la 1 iulie 1994, iar cele privind investițiile, de la 1 ianuarie 1996. Progrese consistente s-au înregistrat și în alte două sectoare esențiale ale serviciilor: transporturile și telecomunicațiile.

Conform dispozițiilor din tratatul CEE, țările trebuie să acorde resortisanților unui alt stat membru același regim pe care-l acordă și naționalilor. Pentru a se realiza acest lucru, tratatul prevede pentru început o înghețare la nivelul situației existente: țările membre nu vor mai introduce restricții noi în calea libertății de stabilire a resortisanților din alte țări membre (art.53) sau în calea liberei circulații a serviciilor (art.62), urmând ca treptat, restricțiile existente să fie suprimate pe parcursul unei perioade tranzitorii.

Un domeniu dificil s-a dovedit cel al recunoașterii reciproce a diplomelor, ceea ce presupunea o armonizare a sistemelor de învă-

țământ. Deși problema armonizării prealabile a filierelor de formare profesională a fost avută în vedere încă în 1958, însă primele directive au fost adoptate abia în 1975 și i-au vizat pe medici.

Cum această cale s-a dovedit prea încheată, Comisia Executivă a prezentat în iulie 1985 o propunere de directivă vizând recunoașterea diplomelor din învățământul superior. Ideea centrală era recunoașterea reciprocă a diplomelor, fără o armonizare prealabilă a filierelor de formare, însoțită de un sistem de compensare prin experiență profesională. Concret, în cazul în care existau diferențe substanțiale între pregătirea primită de un solicitant și cea cerută într-o anumită țară membră, aceasta din urmă putea solicita fie efectuarea unui stagiu de adaptare cu o durată maximum trei ani, fie de susținerea unui examen de aptitudini.

C. Libera circulație a persoanelor

Din cele patru libertăți de circulație: a persoanelor, mărfurilor, serviciilor, capitalurilor, prevăzute în tratatul de la Roma, singură, cea a persoanelor nu și-a găsit încă aplicarea unitară.

Atunci, când legislația în materie de liberă circulație a persoanelor va fi adoptată de toate statele membre, cetățenii comunitari vor avea liberă trecere la toate frontierele interne ale “celor 15”.

Articolul 48 al Tratatului CEE impune, pentru a asigura libera circulație a forței de muncă, respectarea a două principii generale:

- realizarea liberei circulații a forței de muncă în interiorul Comunității până cel mai târziu la sfârșitul perioadei tranziției (31 decembrie 1969, pentru cele șase țări originare);
- abolirea oricăror discriminări fondate pe naționalitate între lucrătorii din țările membre, în ceea ce privește locul de muncă, remunerare și alte condiții de muncă.

Erau avute în vedere și situații particulare, respectiv dispozițiile acestui articol nu se aplicau angajaților din administrația publică, fiind în același timp specificate și situațiile în care putea interveni o limitare a liberei circulații a forței de muncă din motive de ordine publică, securitate și sănătate publică.

La 29 iulie 1968 s-a luat decizia asigurării liberei circulații a lucrătorilor salariați, ceea ce comporta două aspecte:

- lucrătorii dintr-un stat membru au aceleași drepturi de a

obține un loc de muncă ca și lucrătorii naționali. În paralele, permisele de muncă au fost suprimate, lucrătorii țărilor membre având dreptul să candideze liber la obținerea unui loc de muncă ca și naționali;

- se menține preferința acordată lucrătorilor comunitari în fața lucrătorilor din alte țări.

Libera circulație a persoanelor s-a dovedit a fi mult mai dificil de realizat, deoarece ridică și probleme de securitate și ordine publică. Acordul, semnat la Schengen în iunie 1985 între Germania, Franța și țările Benelux, a vizat suprimarea graduală a controalelor la frontierele comune. Țărilor semnatare li s-au alăturat ulterior și celelalte țări membre ale Uniunii Europene cu excepția Marii Britanii și Irlandei.

În afară de suprimarea controalelor de la frontierele interioare, Acordul de la Schengen prevede un control uniform la frontierele exterioare, un regim de vize comun, o atitudine comună privind dreptul de azil, o sporire a cooperării între forțele de poliție, în special în domeniul luptei antidrog.

Totuși, pentru cetățeanul obișnuit, posibilitatea creată de a călători liber în spațiul comunitar și de a derula afaceri fără restricții în oricare din țările membre reprezintă cel mai semnificativ simbol al pieței unice și al Uniunii Europene.

D. Libera circulație a capitalurilor

Libera circulație a capitalurilor reprezintă unul din factorii desăvârșirii pieței interioare, un principiu al realizării pieței comune, pe care toate statele membre îl recunosc.

Liberalizarea mișcării capitalurilor s-a înfăptuit cu mai multe sincope, după unele timide realizări ale anilor '60 urmând, până la mijlocul anilor '80 o perioadă de stagnare sau chiar de regres, urmată de o nouă perioadă de revigoare.

Tratatul de la Roma consacră liberei circulații a capitalurilor capitolul al patrulea. Astfel, articolele 67-73 ridică două principii generale: libera circulație a capitalurilor și nondiscriminația plăților în interiorul Comunității, după origine și destinație.

În privința **asigurării liberei circulații a capitalurilor**, Tratatul prevede (art. 71-1) că: "țările membre se străduiesc să nu

introducă nici o restricție valutară în interiorul Comunității, de natură să afecteze mișcările de capitaluri și plățile curente aferente acestor mișcări, și să nu facă să devină și mai restrictive reglementările existente”.

Singura obligație a țărilor membre era de a desființa treptat și numai în măsura în care era necesar pentru buna funcționare a pieței, restricțiile puse mișcării de capitaluri aparținând persoanelor rezidente în țările membre: “plățile curente aferente mișcărilor de capitaluri între țările membre sunt libere de oricare restricții, cel mai târziu la sfârșitul primei etape”, în fapt până la finele lui 1961.

Principiul nondiscriminării după origine și destinația fondurilor în interiorul Comunității a fost inclus în art. 67-1 și prevedea desființarea progresivă a restricțiilor din calea mișcărilor de capitaluri aparținând rezidenților din țările membre, ca și a discriminărilor de tratament bazate pe naționalitatea sau locul de rezidență al părților sau în funcție de localizarea plasamentului.

La rândul său, art. 68-2 arată că: “atunci când un stat membru aplică mișcărilor de capitaluri liberalizate reglementările proprii în materie de piețe de capital și de credit, el trebuie să o facă de o manieră nediscriminatorie”.

Pentru a evita apariția unor situații nedorite, tratatul menționa și posibilitatea apelului la clauze de salvagardare. Pe parcursul anilor au avut loc un șir de modificări, vizând treptat **liberalizarea completă** a mișcării de capital.

Probleme de recapitulare

1. Prezentați etapele de evoluție a Uniunii Europene.
2. Prezentați esența și condițiile de funcționare a Uniunii Vamale.
3. Expuneți esența și diferența dintre noțiunile „piață comună” și „piață unică”.
4. Expuneți cele patru libertăți care asigură funcționarea eficientă a Pieței Unice.
5. Prezentați premisele care au condiționat formarea Uniunii Economice și Monetare.
6. Expuneți conținutul și etapele formării Uniunii Economice și Monetare.

Bibliografie

1. Baldwin, Richard & Wyplosz, Charles. The Economics of European Integration, 7-a ediție. McGraw-Hill, 2022.
2. Adamski, Dariusz. Redefining European Economic Integration. Cambridge University Press, 2023.
3. Gerner-Beuerle, Christiana. „Competition and redistribution in Economic and Monetary Union.” Journal of Common Market Studies, 2024.
4. Petr, M. „Is the Economic and Monetary Union Headed to Becoming a Fiscal Federation?” CEJCL (Central European Journal of Comparative Law), 2024.
5. European Financial Stability and Integration Review 2023. Comisia Europeană, DG FISMA. 2023.
6. Cambridge Handbook – Monetary Union and the Single Currency, capitol din Cambridge Handbook of European Monetary, Economic and Financial Integration. Cambridge University Press, 2023.
7. Beniuc, Valentin. Bazele teoretice ale integrării europene. USEM, Chișinău, 2024.
8. Iain Begg. „The European Union and regional economic integration: Creating collective public goods – Past, present and future.” EPRS (European Parliamentary Research Service), 2021.
9. Lee, H., și alții. „Time varying integration of European stock markets and its monetary drivers.” Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 2020.
10. Cairn.info – „EU Differentiated Integration and Future Enlargements.” Articol academic, L'Europe en formation, 2023.

TEMA II. ORGANIZAREA ȘI PROCEDURILE UNIUNII EUROPENE

1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene și funcțiile lui.
2. Procesul decizional în UE.
3. Tipologia și conținutul politicilor comunitare.
4. Criteriile de aderare la UE.

Scopul temei: cunoașterea structurii și procesului de funcționare a sistemului instituțional din cadrul Uniunii Europene.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme ar trebui să fiți capabili:

- să prezentați principalele instituții care asigură funcționarea eficientă a mecanismului comunitar european;
- să cunoașteți care sunt funcțiile principalelor instituții publice ale Uniunii Europene;
- să puteți analiza algoritmul procesului decizional comunitar;
- să prezentați politicile de bază elaborate și implementate de diferite instituții ale UE;
- să comentați conținutul și eficiența politicilor desfășurate în cadrul UE;
- să menționați care sunt criteriile conform cărora este permisă aderarea altor state la UE;
- să expuneți în mod cronologic pașii executați de UE în direcția extinderii (lărgirii).

1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene și funcțiile lui.

Cadrul instituțional al Uniunii Europene, stabilit în cadrul diferitelor Tratatate, are la bază „triumghiul instituțional” (Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European și Comisia Europeană), care sunt actorii procesului de decizie, și Consiliul European, care definește orientările politice generale. Pe măsură ce competențele Uniunii s-au extins, instituțiile s-au dezvoltat și au devenit mai numeroase.

Parlamentul European (PE) este organismul parlamentar al Uniunii Europene. A fost creat în 1958, prin Tratatul de la Roma, fiind format, la vremea respectivă, din 142 de parlamentari desemnați de parlamentele naționale, reprezentând cele 6 țări membre ale Comunităților Economice Europene (CEE). Inițial s-a numit „Adunarea Parlamentară Europeană”, iar din martie 1962 se numește „Parlamentul European”.

În iunie 1979, Parlamentul European a fost ales pentru prima dată prin vot universal direct, când au fost aleși 410 parlamentari. Întreaga istorie a Parlamentului European a fost marcată de o luptă permanentă pentru consolidarea prerogativelor și sporirea competențelor. Competențele sale sunt:

a) legislativă. Tratatul de la Maastricht (1992) și Amsterdam (1997) au conferit Parlamentului European atribuții sporite în sfera deciziilor legislative, marcând transformarea lui dintr-o adunare cu rol consultativ într-o adunare legislativă ale cărei puteri sunt comparabile, în bună măsură cu cele ale parlamentelor naționale.

Cu majoritate absolută, Parlamentul European își dă avizul privind: aderarea de noi membri și încheierea de acorduri de asociere cu terțe țări, precum și în alte chestiuni care privesc acordurile internaționale cu implicații instituționale, bugetare și legislative; constituirea de fonduri structurale; crearea fondului de coeziune; anumite dispoziții instituționale în cadrul Uniunii economice și monetare, în special cele privind Banca Centrală Europeană.

b) bugetară. Parlamentul European constituie, alături de Consiliu, una din cele două componente ale autorității bugetare, adoptând în fiecare an bugetul Uniunii, buget care nu intră în vigoare decât atunci când este semnat de Președintele PE.

Parlamentul are decizia finală în ceea ce privește cheltuielile administrative, cele alocate dezvoltării regiunilor (cca. 27,5% din bugetul Uniunii), combaterii șomajului, programelor culturale și educative, energiei și cercetării. În cazul altor categorii de cheltuieli (precum cele în domeniul agricol), PE poate propune modificări, dar decizia finală aparține Consiliului.

Dacă Parlamentul European și Consiliul nu reușesc să se pună de acord asupra sumei cheltuielilor, după două lecturi ale proiectului de buget, PE are dreptul de a respinge întreg bugetul și procedura trebuie reluată.

Prin intermediul comisiei sale de control bugetar, PE controlează modul de gestionare a creditelor, acționează în vederea prevenirii, depistării și combaterii fraudelor, evaluează efectele finanțărilor operate din bugetul comunitar.

c) de control democratic. Parlamentul European exercită un control democratic asupra ansamblului activităților comunitare (desfășurate la nivelul Comisiei, Consiliului, organelor de cooperare politică).

Parlamentul European participă la desemnarea președintelui Comisiei și aprobă, prin vot, componența acesteia, după audierea candidaților la postul de Comisar. PE are dreptul de a cenzura Comisia prin intermediul „moțiunii de cenzură” care, odată adoptată, îi obligă pe membrii Comisiei să demisioneze.

În general, controlul PE se exercită prin intermediul unui mare număr de rapoarte lunare sau anuale pe care Comisia are obligația de a i le înainta. Totodată, deputații pot adresa întrebări scrise și orale.

Extinderea puterilor atribuite PE în materie bugetar și legislativă a sporit influența sa asupra Consiliului. Procedura co-deciziei a contribuit în mod special la o repartizare echilibrată a puterii legislative între cele două instituții.

Procesul electoral. Nu există procedură electorală uniformă. Fiecare stat își determină liber regimul electoral pentru alegerea europarlamentarilor, adoptând, în acest sens, legi electorale proprii. În baza Tratatului de la Amsterdam (1997), Parlamentul European a adoptat, în 1998, o Rezoluție cuprinzând o serie de principii comune pentru toate statele membre:

- Alegerea deputaților europeni să aibă loc pe baza scrutinului de listă, proporțional;
- Constituirea de circumscripții electorale în statele membre cu peste 20 milioane de locuitori;
- Stabilirea unui prag de maximum 5% din sufragiile exprimate;
- Începând cu alegerile din 2009, 10% din mandatele în Parlamentul European sunt alocate pe baza scrutinului de listă proporțional în cadrul unei circumscripții unice, formată din teritoriul statelor membre ale UE;

- Mandatul de deputat în Parlamentul European este incompatibil cu mandatul de deputat sau senator în Parlamentul Național (începând cu 2004).

Mandatul unui europarlamentar este de 5 ani care poate fi reînnoit. Deputații europeni nu pot exercita, simultan, anumite profesii și nu pot ocupa anumite funcții (magistrat, ministru, conducător al unei întreprinderi de stat, ș.a.). Ei sunt remunerați la fel ca membrii parlamentului național din țara respectivă. Remunerațiile sunt plătite de fiecare stat membru.

Numărul de deputați pentru fiecare stat membru este stabilit prin Tratat. PE are 732 de membri, împărțiți în grupuri politice (reprezentând peste 100 de partide politice naționale, precum și deputați „neafiliați”).

Europarlamentarii se reunesc lunar – cu excepția lunii august – în sesiune plenară, pe durata unei săptămâni, la Strasbourg, unde se află sediul Parlamentului European. Pot fi organizate sesiuni suplimentare, la Bruxelles. Reuniunile comisiilor au loc, de obicei, la Bruxelles (pentru facilitarea contactelor la nivelul Comisiei și Consiliului), pe parcursul a două săptămâni, în fiecare lună.

Cea de-a patra săptămână a lunii este dedicată reuniunilor grupurilor politice.

În cadrul PE funcționează 17 comisii permanente. Pot fi create sub-comisii, comisii temporare și comisii de anchetă.

Consiliul European s-a format din practica întâlnirilor la nivel înalt, ale șefilor de stat sau de guvern din țările membre ale UE. O primă întâlnire de acest gen a avut loc, la Paris, în anul 1961.

Cu prilejul întâlnirii de la Paris, din decembrie 1974, șefii de stat sau de guvern din țările membre au hotărât instituționalizarea acestor contacte sub denumirea de „Consiliul European” și reunirea sa periodică.

Consiliul European a fost, apoi, consacrat din punct de vedere juridic prin Actul Unic European din 1986, iar Tratatul de la Maastricht (1992) i-a precizat funcțiile.

Consiliul European reunește șefii de stat sau de guvern din țările membre ale UE și președintele Comisiei. În principiu, se organizează 4 reuniuni ale Consiliului pe an; în cazuri excepționale, Consiliul se poate reuni și în sesiuni extraordinare. Până la

intrarea în vigoare a Tratatului Constituțional, când Uniunea va avea un președinte, președinția Consiliului European este asigurată de șeful de stat sau de guvern care asigură, pentru 6 luni prin rotație, președinția Consiliului. Până în 2002, lucrările Consiliului European aveau loc în țara care asigura președinția Consiliului. După intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa, reuniunile au loc, alternativ, în țara care deține președinția și la Bruxelles. În condițiile aprobării – în parlamentele naționale sau prin referendumuri populare – a Tratatului Constituțional, toate sesiunile Consiliului European se vor desfășura la Bruxelles.

Fiecare ședință a Consiliului European este precedată de o discuție cu președintele Parlamentului European. Mărimea delegațiilor naționale este limitată la câte 20 persoane, fiecare delegație (inclusiv Comisia Europeană) dispunând în sală de câte două locuri.

Lucrările Consiliului se finalizează prin „Concluzii”, care cuprind orientările politice și deciziile luate.

Consiliul European constituie instanța supremă a Uniunii Europene. Domeniul său de competențe nu este limitat, întrucât poate aborda orice problemă de interes comun, fie din cadrul comunitar, fie al cooperării inter-guvernamentale.

Consiliul European este organul politic al Uniunii, însărcinat să fixeze marile linii ale construcției europene și să rezolve problemele în suspensie. Din 1995, odată cu intrarea în vigoare a Acordurilor Europene de Asociere, la partea finală a reuniunii Consiliului European sunt invitați și șefii de stat sau guvern din țările candidate la aderare.

Consiliul Uniunii Europene, este compus din miniștri competenți ai statelor membre, de aceea mai este denumit și Consiliul de Miniștri. Această instituție coordonează majoritatea activităților Uniunii Europene, obiectivul principal fiind crearea unei piețe unice, spațiu fără frontiere interioare, conform celor „patru libertăți”: libera circulație a bunurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor. De asemenea, în atribuțiile Consiliului Uniunii Europene sunt incluse și problemele legate de cooperarea interguvernamentală în domeniul Politicii externe și de securitate comună (PESC) și în domeniul Justiției și afacerilor interne.

Responsabilitățile Consiliului au fost extinse prin Tratatul de la Amsterdam, intrat în vigoare la 1 mai 1999, în domeniile care au fost asimilate domeniului comunitar (suprimarea controalelor la frontierele interioare, consolidarea frontierelor exterioare, lupta împotriva criminalității internaționale și împotriva traficului de droguri, politica în domeniul imigrării).

Consiliul de Miniștri este organul decizional principal: esența prerogativelor acestuia rezidă în puterea sa normativă întrucât adoptă, singur sau împreună cu Parlamentul European, normele juridice ale Uniunii. Așadar, Consiliul deține (în unele cazuri împreună cu Parlamentul European) puterea de a adopta principalele acte normative ale Uniunii (reglementări și directive). Asigură, apoi, coordonarea politicilor economice ale statelor membre, încheie acorduri internaționale în numele Comunităților Europene și exercită – împreună cu Parlamentul – puterea bugetară.

Potrivit procedurilor actuale încă în vigoare, președinția Consiliului Uniunii este asigurată prin rotație, ea fiind exercitată pe rând de fiecare din țările membre, pentru o perioadă de 6 luni.

Este ușor să intri în încurcătură când trebuie să faci diferența între instituțiile europene – în special în cazul în care există instituții foarte diferite, cu nume foarte asemănătoare așa cum este cazul următoarelor trei consilii: Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene și Consiliul Europei.

Rețineți! Trei „Consilii”: ce face fiecare?

Consiliul European. Acest consiliu este alcătuit din șefii de stat sau de guvern ai tuturor statelor membre ale UE și din președintele Comisiei Europene. În funcție de sistemul politic al fiecărei țări, participantul la Consiliul European este președintele și/sau primul ministru. În principiu, Consiliul European se reunește de patru ori pe an pentru a defini, de comun acord, politica UE și pentru a analiza progresele Uniunii. Este organismul decizional la cel mai înalt nivel al Uniunii Europene, de aceea reuniunile sunt numite în mod frecvent „reuniuni la nivel înalt”.

Consiliul Uniunii Europene. Cunoscut și sub denumirea „Consiliul de Miniștri”, această instituție este alcătuită din miniștrii guvernelor tuturor statelor membre. Consiliul se reunește regulat pentru a lua decizii detaliate și a adopta legi europene.

Consiliul Europei. Acesta nu este o instituție a UE. Este o organizație interguvernamentală, iar câteva dintre obiectivele acesteia sunt: protejarea drepturilor omului, promovarea diversității culturale a Europei și combaterea problemelor sociale precum intoleranța și prejudecățile rasiale. Consiliul Europei a fost înființat în 1949 și una dintre realizările sale timpurii a fost elaborarea Convenției Europene pentru Drepturile Omului. Pentru a permite cetățenilor să își exercite drepturile în baza convenției respective, Consiliul Europei a înființat Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În prezent, Consiliul Europei are 47 de țări membre, inclusiv toate cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, și are sediul în Palais de l'Europe („Palatul Europei”) la Strasbourg (Franța).

R. Moldova este membru a Consiliului Europei din 1995.

Comisia Europeană. Aceasta este, în fapt, Guvernul Uniunii, Executivul său și are misiunea de a reprezenta și apăra interesul comunitar.

Pentru că reprezintă interesul general, Comisia este independentă față de țările membre ale Uniunii. Din punct de vedere politic, ea este responsabilă doar în fața Parlamentului European. De aceea, este percepută în unele cercuri ca fiind întruchiparea tehnocrației europene.

Competențele Comisiei sunt enumerate în art. 155 din Tratatul de la Roma și reluate în Tratatul de la Maastricht și Amsterdam:

- este gardian al Tratatului UE;
- formulează propuneri, recomandări și avize (funcție de inițiativă). De exemplu, pe baza Avizului, Comisia recomandă Consiliului European începerea și încheierea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană;
- exercită competențe de execuție pe care i le conferă Consiliul (funcția de execuție și de gestiune);
- participă la adoptarea actelor de către Consiliu și Parlament (funcția de decizie);
- dispune de prerogative pentru a face respectate obligațiile impuse de actele comunitare (funcția de control): veghează la respectarea regulilor concurenței de către agenții economici; face verificări și pronunță sancțiuni în cauze care privesc interesele financiare ale comunității; statuează asupra

ajutorului de stat în țările membre; asigură aplicarea clauzelor de salvagardare;

- îndeplinește funcția de reprezentare internă și externă a Uniunii.

La origini, într-o comunitate de 6 state, Comisia avea 9 membri. Numărul comisarilor a crescut de la 9 la 13 când Danemarca, Irlanda și Marea Britanie au aderat în 1973 la Uniune și la 17 după admiterea Greciei, Portugaliei și Spaniei.

Din 1995 Comisia a avut 20 de comisari naționali, provenind din țările comunitare: cele 5 țări mari, respectiv Germania, Franța, Italia, Marea Britanie și Spania, au avut câte doi comisari, iar ceilalți 10, câte unul.

Numărul comisarilor a crescut la 25 odată cu lărgirea Uniunii în 2004, cele 5 țări mari renunțând la al doilea comisar.

În timpul mandatului, care durează cinci ani, comisarii sunt independenți, atât față de guvernele țărilor de unde provin, cât și față de Consiliul UE, acestea neputând demite un membru al Comisiei.

Summit-ul de la Nisa a decis că, în cazul unei Uniuni de 27, 28 sau mai mulți membri, se va schimba și structura Comisiei Europene. S-a decis ca viitoarea Comisie Europeană să aibă în principiu un plafon „mai mic de 27” în momentul în care UE va cuprinde 27 de state membre, numărul final urmând să fie decis ulterior „în unanimitate” de statele membre.

Sediul Comisiei Europene este la Bruxelles.

De rând cu cele de bază, menționate mai sus, buna funcționare a Uniunii Europene este asigurată și de alte instituții printre care: Curtea de Justiție a Comunităților Europene, Curtea Europeană de Conturi, Comitetul economic și social, Comitetul regiunilor, Banca Europeană de Investiții, Banca Centrală Europeană.

2. Procesul decizional în UE

Procesul decizional la nivelul Uniunii Europene implică deferite instituții UE, în special: Parlamentul European; Consiliul Uniunii Europene; Comisia Europeană.

În general, Comisia Europeană este cea care propune acte legis-

lative noi, dar Consiliul și Parlamentul sunt acele instituții care le adoptă.

Principalele tipuri de acte legislative a UE sunt directivele și regulamentele. Normele și procedurile din cadrul procesului decizional al UE sunt prevăzute în tratate. Fiecare nouă propunere de proiect legislativ european trebuie să aibă la bază un articol specific din tratat, menționat ca „temei legal” pentru propunerea respectivă. Astfel se determină una din cele trei proceduri legislative care trebuie urmată. Cele trei proceduri principale sunt: „consultarea”, „avizul conform” și „codecizia”.

Codecizia este cea mai frecventă procedură utilizată în prezent pentru majoritatea proceselor legislative comunitare. Prin procedura de codecizie, puterea legislativă se împarte în mod egal între Parlament și Consiliu. În cazul în care Consiliul și Parlamentul nu pot conveni asupra unei propuneri legislative, nu va exista o lege nouă. Conform procedurii, se pot efectua două lecturi succesive ale proiectului de lege în fiecare instituție. Dacă se ajunge la o înțelegere cu ocazia acestor lecturi, legea poate fi adoptată. În caz contrar legea va fi prezentată unui comitet de conciliere, alcătuit dintr-un număr egal de reprezentanți ai Consiliului și Parlamentului. Odată ce comitetul a ajuns la un acord, textul aprobat se trimite din nou la Parlament și Consiliu pentru a fi adoptat sub formă de lege. Concilierea devine un procedeu tot mai rar întâlnit. Majoritatea legilor adoptate prin codecizie sunt adoptate, de fapt, la prima sau a doua lectură, datorită bunei cooperări între cele două instituții.

Avizul conform este procedura prin care Consiliul trebuie să obțină aprobarea Parlamentului European înainte de adoptarea anumitor decizii foarte importante. Procedura este similară procedurii de consultare, cu deosebirea că Parlamentul nu poate modifica o propunere: fie o acceptă, fie o respinge. Avizul (acceptarea) necesită o majoritate absolută a voturilor exprimate. Această procedură este utilizată preponderent pentru acordurile cu alte țări, inclusiv acordurile privind aderarea unor noi state la UE.

Procedura de *consultare* este utilizată în domenii precum agricultura, impozitele și concurența. Prin procedura de consultare Parlamentul are posibilitatea: să aprobe propunerea Comisiei; să respingă sau să solicite modificări.

În cazul în care Parlamentul solicită modificări, Comisia va lua în considerare toate modificările pe care le sugerează Parlamentul. Dacă acceptă oricare din aceste sugestii, Comisia va trimite Consiliului o propunere modificată. Decizia finală revine Consiliului, care adoptă propunerea modificată sau îi aduce modificări suplimentare. Similar celorlalte proceduri, această procedură prevede că în cazul în care Consiliul dorește să modifice o propunere a Comisiei, este obligatorie unanimitatea.

În cadrul echilibrului decizional, Consiliul este instituția dominantă. Conform tratatelor, legislația comunitară poate fi editată numai cu acordul Consiliului, iar un vot în unanimitate al acestuia poate modifica propuneri chiar dacă se înregistrează obiecții din partea Parlamentului sau Comisiei (cu excepția procedurii de codificare). Și totuși, Consiliul este instituția cea mai vulnerabilă deoarece reprezentanții unor interese naționale diferite ajung foarte greu la consens. Obținerea unanimității este dificilă și de aceea s-a pledat pentru majoritatea calificată care accelerează procesul decizional și sprigină dinamica integrării. Guvernele s-au aflat mereu într-o situație complexă: pentru că pe de o parte doreau să treacă mai ușor pasajele legislative în care își manifestau interesul, iar pe de altă parte doreau să-și exercite dreptul de veto pentru a elimina riscul adoptării unor decizii care nu le conveneau. Treptat, regula majorității calificate a devenit regula procesului decizional, iar unanimitatea – excepția.

Comisia Europeană a evidențiat cinci categorii de prevederi pentru care să se mențină în condiții bine precizate, derogare de la regula majorității calificate:

1. Decizii ale Consiliului trebuie adoptate de țările membre în conformitate cu prevederile constituționale naționale; aceste decizii ale Consiliului intră în vigoare doar după ratificarea lor de către parlamentele naționale. De aceea, în aceste cazuri apare unanimitatea pentru a exista certitudinea ratificării lor ulterioare. Un exemplu în acest sens este cel al sistemului de resurse proprii.
2. Deciziile instituționale de fond și cele care afectează echilibrul între diferite instituții comunitare. Anumite reguli fundamentale cu privire la organizarea și funcționarea anumitor

instituții comune, mai ales cele care redefinesc raporturile interinstituționale, pentru care nu există prevederi specifice în tratate, se vor decide la nivelul Consiliului tot cu unanimitate. Avem ca exemplu articolul 290 cu privire la limbile de lucru și articolul 202 cu privire la comitetologie.

3. Deciziile în domeniul taxelor și securității sociale care nu sunt cerute de funcționarea adecvată a Pieței Unice.
4. Decizii adoptate în paralel la nivel regional și internațional.
5. Derogările de la reglementările cuprinse în tratate. Aceste derogări reprezintă un pas înapoi în raport cu dezideratele integrării. Se consideră că este normal ca aceste excepții, contrare uneori filozofiei deplinei integrări, să se acorde doar prin unanimitate.

Votul cu majoritate calificată se bazează pe alocarea unui număr diferit de voturi fiecărui stat membru în parte. Întrunirea majorității calificate presupune îndeplinirea cumulativă a trei condiții:

- în primul rând, voturile favorabile exprimate trebuie să fie de cel puțin 255 din 345 posibile (vezi distribuția voturilor în tabelul
- în al doilea rând, voturile favorabile exprimate, să reprezinte după caz, majoritatea simplă sau dublă a numărului de membri, unde majoritatea simplă înseamnă jumătate + 1 din numărul total (14 state + 1), iar majoritatea dublă înseamnă $2 / 3$ din totalul de state (18 din 27);
- în al treilea rând, populația statelor a căror reprezentanți au susținut luarea deciziilor trebuie să reprezinte cel puțin 62% din populația UE.

Tabelul 1

Repartizarea voturilor în Consiliul Uniunii Europene

Germania	29	Austria	10
Franța	29	Suedia	10
Italia	29	Danemarca	7
Marea Britanie	29	Irlanda	7
Spania	27	Lituania	7
Polonia	27	Slovacia	7
România	14	Finlanda	7

Olanda	13	Estonia	4
Belgia	12	Cipru	4
Republica Cehă	12	Letonia	4
Grecia	12	luxemburg	4
Ungaria	12	Slovenia	4
Portugalia	12	Malta	3
Bulgaria	10	Total	345

Sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Consiliul_Uniunii_Europene

Începând cu 1 noiembrie 2014, majoritatea calificată se va defini ca egală cu cel puțin 55% din membrii Consiliului, cuprinzând cel puțin cincisprezece din aceștea și reprezentând state membre care întrunesc cel puțin 65% din populația UE.

3. Tipologia și conținutul politicilor comunitare

Integrarea europeană se realizează de o manieră inegală, de la un sector la altul. Există, astfel, domenii unde Uniunea Europeană are prerogative extinse (politica agricolă comună, politica comercială comună, politica transporturilor și politica monetară etc.), după cum, în alte sectoare, competențele comunitare sunt mai limitate: este cazul politicii sociale, al politicii industriale, al cercetării și dezvoltării tehnologice, al rețelelor transeuropene. În sfârșit, unele sectoare (de exemplu, politica externă și de securitate, justiția și afacerile interne) funcționează mai degrabă conform modelului interguvernamental, decât printr-o abordare comunitară propriu-zisă.

Încă de la începuturi, articolul 3 din Tratatul C.E.E. prevedea că acțiunea Comunității are în vedere „stabilirea unui tarif vamal comun și a unei politici comerciale comune față de țările terțe, instaurarea unei politici comune în domeniul agriculturii și instaurarea unei politici comune în domeniul transporturilor”. Obiectivele Comunității Europene evoluând progresiv, de-a lungul anilor au fost elaborate o serie de noi politici comune, astfel încât astăzi se pot identifica aproape 20 de domenii în care concepția și decizia se realizează la nivel comunitar, cele mai importante fiind **politicile regională, monetară, industrială, socială, energetică, de cercetare, pescuit, protecția mediului, protecția consu-**

matorilor, relații externe etc. Apariția acestor politici comune se explică prin necesități economice, sociale și politice de ordin comunitar, dar și prin superioritatea, în termeni de eficiență, a unor acțiuni comune prin comparație cu cele realizate separat la nivelul fiecărui stat membru.

Politica socială a UE este formată dintr-un set de politici complementare, ce s-au dezvoltat și multiplicat pe parcursul timpului și care acționează în acele sectoare de activitate ce afectează sau generează gradul de bunăstare individuală și socială. Permanenta preocupare a Comunității Europene pentru aspectele de politică socială – începută cu Tratatul de Roma (1957) – a dus, în timp, la crearea unui „model social european”. Unul din momentele cele mai importante ale evoluției acestui model se situează în jurul anului 2000, când se face trecerea de la o abordare bazată pe minimizarea consecințelor sociale negative ale schimbării structurale, la o abordare ce are în vedere modernizarea sistemului social european și investiția în capitalul uman – altfel spus, se trece de la o abordare cantitativă (minimizarea consecințelor) la una calitativă (investiția în oameni).

De asemenea, o caracteristică importantă a politicii sociale este delegarea responsabilităților de atingere a obiectivelor comunitare către Statele Membre.

Deși preocuparea pentru aspectele sociale la nivel comunitar este prezentă încă de la începuturile acesteia, iar instrumente de politică socială au fost înființate timpuriu (crearea Fondului Social European în 1958), din punct de vedere programatic politica socială debutează odată cu adoptarea, în 1989, a Cartei comunitare a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor (cunoscută și drept Carta Socială).

Carta Socială reflectă preocuparea pentru dimensiunea socială a politicilor comunitare în contextul construcției pieței unice europene și a fost elaborată în urma unui proces de consultare a părților interesate (reprezentanți ai angajatorilor, lucrătorilor, liber profesioniștilor, fermierilor etc.). Important de menționat este că, deși în faza de proiect se prefigura o soluție la nivel comunitar, documentul final accentuează rolul și responsabilitățile modelului social în direcția aplicării și respectării drepturilor sociale fundamentale: libera circulație a muncitorilor, angajarea și salarizarea, îmbună-

tățirea condițiilor de muncă și de viață, protecția socială, libertatea de asociere și negocierea colectivă, formarea profesională, tratamentul egal al bărbaților și femeilor, protecția sănătății și siguranța la locul de muncă, protecția copiilor, adolescenților, persoanelor în vârstă și a persoanelor cu handicap, precum și informarea, participarea și consultarea lucrătorilor în probleme ce îi afectează direct. Carta a fost semnată în decembrie 1989 de către 11 state membre (SM), singura excepție fiind Marea Britanie – care a semnat în 1998.

Pasul următor în programarea politicii sociale este reprezentat de Cartea Verde (Green Paper) – documentul care a lansat procesul de dezbatere asupra viitorului politicilor sociale la nivel comunitar (1993), în vederea elaborării Cărții Albe (White Paper) în 1994. Liniile de discuție identificate prin Cartea Verde privesc:

- prioritățile comune tuturor SM în domeniile pieței muncii, formării profesionale și protecției sociale;
- îmbunătățirea situației ocupării forței de muncă;
- accelerarea progresului în crearea unui sistem de producție bazat pe calitate;
- stimularea solidarității și integrării sociale;
- lupta împotriva sărăciei și excluderii sociale;
- piața unică și libera circulație a persoanelor;
- promovarea egalității de șanse pentru bărbați și femei;
- sprijinirea dialogului social;
- coeziunea economică și socială.

În acest proces de consultare au fost implicate instituții ale Uniunii Europene, și diverse organizații publice, alături de care au stat reprezentanți ai angajatorilor și ai sindicatelor.

Politica UE în **domeniul agriculturii** evoluează în mod constant. În urmă cu 50 de ani, se pune accent pe furnizarea unor cantități suficiente de alimente pentru o Europă care traversase un deceniu de lipsuri cauzate de războaie. Subvenționarea producției pe scară largă și cumpărarea surplusurilor în scopul garantării siguranței alimentare sunt de domeniul trecutului. Politica UE în domeniu își propune să le ofere tuturor producătorilor (de la agricultori și crescători de animale până la producători de fructe, legume sau de vin) posibilitatea de a se susține singuri atât în UE, cât și pe piața mondială.

În acest sens, politica agricolă a UE a suferit modificări semnificative în ultimii ani. Textele juridice au fost scurtate și adaptate astfel încât să fie mai ușor de înțeles. Au fost eliminate aproape 80 de documente juridice în cadrul a ceea ce este cunoscut sub denumirea tehnică de „organizarea pieței comune unice”.

Prin Politica Agricolă Comună țările membre și-au dorit atingerea următoarelor **obiective**:

- creșterea productivității în agricultură, promovarea progresului tehnic, asigurând dezvoltarea rațională a producției agricole și utilizarea optimă a factorilor de producție, îndeosebi a muncii;
- asigurarea unui nivel de viață echitabil populației agricole, în special prin ridicarea venitului individual al celor ce lucrează în agricultură;
- stabilizarea piețelor;
- garantarea securității în aprovizionare;
- asigurarea de prețuri rezonabile pentru consumatori.

Condiționarea obiectivelor de luare în considerare a acestor aspecte particulare urmărea să impună mecanisme de integrare tolerabile pentru producători (un interes particular prin protecția unei categorii sociale dispunând de forță politică puternică) și care să nu compromită ajustarea structurală a agriculturii prin eventuale dezechilibre în măsură să frâneze dezvoltarea economică (un interes general).

Politica industrială este inclusă în legislația UE încă de la Tratatul de la Maastricht. Ea vizează accelerarea adaptării industriei la schimbările structurale, încurajării inițiativei, dezvoltării și cooperarea între întreprinderi și încurajarea potențialului industrial de inovare, cercetare și dezvoltare tehnologică.

O serie de politici deja bine integrate în politica industrială pot contribui la realizarea obiectivelor acesteia:

- *o mai mare deschidere a sistemului comercial mondial* – și anume deschiderea piețelor protejate din țările terțe către producătorii și furnizorii de servicii din UE. Faptul de a oferi producătorilor din UE un acces mai convenabil la factorii de producție externi, expunându-i în același timp la o concurență suplimentară din partea țărilor terțe, le acordă posibilitatea și îi forțează să își îmbunătățească competitivitatea;

- *politicile referitoare la piața unică* au în general un impact pozitiv asupra competitivității, în special prin încurajarea liberalizării piețelor și a armonizării normelor;
- *politica privind cercetarea și dezvoltarea*, prin consolidarea bazei de cunoștințe și prin accentul pe tehnologiile auxiliare esențiale;
- *politica în domeniul concurenței* determină întreprinderile să își mărească eficiența și le permite să reziste mai bine pe piețele lor. Aceasta ajută, de asemenea, la pregătirea întreprinderilor din UE pentru provocarea de pe piețele din țările terțe;
- *politica socială și de ocupare a forței de muncă*, inclusiv formarea profesională, au un rol esențial, garantând că promovarea competitivității contribuie la punerea în aplicare echilibrată a Strategiei de la Lisabona. Actualizarea constantă a aptitudinilor și a calității lucrătorilor sprijină satisfacerea cererii de pe piața muncii și contribuie la economia bazată pe cunoaștere;
- *politica pentru protecția consumatorilor și pentru sănătatea publică* reprezintă condiții prealabile pentru încrederea din partea consumatorilor, care este baza pentru o cerere stabilă și în creștere;
- *protecția mediului* poate necesita restricționarea sau chiar interzicerea anumitor factori de producție sau tehnologii, fapt care poate ridica costurile de producție pe termen scurt. Totuși, pe termen lung, aceasta poate ajuta întreprinderile să obțină un avantaj concurențial la nivel mondial și să creeze noi piețe pentru produse și tehnologii curate.

Una din provocările majore pentru Uniunea Europeană se referă la modul în care se poate asigura **securitatea energetică** cu energie competitivă și „curată”, ținând cont de limitarea schimbărilor climatice, escaladarea cererii globale de energie și de viitorul nesigur al accesului la resursele energetice.

Viziunea **politicii energetice** europene de astăzi corespunde conceptului de dezvoltare durabilă și se referă la următoarele aspecte importante: accesul consumatorilor la sursele de energie la prețuri accesibile și stabile, dezvoltarea durabilă a producției,

transportului și consumului de energie, siguranța în aprovizionarea cu energie și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

UE elaborează o politică energetică ambițioasă, care acoperă toate sursele de energie, de la combustibili fosili (țiței, gaz și cărbune) până la energia nucleară și cea regenerabilă (solară, eoliană, geotermală, hidroelectrică etc.), în încercarea de a declanșa o nouă revoluție industrială, care să ducă la o economie cu consum redus de energie și limitarea schimbărilor climatice asigurând că energia pe care o consumăm va fi mai curată, mai sigură, mai competitivă și durabilă.

Politica Uniunii Europene în domeniul energiei pentru perioada până în 2020 se bazează pe trei obiective fundamentale, pentru care UE a propus pachete separate de reformă legislativă și de reglementare:

- Durabilitate – subliniază preocuparea UE pentru schimbările climatice prin reducerea emisiilor sale de gaze cu efect de seră (GES) la un nivel care să limiteze efectul de încălzire globală la doar 2°C în plus față de temperaturile din era pre-industrială. În acest sens, în decembrie 2008, a fost aprobat Pachetul „Energie – Schimbări Climatice”;
- UE este tot mai conștientă de vulnerabilitatea sa prin dependența de importurile de energie primară și de șocurile pe care aceasta le poate produce asupra securității. În consecință face pași concreți în adoptarea unei noi politici energetice comune;
- Competitivitate – vizează asigurarea implementării efective a pieței interne de energie. În acest sens, în septembrie 2008 Parlamentul European și Consiliul au adoptat cel de-al treilea pachet legislativ pentru piața internă de energie;
- Siguranța în alimentarea cu energie – vizează reducerea vulnerabilității UE în privința importurilor de energie, a întreruperilor în alimentare, a posibilelor crize energetice și a nesiguranței privind alimentarea cu energie în viitor.

Pachetul de reglementări privind politica viitoare a UE în domeniul *energie – schimbări climatice* a fost aprobat în cadrul Consiliului European și adoptat de Parlamentul European în decembrie 2008 (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în iunie 2009).

În contextul instituirii și al funcționării pieței interne și din perspectiva necesității de protecție și conservare a mediului înconjurător, politica energetică a UE urmărește:

- asigurarea funcționării piețelor de energie în condiții de competitivitate;
- asigurarea siguranței aprovizionării cu energie în Uniune;
- promovarea eficienței energetice și a economiei de energie;
- dezvoltarea surselor regenerabile de energie;
- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- promovarea interconectării rețelelor energetice.

Pachetul „Energie – Schimbări Climatice”, stabilește pentru UE o serie de obiective pentru anul 2020, cunoscute sub denumirea de „obiectivele 20-20-20”, și anume:

- reducere a emisiilor de GES la nivelul UE cu cel puțin 20% față de nivelul anului 1990;
- creșterea cu 20% a ponderii surselor de energie regenerabilă (SRE) în totalul consumului energetic al UE, precum și o țintă de 10% biocarburanți în consumul de energie pentru transporturi;
- o reducere cu 20% a consumului de energie primară, care să se realizeze prin îmbunătățirea eficienței energetice, față de nivelul la care ar fi ajuns consumul în lipsa acestor măsuri.

De asemenea, UE propune să reducă nivelul emisiilor cu până la 30% până în 2020, doar dacă și alte state dezvoltate vor adopta obiective similare, ca parte a unui viitor acord de mediu global post – 2012. Negocieri pentru un astfel de acord la nivelul Națiunilor Unite sunt încă în derulare. Începând cu anul 2013, sectorul energiei electrice, responsabil de cea mai mare parte a emisiilor de CO₂ din UE, va fi supus în întregime unui sistem de licitații pentru achiziționarea certificatelor de emisii de CO₂. Implementarea prevederilor pachetului legislativ *energie-schimbări climatice* va avea implicații majore în special asupra instalațiilor din sectorul energetic care intră și sub incidența Directivei 2001/81/CE privind controlul integrat al poluării. Aceste instalații vor trebui să respecte concomitent și obligațiile privind calitatea aerului, care conduc la reducerea emisiilor de substanțe poluante generate.

Măsurile privind eficiența energetică au un rol critic în garan-

tarea realizării la cele mai mici costuri a obiectivelor stabilite prin pachetul *energie-schimbări climatice*. Este evident că obiectivul de 20% referitor la eficiența energetică va contribui în mare măsură la obiectivele privind durabilitatea și competitivitatea în UE. În plus, diminuarea consumului prin eficiența energetică este cel mai eficient mod de a reduce dependența de combustibili fosili și de importuri.

Recunoscând importanța tehnologiei în domeniul energiei pentru reducerea emisiilor de CO₂, a garantării securității în alimentarea cu energie și a competitivității companiilor europene, UE a propus o strategie comună pentru promovarea tehnologiilor energetice. În octombrie 2009 se adoptă „Planul strategic european pentru tehnologiile energetice – Către un viitor cu emisii reduse de carbon”.

În acest document Comisia Europeană propune o strategie coordonată între UE, companiile industriale europene și statele membre, precum și o prioritizare a tehnologiilor energetice cu accent pe tehnologiile de îmbunătățire a eficienței energetice, utilizare a surselor de energie regenerabilă și de reducere a emisiilor de CO₂ (centrale cu ardere pe combustibil solid cărora să li se aplice tehnologia de captare și stocare a CO₂ și a patra generație de central nucleare).

Uniunea Europeană este în pragul unei perioade fără precedent pentru domeniul energetic. Efectele turbulențelor de pe piețele globale de energie au fost în mare măsură atenuate în ultimii ani, ca urmare a liberălizării, aprovizionării și posibilităților adecvate de import. Cu toate acestea se întrevăd schimbările dramatice. Prețurile energiei vor fi afectate de marea nevoie pentru investițiile din sectorul energetic, precum și de stabilirea prețului carbonului și a prețurilor internaționale mai mari la energie datorită creșterii cererii în țările emergente. Competitivitatea, securitatea aprovizionării și obiectivele legate de atenuarea schimbărilor climatice vor fi subminate cu excepția cazului în care rețelele electrice vor fi modernizate, instalațiile învechite vor fi înlocuite cu alternative competitive și mai curate iar energia va fi folosită mai eficient pe tot parcursul lanțului energetic.

Statele membre și industria au recunoscut amploarea provo-

cărilor. Securitatea aprovizionării cu energie, o utilizare eficientă a resurselor, prețuri accesibile și soluții inovatoare sunt cruciale pentru creșterea durabilă pe termen lung, pentru crearea de locuri de muncă și calitatea vieții în Uniunea Europeană.

Baza **Politicii Externe și de Securitate a UE (PESC)** rămâne în continuare așa-numita putere „soft” – recursul la diplomatie sprijinită, dacă este necesar, de măsuri comerciale, de ajutor sau de menținere a păcii, pentru a soluționa conflicte și pentru a ajunge la o înțelegere la nivel internațional. UE a trimis misiuni de menținere a păcii în diferite zone de conflict ale lumii. În august 2008, a mediat un acord de încetare a focului între Georgia și Rusia și a trimis observatori europeni pentru a monitoriza situația. De asemenea, a oferit ajutor umanitar oamenilor strămutați din cauza luptelor și a organizat o conferință internațională a donatorilor pentru reconstrucția Georgiei. UE a jucat un rol la fel de important în regiunea balcanică, unde finanțează proiecte de asistență pentru dezvoltarea unei societăți stabile în șapte țări. În decembrie 2008, a plasat în Kosovo o misiune formată din 1900 de persoane activând în domeniul justiției și poliției, care să ajute la garantarea legii și ordinii publice.

Politica de securitate europeană a fost dezvoltată după anii '90 în cadrul Uniunii Europei Occidentale (UEO), NATO și UE, atunci când UEO adopta misiunile de tip „Petersberg”, în scopul gestionării unor eventuale destabilizări în Europa de Est. Acest tip de misiuni le-au inclus pe cele umanitare și de salvare, de menținere a păcii și cele ale forțelor combatante în gestionarea crizelor, inclusiv impunerea păcii.

La Summit-ul NATO de la Berlin (1996) s-a decis crearea unei Identități Europene de Securitate și Apărare, un „stâlp” european în cadrul NATO, ce permitea țărilor europene să acționeze militar acolo unde NATO ar fi fost limitată. Pentru aceasta, Uniunea Europeană avea posibilitatea de a utiliza capacitățile militare ale NATO (Acordul Berlin-plus).

Mai mult, prin Tratatul de la Maastricht (1992) se pun bazele Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC), baze aprofundate, în 1999, prin Tratatul de la Amsterdam. Obiectivele comune ale PESC întăreau dorința și voința UE de a apăra interesele fun-

damentale și independența Uniunii, de a întări securitatea Uniunii, de a păstra pacea și întări securitatea internațională și, nu în ultimul rând, de a consolida democrația, domnia legii și respectarea drepturilor omului. Procesul decizional în cadrul PESC era astfel îmbunătățit, furnizându-se strategii comune în domenii unde statele membre aveau interese majore.

Stabilirea unei politici externe și de securitate comună figura în centrul inițiativei luată de președintele Mitterand și cancelarul Kohl în scrisoarea din 19 aprilie 1990 trimisă Președintelui Consiliului European înaintea reuniunii de la Roma. Pe parcursul lucrărilor conferinței, acest concept vag la origine – mai ales cu privire la modul în care trebuia să fie distins de cooperarea politică europeană stabilită la începutul anilor șaptezeci și codificată de articolul 30 din Actul unic – a câștigat în precizie iar sfera sa s-a lărgit, referindu-se mai întâi la securitate și apoi la apărarea comună.

Tratatul de la Maastricht instituie o politică externă și de securitate prin dispozițiile Titlului V (art. J-J.11). Politica Externă și de Securitate Comună reprezintă, de altfel, și primul pilon interguvernamental introdus prin Tratatul de la Maastricht.

Prevederile Tratatului stabilesc obiectivele P.E.S.C. și metodele sale de acțiune, distingând acele domenii ce sunt acoperite de „poziții comune” de cele care fac obiectul unor „acțiuni comune” mai constrângătoare.

Introducerea în TUE a unor dispoziții care se referă la problemele de securitate și apărare constituie o inovație majoră a Tratatului de la Maastricht în raport cu Actul Unic European care în articolul 30 utiliza numai termenul „securitate” și nu și pe cel de „apărare”.

Politica de Vecinătate dă naștere unui alt tip de relații între Uniunea Europeană și vecinii săi și în același timp, încurajează țările ex-comuniste să continue reformele structurale și instituționale și procesul de democratizare, devenind astfel un motor al aderării.

Tot Politica de Vecinătate este cea care asigură cooperarea regională și promovarea valorilor europene (democrație, prosperitate, stabilitate și securitate) în statele vecine ale Uniunii.

Aceasta se bazează pe valori și interese comune, oferind veci-

nilor Uniunii Europene, posibilitatea de a avea acces la o parte din piața unică, dând naștere unei integrări economice progresive și intensificării cooperării politice între UE și aceste state. În plus, politica de vecinătate vizează și atenuarea unor conflicte ce ar putea apărea, ca urmare a extinderii UE. Nu este vorba de conflicte armate, ci de conflicte de tipul „înăuntrul – în afara Uniunii Europene”.

Politica Europeană de Vecinătate este un instrument elaborat de UE, după extinderea din 2004, pentru a realiza o zonă de securitate și stabilitate în jurul granițelor Uniunii. Liniile directoare ale acestei inițiative datează din 1995, fiind cunoscute sub numele de „Procesul de la Barcelona”, care își propunea să realizeze un cadru general de relații sociale, politice și dezvoltare economică între statele membre ale Uniunii Europene și partenerii din Mediterana sudică.

Politica de Vecinătate urmărește să ofere țărilor din jurul UE un ajutor imediat în varii domenii, cum ar fi sănătate, dezvoltare rurală, transport, apoi să colaboreze în domeniul afacerilor, mai ales în privința energiei și a exploataării resurselor naturale și, fapt de interes major pentru UE, să limiteze imigrația ilegală provenită din aceste țări. Uniunea Europeană nu deține încă „echipe expert”, pe țări, pentru definirea politicii sale externe, a politicii de extindere și vecinătate.

Politica Europeană de Vecinătate reprezintă o nouă abordare în cadrul relațiilor dintre Uniunea Europeană și vecinii săi, abordare ce o depășește pe cea tradițională bazată pe cooperare. Această politică constituie un cadru de consolidare a relațiilor de vecinătate și vizează intensificarea cooperării cu statele vecine UE lărgite în vederea creării unei zone de prosperitate și buna vecinătate a unui „cerc de prieteni” la frontierele Uniunii.

4. Criteriile de aderare la UE. Extinderea UE

Aderarea la UE reprezintă un proces îndelungat și complicat de ajustare a tuturor domeniilor interne ale statelor candidate la principiile, valorile și standardele UE. Doar în acest caz integrarea ulterioară a noilor țări membre nu va avea pentru ele consecințe dureroase și nu va afecta integritatea sistemului european. Pentru a

orienta statele candidate asupra reformelor care trebuie îndeplinite în vederea aderării la UE, Uniunea a stabilit câteva criterii de aderare. Criteriile obligatorii pentru aderarea la Uniunea Europeană formulate la Summit-ul de la Copenhaga (Tratatul asupra UE, art. 49) sunt următoarele:

- **Criteriul politic:** existența unor instituții stabile, care ar fi garante ale democrației, supremația legii, drepturile omului și protecția minorităților. Acest criteriu a fost desfașurat mai târziu în *Tratatul de la Amsterdam*, declarându-se că „Uniunea este fondată în baza condițiilor de libertate, democrație, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, supremației legii, principii care sunt comune pentru toate statele membre” (art.6). Orice stat european care respectă aceste principii poate deveni membru al Uniunii.
- **Criteriul economic:** existența unei economii de piață funcționale, capabile să facă față presiunilor competitive și forțelor de piață din cadrul UE.
- **Capacitatea de adoptare integrală a acquis-ului comunitar;** aderarea la obiectivele politice, economice și monetare ale UE.

Ulterior la Consiliile Europene, care au urmat celui de la Copenhaga, criteriile de mai sus au fost completate cu încă unul:

Existența unor structuri administrative și judiciare care vor permite adoptarea și aplicarea acquis-ului comunitar.

Această condiție urma să asigure că extinderea Uniunii Europene nu va periclita realizările Comunității și procesul de integrare, convenit la Maastricht. Consiliul European de la Luxembourg, din decembrie 1997, a decis completarea criteriilor de la Copenhaga cu o nouă condiție – **capacitatea UE de a accepta noi membri**, aceasta însemnând sporirea angajamentului UE în procesul de extindere. Criteriile expuse la Summit-ul de la Copenhaga vin să completeze **condiția de bază** pentru a deveni membru al UE o constituie **identitatea europeană**, care a fost consacrată prin Tratatul de la Roma din 1958, art. 237 („orice stat european poate deveni membru al Uniunii Europene”).

Un alt moment este respectarea criteriilor de convergență (vezi tema 21.4).

Îndeplinirea criteriilor de aderare de către statele candidate este monitorizată de Comisia Europeană, care anual raportează despre succesele înregistrate de statele candidate în acest domeniu.

Condiția înaintată UE:

- Extinderea nu trebuie să fie mai costisitoare decât procesul de integrare;
- Extinderea nu trebuie să pericliteze realizările Comunității și procesul de integrare convenit la Maastricht.

Uniunea își rezervă dreptul de a decide momentul la care va fi pregătită pentru a accepta noi membri. Până astăzi în formarea Uniunii Europene au fost întreprinse șase valuri de extindere. Sugestiv acestea sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul .2

Formarea și extinderea Uniunii Europene

25 martie 1957	Șase state (Franța, Germania, Belgia, Italia, Luxemburg și Olanda) semnează la Roma Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom). Acestea intră în vigoare la data de 1 ianuarie 1958.
1 ianuarie 1973	Danemarca, Irlanda și Marea Britanie aderă la Comunitățile Europene, care vor cuprinde din acest moment nouă state membre.
1 ianuarie 1981	Grecia devine membru al CEE. Numărul statelor membre se ridică la zece.
1 ianuarie 1986	Spania și Portugalia devin membre ale CEE. Numărul statelor membre se ridică la 12.
1 ianuarie 1995	Austria, Finlanda și Suedia devin membre ale UE. Numărul statelor membre se ridică la 15.
1 mai 2004	Cipru, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia și Slovenia aderă la Uniunea Europeană.
1 ianuarie 2007	Bulgaria și România aderă la Uniunea Europeană.
1 iulie 2013	Cruația

Sursa: elaborat de autor în baza www.ipp.md

După primirea României și Bulgariei în UE, alte state europene speră să devină, într-o bună zi, membre ale Uniunii. Între acestea

se numără: Croația, Turcia, Macedonia, statele din Balcanii de Vest (Albania, Serbia, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina), R. Moldova și Ucraina.

În octombrie 2006, Comisia Europeană a lansat prima etapă a negocierilor de aderare la Uniunea Europeană a Croației și Turciei. Această etapă a constat într-o trecere în revistă a ansamblului normelor europene și în evaluarea stadiului de pregătire a celor două candidate. Oficialii europeni au precizat că a fost vorba mai mult de un exercițiu tehnic necesar pentru a explica țărilor candidate la aderare legislația europeană, și pentru a înțelege care este situația în fiecare țară. Acest proces numit „screening” se încheie, de regulă, cu o recomandare a Comisiei Europene favorabilă sau nu deschiderii propriu-zise a negocierilor de aderare, capitol cu capitol.

Situația Croației este mai ușoară. Ea îndeplinește, în bună măsură, criteriile de aderare, se bucură de un puternic sprijin extern din partea Austriei și Germaniei.

În schimb, situația Turciei este mai dificilă. Potrivit cotidianului german „Die Welt” din 17 iunie 2006, premierul bavarez și lider al social-creștinilor bavarezi, Edmund Stoiber, ar fi declarat că aderarea Turciei nu intră în discuție, în pofida faptului că se derulează deja negocierile de aderare. „Sunt convins că nu se va ajunge la aderarea Turciei la UE – a declarat Edmund Stoiber – având în vedere mărimea țării, situația sa economică, dar și din punct de vedere social și cultural, aderarea Turciei ar suprasolicita capacitatea de extindere a Uniunii Europene”. De reținut că Turcia are o populație de 69,7 milioane de locuitori, cu o înaltă rată de creștere demografică, ceea ce ar îndreptăți-o la un mare număr de voturi în Consiliul Uniunii, ca și la un mare număr de euro-parlamentari.

În plus, Turcia are de rezolvat o serie de probleme, care țin de criteriul politic de aderare. Între acestea se numără: relațiile cu Republica Cipru, care este deja membru al Uniunii Europene; continuarea ocupării părții de nord a Insulei Cipru și susținerea politico-diplomatică a auto-proclamatei Republici Turce a Ciprului de Nord, nerecunoscută de comunitatea internațională; statutul minorității Kurde din Turcia și recunoașterea „genocidului” populației armene în timpul primului război mondial. Premierul turc a declarat că Turcia nu-și va deschide porturile și aeroporturile pen-

tru navele și avioanele cipriote până nu se va pune capăt izolării autoproclamatei Republici Turce a Ciprului de Nord, chiar cu riscul suspendării negocierilor de aderare.

Macedonia a obținut din partea Consiliului European statutul de țară candidată la aderare, dar Comisia Europeană nu a început încă negocierile de aderare. Se apreciază că, reforma constituțională din Macedonia a reprezentat un atu în obținerea statutului de țară candidată. Aderarea sa va depinde însă de funcționarea statului de drept și respectarea normelor democratice precum și de definirea de către Uniune a unei strategii clare privind viitoarele sale extinderi.

Țările din Balcanii de Vest (Albania, Serbia, Muntenegru și Bosnia-Herțegovina) au obținut în 2003, cu prilejul Consiliului European de la Salonic promisiunea de a adera, în perspectivă, la UE, dar în funcție de capacitatea de absorbție a acesteia. Acordurile de Stabilizare și Asociere pe care aceste țări le-au semnat sau urmează să le semneze cu Uniunea Europeană constituie un prim-pas spre obținerea statutului de state-candidate și, apoi, spre începerea negocierilor de aderare.

Se apreciază că dacă cele 4 țări vor îndeplini, cu prioritate criteriile politice, respectiv respectarea drepturilor omului, colaborarea cu Tribunalul de la Haga, combaterea corupției și a crimei organizate, aderarea ar putea avea loc în jurul anului 2015.

De altfel, președintele Comisiei Europene a declarat că drumul integrării țărilor balcanice în UE este însă foarte bun.

Republica Moldova și Ucraina și-au exprimat și ele opțiunea pentru integrarea în Uniune, dar perspectivele pentru atingerea acestui obiectiv politic sunt îndepărtate. Oficialii Comisiei Europene s-au oferit să sprijine Kievul și Chișinăul pe calea reformelor, fără a permite, însă, integrarea lor în U.E.

Probleme de recapitulare

1. Prezentări principalele instituții care asigură funcționarea eficientă a mecanismului comunitar european.
2. Care sunt funcțiile principalelor instituții publice ale Uniunii Europene.

3. Analiza algoritmul procesului decizional comunitar.
4. Prezentăți politicile de bază elaborate și implementate de diferite instituții ale UE.
5. Comentați conținutul și eficiența politicilor desfășurate în cadrul UE.
6. Menționați care sunt criteriile conform cărora este permisă aderarea altor state la UE.
7. Expuneți în mod cronologic pașii executați de UE în direcția extinderii (lărgirii).

Bibliografie

1. Țuțuianu, Ion – Drept instituțional comunitar. Instituțiile Uniunii Europene, Editura Universul Juridic, București, 2018.
2. Bărbulescu, Claudia; Munteanu, Irina – Uniunea Europeană: instituții, politici, extindere, Editura Polirom, Iași, 2014.
3. Petrescu, Dana – Tratatul de la Lisabona. Comentariu pe articole, Editura Hamangiu, București, 2011.
4. Ștefănescu, Roxana; Popescu, Ion – „Criteriile de aderare la Uniunea Europeană: aspecte politice și economice”, în Studii Europene, nr. 3/2010, pag. 45–67.
5. Georgescu, Iulian – Politici economice europene, Editura Economică, București, 2016.
6. Craig, Paul; de Búrca, Gráinne – EU Law: Text, Cases, and Materials, 7th edition, Oxford University Press, 2020.
7. Chalmers, Damian; Davies, Gareth; Monti, Giorgio – European Union Law: Cases and Materials, 4th edition, Cambridge University Press, 2019.
8. Nugent, Neill – The Government and Politics of the European Union, 9th edition, Palgrave Macmillan, 2017.
9. European Commission – “The Institutions of the European Union”, publicație oficială (disponibilă pe site-ul Comisiei Europene).
10. European Parliament – “How the EU works: decision-making”, broșură online (disponibilă pe site-ul Parlamentului European).

TEMA III. POLITICA COMERCIALĂ A UNIUNII EUROPENE

1. Introducere în politica comercială a UE
2. Cadrul instituțional și juridic
3. Instrumentele politicii comerciale
4. UE în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)

Scopul temei: Formarea unei perspective clare asupra rolului și mecanismelor prin care UE își exercită competențele exclusive în domeniul comerțului internațional, atât în cadrul OMC, cât și prin acorduri bilaterale și regionale.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme ar trebui să fiți capabili:

- să descrie obiectivele și principiile fundamentale ale politicii comerciale comune a Uniunii Europene;
- să analizeze mecanismele și instrumentele utilizate de UE pentru reglementarea comerțului internațional, inclusiv acordurile comerciale și tarifele vamale.
- să evalueze impactul politicii comerciale asupra economiei statelor membre, competitivității și comerțului intra- și extra-UE.
- să examineze rolul Uniunii Europene în cadrul organizațiilor internaționale de comerț și al negocierilor multilaterale.
- să interpreteze efectele globalizării și ale reglementărilor comerciale asupra strategiilor economice ale UE și ale statelor membre.
- să dezvolte capacitatea de analiză critică și argumentare privind provocările și perspectivele politicii comerciale europene.

1. Introducere în politica comercială a UE

Politica comercială exprimă totalitatea reglementărilor cu caracter juridic, administrativ, fiscal, bugetar, financiar, bancar, valutar, etc. adoptate de către o țară sau o comunitate de țări în scopul stimulării sau restrângerii schimburilor comerciale externe,

conform intereselor proprii. Politica comercială este unul din pilonii principali ai relațiilor Uniunii Europene cu țările terțe.

Realizarea unei politici comerciale comune a făcut parte din planul inițial de integrare economică europeană, astfel că politica comercială a UE (inițial CEE) este comună în linii mari în raport cu restul lumii încă din 1968, odată cu realizarea Uniunii Vamale.

Încă prin Tratatul de la Roma, politica comercială comună a fost inclusă între instrumentele principale de realizare a integrării piețelor naționale într-o piață regională unică cu scopul accelerării creșterii economice, a ridicării eficienței și competitivității economice și a creării premiselor de adâncire a integrării interstatale. Pentru Comunitatea Europeană, rațiunea unei politici comerciale comune rezidă din faptul că libera circulație a bunurilor și serviciilor din cadrul Comunității nu se poate realiza cu politici comerciale naționale diferite.

În baza prevederilor Tratatelor constitutive și a celorlalte norme (legislație secundară, tratate multi- și bilaterale încheiate de Comunitatea Europeană) care reglementează relațiile comerciale ale UE cu țările terțe se poate afirma că Uniunea Europeană are o politică comercială comună axată pe liberalizarea schimburilor în domeniul industrial și relativ protecționistă în sectorul agricol. Principalele instrumente de politică comercială pot fi:

- de natură tarifară (vamală);
- de natură netarifară;
- de natură promoțională și de stimulare.

Protecția tarifară se realizează prin intermediul taxelor vamale.

În cadrul barierelor netarifare utilizate în cadrul politicilor comerciale se includ reglementările cantitative, măsurile antidumping, precum și alte măsuri netarifare.

Măsurile de politică comercială promoțională și de stimulare au drept scop să impulsioneze exporturile globale ale țării (sau comunității) respective.

La baza politicii comerciale comune se află Tratatul de la Roma, al cărui titlu I din partea a II-a se numea „Libera circulație a mărfurilor”. În cadrul acestuia se făceau referiri la următoarele aspecte:

- eliminarea taxelor vamale între statele membre;
- instituirea tarifului vamal comun;

- eliminarea restricțiilor cantitative între statele membre;
- practicile de dumping.

2. Cadrul instituțional și juridic

Cadrul legal actual al politicii comerciale comune a UE este cel stabilit prin Tratatul de la Maastricht modificat prin Tratatul de la Amsterdam.

Astfel, articolele 131 și 133 pun bazele politicii comerciale comune față de țările terțe.

În conformitate cu articolul 131, prin stabilirea uniunii vamale între ele, statele membre urmăresc să contribuie, în interesul comun, la dezvoltarea armonioasă a comerțului mondial, la eliminarea progresivă a restricțiilor din comerțul internațional și la reducerea barierei tarifare. Același articol prevedea faptul că prin eliminarea drepturilor între statele membre se urmărește o incidență favorabilă asupra creșterii forței concurențiale a întreprinderilor din aceste state.

În virtutea acestor prevederi, se poate spune că obiectivele acestei politici sunt:

- promovarea comerțului cu alte state și a liberului schimb;
- creșterea forței competitive a societăților comunitare.

Articolul 133 stabilește că politica comercială comună se referă la comerțul cu mărfuri, servicii și aspecte legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală. Totodată, sunt incluse și prevederi speciale privind anumite domenii, cum ar fi audiovizualul, cultura, educația, serviciile sociale și de sănătate.

Domeniile vizate de formularea politicii comerciale comune sunt:

- modificările nivelului taxelor vamale;
- încheierea acordurilor vamale și comerciale;
- uniformizarea măsurilor de liberalizare;
- politica exportului, măsuri de protejare a comerțului (dumping sau subvenții) și măsuri de întărire a cooperării vamale între statele membre.

Principiul de bază care guvernează politica comercială comună a Uniunii Europene reiese din articolul 3a al Tratatului privind

Uniunea Europeană, care stabilește că dezideratul acestei politici este realizarea unei economii de piață deschise, în care concurența este liberă. Interpretarea dată acestui principiu este aceea că pe ansamblu gradul de protecționism al pieței interne unice ar trebui să se reducă în mod continuu.

O altă prevedere din cadrul Tratatului este aceea că politica comercială este construită pe principii uniforme în domeniul tarifar, al acordurilor comerciale, al liberalizării comerciale, ceea ce presupune că în materie de acorduri comerciale internaționale sau de măsuri comerciale față de terți trebuie să se realizeze o centralizare a deciziilor la nivel comunitar. Cu toate acestea, având în vedere și existența principiului subsidiarității, Curtea Europeană de Justiție a subliniat că între instituțiile comunitare și statele naționale trebuie să colaboreze strâns în negocierea și semnarea acordurilor comerciale internaționale și, în plus, a stabilit că anumite servicii nu intră sub incidența politicii comerciale comune, iar în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală competențele sunt partajate între cele două părți.

Trebuie menționat că politica comercială comună a Uniunii Europene are trei dimensiuni:

- a) dimensiunea multilaterală, realizată în cea mai mare parte în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (fostul GATT), care are drept scop promovarea regulilor privind accesul la piețe în contextul asigurării unei guvernante globale efective;
- b) Dimensiunea bilaterală/regională, care este reflectată prin acordurile bilaterale negociate și încheiate de Uniunea Europeană în afara negocierilor multilaterale din cadrul OMC și prin adoptarea unor măsuri specifice cu țări terțe sau cu asociații regionale;
- c) dimensiunea unilaterală, care constă în adoptarea și implementarea de către Uniunea Europeană a unor măsuri unilaterale drept instrumente suplimentare de politică comercială în scopul asigurării dezvoltării și/sau stabilității politice corespunzător priorităților politice ale Uniunii. Forma cea mai des regăsită a acestor măsuri este cea a concesiilor comerciale acordate de Uniunea European țărilor terțe pe

baza unui interes economic pentru accelerarea comerțului cu o anumită regiune și creșterea avantajelor economice pentru ambele părți.

În ceea ce privește *dimensiunea multilaterală*, se poate sublinia rolul important jucat de către Comunitatea Europeană în cadrul GATT și apoi al OMC(succesoarea GATT). Astfel, ca urmare a celor opt runde de negocieri multilaterale desfășurate sub egida GATT regulile și deciziile GATT au fost preluate în acquisul comunitar(astfel că ele au trebuit să fie respectate și aplicate de către țările comunitare), s-a dezvoltat un sistem de drept al comerțului internațional și s-a realizat o liberalizare destul de extinsă a comerțului dintre membrii GATT.

Încurajarea schimburilor de către Uniunea Europeană nu se realizează doar în contextul multilateral al OMC, ci și prin intermediul unor acorduri *bilaterale* preferențiale cu diferite țări sau grupuri de țări sub forma acordurilor de liber schimb sau a acordurilor vamale.

Principalele acorduri bilaterale/regionale de acest tip ale Uniunii Europene includ:

- acordurile de comerț liber cu Asociația Europeană a Liberului Schimb, Mexic, Africa de Sud, Elveția;
- uniunile vamale cu Turcia, Andorra și San Marino;
- Acordurile Europene încheiate la începutul anilor 90 cu țările din Europa Centrală și de Est (8 dintre acestea fiind deja după 1 mai 2004 membre ale Uniunii Europene).

De asemenea, Uniunea Europeană a încheiat acorduri unilaterale cu o serie de țări în curs de dezvoltare prin care accesul acestora pe piața comunitară este preferențial, fără ca partenerii UE să acorde un tratament preferențial la exporturile comunitare.

În această categorie se includ două mari categorii de acorduri:

- Acordurile de Parteneriat Economic negociate cu țările ACP (Africa, Caraibe, Pacific) – Acordul Cotonou. Acordul de Parteneriat Economic ACP semnat în februarie 2000 continuă preferințele comerciale nereciproce acordate în cadrul Acordului Lome pentru încă 8 ani, timp în care Uniunea Europeană intenționează să negocieze zone de comerț liber reciproc cu subgrupe de țări din Africa, Pacific și Caraibe. Semnatarii acestor acorduri au drepturi pentru toate produ-

sele industriale și cea mai mare parte a produselor agricole. În fapt, țările din grupul ACP beneficiază de regulile de origine cele mai libere cu scopul de a avea cel mai bun profit din reducerile tarifare;

- acordurile mediteraneene, în cadrul cărora se cuprind acordurile cu Algeria, Egipt, Israel, Liban, Maroc, Organizația pentru Eliberarea Palestinei, Siria și Tunisia.

Uniunea Europeană se asigură întotdeauna că acordurile sale bilaterale sunt compatibile cu angajamentele asumate în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

În cadrul *dimensiunii unilaterale* a politicii sale comerciale, Uniunea Europeană se folosește de următoarele:

- *Sistemul Generalizat de Preferințe (SGP)*, care este instrumentul clasic de stimulare a dezvoltării prin intermediul acordării de taxe vamale preferențiale.

SGP permite țărilor industrializate să acorde concesiile comerciale (un acces de tip duty-free (fără taxe vamale) sau o reducere a taxelor vamale, în funcție de sensibilitatea produselor și de tipul de preferințe acordat țărilor în cauză) de o manieră autonomă. Din partea Uniunii Europene cea mai mare parte a țărilor în curs de dezvoltare beneficiază de un regim preferențial. Astfel, în plus față de acordurile ACP și cele mediteraneene, UE permite țărilor din Asia și America Latină să exporte către UE la taxe vamale mai mici decât cele normale produse manufacturiere și produse agricole prelucrate. De asemenea, pentru țările în curs de dezvoltare care se conformează acordurilor internaționale privitoare la protecția mediului și la interzicerea muncii copiilor, precum și a muncii forțate;

- *Inițiativa “Totul în afara armelor”*, care reprezintă o schemă de preferințe acordate țărilor cel mai puțin dezvoltate. Aranjamente speciale sunt asigurate pentru un număr de 49 de țări clasificate de Organizația Națiunilor Unite ca fiind cel mai puțin dezvoltate. Această inițiativă acordă acces fără taxe vamale importurilor tuturor produselor provenind din țările cel mai puțin dezvoltate, fără restricții cantitative, cu excepția importurilor de arme și muniții. Aceste preferințe sunt acordate de Uniunea Europeană pe o perioadă nedeterminată;

– *acordarea de preferințe asimetrice*, în scopul de a asigura pacea, stabilitatea, libertatea și prosperitatea economică în regiune conform conceptului “Europei extinse”.

Instrumentele politicii comerciale comune a Uniunii Europene sunt în prezent în cea mai mare parte armonizate la nivelul UE.

Principalul pilon al politicii comerciale comune a UE este tariful extern comun care a fost realizat încă din anul 1968, concomitent cu eliminarea taxelor vamale între țările membre, și a cărui aplicare presupune că un bun sau serviciu dintr-o țară terță nu este taxat decât o singură dată, când pătrunde în una din țările membre ale Uniunii.

Tariful extern comun se caracterizează prin:

- taxe ad-valorem la produsele industriale;
- taxe specifice la produsele agricole;
- excepții în ceea ce privește maximele tarifare aplicabile cu precădere unor produse agricole și unor produse industriale sensibile;
- multitudinea pozițiilor tarifare la care nu se percep taxe vamale;
- existența escaladării tarifare (creșterea taxei vamale pe măsura ridicării gradului de prelucrare a produsului) pentru anumite produse (textile, cauciuc, tutun, etc.).

Un alt instrument utilizat în cadrul politicii comerciale comune a UE îl reprezintă cotele sau restricțiile cantitative care, începând din 1994, sunt definite la nivelul UE și nu la nivel național. Protecția cantitativă în cazul UE are însă o importanță în declin. Astfel, în anii 90 s-a limitat protecția cantitativă extra UE și s-a eliminat protecția cantitativă intra UE, iar contingentele naționale și toate restricțiile voluntare de export sunt eliminate (cu excepția textilelor și îmbrăcăminții, conform Acordului multifibre).

De asemenea, începând cu anul 1990 au fost introduse măsurile antidumping, măsuri prin intermediul cărora organizațiile profesionale sau grupurile de întreprinderi europene pot cere măsuri de retorsiune contra concurenților străini apreciați drept neloiali. Dosarele sunt instrumentate de către Comisia Europeană, care propune și taxele antidumping la produsele ce provin din anumite țări sau de la anumite firme, taxe ce trebuie aprobate de Consiliu.

De asemenea, deciziile cu privire la clauzele de salvagardare(restricții impuse temporar la importurile anumitor produse care pun în pericol o industrie a unei țări membre sau a ansamblului UE) sunt luate de către Comisie și pot fi controlate de către Consiliu. Principalele produse care au fost vizate de măsuri de salvagardare au fost: textilele, oțelul și automobilele.

În privința obstacolelor netarifare pentru bunuri și servicii, una dintre concluziile Forumului Global al OCDE din iunie 2003 de la Paris a fost aceea că UE(la fel ca și SUA) utilizează pe scară largă subvențiile, iar multe alte bariere netarifare sunt folosite sub pretextul securității naționale, sănătății și protecției mediului.

3. Instrumentele politicii comerciale

Instrumentele de politică comercială utilizate în prezent de Uniunea Europeană pot fi împărțite în două mari categorii:

- instrumente defensive;
- instrumente ofensive.

Instrumentele defensive sunt acele instrumente care asigură comerțul echitabil și apără interesele societăților europene. Aceste instrumente au fost concepute în conformitate cu prevederile Organizației Mondiale a Comerțului care recunosc dreptul membrilor organizației de a se apăra față de practici comerciale neloiale.

Principalele *instrumente defensive* sunt:

- măsurile anti-dumping, al căror rol este de a contracara practicile de dumping, cele mai des întâlnite forme de practici de distorsionare a comerțului;
- măsurile anti-subsvenție și compensatorii, cu scopul de a combate subvențiile acordate producătorilor de către autoritățile publice, subvenții care distorsionează comerțul în situația în care ajută la reducerea în mod artificial a costurilor de producție sau a prețurilor de export către Uniunea Europeană;
- măsuri de salvagardare, care presupun restricționarea suplimentară temporară a importurilor unui produs dacă producția internă a acelui produs este afectată în mod serios sau amenințată de înregistrarea unor prejudicii datorită crește-

rii bruște a importurilor. Acest tip de măsuri pot fi luate de orice membru al Organizației Mondiale a Comerțului.

Scopul instrumentelor ofensive este dat de deschiderea piețelor și eliminarea obstacolelor din calea comerțului prin acțiuni multilaterale, bilaterale și unilaterale.

Principalele *instrumente ofensive* sunt reprezentate de:

- regulamentul privind obstacolele în calea comerțului, regulament care permite societăților din Uniunea Europeană să depună o plângere la Comisia Europeană în situația în care întâlnesc bariere comerciale care le restricționează accesul pe piața unor țări terțe. Aceste reglementări pot fi utilizate și pentru evaluarea situației de nerespectare a regulilor comerciale internaționale care determină efecte comerciale negative, iar în cazul în care rezultatul evaluării este afirmativ se poate apela la mecanismul prevăzut de Organizația Mondială a Comerțului pentru rezolvarea disputelor;
- baza de date privind accesul pe piețe a firmelor din Uniunea Europeană care permite:
- obținerea de informații despre condițiile privind accesul pe piața țărilor ne-membre ale Uniunii Europene ;
- modalități de urmărire sistematică de către Comisia Europeană a reclamațiilor firmelor din țările membre privind barierele în calea comerțului din țările nemembre;
- asigurarea respectării de către partenerii comerciali ai Uniunii Europene a obligațiilor asumate prin acorduri internaționale.

Având în vedere datele conținute în această bază de date, Comisia Europeană a putut să acționeze într-un mod mai eficace în cadrul OMC sau în cadrul acordurilor bilaterale, identificând obstacolele în calea comerțului. Baza de date este astfel un instrument de suport și fundamentare a măsurilor și inițiativelor pe care Uniunea Europeană le poate lua față de acei parteneri comerciali care crează dificultăți de natură comercială firmelor comunitare.

Instituțiile comunitare cu responsabilități în elaborarea și punerea în aplicare a politicii comerciale comune sunt:

- Consiliul Uniunii Europene;
- Comisia Europeană;
- Comitete consultative.

De asemenea, și statele membre au anumite atribuții limitate, în domeniul unor servicii și al proprietății intelectuale.

Actele prin care este pusă în aplicare politica comercială a UE pot fi: reglementări cu aplicare generală, obligatorii și direct aplicabile în țările membre, directive care trebuie transpuse în legislația națională și în practica statelor membre, decizii obligatorii pentru cei vizați, decizii cu aplicare generală, recomandări și opinii care nu au forță obligatorie.

Deciziile privind politica comercială comună au la bază propunerile Comisiei Europene, care trebuie însoțite de avizul “Comitetului articolului 133”, comitet format din responsabili politicii statelor membre, și a cărui activitate se concretizează în special în examinarea propunerilor Comisiei sau a unor documente privind negocierile comerciale internaționale, a unor rapoarte referitoare la negocieri, diferende comerciale și a unor probleme comerciale deosebite cu care se confruntă statele membre ale UE.

Decizia finală se adoptă de Consiliu și/sau de Parlamentul European și poate implica atât Curtea de Conturi, cât și organele financiare și consultative ale UE (în funcție de tipul actului și problema la care se referă).

Uniunea Europeană (UE) este cel mai mare actor comercial global, acoperind circa 20% din exporturile și importurile mondiale (fără schimburile comerciale intracomunitare), având un rol important în promovarea comerțului mondial bazat mai ales pe sistemul multilateral instituit de Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Puterea comercială pe care o reprezintă UE se bazează atât pe forțele economice unite ale Statelor Membre, cât și pe existența și aplicarea unei politici comerciale comune, coerente, aplicabile uniform pe piața internă unică a celor 28 de State Membre și exprimată printr-o singură voce în plan internațional.

A. Politica comercială comună reprezintă ansamblul de măsuri, instrumente, politici aplicate în domeniul relațiilor comerciale externe al Uniunii Europene. Politica comercială comună are în vedere câteva obiective majore:

- dezvoltarea exporturilor comunitare de bunuri și servicii, inclusiv prin deschiderea și consolidarea unor noi piețe de destinație;

- asigurarea unei protecții adecvate pentru industria europeană de bunuri și servicii, în special prin măsuri de combatere a concurenței neloiale cauzate de anumite importuri din țări terțe;
- combaterea oricăror măsuri de discriminare sau împiedicare a accesului și dezvoltării exporturilor de bunuri și servicii comunitare pe terțe piețe;
- asigurarea unui cadru legal și instituțional favorabil investițiilor străine directe, cu protejarea adecvată a investitorilor și a investițiilor;
- susținerea acestor obiective în cadrul organizațiilor internaționale, în timpul negocierilor comerciale multilaterale;
- dezvoltarea armonioasă a comerțului mondial, abolirea progresivă a restricțiilor din comerțul internațional și reducerea barierelor vamale;
- dezvoltarea durabilă prin integrarea unui număr cât mai mare de țări în ansamblul comerțului mondial;
- asigurarea includerii în politica de dezvoltare a componentei mediului înconjurător.

În sens restrâns, politica comercială comună presupune crearea unei uniuni vamale între statele membre ale Uniunii Europene, aplicarea unor principii uniforme cu privire la modificarea taxelor vamale, stabilirea de taxe vamale și încheierea de acorduri comerciale cu țările terțe (nemembre UE), elaborarea și implementarea politicii vizând regimul comun de import și export etc.

4. UE în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)

În sens larg, politica comercială comună derivă în mare măsură din regulile cuprinse în acordurile încheiate în cadrul OMC. Baza politicii comerciale comune o constituie tariful vamal comun aplicat în relațiile cu țările terțe. Regulile comune de export și de import sunt completate și sprijinite de reglementările comune cu privire la măsurile anti-dumping și de salvagardare, măsurile împotriva subvențiilor la import sau a practicilor ilicite de comerț, precum și restricțiile cantitative și interdicțiile comerciale în probleme de politică externă .

Uniunea Europeană a încheiat numeroase acorduri comerciale (de liber schimb și de cooperare) cu țările terțe. Unele dintre acestea acoperă toate aspectele relațiilor comerciale, altele vizează numai anumite domenii ale schimburilor comerciale.

Politica UE de sprijin a țărilor în curs de dezvoltare este exemplificată și prin Schema Generalizată de Preferințe (S.G.P.), prin care Uniunea Europeană acordă preferințe comerciale pentru exporturile (de bunuri originare) provenind din țările în curs de dezvoltare.

În plus, ajutorul pentru dezvoltare acordat la nivelul UE este un complement al schemelor de ajutor acordate de statele membre UE. Prin intermediul structurilor de schimburi comerciale și de cooperare axate pe reducerea sărăciei și reformarea structurilor sociale și economice, este asigurată asistența pentru un număr important de țări terțe.

Pentru ca piața unică și uniunea vamală să funcționeze este necesar ca în Uniunea Europeană să existe un set unificat de reguli de import și de export și ca ea să aibă o singură voce în relațiile cu statele nemembre. Din acest motiv, Statele Membre au acordat instituțiilor europene mandatul de a negocia în numele lor în domeniul relațiilor externe. Politica comercială comună are o semnificație politică particulară, reprezentând aspectul extern al pieței unice și politica din domeniu a celei mai mari puteri comerciale din lume.

Această delegare din partea Statelor Membre nu are semnificația renunțării la drepturile și obligațiile pe care Statele Membre le au în formularea politicii comerciale a UE și în urmărirea modului în care Comisia Europeană respectă mandatele de negociere acordate de Statele Membre.

Implicarea responsabilă a Statelor Membre în procesul de formulare a politicii comerciale comune a UE a fost întărită de Global Europe Strategy, menită să asigure o conlucrare și mai strânsă între Comisie, Statele Membre, mediul de afaceri, mediul academic și reprezentanții Statelor Membre în țările terțe.

B. La 1 decembrie 2009 a intrat în vigoare Tratatul de la Lisabona, care prin Articolul 207 permite Uniunii Europene să negocieze, încheie și implementeze acorduri comerciale cu alte state ale lumii.

La elaborarea și implementarea politicii comerciale comune, Comisia Europeană negociază în numele statelor membre UE prin consultări cu un comitet special „Comitetul pentru Politică Comercială” (“Trade Policy Committee – TPC”). TPC este compus din reprezentanți ai celor 28 de state membre și din Comisia Europeană. Principala lui funcțiune este aceea de a coordona politica comercială a UE. În cadrul acestuia se discută întreaga problematică de politică comercială ce afectează Comunitatea, de la probleme strategice ale rundelor de negocieri din OMC până la probleme specifice ale exporturilor de produse individuale. În cadrul acestui Comitet, Comisia prezintă și își asigură sprijinul din partea tuturor statelor membre UE pe toată problematica privind politica comercială. Comisia Europeană nu poate lua decizii fără acordul Statelor Membre, iar deciziile importante, cu efecte asupra regimului de import și export al UE sunt reconfirmate de către Consiliul UE.

Politica comercială comună este implementată cu ajutorul instrumentelor de politică comercială, respectiv tariful vamal de import, măsuri de apărare comercială, reglementări privind măsurile sanitare și fito-sanitare, respectarea drepturilor de proprietate intelectuală începând cu momentul vămuirii, limitări cantitative la import sau la export, sisteme de licențe de import/export, documente de supraveghere la import/export, regimul comerțului cu bunuri cu dublă utilizare și acorduri de recunoaștere reciprocă etc.

Elaborarea și implementarea politicii comerciale comune vizează: modificări ale nivelului taxelor vamale, încheierea acordurilor comerciale (preferențiale, nepreferențiale, de cooperare vamală), uniformizarea și nediscriminarea măsurilor de liberalizare a comerțului, politica în domeniul exportului și aplicarea măsurilor de apărare comercială (precum cele luate în caz de dumping sau subvenții), dar și adoptarea de măsuri vizând întărirea cooperării vamale între statele membre UE și între acestea și Comisia Europeană.

Tratatul de la Lisabona acordă un rol sporit Parlamentului European, oferindu-i drepturi depline de decizie în domeniul politicii comerciale, comparativ cu situația anterioară când doar Consiliul UE era responsabil pentru adoptarea legislației comerciale, în timp ce Parlamentul European era consultat și implicat în procesul de

ratificare a acordurilor comerciale numai în câteva cazuri majore limitate.

În perioada ultimelor decenii de funcționare (elaborare și implementare) a politicii comerciale comune, Uniunea Europeană a dezvoltat relații comerciale complexe în cadrul negocierilor multilaterale, regionale sau bilaterale. În afara rundelor de negocieri din cadrul G.A.T.T./O.M.C., cele mai cunoscute aranjamente comerciale externe ale UE sunt Convenția de la Cotonou (anterior cunoscută drept „Convenția de la Lomé”), Schema Generalizată de Preferințe (S.G.P.), Spațiul Economic European (S.E.E.) și, recent, Acordurile de Parteneriat Economic (Economic Partnership Agreements.).

Între UE și unele state terțe (Andorra, Monaco, San Marino și Turcia) au fost convenite Uniuni Vamale, ca o formă avansată de integrare economică, chiar dacă acestea sunt imperfecte deoarece acoperă doar produsele industriale. Acorduri comerciale sau de asociere care și-au propus stabilirea unor zone de comerț liber au fost încheiate cu țări care acoperă un spațiu geografic considerabil, din Europa de Sud (Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Albania, Serbia, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina, Croația), în bazinul Mediteranean prin Parteneriatul Euro-Mediteranean (Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria și Tunisia), America de Nord (Mexic), din Asia (Coreea), din Africa (Africa de Sud), Comunitatea Andină și America Centrală.

Politica comercială comună a UE operează pe două planuri complementare. Pe planul multilateral se plasează activitatea în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (O.M.C.), UE implicându-se activ în stabilirea regulilor de organizare a unui sistem multilateral al comerțului global. În plan bilateral, UE negociază propriile acorduri comerciale bilaterale cu țările sau grupuri regionale de țări unde interesul de dezvoltare a schimburilor este important.

În prezent, se desfășoară negocieri privind încheierea unor acorduri de comerț liber cu: Canada, India, Singapore, Malaiezia, Ucraina, Arabia Saudită, țările MERCOSUR, țările din Golf și noi acorduri aprofundate și cuprinzătoare EPAs. De asemenea, UE urmărește lansarea negocierilor vizând încheierea unor acorduri de comerț liber cu Japonia, Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Brunei Darussalam, Moldova și țările ASEAN.

Prevederi de politică comercială din Tratatul de aderare

Semnat la 25 aprilie 2005 la Luxemburg, Tratatul de aderare prevede aderarea României și a Bulgariei la Uniunea Europeană. Acesta reflectă condițiile aderării României (și Bulgariei) la Uniunea Europeană și reprezintă rezultatul integral al procesului de negociere a celor 31 de capitole.

Din cele 31 de capitole de negociere, acquis-ul comunitar aferent Capitolului 26 – Relații externe acoperă relațiile economice și comerciale ale Comunității Europene cu țările terțe în ceea ce privește regimul de import, regimul de export, măsurile de apărare comercială, Organizația Mondială a Comerțului și cadrul comerțului multilateral, precum și cooperarea economică și asistența pentru dezvoltare.

Un alt capitol al cărui acquis comunitar are relevanță asupra relațiilor externe îl reprezintă Capitolul 25 – Uniunea vamală, acquis-ul constând, în principal, dintr-un număr de instrumente care asigură funcționarea Uniunii vamale, respectiv Codul vamal comunitar și prevederile de implementare a acestuia; nomenclatura combinată; Tariful vamal comun incluzând preferințele comerciale, contingentele și suspendările, precum și legislația aferentă, care depășește sfera codului vamal, cum ar fi legislația privind bunurile contrafăcute sau piratate, precursorii de droguri și exportul de bunuri culturale.

Tratatul de aderare a fost ratificat de România prin Legea nr. 157/2005 (Legea nr. 157/2005 pentru ratificarea Tratatului dintre Regatul Belgiei, Republica Cehă, Regatul Danemarcei, Republica Federală Germania, Republica Estonia, Republica Elenă, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Irlanda, Republica Italiană, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Marele Ducat al Luxemburgului, Republica Ungară, Republica Malta, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria, Republica Polonă, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (state membre ale Uniunii Europene) și Republica Bulgaria și România privind aderarea Republicii Bulgaria și a României la Uniunea Europeană, publicată în Monitorul Oficial 465/01 iunie 2005).

Tratatul conține o clauză care stipulează faptul că, de la data

aderării, România (și Bulgaria) devin părți la tratatele pe care se întemeiază Uniunea astfel cum sunt acestea modificate sau completate.

În acest context s-au redactat un **Act de aderare** și un **Protocol de aderare**, al căror conținut este similar:

Partea I (Principiile) a Actului de aderare / Protocolului de aderare conține definiții și prevederi privind caracterul obligatoriu pentru România și Bulgaria al tratatelor fundamentale (Tratatul privind Uniunea Europeană –TUE- și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene – TFUE) și al actelor adoptate de instituțiile comunitare și de Banca Centrală Europeană anterior aderării acestor state la UE.

Probleme de recapitulare

1. Descrie obiectivele și principiile fundamentale ale politicii comerciale comune a Uniunii Europene.
2. Analizați mecanismele și instrumentele utilizate de UE pentru reglementarea comerțului internațional, inclusiv acordurile comerciale și tarifele vamale.
3. Evaluați impactul politicii comerciale asupra economiei statelor membre, competitivității și comerțului intra- și extra-UE.
4. Examinați rolul Uniunii Europene în cadrul organizațiilor internaționale de comerț și al negocierilor multilaterale.
5. Interpretați efectele globalizării și ale reglementărilor comerciale asupra strategiilor economice ale UE și ale statelor membre.
6. Analizați și argumentați provocările și perspectivele politicii comerciale europene.

Bibliografie

1. Rafael Leal-Arcas, *International Trade Relations of the European Union: A Legal and Policy Analysis*, Palgrave Macmillan, 2022.
2. „EU Trade Policy in Light of a Fragmented Liberal Order” – capitol într-o lucrare 2024, care examinează strategia comercială a UE în context geopolitic.
3. G.Kübek, „EU Trade Policy between Constitutional Openness and Strategic Autonomy”, *European Constitutional Law Review*, 2023.

4. „Leveraging Trade Policy for the EU’s Strategic Autonomy”, policy brief FEPS, 2022/2023.
5. Regulation (EU) 2023/2675 („Anti-Coercion Instrument”), intrat în vigoare la 27 decembrie 2023.
6. „EU Anti-Coercion Instrument: Key Takeaways for Businesses”, Norton Rose Fulbright, 2024.
7. F.Erixon, „An EU trade policy for better market access and resilient trade”, Econstor, 2024.
8. „A trade policy framework for the European Union–United Kingdom reset”, Bruegel, 2024.
9. „Cum profităm de globalizare: politica comercială a UE” – pagina explicativă pe site-ul Parlamentului European (în română).
10. „Uniunea Europeană și partenerii săi comerciali” – fișă descriptivă, Parlamentul European (în română).
11. „Politica comercială – Comerț” de la Consiliul UE (site oficial, pagina în română) – prezintă competența UE, date statistice și principii recente.

TEMA IV. AGRICULTURA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

1. Caracteristicile generale ale agriculturii în Uniunea Europeană
2. Politica Agricolă Comună (PAC)
3. Rolul agriculturii în asigurarea securității alimentare în Uniunea Europeană

Scopul temei: Dezvoltarea unei perspective integrate asupra funcționării sistemului agricol din Uniunea Europeană, prin evidențierea dimensiunilor sale economice și sociale, precum și a cadrului de politici care reglementează producția agricolă, dinamica schimburilor comerciale și procesele de dezvoltare rurală.

Obiectivele temei: După studierea acestei teme veți fi capabili să:

- să descrieți structura și caracteristicile generale ale agriculturii în Uniunea Europeană, inclusiv diversitatea geografică, climatică și tipurile de exploatații agricole.
- să analizați rolul agriculturii în economia UE, în crearea locurilor de muncă și în dezvoltarea rurală.
- să examinați factorii naturali, economici și politici care influențează producția agricolă și distribuția acesteia între statele membre.
- să evaluați impactul politicilor europene, inclusiv al Politicii Agricole Comune (PAC), asupra sectorului agricol și piețelor agroalimentare.
- să interpretați legătura dintre agricultură, securitatea alimentară și protecția mediului în contextul dezvoltării durabile a Uniunii Europene.
- să dezvoltați capacitatea de a formula argumente critice privind provocările și perspectivele agriculturii europene.

1. Caracteristicile generale ale agriculturii în Uniunea Europeană

Fondurile alocate pentru a acorda subvenții sau ajutoare în ideea de a asigura creșterea producției agricole au dus la obține-

rea de rezultate mai bune, au îmbunătățit piața agroalimentară a Uniunii Europene, au stabilizat prețurile agroalimentare și au avut o contribuție esențială la creșterea nivelului de trai al populației rurale și nu numai, din fiecare țară membră a Uniunii Europene. În altă ordine de idei, se evidențiază efectul subvențiilor și ajutoarelor acordate, analiza conducând la concluzia că există încă resurse deosebite care trebuie valorificate mai bine, în scopul de a îmbunătăți în continuare producția agricolă din statele membre ale Uniunii Europene și pe total pe piața Uniunii Europene. Sunt prezentate apoi în mod sugestiv prin grafice, modul în care a crescut producția cerealiară, producția în domeniul agrotehnic și un aspect aparte îl are în această lucrare și prezentarea creșterii valorii adăugate brute în sectorul agricol. Structurată apoi după domeniile de activitate din domeniul general agricol, se analizează rând pe rând, structura fermelor agricole, creșterea producției agricole, în care se menționează realizarea unor producții deosebite în domeniul producției cerealiere, apoi în domeniul producției sfeclei de zahăr, al cartofilor, a rapiței, al orzului soarelui pentru ulei și multe altele arătându-se faptul că sunt suficient de multe posibilități de creștere în continuare a acestora. Accentul este pus apoi și pe creșterea producției animale, evidențiindu-se și rezultatele la principalele produse lapte, unt, brânză, carne de vită, porc și mai ales obținerea de produse derivate în aceste industrii.

Newbold, Karlson și Thorne (2010) se concentrează asupra utilizării statisticilor în analizele economice. Strand (2017) abordează caracteristicile pădurii tropicale din punctul de vedere al riscurilor asociate cu respectivul sistem și evidențiază corespondența dintre valoarea marginală a pădurii tropicale și riscurile asociate, de exemplu, cu fragmentarea ecosistemului. Hansen și colab. (2013) au utilizat date generate prin satelit privind pierderile și câștigurile în ceea ce privește suprafața pădurilor, pe o perioadă de 13 ani. Studiul lor prezintă cele mai semnificative pierderi pe țară, impactul negativ al silviculturii în unele zone, principalele cauze ale pierderilor din regiunea boreală. Anghelache (2008) este o lucrare de referință în domeniul statisticilor, autorul abordează indicatorii relevanți aplicați în măsurarea potențialului agricol și a rezultatelor. De asemenea, colecția de cărți a autorului (Anghelache, 2007-2016) oferă o

descriere detaliată, în anii respectivi, a agriculturii românești, din punct de vedere economic. Bălăceanu și Apostol (2012) se dezvoltă în ceea ce privește sustenabilitatea agriculturii României, o constatare-cheie este setul de factori care pot îmbunătăți această activitate complexă și importantă, instrumentele de producție perene, specializarea forței de muncă și capitalizarea rezultatelor cercetării relevante și îmbunătățirile tehnice. De Groot et.al. (2012) au evaluat valoarea mare a serviciilor ecosistemice, luând în considerare cazurile de ocean deschis și recife, afirmă că această valoare nu este considerată ca un beneficiu comercial real. Harrison, McLaren și McMillan (2011) consideră că comerțul este considerat un factor mai puțin decât principal pentru inegalitatea din ultima perioadă, chiar dacă comerțul are impact asupra altor fenomene care sunt surse de inegalitate. Quamrul și Michalopoulos (2015) apreciază că volatilitatea climatică a influențat adoptarea agriculturii de către comunitățile umane timpurii. El Shazly, Anghelache Mitruț și Țițan (2008) au realizat un studiu complex al pieței agricole, cu accent pe principalele componente ale acestei ramuri. Jorgenson și Slesnick (2008) au dezvoltat un model econometric pentru studiul ofertei și cererii agregate de forță de muncă în economia Statelor Unite, oferă dovezi și explicații asupra celor doi indicatori ai pieței muncii. Bowen, Chen și Eraslan (2014) analizează impactul cheltuielilor obligatorii asupra eficienței și modelează acest tip de cheltuieli din punctul de vedere al aplicării legale a acestora. Yared (2010) prezintă câteva descoperiri interesante privind comportamentul cetățeanului față de diferite tipuri de politici fiscale în diferite tipuri de medii economice. Angelsen (2010) prezintă impactul politicilor dedicate reducerii defrișărilor asupra rezultatelor agricole. Sponte (Piștal) (2015) discută despre principalele probleme care afectează dezvoltarea agriculturii românești, Nețoiu et al. (2013) se dezvoltă pe un subiect apropiat, subliniind dimensiunile normative și financiare ale transformărilor agricole. Rabonțu (2013) a prezentat o analiză detaliată pe același subiect, sistemul său de indicatori și seturi de date utilizate oferă rezultate valoroase. Riboni și Ruge-Murcia (2008) contribuie la înțelegerea unor caracteristici ale distribuției modificărilor efective ale ratei dobânzii. Dachin (2011) prezintă rolul agriculturii românești în evoluțiile economice naționale, având

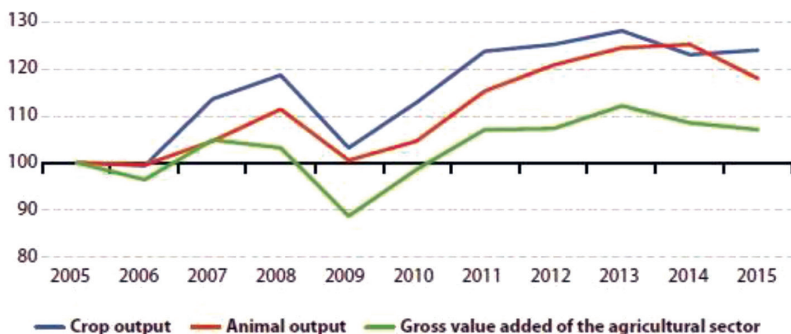
în vedere trei dimensiuni: PIB, prețurile și segmentul corespunzător al pieței muncii. Greenwood, Sanchez și Wang (2013) au dezvoltat un model complex care explică efectul dezvoltării financiare asupra dezvoltării economice.

2. Politica Agricolă Comună (PAC)

În Uniunea Europeană, evoluția economiei fiecărei țări este determinată de potențialul resurselor de care dispune țara respectivă. Desigur, agricultura reprezintă unul dintre primele sectoare ale economiei în care conform articolului 39 din Tratatul de la Roma al Comunității Economice Europene (1957) a stabilit că trebuie promovată o politică agricolă comună sau comunitară. Această politică agricolă comunitară era concentrată pe creșterea productivității muncii în agricultură, pentru a asigura un standard de viață pentru populația din comunitatea rurală, consolidarea pieței și stabilizarea prețurilor. Acest prim obiectiv viza producerea de alimente, dezvoltarea pieței Uniunii Europene și, mai ales, valorificarea eficientă a terenului agricol existent în fiecare țară membră a Uniunii Europene și, în același timp, în toate țările membre. În domeniul forestier s-a stabilit ca obiectiv, acela de a continua dezvoltarea forestieră, crearea unei biodiversități care să asigure și să aibă un impact asupra evoluției climatice. Comisia Uniunii Europene a făcut multe propuneri care s-au adoptat primele în 2013, devenite efective la 1 ianuarie 2014, prin care s-au precizat o serie de măsuri care să asigure consolidarea forestieră a tuturor țărilor și mai ales a creării unei situații pozitive în domeniul pescuitului pe termen lung. Programele Uniunii Europene vizau reducerea la maximum a măsurilor de valorificare neeficientă a resurselor forestiere și mai ales a celor piscicole. În Uniunea Europeană s-a acordat o atenție suplimentară creșterii producției agricole pentru realizarea unui indice de preț cât mai redus al acestora pe piața agroalimentară. Începând din anul 2013 Uniunea Europeană a acordat 220,2 mld. de euro care au vizat subvenții sau ajutoare, pentru a asigura creșterea producției agricole, îmbunătățirea pieței agro-alimentare și stabilizarea prețurilor la produse agro-alimentare, cele care au o contribuție determinantă în creșterea nivelului

de trai al populației rurale și nu numai. Aceeași politică de creștere și de subvenționare a producției s-a referit și la sectorul animalier, an de an crescând subvențiile, care au fost acordate producătorilor din acest domeniu. Desigur, alocările de la bugetul comunitar sunt rezonabile, considerate ca efort în dorința de a sprijini creșterea economică în domeniul rural, în domeniul care aduce satisfacție și perspectivă de creștere a nivelului de trai al populației. Ca urmare a măsurilor întreprinse în Uniunea Europeană, creșterea relativă din 2009 când a fost de 133,9 mld. euro valoare adăugată brută la prețurile anului în agricultură, în patru ani consecutivi această creștere a fost în 2013 de 170,7 mld. euro, o creștere deci cu 3,2%, în 2014 ceva mai redusă 166,4 mld. euro și ceva mai redusă de 161,1 mld euro. În grafi cul următor sunt prezentate elementele privind creșterea producției agricole, creșterea producției animaliere și valoarea adăugată brută în sectorul agricol.

Figura nr. 1. Producția agricolă și valoarea adăugată brută la prețurile de bază, UE-28, 2005–2015 (2005 = 100)

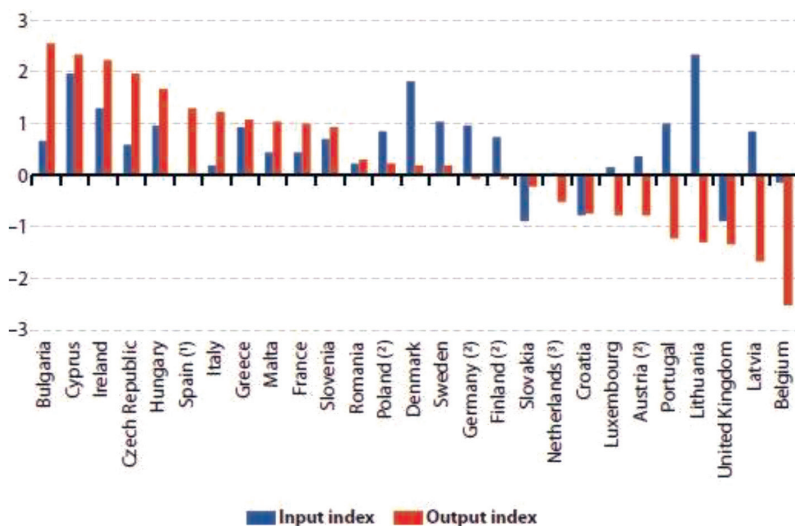

Source: Eurostat – Key figures on Europe 2016, pag. 111

Se pune problema ca statele membre ale Uniunii Europene să nu abandoneze programul de subvenționare și de sprijinire a creșterii producției agricole. 13 din 26 de state membre ale Uniunii Europene care au condiții agricole deosebite, au reușit să obțină prețuri rezonabile, deflate care să asigure un excedent în ceea ce privește creșterea producției agricole și efectul acesteia asupra nivelului de trai al populației. Sunt țări ca Italia, Republica Cehă, Bulgaria, care au obținut rezultate pozitive în acest domeniu, dar și alte țări

care deși au un potențial agricol deosebit de ridicat, includem aici România, Polonia și alte țări sudice, care datorită unei organizări defectuoase a agriculturii, nu au obținut rezultate pe măsura eforturilor și subvențiilor acordate. În fi gura nr. 2 sunt prezentate modifi cările prețurilor defl atate în agricultură ținând seama de inputul agricol în perioada 2010-2015.

Figura nr 2. Modifi carea indiciilor prețurilor defl ate ale intrărilor și ieșirilor agricole, 2010-2015 (rata medie anuală de schimbare, %)

Source: Eurostat – Key fi gures on Europe 2016, pag. 112

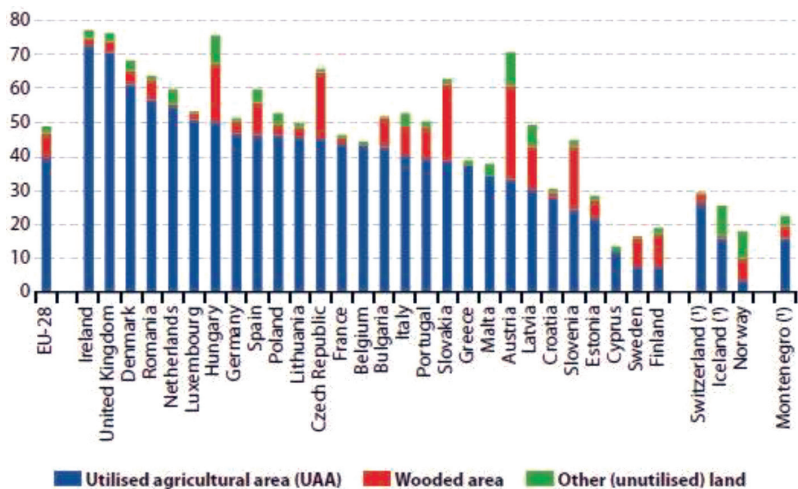
Studiul acestui grafi c ne arată că România se situează la nivel foarte scăzut, atât din punct de vedere al prețului produselor agricole, cât și al inputului-outputului. Mai sunt și alte țări ca Slovenia, Olanda, Croația, Luxemburg, Austria, Belgia, Regatul Unit care nu au putut armoniza acești doi indicatori și ca atare evoluția a fost nu tocmai semnifi cativă.

3. Rolul agriculturii în asigurarea securității alimentare în Uniunea Europeană

Agricultura, ca structură în statele membre ale Uniunii Europene variază în funcție de condițiile geologice, topografice, climatice și ca resurse naturale, precum și ca rezultat al activității infrastructurale desfășurate. În 2013 existau 10,3 mil. de concentrații agricole în Uniunea Europeană. Analizând aceste date, constatăm că 6,5 mil. aproximativ 63%, erau proprietate a 175 mil. ha, aproape 40% din totalul suprafeței agricole în Uniunea Europeană. Mai rezultă că, în medie, o concentrație agricolă avea 16,1 ha. Totalul forței de muncă concretizată în agricultură era de 9,5 mil. de muncitori anual, în 2013, dintre care 8,6 mil. (92% din totalul populației ocupate în agricultură) erau salariați. Pe total Uniunea Europeană forța de muncă din fermele agricole în perioada 2007-2013 a fost anual de 2,3 mil., echivalentul unei reduceri, an de an, de 19,8%. Producția agricolă în această perioadă a avut creșteri ca urmare a rentabilizării activității, ca urmare a introducerii de măsuri agrotehnice superioare, care au putut să sporească productivitatea muncii agricole, să perfecționeze mijloacele agrotehnice și să poată să dezvolte o economie agricolă mai eficientă. În figura nr. 3 prezentăm suprafețele agricole existente sau deținute de cei care concentrează suprafața agricolă în 2013. Datele se opresc la acest nivel.

În acest grafic sunt prezentați trei indicatori și anume: utilizarea zonei agricole, zona forestieră și alte zone cu legătură în activitatea agricolă și forestieră. Datele sunt semnificative și constatăm că România este una din țările care se situează cel mai sus, aproape de 60% din suprafața agricolă care poate fi utilizată și valorificată. Studiul, reprezentarea grafică nr. 3, arată toate evoluțiile care s-au realizat în Uniunea Europeană. Un element interesant îl reprezintă analiza forței de muncă din agricultură în perioada 2007-2013. Din păcate, datele pentru această activitate sunt mai reduse. Am luat în calcul în anii 2007, 2010 și 2013, care era nivelul forței de muncă din agricultură.

Figura nr. 3. Terenuri aparținând exploatațiilor agricole, 2013 (%)

Source: Eurostat – Key figures on Europe 2016, pag. 112, prelucrate de autori

Table 3

Forța de muncă, perioada 2007–2013

-1000 unități de muncă anuale-

Țara	Anul		
	2007	2010	2013
EU-28	11850	9946	9509
Belgia	66	62	57
Bulgaria	494	407	320
Republica Cehă	137	108	105
Danemarca	56	52	54
Germania	609	546	523
Estonia	32	25	22
Irlanda	148	165	164
Grecia	569	430	464
Spania	968	889	814
Franța	805	780	725
Croația	189	184	175
Italia	1302	954	817

Țara	Anul		
	2007	2010	2013
Cipru	26	19	17
Letonia	105	85	82
Lituania	180	147	145
Luxemburg	4	4	4
Ungaria	403	423	434
Malta	4	5	4
Olanda	165	162	153
Austria	163	114	111
Polonia	2263	1897	1919
Portugalia	338	363	323
România	2205	1610	1553
Slovenia	84	77	82
Slovacia	91	56	51
Finlanda	72	60	58
Suedia	65	57	59
Regatul Unit	306	266	275

Source: Eurostat – Key figures on Europe 2016, pag. 114, prelucrate de autori

Vom constata că în o serie de țări, forța de muncă a scăzut, așa cum s-a întâmplat și în România. Acest trend de scădere a fost determinat de îmbunătățirea mijloacelor agrotehnice utilizate în agricultură, dar și neglijarea producției agricole. Interpretarea datelor din acest tabel dau o relevanță semnificativă în sensul celor spuse anterior.

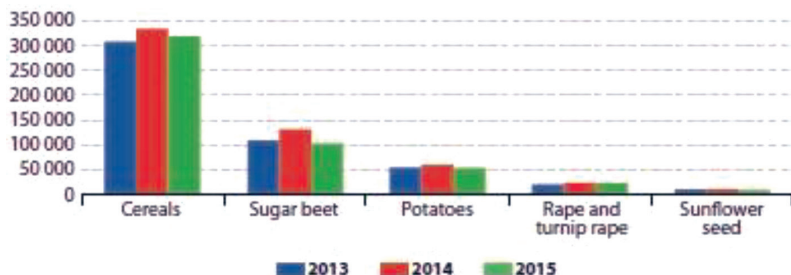
Producția agricolă

Activitatea agricolă este concretizată prin trei indicatori:
 nivelul producției totale,
 nivelul producției animaliere

și nivelul producției cerealiere sau de câmp. În anul 2015 Uniunea Europeană producea 317 mil. de tone de cereale. Aceasta a fost însă o rată scăzută cu 5,7% față de media realizată în ultimii 5 ani, respectiv 2010-2014. În același an în Uniunea Europeană, s-au produs 101,9 mil. tone de zahăr, cu 2,6% mai puțin decât în perioada anului anterior. Și producția altor produse de câmp, cerealiere sau

legumicultură a fost scăzută, înregistrându-se un trend constant de scădere a producției agricole. În fi gura nr. 4 sunt prezentate datele referitoare la producția realizată la principalele produse în perioada 2013-2015.

Figura nr. 4. Producția principalelor culturi agricole, UE-28, 2013-2015 (mii tone)

Source: Eurostat – Key figures on Europe 2016, pag. 115

Datele pot fi utilizate pentru interpretarea și analiza modului în care a evoluat producția agricolă. Din această perspectivă constatăm că producția de cereale deține o pondere importantă, producția de zahăr de asemenea a fost pe locul 2, producția de cartofi pe locul 3, rapița și produse asimilate rapiței pe locul 4, iar sămânța de floarea soarelui pe ultimul loc. Datele sunt prezentate pentru trei ani, 2013, 2014, 2015, în care datele sunt sugestive în legătura cu evoluția producției agricole. Un studiu comparativ al țărilor membre ale Uniunii Europene se poate face utilizând datele din tabelul nr. 2, respectiv producția agricolă în domeniul animalier în 2015, în care se arată producția de lapte, unt, brânză, carne de bovine, produse porcine sau produse realizate prin valorifi carea potențialului ovin.

Uniunea Europeană, cele 28 de țări membre – nu luăm în discuție deocamdată Brexitul – au un potențial agricol, forestier și piscicol superior multor alte zone de pe glob. Uniunea Europeană se preocupă cu atenție de modul în care sunt constituite fondurile nerambursabile utilizabile pentru subvenționarea și ajutorarea fermierilor din toate statele membre.

Tabel 4

Producția agricolă referitoare la animale, anul 2015 (mii tone)

Țara	Lapte brut de vacă livrat la fabricile de produse lactate	Unt	Brânză	Carne de		
				bovine	porcine	ovine
EU-28	151588	1890	9525	7590	22958	724
Belgia	3988	32	101	268	1124	3
Bulgaria	488	1	77	5	61	:
Republica Cehă	2482	25	123	68	228	0
Danemarca	5278	45	391	121	1599	2
Germania	31879	456	1900	1124	5562	21
Estonia	720	5	43	1042	0	
Irlanda	6585	187	207	564	276	58
Grecia	603	1	188	42	90	55
Spania	6800	32	465	634	3896	117
Franța	25323	368	1950	1451	1968	81
Croația	513	4	34	42	73	1
Italia	10500	95	1207	788	1486	34
Cipru	173	0	23	5	43	3
Letonia	808	6	38	17	29	0
Lituania	1438	14	101	44	66	0
Luxemburg	333	:	:	9	12	0
Ungaria	1536	5	80	26	409	0
Malta	42	0	:	1	6	0
Olanda	13331	:	845	383	1456	13
Austria	3103	32	185	229	528	7
Polonia	10874	170	773	471	1906	1
Portugalia	1935	32	73	89	377	11
România	919	11	82	44	330	9
Slovenia	554	:	15	34	20	0
Slovacia	865	7	36	8	45	1
Finlanda	2394	55	88	86	192	1
Suedia	2933	16	90	144	234	5
Regatul Unit	15191	:	403	883	898	300

Source: Eurostat – Key figures on Europe 2016, pag. 116, prelucrate de autori

Probleme de recapitulare

1. Descrieți structura și caracteristicile generale ale agriculturii în Uniunea Europeană, inclusiv diversitatea geografică, climatică și tipurile de exploatații agricole.
2. Analizați rolul agriculturii în economia UE, în crearea locurilor de muncă și în dezvoltarea rurală.
3. Examinați factorii naturali, economici și politici care influențează producția agricolă și distribuția acestora între statele membre.
4. Evaluați impactul politicilor europene, inclusiv al Politicii Agricole Comune (PAC), asupra sectorului agricol și piețelor agroalimentare.
5. Interpretați legătura dintre agricultură, securitatea alimentară și protecția mediului în contextul dezvoltării durabile a Uniunii Europene.
6. Formulați argumente critice privind provocările și perspectivele agriculturii europene.

Bibliografie

1. Mihai, Mihaela, Politica Agricolă Comună a Uniunii Europene. Europeanizare și comunicare pentru decidenți – fermieri – consumatori, Casa Cărții, București. Sin-Schneider, Alexandru, Politica Agricolă Comună în România. Evaluări 2007-2020 și perspective: orizont 2027, Edecon.
2. Zahiu, L., Dachin, A., Manole, V., Popescu, A., Istudor, N., Poenaru, Ș., Agricultura Uniunii Europene sub impactul Politicii agricole comune, Editura CERES.
3. Popescu, Gabriel, Politici agricole: acorduri europene, (ISBN 973-590-192-7).
4. Damian, Liudacika, Agricultura în UE: continuitate și schimbare, lucrare disponibilă în PDF pe Scribd.
5. „Dezvoltarea rurală și PAC”, fișă informativă a Parlamentului European (versiune română).
6. „Politica Agricolă Comună (PAC) și tratatul”, fișă descriptivă a Parlamentului European (limba română).
7. „Finanțarea politicii agricole comune: fapte și cifre”, fișă a Parlamentului European (limba română).
8. „Politica agricolă comună explicată”, pagina Consiliului UE (în română).
9. „Implementarea PAC în România și efectele acesteia”, lucrare de sinteză academică disponibilă pe Scribd.

TEMA V. POLITICA AGRICOLĂ COMUNITARĂ

1. Apariția Politicii Agricole Comunitare și principalele rațiuni ale existenței ei¹
2. Mecanismul de sprijinire a PAC
3. Reforma Politicii Agricole Comunitare: necesitate, noi orientări

Scopul temei: dezvoltarea capacității de a evalua critic eficiența PAC în raport cu obiectivele economice, sociale și de mediu, precum și de a interpreta direcțiile contemporane de reformă și adaptare la provocările actuale ale sectorului agricol european.

Obiectivele temei: După studierea acestei teme veți fi capabili să:

- să identificați principiile, obiectivele și structura instituțională care fundamentează Politica Agricolă Comunitară (PAC).
- să analizați mecanismele de finanțare ale PAC, inclusiv plățile directe, intervențiile pe piață și programele de dezvoltare rurală.
- să evaluați impactul PAC asupra competitivității sectorului agricol, piețelor agroalimentare și convergenței economice între statele membre.
- să examinați rolul PAC în promovarea sustenabilității, gestionarea resurselor naturale și consolidarea rezilienței sistemelor agricole în fața provocărilor actuale.
- să dezvoltați capacitatea de analiză critică privind eficiența, limitele și perspectivele de modernizare ale PAC în context european.

1. Apariția Politicii Agricole Comunitare și principalele rațiuni ale existenței ei¹

Problema fundamentală a oricărei societăți atât la scară mondială, cât și la nivel integraționist ori național, a fost și rămâne securitatea alimentară. În scopul asigurării populației cu hrană necesară, cele șase state fondatoare ale Uniunii Europene au convenit crearea unei piețe comune pentru produsele agricole, cu condiția promo-

vării unei politici agricole comune de garantare a aprovizionării cu alimente necesare la prețuri rezonabile pentru cumpărători.

Aplicarea unei politici comune în domeniul agriculturii s-a prevăzut încă din primele etape ale construcției europene. Agricultorii reprezentau în momentul semnării Tratatului de la Roma 25% din populația activă. Caracteristica principală a Europei agricole era diversitatea sistemelor și structurilor de exploatare, metodelor de gestiune și a politicilor.

Din altă perspectivă, Europa de Vest nu reușise încă să depășească, în pofida sprijinului american acordat prin Planul Marchall și a eforturilor de coordonare a politicilor de dezvoltare în cadrul OCDE, întârzierea economică și dezechilibrele provocate de război.

Agriculturile europene, chiar cele mai moderne (Marea Britanie, Olanda, Danemarca), erau puțin mecanizate, foloseau cantități reduse de îngrășăminte, iar rolul produselor fitosanitare era ignorat. Exploatațiile familiale de mici dimensiuni, nespecializate, nu puteau să asigure decât venituri de subzistență într-o agricultură de auto-consum, departe de a oferi necesarul de produse alimentare și de a face față concurenței externe, venită îndeosebi din partea SUA.

Politica Agricolă Comunitară (PAC) s-a dorit a fi într-un astfel de context, soluția pentru atingerea a trei categorii de obiective: **economice** – promovarea progresului tehnic, alocarea optimă a resurselor, creșterea producției; **sociale** – nivelul de viață echitabil pentru agricultori, prețuri rezonabile pentru consumatori, și **politice** – garantarea securității alimentare.

Obținerea rezultatelor vizate de tratatul de la Roma era condiționată de luarea în considerare a diversităților agriculturilor țărilor membre, a modelului tradițional de exploatare europeană de dimensiune mică și mijlocie, de contrastele și întârzierile față de agriculturile concurente, de forța politică a agriculturilor și de riscurile de dezintegrare provenite din liberalizarea piețelor. A uni în diversitate, a asigura solidaritatea și coeziunea economico – socială necesară obținerii și menținerii sprijinului politic în “marea încercare”, a deveni o forță în agricultura mondială, a însemnat pentru liderii europeni o permanență provocare.

Precum știm prin formarea CEE statele membre și-au propus coordonarea eforturilor pentru promovarea dezvoltării economice

și ridicarea accelerată a nivelului de viață; stabilirea unei piețe comune și apropierea progresivă a politicilor lor economice au fost considerate direcțiile principale de acțiune.

Care putea fi locul agriculturii în acest efort comun?

Discuțiile inițiale s-au purtat asupra includerii sau nu a agriculturii în procesul de integrare a piețelor naționale. E știut, că un proces de integrare nu poate fi net avantajos decât dacă economiile au structuri concurențiale și niveluri comparabile de dezvoltare.

Agriculturile europene erau însă caracterizate de o puternică eterogenitate. În același timp vest-europenii erau de părerea că nu se poate forma o piață comună fără agricultură.

Principalii factori, care a determinat includerea agriculturii în procesul de integrare prin aplicarea unei politici comune, au fost: diversitatea politicilor agricole naționale, disparitățile structurale și randamentele scăzute în agricultura europeană, importanța politică a agriculturilor și contextul internațional.

În acest context, se poate de menționat, că PAC este considerată o continuare la nivel comunitar a politicilor externe în țările europene în anii '50.

Debutul unor veritabile politici agricole în Europa se datorează crizei agricole din secolul trecut. Reacția țărilor europene a fost diferită; unele au preferat liberul-schimb (Marea Britanie, Olanda, Belgia, Danemarca), în timp ce altele au optat pentru protecționism (Franța, Germania).

Dar, în toate țările, inclusiv cele mai liberale (Marea Britanie), agricultura a antrenat **intervenții publice**. Ea a fost considerată în Europa Occidentală un sector de importanță strategică, intim legat de ansamblul economiei, cu rol esențial în asigurarea securității alimentare, în lansarea, finanțarea și stabilizarea creșterii economice, în conservarea mediului rural și ecologic. Mai există și alte argumente în favoarea susținerii publice a agriculturii.

Așadar, intervenția statului în susținerea agricultorilor și reglarea mecanismelor de funcționare a pieței agricole era clar afirmată în toate țările ce vor participa la formarea CEE. Menținerea însă a politicilor economice naționale, puțin omogene, ar fi generat distorsiuni ale concurenței într-o piață liberă și ar fi antrenat ample dezechilibre structurale și regionale. Mai mult chiar, prin efectele

de antrenare dezechilibrele și instabilitatea pieței agricole ar fi afectat funcționarea pieței comune industriale și economiile țărilor membre în ansamblul lor, având în vedere că produsele agricole contribuiau la sfârșitul deceniului șase într-o măsură semnificativă ea formarea prețurilor și salariilor, iar agricultura avea o pondere ridicată în PNB.

Din analiza agriculturii și politicilor agricole ale țărilor care au semnat Tratatul de la Roma rezultă și o altă concluzie în argumentarea adoptării PAC: eterogenitatea agriculturilor țărilor membre și predominanța exploatațiilor familiale de mică dimensiune (78,5% din exploatații aveau o suprafață mai mică de 10ha), care nu permiteau o productivitate ridicată și nu puteau face față concurenței libere prin deschiderea piețelor.

Formarea unei piețe comune agricole antrenează prin libera circulație cel puțin următoarele efecte favorabile: reducerea costurilor, creșterea productivității exploatațiilor, asigurarea autosatisfacerii cu produse alimentare și creșterea rolului agriculturii în schimburile internaționale.

Începând cu anul 1962 (anul lansării PAC) agricultura a fost sectorul căruia i s-a acordat cea mai mare atenție în cadrul pieței comune. În acest domeniu au fost depășite obiectivele limitate ale unei “zone de liber schimb” sau ale unei “uniunii vamale”, înfăptuindu-se o veritabilă comunitate europeană economică.

După unii specialiști PAC nu a însemnat decât o compensație oferită Franței. Într-adevăr, la nivelul anului 1958 Franța se temea de Piața Comună. Industria franceză avea numeroase motive de îngrijorare într-o înfruntare directă cu concurenții săi vest-europeni. A construi o piață unică pentru o industrie națională cu structuri învechite, importă un risc considerabil. Franța era însă o adevărată “putere agricolă”. De aceea ea a început să reclame cu asiduitate unificarea piețelor agricole, ca o contrapartidă logică a “uniunii vamale”. Când anumite guverne occidentale se opuneau politici agrare comune Charles de Gaulle atrăgea atenția cu fermitate, că nu putea fi concepută o Europă unită fără o agricultură integrată.

Înverșunarea Franței de a realiza într-un termen cât mai scurt o piață comună agricolă n-ar fi avut succes, dacă n-ar fi existat spri-

jin constant din partea Olandei și a Comisiei Executive. Un astfel de sprijin se explică foarte ușor: agricultura olandeză atinsese deja stadiul industrial. Era, deci, competitivă. În consecință, producătorii din “țara lalelelor” aveau tot interesul să favorizeze liberalizarea schimburilor, să încurajeze formarea unei mari piețe unice agricole.

Și mai important s-a dovedit a fi sprijinul Comisiei Executive. Acțiunea sa a fost determinantă. Acest rol de prim ordin a fost jucat încă de la început, adică din anii 1958-1961 în momentul, în care se elaborau principiile fundamentale ale pieței comune agricole.

Dintre factorii determinanți ai includerii agriculturii în piața comună au fost și cei de ordin extern, ca de exemplu, diminuarea dependenței economice a CEE față de SUA ca principal rival comercial și obligativitatea respectării de către CEE a principiilor Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT).

În concluzie, integrarea europeană nu se putea realiza fără agricultură. Art. 38 al Tratatului de la Roma stipula: **“Piața comună cuprinde și agricultura și comerțul cu produse agricole. Prin produse agricole se înțelege produsele solului, creșterea animalelor și pescuitul, ca și produsele de primă transformare aflate în raport direct cu acestea”**.

Prin PAC țările membre și-au dorit atingerea următoarelor obiective:

- creșterea productivității în agricultură, promovarea progresului tehnic, asigurând dezvoltarea rațională a producției agricole și utilizarea optimă a factorilor de producție, îndeosebi a muncii;
- asigurarea unui nivel de viață echitabil populației agricole, în special prin ridicarea venitului individual al celor ce lucrează în agricultură;
- stabilizarea piețelor;
- garantarea securității în aprovizionare;
- asigurarea de prețuri rezonabile pentru consumatori.

PAC a Uniunii Europene a fost formulată în art. 38 al Tratatului de la Roma. **La baza PAC au fost așezate următoarele trei principii determinante:**

- a) **crearea unei singure piețe (comune) de produse agricole**, care să circule liber la prețuri comune în țările membre;

- b) introducerea noțiunii de **preferință comunitară** și respectarea ei obligatorie de toate țările membre și cetățenii lor; conținutul acestei noțiuni este acela, că în comerțul de produse agricole sunt preferate produsele comunitare, cumpărătorii de produse din afara Uniunii Europene fiind obligați să suporte suprapreț;
- c) **solidaritatea financiară** a statelor membre ale Uniunii Europene, în sensul că ele participă împreună la constituirea resurselor și la ansamblul cheltuielilor PAC. Ca instrument de realizare a fost constituit Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă.

La peste patru decenii de funcționare a PAC organele abilitate ale Uniunii Europene apreciază că această politică s-a situat la înălțimea principalelor atribuții ce-au fost conferite.

Ca urmare a PAC, Uniunea Europeană a devenit mai mult decât autosuficientă la majoritatea produselor agricole. Consumatorul european care se oprește astăzi în fața rafturilor magazinelor comunitare are posibilitatea să opteze pentru o mare varietate de produse agricole originare din cele patru colțuri ale Uniunii.

2 Mecanismul de sprijinire a PAC

Obiectivele Tratatului de la Roma privind agricultura nu puteau fi realizate numai prin funcționarea mecanismelor pieței. Libera concurență într-un spațiu economic format din economii cu niveluri diferite de dezvoltare, disparități structurale și de venituri, risca să se transforme dintr-un factor de progres economic într-un factor de dezintegrare europeană.

Mecanismul de integrare ales a fost organizarea comună a piețelor (OCP). Sistemul OCP a cuprins treptat 91% din producția agricolă, mecanismele de intervenție diferind de la o piață la alta. Dincolo însă de eterogenitatea rezultată, analiza OCP relevă trei elemente definitorii:

- unicitatea pieței prin determinarea prețurilor comune;
- garantarea prețurilor prin intervenții pe piața internă;
- un sistem de protecție la frontieră a pieței europene pentru asigurarea preferinței comunitare.

În funcție de modelul în care se regăsesc și interacționează cele trei elemente pe diferite piețe, OCP cunosc următoarele forme, delimitate după principalul instrument de intervenție:

- organizații comune prin preț garantat;
- organizații comune prin subvenții directe;
- organizații comune prin protecție externă.

Principala formă de organizare a piețelor la nivelul comunitar, acoperind aproximativ 70% din produsele agricole, o reprezintă OCP prin preț garantat.

De asemenea pentru aproximativ 30% din producția agricolă se asigură garantare minimă, fie doar prin protecție externă (25%), fie prin subvenții directe(5%).

Schema clasică de intervenție pe piețele agricole europene o reprezintă însă OCP prin preț garantat, cuprinzând reglementarea piețelor interne prin prețuri comune și un sistem de protecție externă. Toate cheltuielile antrenate de acest sistem sunt suportate din Fondul European de Orientare și Garantare Agricole (FEOGA) – **Secțiunea Garantare** (finanțează cheltuieli legate de susținerea preturilor produselor agricole și care făceau obiectul reglementărilor in vigoare; Se realizează prin intervenții pentru reglarea piețelor agricole, restricții la export, ajutoare agricole, etc. Aceste ch. Mai urmează sa compenseze pierderile agricultorilor care rezultau in urma mecanismului de aplicare a PAC. Acestei secțiuni îi reve-nea majoritatea covârșitoare a bugetului destinat agriculturii.90%)

Secțiunea Orientare (are rolul de a susține finanțarea reformelor structurale, realizarea obiectivelor de politica structurala,sprijinirea dezvoltării, etc.)

Acest regim bazat pe fixarea unor prețuri garantate are în vedere asigurarea unor venituri stimulatorii pentru producătorii agricoli.

Ca principiu, prețul plătit acestora se stabilește după legile pieței, adică în funcție de raportul dintre cerere și ofertă. În fapt, acest liberalism a fost atenuat, precum s-a mai menționat prin existența unui **sistem de susținere** care a garantat un preț minim în cazul scăderii cursului pe piață. Pe plan extern s-a reușit definirea unui sistem de protecție uniformă la periferia Comunităților și care a asigurat agenților economici o «preferință» față de concurenții din țările terțe. Această «preferință comunitară» reprezenta stabilirea

unei suprataxe la import, care avea drept scop să se aducă prețul extern la nivelul celui intern. Un mecanism întărit de protecție, taxe compensatorii se adaugă prelevărilor pentru a se duce lupta împotriva prețurilor de dumping la import.

În consecință, prețurile produselor pe piața agricolă pot fluctua liber între minim, **preț prag**, care servește ca bază prețurilor garantate și un maximum, **preț plafon**, care este prețul indicativ, pe baza căruia se declanșează automat importul. Între cele două limite, fixate oficial, piața se mișcă în funcție de cerere și ofertă, ca un «sarpe într-un tunel», oscilând cotidian între prețul prag și cel plafon.

Deci, mecanismul de funcționare a PAC se bazează pe un sistem complicat de prețuri, care servesc ca regulator al pieței libere.

A. Prețurile – ghid. Se fixează anual de către Consiliul de Miniștri al UE la încheierea companiei agricole, fiind suficient de remuneratorii pentru agricultori, fără a leza însă interesele consumatorilor

- a) **Prețul – indicativ.** Este cel mai reprezentativ dintre prețurile – ghid prin importanța produselor la care se referă. Acest preț se stabilește pentru cereale, orez, zahăr, lapte praf, unt, ulei de măsline, de floarea soarelui. Punctul geografic de referință pentru fixarea prețului indicativ este zona cea mai deficitară pentru cereale; zona cea mai excedentară în cazul zahărului; și ansamblul Comunității pentru laptele praf, uleiuri.
- b) **Prețul de orientare.** Se fixează pentru carne de bovine și vin. Procedura de intervenție declanșează când prețul de piață coboară sub nivelul celui de orientare. În cazul cărnii de bovine, prețul de orientare se raportează la prețul prag, care suferă influența importurilor. Astfel, dacă prețul internațional este inferior prețului de orientare, produsele străine sunt supuse taxelor din tariful vamal comun: dacă taxa nu este suficientă, diferența se acoperă cu o prelevare. În cazul vinului, prețul de orientare derivă din prețul de referință, care cuantifică și volumul importurilor.
- c) **Prețul obiectiv.** În cazul tutunului brut, prețul obiectiv se fixează pentru fiecare plantație la un nivel ce se consideră

remunerator pentru plantatorii de tutun. Pentru fabricanții, care achiziționează producția comunitară la prețuri superioare celor din comerțul internațional, se acordă o primă pentru acoperirea diferenței.

- d) **Prețul de bază.** Se utilizează ca preț de referință pentru carnea de porcine și pentru produsele subsectorului pomicol și horticol. Pentru produsele pomicole și horticoale prețul de bază se calculează ca medie aritmetică a celor mai scăzute cotații la care s-au efectuat achiziții de astfel de produse pe piața comunitară în ultimii trei ani.

B. Prețurile garantate. Pornind de la prețurile ghid prezentate anterior, Consiliul de Miniștri al UE stabilește prețurile garantate la care organismele de achiziții cu sprijinul statului au obligația de a cumpăra produsele oferite de producători. Dintre prețurile garantate cel mai reprezentativ este prețul de intervenție.

- a) **Prețul de intervenție.** Derivă din prețul indicativ și se aplică la cereale, zahăr, lapte praf, uleiuri, unt. Pentru câteva produse se fixează, de asemenea, prețuri de intervenție derivate, care înregistrează diferențele regionale în funcție de cheltuielile de transport. Prețurile de intervenție sunt însoțite de ameliorări lunare, în scopul încurajării vânzărilor de produse pe toată durata companiei agricole.
- b) **Prețul de cumpărare.** Reprezintă prețul la care organismele de intervenție achiziționează animale vii (bovine), carne de bovine și porcine, precum și produse pomicole și horticoale. Prețul de cumpărare se fixează de către Consiliul de Miniștri și este derivat din prețul de bază și cel de orientare.
- c) **Prețul minim.** Este utilizat pentru achiziționarea sfeclei de zahăr. Se fixează luând ca punct de referință zona cea mai excedentară din cadrul UE. Acest preț stă la baza contractelor dintre producători și fabricanți, reglementând cantitățile pe care fabricanții au obligația să le preia, precum și prețul de achiziționare, care în nici un caz nu poate fi inferior prețului minim.
- d) **Prețul de retragere.** Pentru fructe și produsele horticoale este echivalent cu 40-70% din prețul de bază. El nu este un preț garantat, dar produce efecte asemănătoare. Când prețul pieței este inferior prețului de retragere, organizațiile pro-

ducătorilor nu vând produsele lor comercianților, până când piața nu va reacționa pozitiv, în sensul restabilirii prețurilor. Comercianții vor primi o subvenție de la FEOGA care, la rândul lor, rambursează organizațiilor producătorilor, corespunzător cantităților ce trebuiau preluate, o sumă echivalentă, la un preț mai mic cu 5% decât prețul de retragere.

C. Prețurile de intrare. Aceste prețuri se stabilesc de către Consiliul de Miniștri al UE. Obiectivul fundamental al acestor prețuri este de a împiedica produsele importate să pătrundă pe piața comunitară la un nivel care să elimine competiția cu producția internă. În general, prețurile de intrare se fixează la un nivel apropiat de prețurile ghid, marja diferențială reprezentând costurile de transport.

- a) **Prețul – prag.** Se fixează pentru toate produsele pe baza prețurilor indicative sau de intervenție. El se poate defini ca prețul cel mai scăzut al unui comerciant dintr-o țară, care exportă pe piața comunitară.
- b) **Prețul de referință.** Se calculează de către Comisia Executivă pentru întregul an agricol. Acest preț se aplică vinurilor, fructelor și produselor horticole. În cazul vinului, prețul reprezintă media aritmetică a costurilor de producție din statele membre ale Pieței Comune. Pentru fructe și produsele horticole calculul este asemănător, ținându-se cont de faptul, că costurile de producție corespund piețelor cu excedentele cele mai mari din cadrul UE în ultimii trei ani.

Aplicarea mecanismelor de sprijinire a PAC a fost acompaniată de o puternică susținere financiară din partea bugetului comunitar (peste 65% din bugetul CEE în 1970 și circa 48% în ultimul deceniu al sec. XX-lea), care la rândul său a condus la o creștere explozivă a producției agricole și a stocurilor.

Sistemul de susținere a prețurilor a făcut, că încă în 1973 Comunitatea să-și asigure în proporție de 100% necesarul de cereale, carne de bovine, produse lactate, carne de pasăre și legume.

Imensele cheltuieli pentru agricultură efectuate din bugetul comunitar (peste 60 mld \$ în 1996), creșterea stocurilor de producție agricolă au obligat autoritățile comunitare să adopte măsurile de reformare a PAC, pentru ca aceasta să răspundă noilor realități.

3. Reforma Politicii Agricole Comunitare: necesitate, noi orientări

În ultimul deceniu al sec. XX-lea reforma politicii agricole comune a devenit de neevitat. Prin garantarea unui nivel ridicat al prețurilor de producție, PAC a favorizat acumularea unor excedente importante la principalele producții agricole, cum sunt cerealele, carnea de vită și laptele. Pe de altă parte progresul tehnic din agricultură le-a permis producătorilor să-și sporească substanțial randamentele, iar mutațiile intervenite în gusturile și preferințele consumatorilor au antrenat o diminuare a cererii. În această situație, Comunitatea a fost nevoită să consacre din ce în ce mai mulți bani pentru exportul excedentelor pe piața mondială la prețuri subvenționate. A rezultat, deci, o creștere a cheltuielilor bugetare ale PAC, fără o sporire corespunzătoare a veniturilor agricultorilor.

Importanța politicii agricole comune a UE cu timpul s-a redus și din alte considerente. Astfel, o parte a atribuțiilor sale în domeniul dezvoltării rurale au fost preluate de politicile sociale și regionale, iar crearea pieței unice a bunurilor industriale și serviciilor a preluat, la rândul său, un întreg evantai de activități comunitare, care anterior făceau obiectul PAC.

Luând în considerație aspectele de mai sus, în anul 1992 Uniunea Europeană a lansat cea mai profundă reformă a PAC, întreprinsă până atunci. Fără a afecta principiile sale de bază, schimbările aduse de această reformă au vizat reducerea excedentelor de produse agricole, diminuarea prețurilor de consum și sprijinirea agricultorilor care au cea mai mare nevoie de ajutor.

Prin reforma PAC din 1992, dispozitivul de sprijin al agriculturii s-a schimbat. El nu se mai bazează pe susținerea prețurilor agricole ridicate, ci pe sprijinirea veniturilor agricole prin plăți compensatorii directe.

Obiectivele esențiale ale politicii agricole comune, modificată prin reforma din 1992, sunt:

- menținerea UE în rândul producătorilor și exportatorilor de produse agricole prin creșterea competitivității fermierilor săi atât pe piața internă, cât și pe piețele externe;
- reducerea producției la dimensiunile cererii efective de pe piață;

- concentrarea ajutorului pentru susținerea veniturilor agricultorilor care au cea mai mare nevoie de sprijin;
- încurajarea fermierilor să nu-și abandoneze terenurile;
- protejarea mediului ambiant și dezvoltarea potențialului natural al satelor.

În urma reformei din 1992, costul politicii agricole comune a devenit mult mai suportabil pentru guvernele țărilor comunitare, lucru ce nu ar fi fost posibil prin continuarea situației anterioare. În situația respectivă costul s-ar fi ridicat în 42 miliarde de EURO, în 1997, pe când în urma reformei el s-a redus la 39 miliarde EURO.

Cea mai mare parte a acestui buget servește acum plății ajutoarelor directe pentru agricultori, iar o parte mai puțin importantă va continua să suporte excedentele și să subvenționeze exporturile.

Datorită reducerii prețurilor garantate, fermerii comunitari au devenit mai competitivi atât pe piața internă, cât și pe piețele externe.

Natura reformei are darul să schimbe modul de funcționare a sistemului de susținere a agriculturii comunitare. Reforma prevede, pentru prima dată, niveluri diferite de compensare în diverse regiuni ale Uniunii, având ca bază de calcul statisticile producției și randamentul. Mai mult, suma compensațiilor nu mai depinde, ca înainte, doar de preț, ci și de cantitatea produsă.

Pentru cereale, compensațiile depind acum de mărimea suprafeței de teren cultivat și de localizarea acestuia. Ajutorul acordat crescătorilor de bovine depinde atât de dimensiunile șeptelului, cât și de metoda de creștere practică.

În sistemul anterior, bazat pe susținerea prețului fără impunerea de limite la cantitățile de produse agricole, în perioadele când prețurile erau înghețate, fermierii nu aveau altă posibilitate de a-și mări veniturile decât prin creșterea randamentelor, producând, așadar, mai mult. În prezent, ei primesc o compensație de venit integral, fără a fi obligați să producă mai mult.

Sistemul actual de susținere directă a veniturilor agricultorilor nu mai creează dependența acestora de o anumită formă de asistență publică.

În sistemul reformat, de după 1992 cea mai mare parte a veniturilor agricultorilor UE provine de pe piață și nu dintr-un mecanism

sofisticat fără legătură cu principiile pieței. Ajutorul actual pentru susținerea veniturilor constituie un supliment.

Așa cum au atrătat ultimii ani, reforma permite o stabilizare a producției la un nivel mai apropiat de consumul comunitar cu care înainte de 1992 se pierduse legătura necesară. Singura rațiune de creștere a producției, în prezent și viitor, o constituie identificarea de noi piețe de desfacere la export. Aceste piețe sunt și vor fi, însă, aprovizionate cu produse agricole comunitare prin exporturi în condiții concurențiale și nu subvenționate sau cu subvenții reduse.

Datorită reducerii prețurilor, produsele agricole au tendința de a ajunge la cumpărătorul final mai ieftine. Potrivit calculului estimativ al experților UE, economiile ce urmează a fi obținute de populație pe această bază se cifrează la 12 miliarde EURO anual.

Un alt domeniu în care consumatorii au de câștigat de pe urma reformei PAC din 1992 este calitatea produselor agricole. O anumită preocupare în acest sens a început să se manifeste încă din 1985, când Comisia Europeană a atras atenția asupra lui, dar după 1992 s-a intensificat această preocupare.

Pornindu-se de la ideea că produsele de calitate ar trebui să beneficieze de o bonificație față de produsele de masă, s-au introdus o seamă de reguli. Între ele se află și aceea de utilizare a tichetelor speciale și a certificatelor de garantare a calității. De asemenea, s-a adoptat o reglementare privind metodele de producție biologică a produselor agricole și a mărfurilor alimentare.

Campania făcută în favoarea unei calități superioare a produselor n-ar trebui să eclipseze eforturile în vederea stabilirii unor norme severe de igienă pentru bunurile alimentare ale UE și furnizarea de informații adecvate consumatorilor despre valoarea dietetică a alimentelor. Potrivit unei declarații făcute în anul 2000 de Consiliul cu problemele sănătății și consumului UE, 66 la sută dintre europeni consideră că organismele modificate genetic (OGM) sunt periculoase pentru sănătate, iar 81 la sută ar dori să aibă mai multe informații asupra riscului consumului de OGM.

În acest sens, Comisia Europeană are în vedere avizarea comercializării OGM în Europa, cu condiția că producătorii să se conformeze unui set de reguli ce urmează a fi adoptate de Parlamentul European și ratificat ulterior de parlamentele statelor comunitare, în decurs de un an și jumătate.

Reglementările respective urmăresc înregistrarea și etichelajul sever al produselor agricole ce conțin OGM, interzicerea utilizării genelor rezistente la antibiotice și crearea unui registru public prin care să se ofere consumatorilor posibilitatea de a se informa asupra naturii și provenienței acestor OGM-uri.

Acestea și alte modificări ale Deciziei nr. 97/35 CE, adoptată în anul 1997, referitoare la etichelajul OGM ar trebuie să restabilească încrederea consumatorilor și piețelor în alimentele ce conțin organisme modificate genetic.

În Franța după suprafețele cultivate cu grâu și porumb transgenetic, descoperite în primăvara anului 2000, au fost identificate în toamna aceluiași an plantații de soia contaminate cu semințe transgenetice. Culturile respective au fost distruse. Acționând în aceeași direcție cu aceste măsuri de calitate și igienă, reforma PAC din 1992 încurajează modelele agricole mai puțin intensive, dar mai sănătoase.

În primăvara anului 1999, la Consiliul European ținut la Berlin s-a adoptat un nou set de reforme, denumit, "Agenda 2000", cu obiectivul declarat de modernizare a politicilor UE, inclusiv în agricultură.

Apreciindu-se pozitiv conținutul și rezultatele reformei politicii agricole comune, din 1992, în "Agenda 2000" se arată: "Noua PAC reprezintă un pas înainte spre susținerea economiei rurale în sensul larg și nu numai al producției agricole; ea garantează remunerarea agricultorilor după ceea ce produc și pentru contribuția lor generală adusă societății".

După cum se poate observa din această apreciere și se va vedea mai departe, principala orientare a modernizării politicii agricole a UE rezidă în integrarea sa în cadrul ruralului și al mediului natural.

Agenda 2000 prevede realizarea de noi acțiuni în sprijinul dezvoltării rurale în perioada 2000-2006 și creșterea unui model agricol european. Acest model trebuie să fie "simplu" și mai "verde": "cu consumatorii satisfăcuți, cu peisaj mai curat, cu agricultori competitivi, cu cheltuieli stabile.

Noua politică de dezvoltare rurală trebuie să permită instaurarea unui cadru coerent și durabil, de natură a garanta viitorul zonelor rurale ale Uniunii. Ea completează reforma piețelor prin

acțiuni vizând promovarea unei agriculturi competitive și multifuncționale în contextul unei strategii a dezvoltării rurale globale.

Fiecare stat membru al UE trebuie să-și elaboreze propriul program de dezvoltare rurală, în concordanță cu obiectivele stabilite la nivel comunitar, și pentru aceasta beneficiază de sprijinul financiar al Uniunii. Programele respective prevăd un mare număr de măsuri diferite, precum: acordarea de ajutoare pentru tinerii agricultori, realizarea de acțiuni privind formarea profesională, promovarea de metode agricole moderne, de mediu eficient etc.

În viziunea Agendei 2000, noua politică de dezvoltare rurală se bazează pe două principii esențiale: descentralizarea responsabilităților (de la nivel UE la nivel național) și flexibilizarea programării, întemeiată pe un larg evantai de măsuri aplicabile în funcție de nevoile specifice ale diferitelor state membre.

Acest ansamblu coerent de măsuri urmărește trei obiective principale:

- Întărirea sectoarelor agricol și forestier, acesta din urmă fiind pentru prima dată recunoscut ca fiind parte integrantă din politica și dezvoltarea rurală;
- Ameliorarea competitivității zonelor rurale;
- Protejarea mediului ambiant și a patrimoniului rural al Europei.

Acțiunile de protecție a mediului ambiant constituie singurul element obligatoriu al noii generații de programe de dezvoltare rurală. Ele reprezintă, deci, un progres decisiv care recunoaște rolul agriculturii în protejarea și ameliorarea patrimoniului natural al Europei.

Un element cheie al strategiei UE în materie de dezvoltare rurală este implicarea populației locale în identificarea soluțiilor locale la problemele locale. Leader – una din cele patru inițiative comunitare în cadrul Fondului de restructurare – se sprijină pe succesul programelor precedente în ce privește crearea de noi locuri de muncă și realizarea de schimburi, de idei și experiență în dezvoltarea rurală.

PAC acordă o importanță din ce în ce mai mare luării în considerație a obiectivelor de mediu înconjurător și complicării sporite a agriculturilor în gestionarea resurselor naturale și protecția peisajelor.

Între măsurile destinate promovării unei mai mari integrări a mediului în PAC figurează extinderea indemnizațiilor compensatorii acordate agricultorilor zonele defavorizate.

În ce privește silvicultura, ea a fost recunoscută ca făcând parte integrantă din dezvoltarea rurală datorită funcțiilor sale ecologică, economică, și socială.

Reforma agricolă în curs de desfășurare cu integrarea elementelor de mai sus și racordarea ei la problemele de ordin mai general va contribui la crearea unui sector agricol cu adevărat multifuncțional, viabil și competitiv, garantând viitorul regiunilor rurale mai fragile. Această reformă simplifică foarte mult reglementările în vigoare. În sectorul viniviticol, spre exemplu, actualmente există o singură reglementare, în locul celor 23 anterioare. În ce privește dezvoltare rurală de ansamblu, cele nouă reglementări existente până acum au fost înlocuite de o singură reglementare cuprinzătoare.

Probleme de recapitulare

1. Identificați principiile, obiectivele și structura instituțională care fundamentează Politica Agricolă Comunitară (PAC).
2. Analizați mecanismele de finanțare ale PAC, inclusiv plățile directe, intervențiile pe piață și programele de dezvoltare rurală.
3. Evaluați impactul PAC asupra competitivității sectorului agricol, piețelor agroalimentare și convergenței economice între statele membre.
4. Examinați rolul PAC în promovarea sustenabilității, gestionarea resurselor naturale și consolidarea rezilienței sistemelor agricole în fața provocărilor actuale.
5. Dezvoltați capacitatea de analiză critică privind eficiența, limitele și perspectivele de modernizare ale PAC în context european.

Bibliografie

1. Comisia Europeană – Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Politica agricolă comună (PAC). https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_ro

2. Comisia Europeană – Directorate-General for Agriculture and Rural Development. PAC pe scurt / CAP at a glance. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_ro
3. Consiliul Uniunii Europene. Politica agricolă comună explicată. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/the-common-agricultural-policy-explained/>
4. Comisia Europeană – Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Obiectivele-cheie ale PAC 2023–2027. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance/key-policy-objectives-cap-2023-27_ro

TEMA VI. REFORMA POLITICII AGRICOLE COMUNE

1. Feformele PAC
2. Principiile PAC
3. Etapele reformei PAC
4. Provocările și perspectivele viitoare ale PAC

Scopul temei. Analizarea procesului de reformă a Politicii Agricole Comune a Uniunii Europene, evaluarea efectelor acesteia asupra competitivității sectorului agroalimentar european, a sustenabilității agriculturii și a dezvoltării rurale, precum și înțelegerea modului în care modificările legislației influențează producătorii și piețele agricole.

Obiectivele temei După studierea acestei teme, veti fi capabili:

- să descrieți principalele etape și direcții ale reformelor PAC.
- să analizați impactul reformelor asupra agriculturii și dezvoltării rurale în UE.
- să explicați mecanismele de sprijin financiar și subvențiile agricole.
- să evaluați rolul PAC în promovarea sustenabilității și securității alimentare.
- să examinați provocările și perspectivele viitoare ale reformei politicii agricole comune.

1. Reformele PAC

Politica Agricolă Comună (PAC) se numără printre primele politici comune adoptate de Uniunea Europeană și este cea mai integrată politică europeană la nivelul UE.

PAC este fundamentată pe principiile pieței unice, preferinței comunitare (favorizarea consumului de produse originare din Uniunea Europeană) și al solidarității financiare (măsurile comune sunt finanțate dintr-un buget comun).

Încă de la conturarea sa ca politică europeană comună, PAC a cunoscut o serie de reforme succesive, influențate în principal de

necesitățile agriculturii europene, de procesele de lărgire a UE, de posibilitatea de desfacere a produselor pe piața mondială etc.

Reformele PAC au vizat în principal simplificarea modului de acordare a subvențiilor, eficientizare și reducerea costurilor bugetare, evoluând de la o politică agricolă care inițial acorda sprijin pentru dezvoltarea producției (plăți cuplate de producție), la o politică orientată către cerințele pieței, axată pe parametri calitativi, ecologici și de siguranță alimentară (plăți decuplate de producție), cu accent pe utilizarea eficientă și durabilă a resurselor.

Reforma PAC din 2013 a adus o schimbare radicală a acestei politici, transformând-o dintr-o politică a anilor '50 într-o politică a mileniului 3, cu componente obligatorii de mediu (înverzirea în special). În plus, s-au avut în vedere consolidarea competitivității sectorului, promovarea unei agriculturi durabile și inovatoare, ocuparea forței de muncă și creșterea economică în zonele rurale.

Această reformă a vizat totodată adaptarea politicii agricole la noile provocări precum siguranța alimentelor la nivel mondial, schimbările climatice, gestionarea durabilă a resurselor naturale și susținerea zonelor rurale, cu menținerea vitalității economiei rurale.

PAC a deținut pentru mult timp unul dintre primele locuri în cadrul politicilor comunitare, din perspectiva resurselor financiare alocate acestei politici, însă acestea au fost într-o continuă scădere ajungând la 40% din bugetul european în 2013 față de 75% în 1984.

În contextul noii PAC, de interes aparte pentru România sunt: înverzirea, care facilitează stabilirea de perdele de protecție forestieră (cu rol deosebit în combaterea efectelor schimbărilor climatice – secetă); noile scheme de plăți directe destinate fermelor mici (85% dintre beneficiarii plăților directe în România dețin mai puțin de 5 hectare de teren); tineri fermieri (În România majoritatea fermierilor au peste 55 de ani); noua politică de dezvoltare rurală menită să contribuie la reducerea decalajelor între zonele rurale din UE.

Toate aceste aspecte noi au condus însă la creșterea semnificativă a birocrăției pentru administrație și fermieri, motiv pentru care s-a declanșat un proces de reflecție pentru a simplifica regulile de aplicare astfel încât beneficiarii să poată beneficia cât mai ușor de instrumentele puse la dispoziție de noua PAC.

România are alocate sume importante pentru aplicarea noii PAC în perioada 2014 – 2020, care pot avea o contribuție esențială la creșterea competitivității agricultorilor români, la mai buna utilizare a resurselor naturale, la o agricultură mai ”verde” și la creșterea economiei rurale, respectiv la îmbunătățirea nivelului de trai în mediul rural.

Politica agricolă comună (PAC) a UE este o politică dinamică care, prin reforme succesive, a fost **adaptată la noile provocări** cu care se confruntă agricultura europeană. Aceste provocări includ utilizarea mai durabilă a resurselor naturale, schimbările climatice, creșterea concurenței pe piețele mondiale, precum și nevoia de a menține zonele rurale prospere pe întreg teritoriul UE.

PAC trebuie să asigure în continuare o producție alimentară viabilă și o aprovizionare stabilă cu alimente, luând în același timp în considerare siguranța alimentelor, economia rurală, bunăstarea animalelor, precum și problemele sociale și de mediu.

Reforma PAC

Noua PAC acoperă perioada cuprinsă între **2014 și 2020**. Este prima dată când reforma PAC a fost adoptată prin procedura legislativă ordinară, în cadrul căreia Parlamentul European legiferează împreună cu Consiliul. Adoptarea finală a textelor juridice de către Consiliu a avut loc la 16 decembrie 2013.

Reforma a intrat în vigoare în ianuarie 2014. Multe dintre **noile norme se aplică doar din 2015**, asigurându-se astfel că statele membre dispun de timp suficient pentru a pune în aplicare noua politică și pentru a informa și pregăti fermierii.

Reforma este pe deplin în conformitate cu principiile fundamentale ale politicii agricole comune. Acestea se vor concentra în continuare pe furnizarea de cantități suficiente de alimente sigure și de înaltă calitate la prețuri accesibile pentru consumatori în UE și la nivel mondial. În același timp, reforma respectă pe deplin normele UE privind bunăstarea animalelor și mediul și asigură un nivel de trai echitabil pentru fermierii europeni.

Noua PAC include:

- „**înverzirea**” plăților pe exploatație, prin introducerea unor practici agricole ecologice, cum ar fi diversificarea culturilor,

și prin menținerea elementelor de peisaj bogate din punct de vedere ecologic și a unei suprafețe minime de pajiște permanentă

- distribuirea mai **echitabilă** a sprijinului acordat, pentru a reduce cele mai mari diferențe legate de nivelurile de sprijin pentru venit primit de fermierii de pe întreg teritoriul UE, și o reducere a plăților care depășesc o anumită sumă pentru cele mai mari exploatații agricole
- **o mai bună direcționare a sprijinului pentru venit** către fermierii care au cel mai mult nevoie de acesta, în special tinerii fermieri, fermierii care lucrează în sectoarele cu venituri reduse și fermierii din zonele cu constrângeri naturale

Se menține structura pe bază de piloni a PAC. Pilonul 1 include sprijinul pentru venit și măsuri de gestionare a pieței, iar pilonul 2 acoperă dezvoltarea rurală.

Noul buget PAC

Bugetul PAC pentru perioada 2014-2020 reprezintă aproximativ 38% din bugetul global al UE. Cuantumul total al cheltuielilor PAC pe durata perioadei de 7 ani este de 408,31 miliarde EUR.

Bugetul anual ar trebui să scadă în perioada 2014-2020. În ceea ce privește angajamentele, bugetul PAC în 2020 ar trebui să prezinte o reducere de aproximativ 15% față de 2013.

Asigurarea continuității înseamnă adesea promovarea schimbării. Acest lucru este foarte adevărat pentru politica agricolă comună (PAC). Din 1962 de când a fost fondată, PAC a cunoscut un proces continuu de adaptare și reformă pentru a menține un sector care este vital nu numai pentru comunitatea fermierilor ci și pentru societate în ansamblu.

Cu certitudine rolul PAC s-a schimbat: imediat după cel de al doilea război mondial scopul PAC a fost acela de a sigura autosuficiența în produse agro-alimentare și stabilizarea turbulențelor pieței agricole. La începutul anilor '80 aceste obiective au fost atinse, înlăturând definitiv spectrul penuriei alimentare de pe continentul european și asigurând un standard de viață corespunzător fermierului și familiei sale. În realitate anumite obiective inițiale ale PAC au fost chiar depășite. Deoarece productivitatea agricolă a cunos-

cut o creștere fără precedent, PAC a condus la un sistem ce a stimulat producția intensivă pe scară mare uneori cu consecințe serioase pentru mediu, bunăstarea animalelor și calitatea alimentelor. Rezultatul: lacuri de lapte și munți de carne pe care consumatorii nu puteau să le consume, dar pe care contribuabilul trebuia să le plătească.

Schimbarea priorităților sociale și economice reclamă un nou concept pentru agricultura europeană. Reforma din 1992 a fost un mare pas înainte în această direcție: ea a adus producția la nivelul consumului încurajând, în același timp, practicile productive mai puțin intensive, și prietenoase față de mediul înconjurător. Cu toate acestea mai sunt încă multe de făcut, iar dacă nu reușim să acționăm astăzi vom sfârși prin a plăti foarte scump mâine. Simplu, nu vom fi capabili să răspundem oportunităților ce se întrevăd precum schimbarea preferințelor consumatorului, extinderea spre est a Uniunii, iar competitivitatea scăzută a agriculturii europene se va menține. Consecințele vor fi în mod egal dăunătoare fermierilor, consumatorilor și contribuabililor: vom avea noi surplusuri, reducerea veniturilor fermierilor, inflamarea bugetului și reducerea sprijinului public.

Reformele propuse de Agenda 2000 a Comisiei Europene arată cum poate fi pus în practică un model viabil pentru agricultura europeană. Reducerea prețurilor administrate și creșterea plăților directe va fi în beneficiul fermierului european prin stimularea consumului pe piețele europene stagnante, creând oportunități pentru concurența de pe piețele internaționale ce se anunță promițătoare fără a mai apela la subvenții pentru export. Politica de dezvoltare rurală, care constituie al doilea nou stâlp de temelie al PAC, va contribui la remunerarea directă a fermierilor pentru serviciile pe care ei le furnizează societății, precum protecția mediului și prezervarea patrimoniului rural, care de asemenea constituie o importantă sursă pentru noi locuri de muncă și cultură regională.

Comunitatea fermierilor va juca un rol important în secolul 21. Numai fermierii noștri pot furniza consumatorilor alimente care să răspundă exigențelor lor înalte referitoare la calitatea și securitatea alimentelor și la standarde ecologice și de bunăstare a animalelor. Dacă dorim ca fermierii europeni să îndeplinească aceste cerințe,

societatea trebuie să fie pregătită să-i sprijine printr-o politică agricolă reformată. Reforma vizează tocmai reconcilierea PAC cu preocupările și ambițiile cetățenilor europeni.

Această broșură intenționează să contribuie mai bine la înțelegerea trecutului, prezentului și viitorului unei politici care, chiar dacă uneori este greșit înțeleasă, rămâne unul din fundamentele Uniunii Europene.

Statele fondatoare ale Comunității Economice Europene au fost de acord că agricultura trebuie inclusă în piața comună. Pentru aceasta era nevoie de o politică agricolă comună care să armonizeze diferitele mecanisme naționale de sprijin și să stabilească niște bariere vamale comune pentru bunurile venind din țările nemembre. Politica agricolă comună (PAC) a fost una din primele politici decise la nivel comunitar.

Principiile funcționării și traducerea în practică a PAC au fost stabilite în cadrul unei conferințe ce a reunit în 1958, la Stresa (Italia), miniștrii agriculturii din cele șase țări membre.

Trei principii fundamentale stau la baza politicii agricole comune:

- a) crearea și menținerea unei **singure piețe și a unor prețuri comune** (o singura piață în care produsele agricole circulă liber);
- b) respectul noțiunii de **preferință comunitară** (în comerțul agricol se manifestă preferința pentru mărfurile produse în interiorul Comunității, cumpărătorii de produse necomunitare trebuie să plătească un supracost);
- c) **solidaritatea financiară** (statele membre participă împreună la constituirea resurselor și beneficiază de finanțarea cheltuielilor legate de PAC);

Cele trei principii sunt interdependente neputând fi aplicate separat.

De-a lungul timpului aplicarea celor trei principii a adus mari servicii Comunității astfel că: securitatea aprovizionărilor a fost asigurată pentru principalele categorii de mărfuri alimentare; cei zece milioane de agricultori, cât numără Uniunea Europeană astăzi, sunt printre cei mai productivi din lume; ei produc bunurile alimentare esențiale pentru întreaga Uniune, iar prin exporturile

comerciale și prin intermediul ajutorului alimentar contribuie și la hrănirea unui număr important de persoane din alte părți ale globului. Grație PAC, Uniunea Europeană a devenit o putere agricolă iar amenințarea penuriei alimentare a dispărut pentru consumatorul comunitar.

Nu numai că a confirmat și a dezvoltat vocația agricolă a Europei, dar în Europa occidentală PAC a contribuit esențial la menținerea unui anumit echilibru între oraș și sat și între interesele agricultorilor și cele ale consumatorilor. Mai mult, PAC a reușit să mențină în mediul rural o populație agricolă dinamică încetinind exodul populației rurale către marile aglomerații urbane, fenomen ce ar fi fost mult mai greu de stăpânit în lipsa unei astfel de politici.

Definite prin Tratatul de la Roma și explicitate prin conferința de la Stressa, obiectivele PAC au fost puse în aplicare treptat între 1958 și 1968, perioada realizării pieței unice a produselor agricole. Primele produse au fost supuse reglementărilor pieței comune în 1962. Prețurile comune însă, au fost aplicate începând din 1968.

În vederea finanțării unitare a PAC, în ianuarie 1962 Consiliul a decis crearea Fondului European de Orientare și Garanții Agricole (FEOGA). Fondul are două secțiuni distincte și anume: secțiunea orientare” destinată ajustării structurilor agricole și modernizării agriculturii; secțiunea garanții” ce reprezintă peste 90% din FEOGA și este destinată transpunerii în practică a celor trei principii fundamentale. FEOGA reprezintă cea mai mare componentă a bugetului comunitar, reprezentând încă circa 50% din totalul bugetului comunitar.

În scopul înființării **pieței unice a produselor agricole**, prețurile acestora au fost unificate. Pentru a evita însă ca agricultorii din țările cu prețuri ridicate să fie obligați să accepte reduceri de preț, prețurile unice au fost stabilite pentru fiecare produs la cel mai înalt nivel existent. Datorită acestui fapt prețurile unice comunitare la majoritatea produselor agricole s-au situat constant peste prețurile pieței mondiale, iar diferența dintre acestea nu a încetat să crească.

Respectarea principiului **preferinței comunitare** presupune ca produsele comunitare să rămână mai ieftine decât produse similare importate, astfel încât consumatorul să prefere produsele comuni-

tare mai ieftine. În acest scop importurile au fost supuse unei taxe de intrare cunoscută sub numele de prelevare la import, determinată ca diferența dintre prețul la frontieră și prețul de referință la intrare (preț prag, preț de intrare, preț ecluză, etc.) stabilit anual de către instituțiile europene. Taxa de prelevare determină scumpirea produselor extra-comunitare peste nivelul prețurilor interne. În paralel, s-a introdus un sistem de subvenționare a exporturilor (restituiri la export) pentru a permite produselor comunitare mai scumpe să fie competitive pe piața mondială.

Principiul **solidarității financiare** se realizează prin utilizarea bugetului comunitar ca principal instrument financiar pentru aplicarea măsurilor PAC. Statele membre nu-și mai sprijină direct proprii agricultori din bugetul național. Ele contribuie la constituirea bugetului comunitar, din care apoi se finanțează toate cheltuielile legate de aplicarea măsurilor PAC.

Piața agricolă unică este fără îndoială un succes. Numai schimburile agricole intracomunitare au crescut între 1973 și 1995 de la 15 miliarde ECU la 120 de miliarde ECU. Consumatorii comunitari au cel mai mult de profitat. Ei pot opta astăzi pentru o gamă de produse greu de imaginat în urmă cu câțiva ani. În ciuda creșterii prețurilor, procentul din bugetul de familie alocat alimentației în Uniunea Europeană a scăzut în ultimii treizeci de ani de la 28 la 19,5%.

Eficiența și productivitatea agriculturii s-au ameliorat continuu. Pe măsură ce Comunitatea a atins, iar pe urmă a depășit, nivelul de autosuficiență, numărul exploatațiilor agricole și cel al agricultorilor s-a redus. Cele șase țări fondatoare ale Comunității numără astăzi cu 50 % mai puțini agricultori decât acum treizeci de ani.

Contribuția agriculturii la produsul intern brut, chiar dacă redusă, nu este totuși de neglijat, aceasta atingând în medie la nivelul celor 15 state membre 1,7 %. Sub această medie se situează Marea Britanie, Germania, Belgia, Austria, Finlanda, Suedia și Luxemburgul iar peste ea celelalte țări membre și în special Irlanda și Grecia.

În ciuda preferinței comunitare, PAC nu a împiedicat creșterea importurilor agricole din afara Comunității. De altfel, astăzi UE importă mai multe produse agricole decât exportă, fapt care face ca

balanța sa comercială cu restul lumii să fie deficitară, acest deficit depășind la ora actuală 20 miliarde de ECU.

Importurile agricole comunitare constau în produse tropicale, sucuri de fructe și oleaginoase destinate furajării animalelor. UE exportă mai ales cereale, carne de vită, unt și vin fiind un furnizor considerabil la nivel mondial pentru aceste produse.

Ca și Uniunea Europeană, și celelalte țări din grupul celor mai industrializate – fie că este vorba de SUA, Japonia sau țările vest europene nemembre – practică un nivel ridicat de subvenționare a agriculturilor lor. Stabilirea acestui nivel ridicat de susținere a agriculturii a fost inevitabilă în momentul când guvernele țărilor respective au decis să asigure securitatea alimentară a popoarelor lor și dezvoltarea echilibrată a zonelor urbane și rurale.

Aceste două opțiuni strategice au fost plătite scump. De asemenea, veniturile agricole au trebuit să poată susține comparația cu salariile din celelalte sectoare ale economiei.

2. Principiile PAC

- unicitatea pieței și a prețurilor
- preferința comunitară
- solidaritatea financiară

Mentținerea acestor principii de bază reprezintă siguranța conferită de Uniune fermierilor și lumii agricole. Pe viitor politica prețurilor trebuie să fie mai competitivă pentru a face față concurenței inevitabile atât pe piața internă cât și pe piețele mondiale. Pentru aceasta a fost instaurat un sistem de plăți directe în favoarea celor 10 milioane de agricultori ai UE. Reforma PAC incită agricultorii să recurgă la metode de producție mai puțin intensive. În felul acesta se vor reduce excedentele și se va realiza un impact pozitiv asupra mediului.

Fără îndoială complexitatea și rigiditatea acestor sisteme de sprijinire a agriculturii au contribuit la apariția unor probleme serioase cărora Uniunea Europeană și celelalte state trebuie să le facă față astăzi. Pe de o parte, PAC a constituit un veritabil succes, însă dacă analizăm prin prisma costurilor, a excedentelor și a ajutorului acordat acelor agricultori ce ar avea cea mai mare nevoie, bilanțul nu este atât de pozitiv.

Politica agricolă și dezvoltarea economică

Toate țările puternic industrializate practică o politică agricolă organizată și uneori foarte complexă. Lucrul acesta este valabil atât pentru Canada, Japonia, Elveția cât și pentru Uniunea Europeană. În revanșă, țările cu putere de cumpărare mai puțin ridicată dar mai ales țările în curs de dezvoltare intervin destul de puțin pentru sprijinirea sectorului agricol. Astfel, toate țările dezvoltate simt nevoia sprijinirii agriculturii cu scopul de a asigura un venit comparabil celorlalte sectoare economice. Tendința de globalizare a economiei mondiale și de liberalizare a comerțului mondial au necesitat regândirea politicilor agricole în sensul înlăturării acelor măsuri de politică agricolă menite să distorsioneze funcționarea normală a piețelor naționale și internaționale.

Ca orice politică dinamică, și PAC a suferit de-a lungul timpului ajustări și modificări atât în scopul adaptării la noile circumstanțe și priorități cât și datorită evoluțiilor pieței și tehnologiilor. Au fost făcute eforturi însemnate, în special pentru limitarea producției excedentare, reducerea costurilor bugetare și împiedicarea prăbușirii veniturilor agricole. Primele măsuri de reformă, s-au lovit însă de rigiditatea funcțională a sistemului creat de PAC. Sistemul de subvenționare, bazat pe garantarea prețurilor de producție, a dat naștere la dependențe structurale greu de ajustat. Prima modificare a PAC a fost operată în 1979, însă schimbări importante au fost introduse între 1984 și 1988. Reamintim că sistemul garantării prețurilor de producție constituia miezul PAC. Înainte de aplicarea modificărilor menționate, agricultorii primeau un preț minim pentru produsele lor, chiar dacă aceste produse erau excedentare și contribuiau la acumularea stocurilor comunitare de intervenție, ce trebuiau ulterior exportate pe piața mondială apelând la subvenții.

Totuși, sistemul de susținere a prețurilor a permis Comunității să atingă gradul de autosuficiență la majoritatea produselor agricole. În 1973, nevoile comunitare de cereale, carne de vită, produse lactate, carne de pasăre și legume erau asigurate în proporție de 100 % din producția proprie. Chiar dacă Uniunea Europeană s-a extins de la nouă la doisprezece și apoi la cincisprezece state membre, fiecare dintre sectoarele menționate mai sus a continuat să degaje excedente considerabile.

Uniunea Europeană producea înainte de 1993 cu 20% mai multe cereale decât avea nevoie. Chiar dacă luăm în considerare exporturile și stocurile strategice, excedentul rămas este destul de important. Fără o acțiune concertată de reformă acest dezechilibru crescând al pieței s-ar fi agravat. Înainte de 1993, producția agricolă a Comunității Europene creștea în medie cu 2% în timp ce cererea stagna sau chiar era în scădere.

În anumite sectoare ale agriculturii, progresul științei și tehnologiei a permis agricultorilor o sporire remarcabilă a randamentelor, ceea ce a contribuit la o agravare a excedentelor. Între 1970 și 1990 randamentele cerealiere s-au dublat în Franța și Olanda. În același timp, randamentele la lapte în aceste două țări precum și la zahăr din Italia au crescut cu 50%.

Schimbările înregistrate în gustul consumatorului, precum o scădere a atracției pentru carnea roșie sau pentru produsele lactate, au accentuat dezechilibrul între cerere și ofertă. Pe de altă parte, produsele importate, în particular oleaginoasele și așa numitele produse de substituție a cerealelor, ce beneficiază de acces liber pe piața comunitară, continuă să fie mai avantajoase decât cerealele în furajarea animalelor. Aceste produse câștigă noi segmente din piața europeană deoarece acestea rămân în continuare foarte competitive. Lacunele PAC le dă posibilitatea evitării rigorilor principiului preferinței comunitare concurând în felul acesta cerealele comunitare pe care le substituie cu succes în consumul animalelor.

În ciuda eforturilor făcute pentru a împiedica o nouă creștere a costurilor bugetare aferente PAC, sumele din bugetul comunitar alocate anual agriculturii nu au încetat să crească; de la 26 miliarde în 1988 acestea s-au ridicat la 36 miliarde în 1992 atingând 37,7 miliarde ECU în 1995, continuând să crească în ciuda reformei întreprinse în 1992, dar de data asta într-un ritm inferior. Anul financiar 1994 a fost primul an în care efectele bugetare ale reformei din 1992 au fost simțite. Proporția bugetului comunitar consacrată agriculturii s-a diminuat în termeni relativi astfel că dacă în 1988 aceasta era de 63%, în 1994 ea s-a redus la 55% pentru ca în 1996 să atingă 50,5% din cheltuielile bugetare ale UE. Această situație însă, nu este decât reflectarea creșterii cheltuielilor consacrate altor politici, în special celor referitoare la dezvoltarea socială și regională.

Dacă până în 1993 sumele suplimentare erau în principal absorbite de acumularea stocurilor excedentare și de subvențiile necesare desfacerii lor pe piețele modiale, după 1993 acestea au fost canalizate către compensarea pierderilor de venit rezultate din reducerea susținerii prețurilor.

În 1991 PAC se găsea în situația în care practic ea nu mai aducea un sprijin indispensabil agricultorilor, nici micilor exploatații și nici celor situate în regiunile defavorizate ale Uniunii. Practic resursele financiare comunitare erau prost alocate. Încercările pentru operarea unor modificări substanțiale vizând reducerea costurilor bugetare și comprimarea excedentelor au fost temperate. Totuși, pentru cea mai mare parte a produselor, garanțiile acordate au fost supuse unor plafoane. În felul acesta agricultorii ce nu respectau plafoanele erau obligați să suporte o taxă necesară desfacerii excedentelor. Cu toate aceste ajustări bugetul comunitar nu a încetat să crească. În același timp consumatorul comunitar trebuia să suporte creșterea prețurilor cu amănuntul la alimente. Între 1985-1991 indicele prețurilor agricole a crescut cu 17,9% în timp ce prețurile alimentare cu amănuntul au crescut cu 30% în aceeași perioadă.

Cu siguranță înainte de 1992 PAC se găsea într-un impas. În timp ce agricultorii făceau sacrificii, eforturile lor erau puțin benefice consumatorilor și contribuabililor. Mai mult, până în momentul declanșării reformei, PAC a evoluat de așa manieră încât 20 % din fermieri primeau peste 80% din resursele bugetare agricole. Aceștia reprezentau în general exploatațiile cele mai mari și cele mai eficiente. Cel mai puțin au beneficiat de ajutorul acordat prin PAC fermele mici, ele nefiind în măsură să profite pe deplin nici de noile tehnologii sau metodele intensive de producție. Singura lor soluție rămânea abandonarea terenului care nu le mai asigura mijloacele necesare existenței. Importul de furaje ieftine a câștigat segmente importante de piață în detrimentul cerealelor europene ale căror excedente au dat naștere la stocuri uriașe devenite de acum structurale. În anumite părți ale Uniunii supra-exploatarea terenurilor, prin folosirea de îngrășăminte și pesticide, a condus la o creștere fără precedent a randamentelor, în timp ce regiunile agricole marginale au fost tot mai mult afectate de exodul rural și deșertificare. O acțiune energetică se impunea de urgență.

În primăvara lui 1991 Comisia Europeană a propus o reformă radicală a PAC dar care păstra neatinse cele trei principii fundamentale ale PAC: unicitatea pieței, preferința comunitară și solidaritatea financiară, însă axa dispozitivului de sprijin al agriculturii se schimba. Ea nu se mai baza pe susținerea prețurilor agricole ca înainte, ci pe susținerea veniturilor fermierilor printr-un sistem de plăți compensatorii directe. În felul acesta prețurile administrate ale cerealelor și cărnii de vită au fost substanțial reduse, o parte a suprafeței destinată cerealelor a fost retrasă din cultură și “pusă la păstrat” sau destinată altor scopuri. Grație sistemului de susținere directă a veniturilor agricole, folosit deja în cazul altor produse agricole, agricultorii sunt îndreptățiți la plata unei compensații pentru acoperirea pierderilor de venit determinate fie de reducerea prețului minim garantat, fie ca urmare a diminuării producției prin scoaterea din cultură a terenurilor. Măsurile vizând reducerea excedentelor sunt întărite printr-o serie de măsuri de acompaniere destinate atenuării efectelor cauzate de abandonarea terenului. Aceste măsuri se referă la ajutoare în favoarea promovării agriculturii ecologice, la un sistem de pensionare anticipată pentru a permite tinerilor să devină agricultori, gestiunea rezervațiilor naturale și programe de împădurire a terenurilor scoase din cultură. Fără aceste măsuri exodul rural s-ar fi putut accelera .

Ansamblul măsurilor de reformă, prevăzute să fie introduse gradual pe parcursul unei perioade de trei ani, a fost aprobat de către miniștrii agriculturii din cele douăsprezece țări membre în iunie 1992.

3. Etapele reformei PAC

a. Primele etape

Tinerii agricultori se pregătesc să exerseze o meserie din ce în ce mai evoluată. Ei sunt deschiși soluțiilor de viitor și rolului pe care ei îl au de jucat în organizarea lumii rurale.

Primele reacții ale Comunității la efectele negative ale PAC, au apărut la sfârșitul anilor '70. Deși modeste, în 1979 au fost operate primele schimbări la sistemul prețurilor nelimitat garantate. S-a decis astfel, să se introducă o taxă de co-responsabilitate la pro-

ducția de lapte cu scopul transferării asupra producătorilor a unei părți din cheltuielile de stocaj și a subvențiilor necesare exportării pe piața mondială a excedentelor acumulate. În scurt timp însă taxa de co-responsabilitate stabilită s-a dovedit insuficientă pentru stoparea creșterii producției de lapte.

Anul următor însă, miniștrii agriculturii au recunoscut, în principiu, că PAC trebuie să ia în considerare o anumită limitare a producției. Pentru a restrânge oferta la nivelul cererii (consumul intern plus export), în 1984 a fost introdus sistemul cotelor la producția de lapte. În 1988 au fost operate schimbări radicale în PAC. În această direcție, Consiliul Miniștrilor a decis să limiteze cheltuielile agricole suportate pe viitor de Comunitatea Europeană. Creșterea cheltuielilor agricole trebuia să rămână net inferioară ritmului de creștere al PIB din Comunitate. S-a instituit astfel o "linie directoare" obligatorie constând în fixarea unui plafon al cheltuielilor bugetare agricole. În noile condiții rata creșterii cheltuielilor pentru agricultură nu mai putea să depășească 74% din rata de creștere a PIB-ului comunitar.

Cei Doisprezece au decis atunci să aplice plafoane pentru garanțiile acordate principalelor produse comunitare, excepție făcând laptele, pentru care sistemul cotelor fusese stabilit în 1964, și zahărul ce fusese dintotdeauna supus regimului cotelor la producție. Aceste limitări, denumite stabilizatori, sunt mecanisme destinate a controla cheltuielile comunitare aferente organizării comune a pieței. Stabilizatorii se aplică pe baza unui principiu fundamental: dacă producția depășește un nivel determinat (cantitatea maximă garantată, CMG), atunci sprijinul acordat agricultorilor se reduce automat. Reducerea se aplică însă ansamblului producției și nu numai părții ce depășește CMG. Pentru cereale, CMG a fost fixat la 160 de milioane de tone pe an. În cazul depășirii acestui plafon se proceda la reducerea prețului cu 3% pe parcursul anului următor recoltei luate în considerare.

Reducerile de preț fiind cumulative, orice producție care depășea CMG a doua oară dădea naștere unei noi reduceri de prețuri de 3%.

Stabilizatorii au avut un succes limitat. Acumularea excedentelor, în special în sectoarele cărnii de bovine și laptelui, a continuat

să cântărească greu în bugetul comunitar. În același timp, prețurile pe piețele cerealiere mondiale, reflectând devalorizarea dolarului în raport cu monedele comunitare, a antrenat o creștere a costului subvențiilor la export. Conjunctura internațională nefavorabilă a condus la pierderea de către Comunitate a unor piețe tradiționale la export precum republicile din fosta URSS și anumite regiuni din Orientul Mijlociu.

Toate aceste evoluții au făcut ca trei ani mai târziu reforma întreprinsă în 1988 să se dovedească deja inefficientă. Există totuși un sector în care PAC s-a dovedit foarte eficace – dezvoltarea rurală în ansamblul său.

PAC a asigurat încă de la început fonduri pentru sprijinirea modernizării și restructurării sectorului agricol. Primul program finanțat din secțiunea “orientare” a Fondului European pentru Orientare și Garanții Agricole a demarat în 1972.

Începând cu 1988, Comunitatea a mobilizat simultan resursele din FEOGA (secțiunea “orientare”), din Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER) și din Fondul Social European (FSE) într-o acțiune concertată în beneficiul dezvoltării rurale. Obiectivul principal al dezvoltării rurale constă în diversificarea activităților economice din zonele rurale și dezvoltarea infrastructurilor aferente acestora în scopul susținerii sectorului agricol ce continuă să fie temelia Europei rurale.

În toate regiunile ce apelează la ajutorul său, FEOGA -Orientare încurajează investițiile destinate ameliorării competitivității exploatațiilor agricole, prin intervenții sub forma proiectelor de modernizare, instalarea tinerilor fermieri, instituirea unor programe de pensionare anticipată sau de ajutoare destinate agriculturii din zonele de munte și din zonele defavorizate.

De asemenea, măsurile întreprinse în acest domeniu contribuie în egală măsură la finanțarea acțiunilor menite să:

- reducă producțiile excedentare;
- amelioreze transformarea și comercializarea produselor agricole și silvice;
- amelioreze folosința neagricolă a terenurilor arabile;
- protejeze mediul înconjurător și să încurajeze împădurirea terenurilor.

În 1991 Comunitatea a lansat o nouă inițiativă destinată, în principal, regiunilor rurale. Această inițiativă denumită “Leader” este un program de auto-asistență a regiunilor periferice sau a colectivităților rurale numărând între 5.000 și 100.000 locuitori. Leader finanțează proiectele dezvoltate de asociațiile și grupurile locale în vederea diversificării bazei economice a zonelor rurale, promovării asistenței tehnice, furnizării de consultanță.

Aceste elemente ale programului de dezvoltare rurală, ce se derulează în Uniunea Europeană, au constituit precursorii măsurilor de acompaniere incluse în reforma PAC decisă în 1992 și destinată susținerii agricultorilor.

Câteva date importante în istoria PAC

1958 – Conferința de la Stressa

1960 – Comisia prezintă Consiliului propunerile sale privind elaborarea și implementarea PAC
1962 – Primele reglementări ale pieței sunt decise.

1968 – PAC intră în faza sa definitivă: aplicarea prețurilor comune.

1972 – Primele directive socio-structurale sunt decretate.

1979 – În fața creșterii fără precedent a excedentelor în producția de lapte se decide instituirea unei prelevări de co-responsabilitate.

1980 – Consiliul Miniștrilor admite principiul fixării obiectivelor de producție.

1984 – Sunt stabilite cote la producția de lapte.

1985 – Comisia publică memorandumul denumit Perspectivele PAC – Cartea verde a Comisiei. 1988 – Este instaurată disciplina bugetară și regimul zis de “stabilizatori”. 1992 – Reforma McShary este decisă.

b. Modificarea decisivă: deciziile adoptate în 1992

Conștientă de nevoia unei restructurări substanțiale, Comisia a înaintat noi propuneri de reformă în 1991. În aceste propuneri de reformă, Comisia a declarat că singura opțiune viabilă oferită agriculturii comunitare pe termen lung rezidă într-o politică de prețuri

competitive. Numai această formulă permite Uniunii să facă față unei concurențe inevitabile, atât pe piața internă, cât și pe piețele mondiale. Reforma politicii agricole trebui să-i incite pe agricultori să recurgă la metode de producție mai puțin intensive, care să reducă impactul negativ asupra mediului și să contribuie la diminuarea excedentelor.

Scopul noii politici agricole este să asigure corelarea ofertei cu cererea fără să afecteze viața fermierilor din mediul rural. Se vor schimba numai instrumentele financiare iar orice scădere a prețului va fi compensată printr-un sistem de plăți directe.

După mai mult de un an de discuții și negocieri, Consiliul de miniștri a adoptat oficial, în iunie 1992, reforma cea mai radicală pe care agricultura europeană a cunoscut-o în cei treizeci de ani de politică agricolă comună. Această reformă a fost inevitabilă pentru o Comunitate ce dorea să spargă cercul vicios: prețuri agricole garantate ridicate – supraproducție.

Toate ajustările mai puțin radicale întreprinse până în 1992 au eșuat. Reforma din 1992 a constituit fundamentul strategiei vizând plasarea PAC în centrul strategiei de dezvoltare rurală a Uniunii Europene.

Obiectivele sale esențiale sunt în număr de cinci:

- menținerea Comunității în rândul producătorilor și exportatorilor de produse agricole, prin creșterea competitivității agricultorilor săi, atât pe piețele interne cât și pe piețele de export;
- diminuarea producției până la nivelul cererii manifestate pe piață;
- concentrarea ajutorului pentru susținerea veniturilor asupra acelor ce au în mod evident cea mai mare nevoie de sprijin;
- încurajarea agricultorilor să nu-și abandoneze terenurile;
- protejarea mediului și dezvoltarea potențialului natural al satelor.

Elementul central al pachetului reformei a constat în reducerea prețurilor de intervenție la produsele cheie și scoaterea din cultură a terenurilor arabile. Pentru compensarea pierderilor de venit rezultate din aceste două măsuri, agricultorii primesc compensații sub formă de plăți directe pe hectar sau cap de animal. Reforma din

1992 a vizat cerealele, oleaginoasele, plantele proteice și carnea de bovine.

Prețurile minime garantate ale cerealelor s-au diminuat cu 29% pe parcursul a trei ani începând cu campania agricolă 1993/94. Prin această reducere prețurile cerealelor comunitare s-au apropiat de nivelul prețurilor de pe piețele mondiale. Preferința comunitară însă a fost menținută în limite rezonabile (aproape 40%) prin aplicarea unui preț minim la import. Anual, în funcție de cererea estimată pe piață, un procent din suprafața arabilă destinată cerealelor este retrasă din cultură.

Pentru primul an suprafața de bază retrasă din cultură s-a stabilit la 15% din suprafața cerealieră a UE.

Acordarea plăților compensatorii este condiționată de retragerea din cultură a procentului stabilit din suprafața de bază. Tere-nurile retrase din cultură pot fi utilizate în scopuri productive nealimentare, spre exemplu pentru producerea de cereale destinate fabricării de biocarburanți.

Producătorilor de cereale li se compensează direct și integral pierderea de venit rezultată din reducerea prețurilor garantate. Așa cum am menționat, compensarea este condiționată de retragerea din cultură a unui procent din suprafața cultivată cu cereale, oleaginoase și plante proteice. Plățile compensatorii directe pentru susținerea veniturilor sunt calculate pe baza randamentelor medii ale fiecărei regiuni agricole din UE. Pe aceeași bază se calculează și plățile compensatorii destinate să acopere pierderile de venit rezultate din retragerea din cultură a terenurilor. Micii producători (cei ce produc mai puțin de 92 tone de cereale pe an) primesc compensații fără obligația de înghețare a unui procent din suprafața cerealieră.

Trecerea de la sistemul de garantare a prețurilor la un sistem de sprijinire directă a veniturilor agricultorilor are darul să alinieze sectorul cerealier la principiile aplicate celorlalte produse precum oleaginoasele, legumele transformate, uleiul de măsline și tutunul.

Un alt domeniu important al reformei McShary l-a constituit reducerea prețurilor garantate pentru carnea de bovine. Pe parcursul aceluiași trei ani, prețurile de intervenție au fost reduse cu 15%. Crescătorii de animale au fost compensați pentru pierderea de venit în două moduri. Cei ce folosesc pășunatul liber primesc o

primă suplimentară pe cap de animal destinată încurajării creșterii extensive a bovinelor în defavoarea creșterii intensive în sistem industrial. Primele suplimentare nu se acordă fermierilor ce practică sistemul industrial, însă ei sunt compensați pentru pierderile rezultate prin reducerea prețurilor la carnea de bovine prin prețurile diminuate ale cerealelor furajere rezultate din măsurile de reformă din domeniul cerealelor. Mai mult, primele existente pentru tăurași și vaci de lapte au fost majorate. În cadrul sistemului reformat, agricultorii ce practică creșterea extensivă a animalelor au mult de câștigat. La fel și micii producători de cereale ce nu sunt obligați să apeleze la retragerea din cultură a terenurilor. Reforma din 1992 a condus la creșterea veniturilor brute ale fermierilor.

Schimbarea mecanismelor pieței pentru o serie de produse de bază a fost însoțită de o serie de măsuri de acompaniere. Acestea sunt destinate încurajării metodelor de cultură menite să protejeze mediul înconjurător (bazate pe utilizarea în mică măsură a îngrășămintelor și pesticidelor), finanțării programelor de împădurire a terenurilor și asigurarea gestionării terenurilor retrase din cultură. Mai mult Comunitatea cofinanțează regimul de pensionare anticipată mai avantajos pentru agricultorii cu vârste peste 55 de ani, lăsând astfel locul tinerilor agricultori.

Reforma McShary, chiar dacă radicală, s-a bazat pe principiile fundamentale ale PAC și a dat agricultorilor asigurarea că Comunitatea nu și-a schimbat angajamentul său fundamental în ceea ce privește. Chiar dacă prețurile au fost reduse, preferința comunitară a fost respectată. Piața unică a produselor agricole și prețurile unice au fost menținute. Ca și în cazul susținerii prețurilor, costul ajutoarelor directe plătite agricultorilor este suportat din bugetul comunitar fără să apară fisuri în ceea ce privește solidaritatea financiară. Datorită faptului că acordul din 1992 integrează ajutoare noi create în categoria cheltuielilor obligatoriu finanțate de Uniune, agricultorii sunt protejați contra riscului eventualelor reduceri ale nivelului compensațiilor în viitor.

Reforma din 1992 a fost concepută să ajusteze oferta la nivelul cererii, în principal, prin reducerea ofertei (retragerea din cultură a terenurilor, continuarea sistemului cotelor pentru lapte, diminuarea producției de carne de vită, etc.), prin acordarea unei atenții

sporite protecției mediului și folosirea mult mai rațională a resurselor de teren, precum și prin reducerea prețurilor minime garantate. Fermierii au fost compensați prin plăți directe, fiind stimulați să raționalizeze costurile de producție, să crească calitatea produselor, fiind ajutați să recâștige segmente din piețele interne ocupate de importuri și să se orienteze către noi piețe precum cele legate de biocombustibili. În paralel cu acestea, Uniunea a încurajat managementul terenurilor forestiere și dezvoltarea de surse adiționale de venit, în special bazate pe turism.

Chiar dacă secțiunea Garanții din FEOGA nu s-a diminuat în termeni reali, ponderea sa în bugetul comunitar s-a redus de la 64% în 1988 la 50% în 1997, cu accentul pe realizarea unei eficiențe sporite. Reducerea volumului producției a antrenat o scădere a costurilor legate de excedentul producției, în timp ce restricțiile privind subvenționarea exporturilor impuse de recente acorduri comerciale internaționale au disponibilizat resurse ce pot fi canalizate pentru sprijinirea măsurilor introduse de reformă. Intervențiile structurale finanțate din FEOGA-Orientare au crescut de la 1,3 miliarde ECU în 1989 la 3,6 miliarde ECU în 1995, sprijinind îmbunătățirea structurilor și condițiilor de producție, prelucrare și marketing al produselor.

Natura reformei are darul să schimbe modul de funcționare a sistemului de susținere a agriculturii. Pentru prima oară reforma stabilește nivele diferite de compensare în diferitele regiuni ale Uniunii, având ca bază de calcul statisticile privind producția și randamentul. Mai mult, suma compensațiilor vărsate nu va depinde numai de preț, ci și de cantitatea produsă.

Pentru cereale, compensațiile depind de numărul de hectare cultivate și de localizarea acestora, iar ajutorul acordat crescătorilor de bovine depinde de mărimea șeptelului și de metoda de creștere practică.

În sistemul anterior, bazat pe susținerea prețului indiferent de cantitățile produse, în momentul când prețurile erau înghețate agricultorul nu avea altă posibilitate de îmbunătățire a situației sale decât creșterea randamentelor, producând mai mult. Astăzi îi sunt compensate integral veniturile fără a fi obligat să producă mai mult.

Noul sistem de susținere directă a veniturilor nu mai crează o dependență a fermierului față de o anumită formă de intervenție publică, așa cum unele critici lasă să se înțeleagă. Sistemul de susținere a prețului anterior reformei, acordă de facto fermierului subvenții care, chiar dacă erau mai puțin vizibile, nu erau mai puțin reale. Un sistem bazat pe vânzarea directă către depozitele frigorifice ale Comunității, la prețuri dinainte garantate, a produselor ce nu aveau nici o șansă de competitivitate pe piețele mondiale nu avea mai nimic în comun cu principiile pieței libere. În noul sistem cea mai mare parte a veniturilor fermierilor provine de pe piață. Ajutorul pentru susținerea veniturilor constituie numai un supliment.

Reforma a determinat o stabilizare a producției la un nivel mai apropiat de consumul comunitar. Ea a frânat creșterea producției fără să antreneze totuși reduceri majore ale nivelurilor producției anterioare reformei. Singura rațiune de creștere a producției în viitor este găsirea de noi piețe de desfacere. Aceste piețe trebuie însă aprovizionate prin exporturi concurențiale și nicidecum prin exporturi subvenționate.

Cetățenii, în calitatea lor de contribuabili, doresc să-și vadă banii cheltuiți eficient. Ei trebuie însă să realizeze că beneficiază și își recuperează în mare parte investițiile făcute în agricultură în calitatea lor de consumatori. Multă vreme PAC a fost acuzată de creșterea artificială a prețurilor produselor agricole, dar astăzi o familie din Uniunea Europeană cheltuiește 15% din bugetul său pe alimente în comparație cu 30% cât cheltuia în 1960. Una peste alta, fiecare cetățean comunitar plătește circa 100 de EURO pe an în contul PAC.

În consecință, consumatorii trebui să profite de aceste reduceri de preț, dar nu integral. Prețurile bunurilor alimentare vor crește cu siguranță mai încet pe parcursul anilor următori decât rata generală a inflației pe ansamblul economiei europene.

Există cu singuranță un domeniu în care consumatorii au avut de câștigat: calitatea. Din 1985, Comisia Europeană a introdus criteriile de calitate ca parte integrantă a PAC. Produsele de calitate trebuie să beneficieze de o bonificare în raport cu produsele de masă. În acest sens au fost introduse noi reglementări ce prevăd

utilizarea de etichete speciale și de certificate de garantare a calității pentru a informa consumatorul că este vorba de un produs de calitate superioară. De asemenea, a fost adoptată o reglementare privind metodele de producție biologică a bunurilor agricole și alimentare, iar printr-o nouă directivă se protejează denumirile de origine controlate.

O atenție deosebită se acordă promovării și protejării specialităților regionale precum brânza obținută din lapte nepasteurizat, vinisor, carne afumată sau sărată obținute după procedee tehnologice tradiționale.

Această campanie de promovare a calității superioare a produselor nu trebuie să eclipseze eforturile vizând fixarea de norme de igienă severe pentru bunurile alimentare din comunitate și furnizarea de informații adecvate consumatorilor despre valoarea dietetică a alimentelor. Standardizarea nu trebuie în nici un caz să conducă la o uniformizare a produselor alimentare.

Reforma recompensează modelele de cultură și creștere a animalelor mai puțin intensive. Sistemul anterior de susținere a prețurilor pentru un nivel nelimitat al producției a încurajat nu numai recurgerea masivă la îngrășăminte și pesticide, dar și promovarea producțiilor cu randament ridicat. În fapt, confruntat cu o înghețare a prețurilor, producătorul nu a avut alte mijloace de creștere sau de menținere a nivelului anterior al veniturilor proprii decât producând mai mult la același preț. Acum, agricultorii pot să rămână în agricultură, lucru ce nu era posibil în sistemul anterior, când numărul exploatațiilor agricole se reducea într-un ritm de 3% pe an. Chiar dacă reforma nu a inversat complet această tendință, i-a încetinit cel puțin ritmul. Practic, ajutorul financiar este acum canalizat cu precădere către categoria de agricultori cea mai vulnerabilă și către modelele extensive de cultivare și creștere a animalelor.

Grație acestor argumente și datorită faptului că reforma a pus accent pe măsurile de acompaniere ecologică și socială, programul reformei a devenit pivotul strategiei de piață al Comunității în vederea unei dezvoltări rurale echilibrate.

4. Preocuparea social și protecția mrdiului

Reforma PAC a stabilit participarea activă a agricultorilor la protecția mediului. Operațiunile de împădurire sau de gestiune a suprafețelor forestiere sunt astăzi remunerate precum orice altă activitate economică. Păstrarea patrimoniului rural al Uniunii Europene și al satelor europene au mult de câștigat din aceste noi activități introduse prin reforma din 1992.

În Europa, secole de agricultură au dat un anumit contur peisajului rural. Diversitatea rurală, varietatea florei și faunei sunt indisolubil legate de sistemele de agricultură practicate. În regiunile unde activitatea agricolă a dispărut, mediul natural a suferit, iar biodiversitatea naturală s-a diminuat. Bineînțeles nu toate sistemele agricole practicate au rezultate benefice pentru mediu, iar sistemele de producție intensive au condus la o deteriorare a echilibrului ecologic, a valorilor culturale și a peisajului rural.

Creșterea presiunii economice asupra fermierilor, îmbunătățirea competitivității, intensificarea și schimbarea practicilor manageriale, abandonarea terenurilor sunt tot atâtea semnale că societatea nu mai poate aștepta ca fermierii să furnizeze servicii de mediu fără remunerare. În 1992 Comunitatea a introdus programe obligatorii pentru promovarea formelor de agricultură ce protejează mediul, precum și pentru încurajarea împăduririi terenurilor agricole. Din 1992 peste 1,35 milioane de acorduri au fost semnate între fermieri, autoritățile naționale și regionale pentru acordarea de sprijin financiar din partea Uniunii. Aceste acorduri acoperă o mare diversitate de situații incluzând promovarea utilizării durabile a resurselor, conservarea unor arii de interes particular pentru protecția mediului, precum mlaștinile, și încurajarea practicilor de producție naturală și a tehnicilor de producție integrată. Și în domeniul silvic au fost dezvoltate programe: din 1992 și până astăzi au fost semnate acorduri de împădurire a peste 500.000 hectare de teren agricol. Aceste inițiative asigură noi oportunități pentru zonele rurale în termenii cererii de noi servicii și crearea de noi oportunități de ocupare a forței de muncă.

După reformă, PAC a dinamizat eforturile de sprijinire a zonelor rurale în scopul menținerii unui nivel de activitate economică suficient de ridicat pentru păstrarea unor colectivități locale dina-

mice. Acest lucru nu a fost posibil în condițiile PAC de dinainte de reformă. Exodul agricultorilor de la sat la oraș nu a făcut altceva decât să accelereze spirala către partea de jos a unui sector agricol în declin cu infrastructură insuficientă și servicii neadecvate.

Rolul jucat de agricultură în economiile rurale ale Comunității Europene a evoluat de-a lungul anilor. Odată agricultura domina lumea rurală, însă astăzi ea abia mai deține o parte minoră din forța de muncă.

Noua formulă PAC este o contribuție originală și importantă, testată înainte de 1992, cu sprijinul Fondurilor de dezvoltare regională, în cadrul unor inițiative specifice precum programul Leader. În acest context se integrează și noul sistem de pensionare anticipată care, pe de o parte, permite agricultorilor pensionari să-și continue traiul în mediul rural, iar pe de altă parte, permite tinerilor agricultori să se instaleze pe exploatații agricole viabile .

Agenda 2000 a Comisiei Europene cuprinde un nou set important de propuneri de reformă a PAC alături de pachetul financiar de sprijin al acestor măsuri. Toate aceste propuneri au ca scop imprimarea, în anii care vin, a unei forme concrete Modelului european de agricultură. Principalele caracteristici ale acestui model vor fi:

- un sector agricol competitiv care să poată face față, în mod treptat, competiției de pe piețele internaționale fără să fie nevoie să recurgă la subvenții care sunt din ce în ce mai puțin acceptate la nivel internațional;
- metode de producție sănătoase și care protejează mediul, capabile să furnizeze produse de calitate în varietățile cerute de populație;
- forme diverse de agricultură, bogate în practici tradiționale care nu sunt numai orientate către un nivel mare de producție, dar care caută să mențină frumusețile naturii și ale peisajului rural, precum și comunități rurale dinamice și active, generând și menținând nivelul de ocupare al forței de muncă;
- o politică agricolă mult mai simplă și mai simplă de înțeles, care stabilește clar linii de separație între deciziile ce trebuie luate în comun și cele ce rămân în competența Statelor Membre;

- o politică agricolă care stabilește clar că cheltuielile pe care ea le implică sunt justificate de serviciile pe care fermierii le furnizează societății în sens larg.

Acest model de agricultură nu este similar cu cel urmat de către concurenții UE. Există multe diferențe între modelul UE și al lor. A căuta să fii competitiv nu trebuie confundat cu dictatul pieței care este departe de a fi perfect. Modelul european este gândit să păstreze nivelul câștigurilor fermierilor astfel încât să le asigure stabilitatea prin folosirea mașinilor, a organizațiilor comune ale pieței și a plăților compensatorii directe.

Secole de-a rândul agricultura europeană a îndeplinit funcții multiple pentru economie și mediu și a jucat multe roluri în societate. Acesta este motivul pentru care la Consiliul European de la

Luxemburg, din decembrie 1997, s-a stabilit că rolul multifuncțional al agriculturii trebuie dezvoltat peste tot în Europa, inclusiv în acele regiuni ce se confruntă cu dificultăți particulare. În conexiune cu Agenda 2000 și implementarea sa, o atenție deosebită trebuie acordată oferirii de compensații pentru restricțiile și dezavantajele naturale.

În decembrie 1997 șefii de stat și de guvern din țările membre au luat decizia istorică să inițieze o nouă largire a Uniunii. Negocierile începute la Conferința de la Londra din martie 1998 vor mări în viitorii ani numărul de membri la 21-26 prin integrarea țărilor central și est europene și a Ciprului. Această largire va întări stabilitatea europeană în timp ce 100 de milioane de noi consumatori vor fi adăugați la cea mai mare piață din lume. Cu toate acestea largirea presupune noi provocări, cu atât mai mult pentru sectorul agricol.

Economiile țărilor candidate sunt caracterizate printr-o mult mai mare dependență de agricultură decât este cazul în prezent în Uniune, unde sectorul agricol produce 2,4 % din PIB-ul UE și ocupă 5,3% din populația activă a Uniunii. În țările central și est europene cifrele corespunzătoare sunt de 9% și respectiv 22,5%.

În aceste țări s-au produs schimbări structurale substanțiale din 1989, dar încă mai sunt multe de făcut. Infrastructura este principalul domeniu ce reclamă modernizări substanțiale.

Restructurarea sectorului agricol este de asemenea absolut necesară. Acest lucru este în egală măsură valabil pentru fermi-

eri, precum și pentru sectoarele din amonte și avalul agriculturii. Lărgirea oferă numeroase oportunități. Multe firme din UE sunt deja prezente în aceste state, dezvoltând piețele înaintea lărgirii. Încă din 1989 un număr de acorduri speciale au fost stabilite cu aceste state.

Comunitatea a stabilit, de asemenea, programe precum PHARE, în scopul sprijinirii țărilor candidate în procesul aderării. În domeniul agriculturii, programele de sprijin au cuprins domenii foarte vaste: de la reforma funciară, până la dezvoltarea de noi forme de management și promovarea modernizării sectorului agro-industrial.

Agenda 2000 propune două noi instrumente financiare de pre-aderare. Unul dintre acestea, SAPARD, este destinat ajustărilor structurale din agricultură. O contribuție anuală de 500 de milioane de EURO este acordată anual din FEOGA – Garanții pentru cele zece țări candidate. Se va acorda prioritate măsurilor vizând creșterea eficienței fermelor și industriei agro-alimentare, inițiativelor privind îmbunătățirea managementului pământului și altor resurse naturale, încurajarea diversității economice în zonele rurale, programelor de promovare a agriculturii durabile.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți principalele etape și direcții ale reformelor PAC.
2. Analizați impactul reformelor asupra agriculturii și dezvoltării rurale în UE.
3. Explicați mecanismele de sprijin financiar și subvențiile agricole.
4. Evaluați rolul PAC în promovarea sustenabilității și securității alimentare.
5. Examinați provocările și perspectivele viitoare ale reformei politicii agricole comune.

Bibliografie

1. Consiliul Uniunii Europene. Politica agricolă comună explicată. Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/the-common-agricultural-policy-explained/>

2. Consiliul Uniunii Europene. (2025). Cronologia reformei Politicii Agricole Comune 2023–2027. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/cap-funding-rules-2023-2027/timeline-common-agricultural-policy-2023-2027/>
3. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. (2024). PAC 2023–2027 – Implementarea etapelor și tranzițiilor. https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/plan-national-strategic/2024/PS_-2023-2027_versiunea-6.0---Aprobata.pdf
4. Mazare, S., & Copăceanu, C. (2025). Dezvoltarea rurală și fondurile europene în contextul PAC. Universitatea de Studii Politice și Economice Europene. <https://uspee.md/wp-content/uploads/2025/04/Cristina-COPACEANU-Silvia-MAZARE.pdf>
5. Skogstad, G., & Verdun, A. (Eds.). (2010). The common agricultural policy: Policy dynamics in a changing context. Routledge. <https://www.routledge.com/The-Common-Agricultural-Policy-Policy-Dynamics-in-a-Changing-Context/Skogstad-Verdun/p/book/9780415641197>
6. H. Brian (Hill), B.E. (2025). The Common Agricultural Policy: Past, Present and Future. Routledge / <https://doi.org/10.4324/9781003383215>

TEMA VII. PLANUL STRATEGIC AL POLITICII AGRICOLE COMUNE (PAC) 2021-2027

1. Structura și principiile Planului Strategic PAC 2021–2027
2. Obiective strategice și priorități ale PAC 2021–2027
3. Mecanisme de finanțare și implementare
4. Impactul PAC 2021–2027 asupra agriculturii europene și mediului

Scopul temei: Oferirea unui cadru analitic pentru înțelegerea Planului Strategic al Politicii Agricole Comune pentru perioada 2021–2027, prin examinarea mecanismelor sale de implementare, a obiectivelor economice, sociale și de mediu, precum și al impactului asupra fermierilor, piețelor agroalimentare și dezvoltării rurale.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să descrieți structura și principiile Planului Strategic PAC 2021–2027, evidențiind noutățile față de perioadele anterioare.
- să analizați obiectivele strategice, inclusiv sprijinul pentru sustenabilitate, dezvoltarea rurală, inovarea și digitalizarea agriculturii.
- să evaluați mecanismele de finanțare și instrumentele de implementare ale planului, inclusiv pilonii I și II și condiționalitățile verzi.
- să examinați impactul planului asupra fermierilor, piețelor agroalimentare și mediului, inclusiv prin prisma Pactului Verde European.
- să dezvoltați capacitatea de a interpreta politicile agricole europene în contextul provocărilor globale și de a formula propuneri pentru îmbunătățirea eficienței PAC.

1. Structura și principiile Planului Strategic PAC 2021–2027

Planul Strategic al Politicii Agricole Comune (PAC) pentru perioada 2023–2027 (adoptat prin Regulamentul (UE) 2021/2115) oferă o abordare mai flexibilă și adaptată la realitățile naționale, permițând fiecărui stat membru să-și elaboreze propriul plan strategic. Noua

structură este bazată pe responsabilitate partajată: statele membre propun măsurile concrete, Comisia Europeană aprobă planurile și le verifică în raport cu obiectivele strategice UE (inclusiv Pactul Verde European De la 1 ianuarie 2023, planurile strategice PAC au devenit operaționale la nivel european, marcând începutul unei noi faze în finanțarea și reglementarea agriculturii._

2. Obiective strategice și priorități ale PAC 2021–2027

Planul Strategic al PAC este structurat în jurul a **zece obiective-cheie** care reflectă dimensiunea socială, economică și de mediu a agriculturii europene. Printre acestea se numără: asigurarea unui venit decent pentru fermieri, îmbunătățirea competitivității, consolidarea poziției fermierilor în lanțul alimentar, combaterea schimbărilor climatice, protejarea biodiversității, sprijinirea tinerei generații în agricultură, revitalizarea zonelor rurale, garantarea calității alimentelor și promovarea inovării. În acest cadru, statele membre își pot orienta intervențiile în funcție de nevoile locale și pot planifica măsuri care să contribuie atât la dezvoltarea socio-economică, cât și la sustenabilitatea mediului.

A. Dimensiunea Economică:

1. Asigurarea unui venit echitabil pentru fermieri.
2. Creșterea competitivității (focus pe inovație și digitalizare).
3. Reechilibrarea puterii în lanțul alimentar (poziționarea mai bună a fermierilor).

B. Dimensiunea Mediu și Climă (Green Deal): 4. Acțiuni împotriva schimbărilor climatice (reducerea emisiilor). 5. Protejarea resurselor naturale (sol, apă, aer). 6. Conservarea peisajelor și biodiversității.

C. Dimensiunea Socială: 7. Sprijinirea reînnoirii generațiilor (tineri fermieri). 8. Zone rurale dinamice (combaterea depopulării, egalitatea de gen). 9. Protejarea calității alimentelor și sănătății (reducerea pesticidelor, bunăstarea animalelor).

D. Obiectivul Transversal: 10. Modernizarea sectorului prin cunoaștere, inovare și digitalizare (**AKIS** – Sisteme de Cunoștințe și Inovare în Agricultură).

3. Mecanisme de finanțare și implementare

Finanțarea PAC pentru perioada 2023–2027 provine din Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) și Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), care acoperă sprijinul direct către fermieri și programele de dezvoltare rurală. Mecanismele de finanțare includ plăți directe, scheme ecologice („eco-schemes”) și măsuri de dezvoltare rurală legate de mediu și climă. O parte semnificativă a fondurilor este alocată pentru măsuri cu efecte de mediu: potrivit planurilor aprobate, aproximativ **32%** din finanțarea publică PAC este dedicată intervențiilor cu beneficii pentru climă, apă, biodiversitate și bunăstarea animalelor. Începând cu 2024, un regulament modificator a introdus mai multă flexibilitate pentru statele membre și a redus unele cerințe de mediu (con condiționalități), pentru a răspunde protestelor fermierilor.

Arhitectura financiară a fost revizuită pentru a fi “mai verde” și mai echitabilă.

- **Eco-schemele (Noutatea majoră):**
 - Minim **25%** din bugetul plăților directe este alocat exclusiv pentru eco-scheme.
 - Sunt plăți voluntare pentru fermieri (dar obligatorii pentru state de oferit) pentru practici care depășesc standardele de bază (ex: agricultură de precizie, agroforesterie, culturi de acoperire).
- **Sprijinul Redistributiv Complementar:**
 - Minim **10%** din plățile directe sunt redistribuite de la fermele mari către fermele mici și mijlocii, pentru a asigura echitatea.
- **Condiționalitatea Socială:**
 - Pentru prima dată, plățile PAC sunt legate de respectarea drepturilor muncitorilor agricoli. Fermierii care încalcă legislația muncii pot pierde subvențiile.
- **Sprijin pentru Tinerii Fermieri:**
 - Minim **3%** din buget trebuie alocat tinerilor fermieri (instalare, sprijin pe venit).

4. Impactul Planului Strategic asupra agriculturii europene și mediului

În primii ani de aplicare (2023–2024), planurile strategice PAC au demonstrat capacitatea de a direcționa sprijin financiar către fermele mai mici și către acțiuni de mediu și climă. De exemplu, planurile naționale pentru România și Bulgaria au fost aprobate și prevăd alocări substanțiale pentru practici durabile: România va folosi o mare parte din fondurile de dezvoltare rurală pentru sprijin ecologic și biodiversitate. Odată, condiționalitatea extinsă („enhanced conditionality”) și schema eco au ca scop să încurajeze fermierii să adopte practici agricole mai prietenoase cu mediul.

Impactul preconizat este unul de transformare structurală:

- **Alinierea cu Pactul Verde (Green Deal):** PAC este principalul motor financiar pentru atingerea țintelor Strategiei “De la Fermă la Consumator” (reducerea pesticidelor cu 50%, a îngrășămintelor cu 20% și creșterea agriculturii ecologice la 25% din suprafață).
- **Agricultura de Precizie și Digitalizare:** Se așteaptă o creștere masivă a utilizării tehnologiei (GPS, senzori, drone) pentru a optimiza resursele, finanțată prin Pilonul II.
- **Reziliența Economică:** Prin instrumente de gestionare a riscurilor (asigurări subvenționate), PAC încearcă să protejeze fermierii de volatilitatea prețurilor și de fenomenele meteo extreme.
- **Biodiversitate:** Prin condiționalități stricte (ex: lăsarea terenului pârloagă, rotația culturilor), se urmărește refacerea ecosistemelor agricole degradate.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți structura și principiile Planului Strategic PAC 2021–2027, evidențiind noutățile față de perioadele anterioare.
2. Analizați obiectivele strategice, inclusiv sprijinul pentru sustenabilitate, dezvoltarea rurală, inovarea și digitalizarea agriculturii.
3. Evaluați mecanismele de finanțare și instrumentele de implementare ale planului, inclusiv pilonii I și II și condiționalitățile verzi.

4. Examinați impactul planului asupra fermierilor, piețelor agroalimentare și mediului, inclusiv prin prisma Pactului Verde European.
5. Interpretați politicile agricole europene în contextul provocărilor globale și de a formula propuneri pentru îmbunătățirea eficienței PAC.

Bibliografie

1. Consiliul Uniunii Europene. (2025). Finanțarea PAC 2023–2027: buget, instrumente și alocări. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/cap-funding-rules-2023-2027/>
2. Consiliul Uniunii Europene. Politica Agricolă Comună explicată: obiective, funcționare și principii. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/the-common-agricultural-policy-explained/>
3. Comisia Europeană. (2023). Planurile Strategice PAC: Principii generale și elemente comune. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-strategic-plans_ro
4. Comisia Europeană. (2024). Obiectivele PAC: mediu, climă, digitalizare și sprijin pentru fermieri. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_ro
5. Sotte, F., & Brunori, G. (Eds.). (2025). European agricultural policy: History and analysis. Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-83313-7>

TEMA VIII. ESENȚA FUNCȚIONĂRII SISTEMULUI DE SECURITATE ALIMENTARĂ AL UNIUNII EUROPENE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE A STATELOR MEMBRE

Considerații generale

Sistemul de securitate alimentară al Uniunii Europene

Scopul temei: Analizarea modului de funcționare a sistemului de securitate alimentară în Uniunea Europeană și evaluarea relației dintre acest sistem și obiectivele dezvoltării durabile. Tema urmărește înțelegerea mecanismelor instituționale, legislative și economice care asigură producția, distribuția și accesul echitabil la alimente sigure, precum și identificarea strategiilor de sustenabilitate implementate în statele membre.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să descrieți structura și funcționarea sistemului de securitate alimentară al UE.
- să analizați mecanismele instituționale, legislative și economice care asigură siguranța alimentară.
- să explicați legătura dintre securitatea alimentară și dezvoltarea durabilă a statelor membre.
- să evaluați rolul politicilor europene, inclusiv al PAC și Pactului Verde, în promovarea sustenabilității sistemului alimentar.
- să propuneți măsuri pentru consolidarea securității alimentare și pentru alinierea la obiectivele dezvoltării durabile.

1. Considerații generale

Securitatea alimentară este de o importanță fundamentală pentru existența umană. Aceasta este considerată că există atunci când toți oamenii, în orice moment, au acces fizic, social și economic la alimente suficiente, sigure și hrănitoare care să răspundă nevoilor

și preferințelor alimentare necesare pentru o viață activă și sănătoasă.

Securitatea alimentară este asigurată atunci când sunt îndeplinite simultan următoarele trei condiții:

- Disponibilitatea fizică a alimentelor – ceea ce semnifică că economia națională asigură îndeplinirea cel puțin a cererii minime fiziologice, iar importurile furnizează alimente care depășesc această cerere minimă; disponibilitatea fizică a alimentelor este legată de necesitatea menținerii rezervelor de alimente.
- Disponibilitatea economică a alimentelor – indică că gospodăriile cele mai slabe din punct de vedere economic au acces la alimente esențiale (datorită diverselor tipuri de ajutor alimentar); un consumator trebuie să aibă puterea de cumpărare care să faciliteze achiziționarea de bunuri și servicii esențiale pe piață; puterea de cumpărare a unui consumator pe piața alimentară depinde de veniturile și prețurile alimentelor, precum și prețurile altor bunuri și servicii.
- Valoarea pentru sănătate a unui singur produs alimentar (produse alimentare fără substanțe dăunătoare sănătății, de exemplu reziduuri de pesticide, antibiotice, dioxine și coloranți dăunători, precum și substanțe otrăvitoare și microorganisme patogene) și rații alimentare de consum (rații alimentare echilibrate), cum ar fi nivelul necesar de energie și proporțiile adecvate ale componentelor nutritive în funcție de vârstă, sex și tipul de muncă (Kwasek, 2013).

Siguranța alimentară este o parte integrantă a securității alimentare. Pentru consumator, siguranța alimentelor este cea mai importantă caracteristică a calității acestora. Consumatorul are nevoie să cunoască că alimentele cumpărate sunt conforme cu cerințele sale de siguranță și nu dăunează într-un fel sau altul sănătății lui sau membrilor familiei.

Preocupările cu privire la securitatea alimentară pot fi observate începând cu lucrările Conferinței pentru Alimentație și Agricultură Hot Springs din 1943, iar din acel moment, conceptul a parcurs prin mai multe redefiniri. Conferința din 1943 a dezvoltat conceptul de „aprovizionare sigură, adecvată și potrivită cu alimente pen-

tru toată lumea”, care a fost preluat ulterior la nivel internațional. Următorul pas a constat în înființarea agențiilor bilaterale de către țările donatoare, cum ar fi SUA și Canada în anii 1950, prin intermediul cărora surplusurile lor agricole urmau a fi expediate în străinătate către țările care aveau necesitatea în aceste produse (Napoli, 2010/2011). Până în anii 1960, guvernele statelor dezvoltate au realizat faptul că ajutoarele alimentare ar putea împiedica, de fapt, progresul unei țări spre auto-aprovizionare, astfel, au fost puse bazele unui nou concept – hrana pentru dezvoltare. Problema securității alimentare a venit cu adevărat în prim-plan în anii 1970, iar în cadrul Conferinței mondiale alimentare din 1974 din Roma, a fost expusă prima recunoaștere explicită care sublinia că această problemă se referea la întreaga omenire: „Fiecare bărbat, femeie și copil are dreptul inalienabil de a fi feriți de foamă și malnutriție pentru a se dezvolta pe deplin și a-și menține facultățile fizice și mentale. (...) În consecință, eradicarea foametei este un obiectiv comun al tuturor țărilor comunității internaționale, în special a țărilor dezvoltate și a altor persoane în măsură să ajute” (Organizația Națiunilor Unite, 1975).

Definiția securității alimentare care a dobândit cea mai largă acceptare este cea prezentată în cadrul Summit-ului Alimentar Mondial (WFS) din noiembrie 1996: „Securitatea alimentară există atunci când toți oamenii, în orice moment, au acces fizic, social și economic la alimente suficiente, sigure și hrănitoare care să răspundă nevoilor lor alimentare și preferințelor alimentare pentru o viață activă și sănătoasă”.

Începând cu Summitul Alimentar Mondial din 1996, securitatea alimentară a devenit modalitatea convențională în cercurile politice internaționale de abordare a inadecvărilor sistemelor alimentare contemporane. Definiția securității alimentare s-a schimbat semnificativ de la introducerea sa în anii 1970. Începând cu un accent discursiv asupra adecvării și disponibilității aprovizionării cu alimente, cu accent pe fluctuația producției de alimente și a prețurilor mărfurilor, conceptul a căpătat un nou sens în anii ‘80, asociat cu preferințele și stilurile de viață alimentare, precum și conexiunile cu sănătatea și bunăstarea (SAPEA, 2020). Midgley (2013) oferă o descompunere detaliată a acestor schimbări discursive, descriind conceptul de secu-

ritate alimentară ca fiind „haotic și contestat”. Midgley susține că dezbaterile politice cu privire la securitatea alimentară s-a intensificat în perioadele de criză, când apar deficiențe acute de alimente în urma dezastrelor naturale sau a creșterilor prețurilor pe termen scurt. Acest lucru afectează modul în care este măsurată nesiguranța alimentară și modul în care este experimentată la diverse scări geografice. Criticii s-au referit la securitatea alimentară drept un „cadru de consens în spatele căruia se ascund disensiuni considerabile” (Maye & Kirwan, 2013; Mooney & Hunt, 2009).

Astăzi, conceptul de securitate alimentară este în general considerat că include patru componente principale: disponibilitate, acces, utilizare și stabilitate. Pentru ca starea de securitate alimentară să existe, este necesar ca toate aceste componente să fie suficient de prezente.

2. Sistemul de securitate alimentară al Uniunii Europene

Țările membre ale Uniunii Europene (UE) au fost mereu interesate în asigurarea și menținerea securității alimentare atât la nivel național, cât și la nivelul comunitar al Uniunii. De aceasta depinde în mare măsură dezvoltarea statelor, precum și bunăstarea populației, în general. UE nu posedă un sistem instituționalizat al securității alimentare, cu organisme specifice de monitorizare și control sau cadru legislativ destinat în exclusivitate securității alimentare. Cu toate acestea, securitatea alimentară este un obiectiv principal în UE, fiind evidențiat în cadrul Politicii Agricole Comune (PAC), care în mod direct și indirect, contribuie la asigurarea acesteia.

Politica agricolă comună. Lansată în 1962, politica agricolă comună a UE reprezintă un parteneriat între agricultură și societate, precum și între Europa și fermierii ce activează pe teritoriul acesteia. Acesta are ca scop:

- sprijinirea fermierilor și îmbunătățirea productivității agricole, asigurând o aprovizionare stabilă cu alimente la prețuri accesibile (aspectul disponibilității și stabilității);
- protejarea fermierilor din Uniunea Europeană pentru a putea duce o viață rezonabilă (aspectul stabilității);

- contribuirea la combaterea schimbărilor climatice și a gestionării durabile a resurselor naturale (aspectul utilizărilor);
- menținerea zonelor rurale și peisajelor din întreaga UE;
- menținerea economiei rurale vii prin promovarea locurilor de muncă în agricultură, industriile agroalimentare și sectoarele asociate (aspectul accesului și disponibilității) (The common agricultural policy..., 2020).

Drept urmare, aspectele securității alimentare cum ar fi disponibilitatea, accesul, utilizarea și stabilitatea se regăsesc în scopurile enunțate anterior.

PAC reprezintă o politică comună pentru toate țările membre UE. Aceasta este gestionată și finanțată la nivel european din resursele bugetului UE. Agricultură, în mod normal, diferă de majoritatea afacerilor, deoarece sunt aplicate următoarele considerații speciale:

- în pofida importanței producției de alimente, veniturile fermierilor sunt cu aproximativ 40% mai mici comparativ cu veniturile din alte activități, cum ar fi cele non-agricole;
- agricultura este mult mai dependentă de aspectele climatice și fenomenele atmosferice comparativ cu alte sectoare;
- există un decalaj inevitabil între cererea consumatorilor și capacitatea fermierilor de a furniza mai multe produse. Cultivarea unei cantități mai mari de grâu sau producerea unei cantități mai mari de lapte necesită inevitabil timp adițional și eforturi suplimentare.

Incertitudinile comerciale existente, precum și impactul agriculturii asupra mediului justifică rolul semnificativ pe care sectorul public îl joacă pentru fermierii din UE. În acest sens, PAC acționează cu:

- sprijinul veniturilor prin plăți directe, care asigură stabilitatea veniturilor și remunerează fermierii pentru agricultura ecologică și livrarea de bunuri publice care nu sunt plătite în mod normal de piață, cum ar fi îngrijirea mediului rural;
- măsuri de piață pentru a face față situațiilor dificile, cum ar fi o scădere bruscă a cererii din cauza unei temeri legate de efectul unui produs asupra sănătății sau o scădere a prețurilor ca urmare a unei supra-oferte temporare pe piață;

- măsuri de dezvoltare rurală cu programe naționale și regionale pentru a răspunde nevoilor și provocărilor specifice cu care se confruntă zonele rurale (The common agricultural policy..., 2020).

Întru asigurarea securității alimentare și dezvoltarea durabilă a statelor membre UE, PAC definește condițiile care vor permite fermierilor să își îndeplinească funcțiile în societate în următoarele moduri:

a. Producerea de alimente

Există aproximativ 10 milioane de ferme în UE, iar 22 de milioane de persoane lucrează regulat în acest sector. Acest fapt oferă o varietate impresionantă de produse abundente, accesibile, sigure și de bună calitate. UE este cunoscută în întreaga lume pentru tradițiile sale alimentare și culinare și este unul dintre principalii producători mondiali și exportator net de produse agroalimentare. Datorită resurselor sale agricole excepționale, UE ar putea și ar trebui să joace un rol cheie în asigurarea securității alimentare a întregii lumii, nu doar a țărilor membre.

b. Dezvoltarea comunității rurale

În mediul rural și resursele sale naturale prețioase, există multe locuri de muncă legate de agricultură. Fermierii au nevoie de mașini, clădiri, combustibil, îngrășăminte și asistență medicală pentru animalele lor, cunoscute și sub numele de sectoare „în amonte”. Alte persoane sunt ocupate cu operațiuni „în aval” – cum ar fi pregătirea, prelucrarea și ambalarea alimentelor, precum și în depozitarea alimentelor, transportul și vânzarea cu amănuntul. Sectorul agricol împreună cu cel alimentar asigură împreună aproape 40 de milioane de locuri de muncă în UE. Pentru a funcționa eficient și a rămâne modern și productiv, sectoarele din amonte și din aval au nevoie de un acces facil la cele mai recente informații despre problemele agricole, metodele agricole și evoluțiile pieței.

c. Agricultură durabilă din punct de vedere ecologic

Fermierii au o dublă provocare – să producă alimente protejând în același timp natura și protejând biodiversitatea. Utilizarea prudentă a resurselor naturale este esențială pentru producția de alimente și pentru calitatea vieții de astăzi, mâine și pentru generațiile viitoare (The common agricultural policy..., 2020).

Politicile pentru îmbunătățirea securității alimentare a UE reflectate în cadrul PAC 2007 – 2013. Politica Agricolă Comună aferentă perioadei 2007 – 2013 a pus un accent deosebit pe asigurarea securității alimentare a UE. Cele două instrumente principale ale PAC 2007 – 2013 constituiau sprijinul pentru veniturile agricole (prin plata unică pentru fermă și plata unică pe suprafață) și sprijinul pentru prețul pieței (prin tarife, restituiri la export și alte subvenții). Cu toate acestea, conform unor cercetători (Zahrnt, 2011) nu este clar dacă aceste instrumente au un impact pozitiv sau negativ asupra securității alimentare pe termen scurt. În general, instrumentele enunțate sunt destinate păstrării pământului și a forței de muncă în producția agricolă. Păstrarea terenurilor necultivate și readucerea lor în producție, în caz de necesitate, poate crește potențialul de producție în comparație cu scenariul în care se cultivă în mod constant pe cât mai mult teren posibil. În același timp, conform aceluiași cercetător, un punct care se pronunță împotriva oricărui beneficiu pe termen scurt al securității alimentare din sprijinul veniturilor și al prețurilor este că aceste instrumente încetinesc productivitatea, îmbunătățind schimbările structurale. Totuși, indiferent de aceste neajunsuri, securitatea alimentară pe termen scurt nu este pusă în pericol în UE.

În cazul în care securitatea alimentară ar trebui să fie preocuparea factorilor de decizie politică, accentul ar trebui pus pe obiectivul 2050 și nu numai. În această perspectivă pe termen lung, multe instrumente ale PAC 2007 – 2013 pot fi dăunătoare, căci acestea stimulează o producție mai intensivă care slăbește sustenabilitatea ecologică a agriculturii. În scopul asigurării unei securități alimentare pe termen lung, apar două teme cheie. Una este investiția în cercetare și dezvoltare, iar cealaltă este protecția resurselor genetice și a altor resurse de mediu. Această provocare depășește agricultura: de exemplu, atunci când vine vorba de protejarea apei

și limitarea răspândirii urbane. O a treia temă, care poate are o importanță mai mică, se referă la energie. Securitatea alimentară poate fi crescută prin reducerea intensității energetice a agriculturii (în special prin reducerea utilizării îngrășămintelor) și prin evitarea dependenței excesive de producția de biocombustibili care concurează cu producția de alimente.

Comisia Europeană, Parlamentul European și multe state membre au propus securitatea alimentară ca temă cheie pentru PAC post-2013. În comunicarea „PAC către 2020”, DG Agriculture, de exemplu, subliniază necesitatea de a păstra potențialul de producție alimentară al UE, „pentru a garanta securitatea alimentară pe termen lung pentru cetățenii europeni”. Toate acestea au transformat securitatea alimentară în cel mai răspândit și puternic argument al celor care solicită protecția agriculturii UE. Acest lucru ridică trei întrebări: în primul rând, în ce măsură securitatea alimentară este de fapt pusă în pericol în UE? În al doilea rând, care sunt precis pericolele pentru securitatea alimentară a UE și care sunt instrumentele de politică cele mai potrivite pentru a le contracara? În al treilea rând, cum ar trebui UE să contribuie la securitatea alimentară globală? Aceste întrebări sunt de o importanță crucială, deoarece UE caută un nou model de politică pentru subvențiile sale agricole (Zahrnt, 2011).

Drept urmare, sistemul securității alimentare al UE în perioada 2007 – 2013 s-a axat pe susținerea producătorilor agricoli prin subvenții în scopul producerii unor bunuri de o calitate înaltă, ceea ce asigură, inclusiv și siguranța alimentară. În același timp, în noua PAC devenea necesară o atenție mai sporită pentru asigurarea securității alimentare, ceea ce a fost luat în considerație de grupul implicat în elaborarea PAC 2014 – 2020.

PAC 2014 – 2020 reprezintă încă o mare parte, deși în scădere, a bugetului UE (37,7% din totalul cheltuielilor UE planificate pentru 2014-2020) și a fost concepută pentru a aborda principalele provocări alimentare, identificate ca fiind economice (securitatea alimentară, volatilitatea prețurilor, prețuri mai mari la intrare și poziția deteriorată a fermierilor în lanțul de aprovizionare cu alimente), de mediu (eficiența resurselor, calitatea solului și a apei, precum și amenințări la adresa habitatelor și a biodiversității) și teritoriale (evoluții demografice, economice și sociale în zonele rurale).

Aceste provocări se traduc în trei obiective PAC pe termen lung: 1) producția viabilă de alimente; 2) gestionarea durabilă a resurselor naturale, împreună cu acțiunile climatice; și 3) dezvoltarea teritorială echilibrată. Pentru a atinge aceste obiective, noile instrumente PAC, care pentru prima dată au fost adoptate prin codecizie între Parlamentul European și Consiliu, sunt definite în 4 regulamente, care acoperă:

- Dezvoltarea rurală (Regulamentul (UE) nr. 1305/2013)
- Probleme orizontale precum finanțarea, gestionarea și monitorizarea (Regulamentul (UE) nr. 1306/2013)
- Plăți directe pentru fermieri (Regulamentul (UE) nr. 1307/2013)
- Măsuri de piață (Regulamentul (UE) nr. 1308/2013) PAC 2014-2020 rămâne structurată în doi piloni:

Pilonul 1 – inclusiv venituri și sprijin pe piață – finanțat prin Fondul european de garantare agricolă (FEGA):

- Sprijin pentru venituri pentru fermieri și promovarea practicilor agricole durabile: plăți directe, reprezentând aproximativ 70% din bugetul PAC. Plățile directe includ trei scheme comune: (1) schema de plată de bază; (2) plata ecologică, legată de respectarea practicilor agricole durabile (diversificarea culturilor, întreținerea pajiștilor permanente sau conservarea zonelor ecologice); și (3) plata pentru tinerii fermieri. În plus, statele membre au opțiunea de a aplica mai multe scheme voluntare: plăți redistributive, sprijin în zonele cu constrângeri naturale și sprijin cuplat voluntar.

- Măsuri de sprijin a pieței: sprijin specific sectorului pentru îmbunătățirea funcționării piețelor agricole. Plățile pentru aceste măsuri reprezintă aproximativ 5% din bugetul PAC.

PAC 2014 – 2020 pune un accent deosebit pe agricultura ecologică, conservarea resurselor de mediu, respectarea asolamentelor, etc. Aceasta reprezintă un pas calitativ în asigurarea securității alimentare a UE, atât prin siguranța și suficiența alimentelor, precum și prin protejarea resurselor naturale.

Pilonul 2 – politica de dezvoltare rurală – finanțat prin Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR):

- Programe de dezvoltare rurală (PDR): măsuri politice concepute pentru a ajuta zonele rurale ale UE să își îndeplinească obiec-

tivele economice, de mediu și sociale specifice. Acestea sunt multianuale, parțial finanțate de statele membre și reprezintă aproape 25% din bugetul PAC.

Odată cu PAC 2014-2020, statele membre au câștigat flexibilitate pentru a pune în aplicare instrumentele de politică atât în cadrul Pilonului 1, cât și în Pilonul 2. În primul rând, statele membre au flexibilitatea de a transfera 15% din pachetul de plată directă din Pilonul 1 în Pilonul 2 sau din Pilonul 2 la Pilonul 1. În cazul transferului de la Pilonul 2 la Pilonul 1, se permite un supliment de 10% către 12 state membre, crescând maximul până la 25% în acest caz (articolul 14 din Reg. (UE) Nr. 1307/2013). În al doilea rând, în cadrul Pilonului 1, statele membre au flexibilitatea de a aplica mai multe scheme voluntare (plăți redistributive, sprijin în zone cu constrângeri naturale și sprijin cuplat voluntar). În cele din urmă, în cadrul Pilonului 2, statele membre pot alege accentul măsurilor pentru cele șase priorități. Gama largă de opțiuni de punere în aplicare alese de statele membre ar putea avea o influență semnificativă asupra realizării obiectivelor PAC, precum și asupra efectelor sale de dezvoltare și asigurare a securității alimentare (Blanco, 2018).

Politicile Uniunii Europene în domeniul agriculturii și pescuitului au fost elaborate în vederea atingerii unor obiective laudabile, cum ar fi o economie competitivă, o armonie de reglementare în întreaga Uniune, precum și asigurarea securității alimentare a UE. În ultimii ani, pe măsură ce lanțurile alimentare globale s-au extins, au avut loc numeroase dezbateri academice, politice, tehnice și civile cu privire la posibile reorganizări inovatoare ale lanțurilor de aprovizionare cu alimente pentru a reconecta producătorii și consumatorii, pentru a re-localiza producția de alimente și pentru a aborda dezechilibrele de-a lungul lanțului de aprovizionare, precum și cele existente între zonele rurale și urbane. Acestea includ lanțuri scurte de aprovizionare, rețele alimentare alternative, sisteme agricole locale și vânzări directe. În ceea ce privește politica, mai multe state membre ale UE au dezvoltat cadre juridice și stimulente pentru a sprijini astfel de inovații. Cu toate acestea, la nivelul UE de guvernare există o percepție neutră a politicilor privind siguranța produsului alimentar final care iese din lanțul de aprovizionare. Preocupările privind siguranța se întind de-a lungul lanțu-

lui de aprovizionare, începând cu intrările de producție din fermă, cum ar fi hrana animalelor, și finisând cu practicile de prelucrare și fabricație. Răspunsul atât la nivelul UE, cât și la nivel național a fost de a aduce o fază de schimbare instituțională în ceea ce privește siguranța alimentară și standardele, cu accent pe siguranța și sănătatea consumatorului (SAPEA, 2020).

Eforturile globale ale UE în asigurarea securității alimentare

La momentul de față, Uniunea Europeană s-a angajat în eforturile globale de combatere a foametei și a malnutriției, mai precis prin intermediul Rețelei globale împotriva crizelor alimentare (GNAFC). GNAFC este o alianță de actori umanitari și de dezvoltare uniți de angajamentul de a aborda cauzele profunde ale crizelor alimentare și de a promova soluții durabile prin analize și cunoștințe partajate, coordonare consolidată în răspunsuri bazate pe dovezi și eforturi colective. GNAFC a fost lansat de Comisia Europeană, Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) și Programul Mondial pentru Alimentație (PAM) în cadrul Summit-ului umanitar mondial (WHS) din 2016 pentru a răspunde cererii de noi abordări pentru a aborda crizele prelungite și dezastrele recurente, reducerea vulnerabilității și gestionarea riscurilor, prin reducerea decalajului dintre partenerii umanitari și de dezvoltare.

Partenerii GNAFC operează la nivel național, regional și global de-a lungul a trei piloni:

- înțelegerea crizelor alimentare și generarea de informații și analize bazate pe dovezi;
- valorificarea investițiilor strategice pentru a preveni și a răspunde la crize alimentare;
- trecerea dincolo de alimente – încurajarea adoptării politicilor și a coordonării funcționale între grupuri / sectoare pentru a aborda alte dimensiuni care determină crizele alimentare (EU Action..., 2020).

De asemenea, în anul 2010, Uniunea Europeană și statele sale membre, împreună cu toți partenerii, au căutat să abordeze securitatea alimentară și nutrițională prin adoptarea unui cadru politic la nivelul UE pentru securitatea alimentară. Un plan de implementare pentru securitatea alimentară și nutrițională a fost elaborat și împărțit în șase priorități politice:

- îmbunătățirea rezilienței micilor fermieri și a mijloacelor de trai rurale (de exemplu, furnizarea pentru persoanele din mediul rural a instrumentelor necesare pentru gestionarea și diversificarea culturilor lor, reducerea pierderilor post-recoltare și îmbunătățirea facilităților de depozitare);
- sprijinirea unei guvernări eficiente (de exemplu, ajutarea la asigurarea conducerii responsabile și a elaborării politicilor);
- sprijinirea agriculturii regionale și a politicilor FNS;
- consolidarea mecanismelor de protecție socială pentru FNS (adică dezvoltarea unor sisteme de protecție socială cuprinzătoare deținute la nivel național și conduse care să sprijine pe cei mai vulnerabili în perioade de dificultăți);
- îmbunătățirea nutriției, în special pentru mame, sugari și copii;
- îmbunătățirea coordonării între actorii de dezvoltare și cei umanitari pentru a construi rezistența și a promova FNS durabil (European Commission, 2010).

Politicile UE legate de securitatea alimentară și crizele alimentare

Strategia “De la fermă la furculiță” / Farm to Fork urmărește să facă sistemele alimentare corecte, sănătoase și ecologice. Obiectivele UE sunt reducerea amprente de mediu și climatice a sistemului alimentar al UE și consolidarea rezistenței sale, asigurarea securității alimentare în fața schimbărilor climatice și a pierderii biodiversității și conducerea unei tranziții globale către sustenabilitatea competitivă de la fermă la furculiță și valorificarea noilor oportunități. Asta înseamnă:

- asigurarea faptului că lanțul alimentar, care acoperă producția, transportul, distribuția, comercializarea și consumul de alimente, are un impact neutru sau pozitiv asupra mediului, conservarea și refacerea resurselor terestre, de apă dulce și de mare de care depinde sistemul alimentar; contribuirea la atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la impactul acestora; protejarea sănătății și bunăstării pământului, solului, apei, aerului, plantelor și animalelor; și inversarea pierderii biodiversității;
- asigurarea securității alimentare, a nutriției și a sănătății

- publice – asigurarea faptului că toată lumea are acces la alimente suficiente, hrănitoare și durabile, care susțin standarde înalte de siguranță și calitate, sănătatea plantelor și sănătatea și bunăstarea animalelor, îndeplinind în același timp nevoile dietetice și preferințele alimentare; și
- păstrarea accesibilității alimentelor, generând în același timp randamente economice mai echitabile în lanțul de aprovizionare, astfel încât, în cele din urmă, alimentele cele mai durabile să devină și cele mai accesibile, încurajând competitivitatea sectorului aprovizionării UE, promovând comerțul echitabil, creând noi oportunități de afaceri, asigurând în același timp integritatea pieței unice, precum și sănătatea și securitatea la locul de muncă (Farm to Fork Strategy, 2020).

Oportunitatea ce ține de asigurarea securității alimentare susține că un sistem alimentar durabil trebuie să asigure în permanență o aprovizionare suficientă și variată cu alimente sigure, hrănitoare, accesibile și durabile pentru oameni, nu în ultimul rând în perioade de criză. Evenimentele care afectează durabilitatea sistemelor alimentare nu provin neapărat din lanțul de aprovizionare cu alimente, ci pot fi declanșate de crize politice, economice, de mediu sau de sănătate. Deși actuala pandemie COVID-19 nu pare a avea o influență considerabilă asupra siguranței alimentare a UE, o astfel de criză poate pune în pericol atât securitatea alimentară, cât și mijloacele de trai. Schimbările climatice și pierderea biodiversității constituie amenințări iminente și durabile pentru securitatea alimentară și mijloacele de trai. În contextul acestei strategii, Comisia va continua să monitorizeze îndeaproape securitatea alimentară, precum și competitivitatea fermierilor și a operatorilor alimentari.

Având în vedere complexitatea și numărul actorilor implicați în lanțul valoric alimentar, impactul crizelor este destul de diferit. Deși, în general, a existat o cantitate suficientă de alimente, această pandemie a prezentat numeroase provocări, cum ar fi întreruperile logistice ale lanțurilor de aprovizionare, lipsa forței de muncă, pierderea anumitor piețe și schimbarea modelelor consumatorilor, care au un impact asupra funcționării sistemelor alimentare. Această situație este fără precedent, iar lanțul alimentar se confruntă cu amenințări în creștere în fiecare an, cu secete recurente, inundații,

incendii forestiere, pierderea biodiversității și noi dăunători (Farm to Fork Strategy, 2020).

Strategiile UE legate de securitatea alimentară și crizele alimentare

Rezistența la crizele alimentare. UE este cel mai mare actor de dezvoltare în securitatea alimentară și nutrițională, oferind un sprijin financiar și politic substanțial. UE ajută țările partenere să consolideze reziliența gospodăriilor și a comunităților vulnerabile la crizele alimentare, în special prin investiții în mijloacele lor de trai bazate pe agricultură și oportunități economice, în pregătirea pentru dezastre și în sisteme care permit asistență în timp util, cum ar fi transferurile sociale. Consolidarea rezilienței țărilor partenere față de crizele alimentare le ajută să devină independente de ajutor și, prin urmare, contribuie la dezvoltarea lor durabilă.

DG DEVCO – Combaterea subnutriției. O alimentație slabă afectează categoriile de persoane cele mai vulnerabile, în special copiii și femeile, cei mai săraci și cei mai puțin educați; aceștia sunt oamenii care au de câștigat cel mai mult dintr-o nutriție îmbunătățită. O alimentație bună este un drept fundamental al omului, precum și o condiție prealabilă pentru realizarea întregului potențial al individului. Planul de acțiune al UE privind nutriția subliniază modul în care UE intenționează să atingă angajamentul de a reduce oprirea în creștere la copii sub cinci ani cu cel puțin 10% (7 milioane de copii) din obiectivul Adunării Mondiale a Sănătății până în 2025. Planul de acțiune abordează obiectivele strategice din domeniile de guvernare, intervenții și cercetări extinse și modalitățile cum vor fi atinse aceste obiective. Acesta subliniază necesitatea de a lucra îndeaproape cu actorii în dezvoltare și cu țările partenere.

DG ECHO – Combaterea subnutriției. Subnutriția are consecințe devastatoare asupra supraviețuirii și dezvoltării copiilor. În fiecare an, aproape jumătate din toate decesele la copii sub 5 ani se datorează subnutriției. Uniunea Europeană abordează și găsește soluții la malnutriția acută printr-o abordare integrată multisectorială a nutriției, care combină evaluarea stării nutriționale a copiilor, tratamentul malnutriției acute și prevenirea tuturor formelor de malnutriție.

Încetarea foamei. Al doilea obiectiv de dezvoltare durabilă urmărește să pună capăt foametei în lume până în 2030 și să asi-

gure tuturor accesul la alimente sigure, hrănitoare și suficiente pe tot parcursul anului, în special prin promovarea agriculturii durabile. UE este ferm angajată să atingă acest obiectiv și a lucrat cu partenerii pentru a intensifica în mod colectiv sprijinul pentru a pune capăt foametei, pentru a asigura securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției și pentru a promova agricultura durabilă.

Investiții în agricultură și sisteme alimentare durabile. Trei sferturi dintre săracii lumii trăiesc în zonele rurale și depind în mare măsură de agricultură. Mai mult, în țările în curs de dezvoltare, mijloacele de trai ale majorității oamenilor provin din agricultură, în special din agricultura la scară mică. Stimulând investițiile și sprijinind inovarea în acest sector, este promovată creșterea favorabilă incluziunii și astfel, sunt ajutate țările partenere să își hrănească mai bine populația, protejând în același timp resursele lor naturale.

Asistență alimentară. Asistența alimentară este oferită în anticiparea, în timpul și în urma unei crize umanitare. Obiectivul acesteia este de a salva vieți și mijloace de trai pentru a evita ratele de urgență a malnutriției acute sau a mecanismelor de coping dăunătoare. Prin asistența alimentară umanitară, Uniunea Europeană își propune să asigure disponibilitatea, accesul și consumul de alimente sigure și nutritive pentru cei mai înfometați și vulnerabili în criză.

Reziliență și legătura dintre dezvoltare umanitară și pace. Natura recurentă, prelungită și complexă a multor crize consolidează importanța dezvoltării intervențiilor pe termen lung care să răspundă nevoilor umanitare, precum și provocărilor de dezvoltare și consolidare a păcii. Reziliența este capacitatea unei persoane, a unei comunități sau a unei țări de a face față, de a se adapta și de a se recupera rapid de impactul unui dezastru, violență sau conflict. Reziliența acoperă toate etapele dezastrului, de la prevenire (când este posibil) până la adaptare (când este necesar) și include transformări pozitive care întăresc capacitatea generațiilor actuale și viitoare de a-și satisface nevoile și de a rezista crizelor (EU Strategies, 2020).

În scop de concluziona, putem menționa că sistemul de securitate alimentară al Uniunii Europene se regăsește în politicile pro-

movate de aceasta, fiind direcționat atât spre asigurarea securității alimentare la nivel de UE, cât și în afara spațiului comunitar. Politica Agricolă Comună reprezintă principalul instrument de asigurare a securității alimentare pe întreg teritoriul UE, în general, precum și în statele membre, în particular. PAC joacă un rol important în protejarea sectorului agricol al UE și în reglementarea și asigurarea stabilității veniturilor, a pieței și a măsurilor de dezvoltare rurală. PAC a contribuit la reducerea dependenței Europei de importuri și a sporit rolul UE pe piețele internaționale printr-o abordare bazată pe export, dar, pe de altă parte, a condus la supraproducție și la surplusul de alimente și băuturi. CAP asigură țările Europene cu o aprovizionare stabilă cu alimente la prețuri rezonabile. Pe măsură ce schimbările climatice, cum ar fi încălzirea globală, au un impact din ce în ce mai mare asupra recoltelor și producției, cu timpul, devine tot mai important de a proteja și susține aprovizionarea țărilor membre UE cu alimente de origine autohtonă. Reformele recente prezintă UE în calitate de unul din liderii mondiali în promovarea siguranței alimentare și a dezvoltării produselor organice. În acest sens, la moment, nu există dubii privind asigurarea suficientă a țărilor UE cu produse alimentare, securitatea alimentară a acestora nefiind periclitată în nici un mod.

În același timp, stabilitatea pe plan intern a UE în ceea ce privește asigurarea securității alimentare a determinat extinderea preocupărilor legate de capacitatea altor țări de a face față problemelor legate de lipsa securității alimentare. În acest sens, UE pune un accent deosebit pe inițierea unor politici și strategii de nivel glob care vor permite sporirea rezistenței altor țări la crizele alimentare existente, combaterea subnutriției, eradicarea foametei, precum și crearea unor sisteme agricole durabile, pe bază de investiții direcționate și logice.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți structura și funcționarea sistemului de securitate alimentară al UE.
2. Analizați mecanismele instituționale, legislative și economice care asigură siguranța alimentară.

3. Explicați legătura dintre securitatea alimentară și dezvoltarea durabilă a statelor membre.
4. Evaluați rolul politicilor europene, inclusiv al PAC și Pactului Verde, în promovarea sustenabilității sistemului alimentar.
5. Propuneți măsuri pentru consolidarea securității alimentare și pentru alinierea la obiectivele dezvoltării durabile.

Bibliografie

1. Cazacu, V. (2022). Securitatea alimentară în statele europene: recomandări pentru Republica Moldova. (pp. 382–418). https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/382-418.pdf
2. Parlamentul European. (2020). *Strategia „De la fermă la consumator”*. Fișă informativă. https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/293547/strategia-de-la-ferma-la-consumator-?utm_source
3. FAO & European Union (2016/2025). The European Union and FAO Partnership – Partnering for sustainable rural development and global food and nutrition security. https://www.fao.org/fileadmin/user_upload/eufind/EU-web-en.pdf?utm_so
4. European Parliament. (2023). Report on ensuring food security and long-term resilience of the EU agriculture Strasbourg: Parlamentul European. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0185_EN.html?utm_source
5. Parlamentul European. (2023). Raport referitor la asigurarea securității alimentare și a rezilienței pe termen lung a agriculturii UE (A9-0185/2023). Parlamentul European. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0185_RO.html

TEMA IX METODE DE ANALIZĂ, EVALUARE ȘI PREVIZIUNE A EFICIENȚEI FUNCȚIONĂRII SISTEMELOR DE SIGURANȚĂ ALIMENTARĂ DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Abordarea SUSFANS în măsurarea securității alimentare

Ancheta gospodăriilor casnice

Metoda FAO de evaluare a securității alimentare

Indicele global de securitate alimentară

Prognostizarea securității alimentare în țările Uniunii Europene

Unele evaluări ale securității alimentare în Uniunea Europeană

Scopul temei: Dezvoltarea competențelor analitice și critice pentru evaluarea eficienței sistemelor de siguranță alimentară din Uniunea Europeană, prin aplicarea unor metode moderne de analiză, monitorizare și previziune.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să identificați principalele metode de analiză a funcționării sistemelor de siguranță alimentară în UE.
- să aplicați indicatori și modele de evaluare a performanței și eficienței sistemelor alimentare.
- să analizați date statistice și rapoarte oficiale pentru a evalua stabilitatea și reziliența lanțurilor alimentare.
- să elaborați previziuni privind evoluția securității alimentare în contextul riscurilor climatice, economice și geopolitice.
- să dezvoltați capacitatea de a propune recomandări pentru optimizarea funcționării sistemelor de siguranță alimentară la nivel european și național.

1. Abordarea SUSFANS în măsurarea securității alimentare

În prezent, există mai multe metode de analiză și evaluare a securității alimentare, printre acestea regăsindu-se metoda Orga-

nizației pentru Alimentație și Agricultură (FAO), anchetele privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor, anchetele individuale privind aportul alimentar, metodele antropometrice și metodele calitative, în general. În pofida existenței a mai multor metode de măsurare a securității alimentare, unele din acestea fiind menționate anterior, este important de a consemna că securitatea alimentară nu poate fi măsurată cu o exactitate sporită. Metodele existente de evaluare se raportează la toate statele (inclusiv la țările Uniunii Europene) în particular, precum și la nivel de comunitate Europeană în general.

Valorile de măsurare a securității alimentare se pot concentra pe disponibilitatea alimentelor, accesul, utilizarea, stabilitatea securității alimentare în timp sau o combinație a acestor domenii. Aceste valori pot fi extrase din date la nivel național, regional, casnic și / sau individual. Astfel de instrumente pot varia de la indicatori simpli pentru care datele pot fi colectate rapid și analizate cu ușurință, până la măsuri cuprinzătoare care necesită colectare de date detaliate, care consumă mult timp și resurse și abilități analitice sofisticate pentru a produce rezultate. Valorile se pot baza pe date începând cu determinanți ipotetici ai securității alimentare (de exemplu, prețul mărfurilor) sau pe date din presupusele consecințe ale securității alimentare (de exemplu, malnutriția copiilor) (Jones, A et al, 2013).

Astfel, diversitatea instrumentelor de măsurare a securității alimentare disponibile în prezent oferă o gamă destul de largă de opțiuni. Validitatea unui instrument de măsurare este inseparabilă de scopul pentru care este destinat. Identificarea utilizării intenționate a unui instrument și înțelegerea construcției subiacente pe care o măsoară sunt extrem de importante pentru a determina ce indicatori ar trebui utilizați. Consecințele selectării unei valori inadecvate ar putea include:

- 1) măsurarea unui domeniu neintenționat al securității alimentare;
- 2) măsurarea mai multor domenii fără capacitatea de a face diferența între ele;
- 3) colectarea informațiilor care nu sunt relevante pentru cei pentru care datele vor fi colectate și utilizate;

- 4) colectarea datelor la o scară inadecvată;
- 5) colectarea datelor care nu pot fi măsurate de mai multe ori la intervalele de timp necesare; sau
- 6) selectarea unui instrument care necesită resurse dincolo de cele disponibile pentru colectarea și analiza adecvată a datelor (Jones, A et al, 2013).

În scopul identificării și stabilirii unui instrument de analiză, măsurare și previziune a sistemului de securitate alimentară al UE, a fost inițiat proiectul Orizont2020 "SUSFANS" finanțat de către Comisia Europeană. Reieșind din necesitatea faptului că crizele alimentare pe termen scurt (datorate, de exemplu, condițiilor meteorologice extreme sau recesiunilor financiare) trebuie ținute sub control, iar presiunile crescând asupra bazei resurselor naturale de care depinde securitatea alimentară și nutrițională necesită a fi reduse, rezultatele proiectului SUSFANS în crearea matricei de măsurare a securității alimentare oferă un cadru metodologic adecvat situației curente din UE.

Sistemul alimentar al UE produce o gamă largă de rezultate, care sunt evaluate de diferite comunități științifice, iar diversele obiective politice pentru anumite părți ale sistemului, precum și pentru întregul sistem alimentar au fost formulate de factorii de decizie politici naționali și ai UE. Unul dintre principalele obiective ale proiectului SUSFANS este de a dezvolta un set de concepte, valori și instrumente care pot ajuta factorii de decizie politici și de decizie din toată Europa să dea sens diferitelor tendințe și rezultate pe care le vedem asociate cu sistemul alimentar al UE și să evalueze dacă sistemul în ansamblu face progrese către oricare dintre obiectivele politice stabilite în jurul securității durabile a alimentației și nutriției.

Indicatorii de evaluare ai securității alimentare se axează pe patru obiective politice cheie, și anume 1) un echilibru și o dietă suficientă pentru cetățenii UE; 2) impactul asupra mediului redus; 3) întreprinderi agro-competitive; și 4) condiții și rezultate echitabile ale sistemului alimentar al UE. Reieșind din specificitatea acestora, indicatorii climatici nu vor fi încadrați în matricea securității alimentare.

Tabelul 5.

Matricea e evaluare a securității alimentare a Uniunii Europene

Scop	Valori de performanță	Indicatori agregați	Variabile derivate	Variabile individuale
<i>Dieta echilibrată și suficientă pentru cetățenii UE</i>	Scor alimentar bazat pe 5 alimente cheie (0-100): • Fructe • Legume • Pește • Consum de carne roșie și procesată • Băuturi îndulcite cu zahăr		• Legume • Leguminoase • Nuci și semințe (nesărate) • Fructe • Pește • Produse lactate • Carne roșie / procesată • Brânză tare • Băuturi îndulcite cu zahăr • Alcool • Sare	Aportul a peste 1500 de produse alimentare a fost evaluat individual în anchetele populației specifice fiecărei țări și a fost aliniat cu sistemul de clasificare FoodEx2
	Scorul sumat pe bază de nutrienți (0-100) • NRD 9,3 • NRD 15,3		NRD 9.3 include proteine, fibre dietetice, calciu, fier, potasiu, magneziu, vitamina A, C și E, grăsimi saturate, zahăr adăugat și sodiu. NRD 15.3 include	Energie Proteine Grăsimi mono-nesaturate Fibre Calciu Fier Magneziu

			aditional acizi grași mono-nesaturați, zinc, vitamina D și vitamine B (B1, B2, B12, folat), dar exclude magneziul	Potasiu Seleniu Iod Zinc Vitamina A Vitamina C Vitamina E Vitamina B1 Vitamina B2 Vitamina B6 Vitamina B12 Folat Vitamina D Sodiu Grăsimi saturate Zahar total Proteine Proteine din plante Acizi grași saturați de origine animală Acizi grași mono-nesaturați Acizi grași poli-nesaturați
--	--	--	---	---

Competitivitatea sistemului alimentar al UE	Bilanț energetic % din populație cu greutate normală: 100% este „ideal”		IMC (kg / m2): greutate normală: 18,5-24,9 supraponderal: 25-29,9 obez: > 30 kg / m2	IMC (indicele de masă corporală al fiecărei țări)
	Producție și comerț	Diferența de deschidere a țării i între perioada t2 și t1 a sectorului k. Unitate – % Diferența raportului de autosuficiență al țării i între perioada t2 și t1 din sectorul k. Unitate – %	Deschiderea țării i pentru sectorul k. Unitate – % Raportul de autosuficiență al țării i pentru sectorul k. Unitate – %	
	Comerț – Orientarea fluxului de export	Creșterea ponderii exportului pe piața mondială pentru sectorul k pentru țara i între perioada t2 și t1. Fără unitate	Cota de export a țării i din sectorul k către toate țările (w) în anul t. Fără unitate Balanța comercială a țării i în perioada t este suma exportului minus toate importurile din sectorul k. Unitate: USD	

	Comerț – Orientare comercială	Diferența balanței comerciale normalizate a țării i între perioada t2 și t1 a sectorului k. Fără unitate.	Balanța comercială normalizată a țării i în perioada t este suma exportului minus toate importurile din sectorul k. Fără unitate	
	Comerț – Specializarea comerțului	RXA de creștere pe piața mondială pentru sectorul k pentru țara i între perioada t2 și t1. Fără unitate	Indicatorul avantajului comparativ revelat la export (RXA) pentru sectorul k, țara i din perioada t. Fără unitate Indicatorul avantajului comparativ revelat la import (RMA) pentru sectorul k, țara i din perioada t. Fără unitate	
	Producție – Performanța economică a unui sector	Creșterea relativă a productivității totale a factorilor pentru sectorul k din țara i pentru perioada t Creșterea relativă a productivității reale a muncii pentru sectorul k din țara i pentru perioada t.	Productivitatea totală a factorilor pentru sectorul k din țara i pentru perioada t Productivitatea reală a muncii pentru sectorul k din țara i pentru perioada t.	

	Producție – benchmarking intersectorial de productivitate	Raportul de creștere relativă a valorii reale adăugate pentru sectorul k din țara i pentru perioada t Raportul de creștere relativă a productivității totale a factorilor pentru sectorul k din țara i pentru perioada t Raportul de creștere relativă a productivității reale a muncii pentru sectorul k din țara i pentru perioada t	Valoarea adăugată reală pentru sectorul k din sectorul de referință b din țara i pentru perioada t Productivitatea totală a factorilor reali pentru sectorul k din sectorul de referință b din țara i pentru perioada t Raportul productivității reale a muncii k în sectorul de referință b din țara i pentru perioada t	
Rezultate și condiții echitabile ale sistemului alimentar al UE	Echitate în rândul consumatorilor: rezultatele sistemului alimentar	Disponibilitate	Disponibilitatea caloriilor în funcție de regiune (UE, non-UE) Ponderea alimentelor nutritive pe regiuni (UE, non-UE) Reducerea ponderii proteinelor de origine animală în funcție de regiune (UE, non-UE)	

			Producția internă de alimente pe cap de locuitor pe regiuni (UE, non-UE)	
	Accesibilitate		Ponderea cheltuielilor pe alimente în totalul cheltuielilor pe regiuni (UE, non-UE) Accesibilitatea alimentelor pe regiuni (UE, non-UE) Consumul pe cap de locuitor pe regiuni (UE, non-UE)	
	Utilizare		Ponderea calorilor din fructe și legume după regiune (UE, non-UE)	
	Stabilitate		Raportul de dependență de importul de cereale după regiune (UE, non-UE) Valoarea importurilor de alimente față de totalul exporturilor de mărfuri pe regiuni (UE, non-UE) Indicele presiunii pieței	

	Sănătate: subnutriție	Ponderea populației cu IMC <5 ani cu oprire de creștere Ponderea copiilor <5 ani cu deficit de fier Ponderea copiilor <5 ani cu deficit de vitamina A. Ponderea femeilor la vârsta de reproducere cu deficit de fier Ponderea femeilor la vârsta de reproducere cu deficit de vitamina A Ponderea populației cu o alimentație insuficientă Ponderea populației cu aport insuficient de proteine	Ponderea populației cu IMC <5 ani cu oprire de creștere Ponderea copiilor <5 ani cu deficit de fier Ponderea copiilor <5 ani cu deficit de vitamina A. Ponderea femeilor la vârsta de reproducere cu deficit de fier Ponderea femeilor la vârsta de reproducere cu deficit de vitamina A Ponderea populației cu o alimentație insuficientă Ponderea populației cu aport insuficient de proteine
	Sănătate: supraponderalitate și obezitate	Ponderea populației cu IMC > 25 Ponderea populației cu IMC > 30	Ponderea populației cu IMC > 25 Ponderea populației cu IMC > 30

Echitatea în rândul consumatorilor: condițiile sistemului alimentar	Bunăstare	Venitul național pe cap de locuitor pe regiuni ca % din venitul național pe cap de locuitor al UE Venitul gospodăriei pe cap de locuitor în funcție de regiune, ca % din venitul gospodăriei pe cap de locuitor din UE Pondereea populației cu mai puțin de 1 \$ pe zi Pondereea populației care nu are acces la un centru medical Pondereea populației fără acces la facilitățile de salubritate Pondereea populației feminine fără studii primare	
	Stabilitate politică	Pondereea populației care trăiește într-un mediu politic instabil	

			Ponderea populației fără drept la securitate socială Ponderea populației care nu are acces la o plasă de siguranță (asistență alimentară, pensie)	
		Alegerile consumatorilor	Ponderea populației fără acces la un magazin de alimente proaspete Ponderea populației ale cărei preferințe alimentare nu sunt satisfăcute de aprovizionarea cu alimente	
	Echitate între producători și actori din lanț	Accesul la resurse de către producătorii pri-mari	Ponderea fermierilor fără statut juridic de proprietate asupra terenului agricol Ponderea femeilor fermiere fără acces la terenuri agricole	

		Acces la finanțare și tehnologie	Ponderea fermierilor fără acces la microfinanțare Ponderea femeilor fermiere fără acces la economii și credite Ponderea fermierilor fără studii primare Ponderea fermierilor fără acces la formare profesională	Ponderea fermierilor care se confruntă cu o industrie monopolistă din aval Ponderea fermierilor care se confruntă cu o industrie monopolistă din amonte Ha de teren pe calorie consumată Kg de îngrășământ pe calorii consumate Litru de apă pe calorie consumată
		Practici comerciale echitabile		
	Echitatea alimentară	Resursele încorporate și emisiile legate de consumul de alimente		

			Unitatea de emisii pe calorii consumate	
	Resurse încorporate și emisii legate de producția de alimente		Ponderea fermierilor care aplică metode de producție ecologice Ponderea fermierilor fără educație în utilizarea pesticidelor și a îngrășămintelor Ponderea fermierilor care nu aplică tehnici de reducere a emisiilor	

Sursa: Zurek, 2017

Abordarea SUSFANS de analiză și evaluare a securității alimentare a fost concepută nemijlocit ca răspuns la lipsa unui instrument specific țărilor membre UE. La momentul de față, aceasta este cea mai complexă metodă de evaluare a securității alimentare a UE care se va regăsi în publicațiile ulterioare ale savanților Europeni.

2. Ancheta gospodăriilor casnice

O altă metodă de analiză și evaluare a securității alimentare o reprezintă cercetările (anchetele) naționale asupra gospodăriilor. Termenul general de anchetă națională a gospodăriilor cuprinde diferite tipuri de anchete, cum ar fi anchetele privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor, anchetele privind cheltuielile gospodăriilor, anchetele bugetului gospodăriilor și studiile de măsurare a nivelului de trai. Acestea sunt concepute pentru mai multe scopuri diferite, inclusiv actualizarea bazei de ponderare a indicelui prețurilor de consum, studierea condițiilor de trai ale gospodăriilor și studierea sărăciei și a distribuției veniturilor.

Deși aceste anchete nu sunt special concepute pentru analiza securității alimentare, ele colectează date despre consumul de alimente ca parte integrantă a anchetei lor mai largi privind cheltuielile de consum ale gospodăriilor. De obicei, datele privind consumul de alimente sunt colectate ca alimente consumate sau achiziționate de gospodării din diferite surse, atât în ceea ce privește cantitățile, cât și valorile monetare. În plus, aceste anchete de cercetări furnizează date privind veniturile și cheltuielile gospodăriei și alte caracteristici socioeconomice și demografice utile în scopuri de clasificare. Anchetele naționale asupra gospodăriilor acoperă, de obicei, întregul teritoriu al unei țări, cu eșantioane distribuite pe tot parcursul anului, luând astfel în considerare problema sezonality. Mai mult, acestea permit analiza variațiilor în timp, atunci când sondajul se repetă în ani diferiți sau se desfășoară în mod continuu. În pofida atributelor pozitive descrise, sondajele naționale ale gospodăriilor sunt rareori concepute pentru a surprinde nivelul consumului obișnuit de alimente ale gospodăriilor din mai multe motive. Prima problemă (și cea mai importantă) este că aceste sondaje poate colecta mai degrabă informații despre achi-

ziția de alimente decât despre consum. În acest caz, poate fi foarte dificil, dacă nu chiar imposibil, să se facă distincția între alimentele achiziționate pentru consumul efectiv al gospodăriei în perioada de colectare a datelor și alimentele achiziționate în scopul depozitării. Această problemă nu ar putea afecta statisticile privind securitatea alimentară a populațiilor sărace (cele mai vulnerabile la insecuritatea alimentară), deoarece această categorie de populație adesea nu își pot permite stocarea alimentelor.

Un dezavantaj suplimentar este că ancheta colectează, în general, date despre alimente cu perioade scurte de referință (de la o săptămână la o lună), ceea ce duce la o variabilitate crescută în estimarea consumului obișnuit din cauza variabilității inerent mai mari într-o perioadă scurtă de referință. Această variabilitate inerentă se datorează unor evenimente neobișnuite care pot apărea (cum ar fi o nuntă), care necesită o achiziție crescută de alimente în comparație cu ceea ce ar fi consumat în mod normal. În plus, cu perioade scurte de referință de rechemare, pot apărea „erori de telescopare” ori de câte ori respondenții își amintesc greșit evenimentele care au avut loc mai recent decât au făcut-o de fapt.

În același timp, colectarea datelor pentru perioade de referință mai lungi are propriile sale dezavantaje, deoarece erorile de „pierdere a amintirii” pot avea loc atunci când respondentul nu este în măsură să-și amintească evenimentele care au avut loc cu mult timp înainte. Având în vedere aceste două tipuri de erori, jurnalele alimentare sunt uneori considerate standardul de aur pentru colectarea datelor privind consumul de alimente, deoarece reduc la minimum erorile datorate amintirii; cu toate acestea, acestea sunt mai împovăraătoare pentru respondent și, prin urmare, nu pot fi completate complet și cu precizie din cauza oboselii respondentului, provocând un alt tip de eroare de anchetă.

Un alt dezavantaj potențial al anchetei este că informațiile privind dimensiunea gospodăriei pot diferi de numărul de persoane care au consumat de fapt alimentele în perioada de referință; acest lucru se poate datora absenței unor membri ai gospodăriei în perioada de referință sau consumului de alimente de către oaspeți sau lucrători. Deși această problemă poate fi abordată în sondaje care colectează informații despre numărul participanților la alimente,

această informație lipsește foarte des. În plus, alimentele consumate în afară s-ar putea să nu fie bine capturate de chestionarul anchetei din cauza utilizării categoriilor generice (de exemplu, masa consumată în restaurant) sau a incapacității proiectului chestionarului de a surprinde unele aspecte ale alimentelor consumate în afară (de exemplu, ca prânzuri școlare pentru copii).

Chiar și atunci când informațiile despre consumul de alimente din gospodărie sunt capturate cu exactitate, datele despre distribuția alimentelor în gospodării sunt foarte rar disponibile și, prin urmare, nu există altă opțiune decât să presupunem că fiecare persoană din gospodărie are acces egal la alimente. Mai mult, deși risipa de alimente este în general considerată a fi o problemă mai mare pentru gospodăriile cu venituri mai mari, gospodăriile cu venituri mici pot avea inclusiv risipă de alimente atunci când alimentele se strică din cauza tehnologiei inadecvate de stocare a alimentelor. În sfârșit, ancheta nu ia întotdeauna în considerare alimentele achiziționate în alte scopuri decât consumul (cum ar fi alimentele oferite altor gospodării în scop caritabil sau utilizate pentru revânzare) (Molledo et al, 2014).

În țările UE, anual, are loc chestionarea intitulată "Ancheta bugetului gospodăriei", în baza căreia pot fi identificați o serie de indicatori necesari pentru analiza și evaluarea securității alimentare a țărilor membre.

Indicatori aferenți evaluării securității alimentare utilizați în ancheta gospodăriilor populației

Statistici privind securitatea alimentară pentru fiecare categorie de grupuri de populație	
<i>Generale</i>	Numărul gospodăriilor eșantionate Dimensiunea medie a gospodăriei Populația estimată
<i>Accesul la alimente și calitatea dietei alimentare</i>	
Energia alimentară și macronutrienții	Consumul mediu de energie alimentară (kcal / persoană / zi) Consumul mediu de proteine (g / persoană / zi) Consumul mediu de carbohidrați (g / persoană / zi) Consumul mediu de grăsimi (g / persoană / zi) Disponibilitatea medie a vitaminei A, retinol și beta-caroten (mcg RAE / persoană / zi) Disponibilitatea medie a vitaminelor B1, B2, B6 și C, calciu (mg / persoană / zi) și vitamina B12 (mcg / persoană / zi)
Micronutrienți	Disponibilitatea medie a fierului de origine animală, non-animală, hemică și nonhemică (mg / persoană / zi) Raportul dintre vitaminele A și B12 disponibil la cel necesar (%) Raportul vitaminelor A, B1, B2, B6, B12 și C și calciu disponibile până la aportul sigur recomandat (%)
Aminoacizi	Disponibilitatea medie a aminoacizilor esențiali: izoleucină, leucină, lizină, metionină, fenilalanină, treonină, triptofan, valină, histidină, cistină și tirozină (g / persoană / zi)

Calitatea alimentației	Ponderea consumului de energie alimentară din proteine (%) Ponderea consumului de energie din carbohidrați (%) Ponderea consumului de energie din grăsimi (%) Ponderea proteinelor animale în consumul total de proteine (%)
Accesul economic la alimente	
Valoarea monetară	Consumul mediu de alimente (monedă națională / persoană / zi) Consum mediu total (monedă națională / persoană / zi) Venit mediu (monedă națională / persoană / zi)
Preț	Valoarea medie a unității energetice alimentare (monedă națională / 1.000 kcal)
Surse de achiziție	Ponderea alimentelor cumpărate în consumul total de alimente (în energie alimentară) (%) Ponderea alimentelor produse în consumul total de alimente (în energie alimentară) (%) Ponderea alimentelor consumate în afara casei în consumul total de alimente (în energie alimentară) (%) Ponderea alimentelor din alte surse în consumul total de alimente (în energie alimentară) (%) Ponderea alimentelor cumpărate în consumul total de alimente (în valoare monetară) (%) Ponderea produselor alimentare produse în consumul total de alimente (în valoare monetară) (%) Ponderea alimentelor consumate în afara casei în consumul total de alimente (în valoare monetară) (%) Ponderea alimentelor din alte surse în consumul total de alimente (în valoare monetară) (%) Ponderea consumului de alimente în venitul total (%) (raport Engel)

Răspunsul cererii la inegalitatea veniturilor	Elasticitatea cererii de venit a consumului de energie din alimente Elasticitatea cererii de venit a consumului alimentar în valoare monetară Elasticitatea cererii de venit a raportului Engel Raportul de dispersie a consumului de alimente în energia alimentară (80/20) Raportul de dispersie a consumului alimentar în valoare monetară (80/20) Raportul de dispersie a cheltuielilor totale de consum (80/20)
Insuficiența alimentară	Cerințe minime și medii de energie alimentară (kcal / persoană / zi) Prevalența subnutriției (%) Intensitatea deficitului alimentar (kcal / persoană / zi)
Statistici privind securitatea alimentară pentru fiecare grup de produse alimentare	
<i>Accesul la alimente și calitatea dietei alimentare</i>	
Energia alimentară și macronutrienții	Consumul mediu de energie alimentară (kcal / persoană / zi) Consumul mediu de proteine (g / persoană / zi) Consumul mediu de carbohidrați (g / persoană / zi) Consumul mediu de grăsimi (g / persoană / zi)
Calitatea alimentației	Contribuția grupurilor de alimente la consumul total de energie alimentară (%) Contribuția grupurilor de alimente la consumul total de proteine (%) Contribuția grupurilor de alimente la consumul total de carbohidrați (%) Contribuția grupurilor de alimente la consumul total de grăsimi (%) Consumul mediu de proteine per kcal (g / 1.000 kcal) Consumul mediu de carbohidrați per kcal (g / 1.000 kcal) Consumul mediu de grăsimi per kcal (g / 1.000 kcal)

Micronutrienți	Disponibilitatea medie a vitaminei A, retinol și beta-caroten (mcg RAE / persoană / zi) Disponibilitatea medie a vitaminelor B1, B2, B6 și C și a calciului (mg / persoană / zi) și a vitaminei B12 (mcg / persoană / zi) Disponibilitatea medie a fierului de origine animală, non-animală, hemică și nonhemică (mg / persoană / zi) Contribuția grupurilor de alimente la disponibilitatea micronutrienților (%) Disponibilitatea medie a aminoacizilor esențiali: izoleucină, leucină, lizină, metionină, fenilalanină, treonină, triptofan, valină, histidină, cistină și tirozină (g / persoană / zi)
Aminoacizi	
Accesul economic la alimente	
Valoarea monetară	Consumul mediu de alimente (monedă națională / persoană / zi)
Preț	Valoarea medie a unității energetice alimentare (monedă națională / 1.000 kcal) Valoarea medie a unității de proteină (monedă națională / 100 g) Valoarea medie a unității de carbohidrați (monedă națională / 100 g) Valoarea medie a unității de grăsimi (monedă națională / 100 g)
Statistici privind securitatea alimentară pentru fiecare produs alimentar	
Accesul la alimente și calitatea dietei alimentare	
Energia alimentară și macronutrienții	Cantitatea medie de alimente comestibile (g / persoană / zi) Consumul mediu de energie alimentară (kcal / persoană / zi) Consumul mediu de proteine (g / persoană / zi)

Micronutrienți	Disponibilitatea medie a vitaminei A, retinol și beta-caroten (mcg RAE / persoană / zi) Disponibilitatea medie a vitaminelor B1, B2, B6 și C și a calciului (mg / persoană / zi) și a vitaminei B12 (mcg / persoană / zi) Disponibilitatea medie a fierului de origine animală, non-animală, hemică și nonhemică (mg / persoană / zi)
Aminoacizi	Disponibilitatea medie a aminoacizilor esențiali: izoleucină, leucină, lizină, metionină, fenilalanină, treonină, triptofan, valină, histidină, cistină și tirozină (g / persoană / zi)
Accesul economic la alimente	
Valoarea monetară	Consumul mediu de alimente (monedă națională / persoană / zi)
Preț	Valoarea unității energetice alimentare (monedă națională / 1000 kcal)

Sursa: Molledo et al, 2014

3. Metoda FAO de evaluare a securității alimentare

Această metodă de evaluare a securității alimentare se raportează pentru toate țările lumii, inclusiv și la țările din UE. Aceasta se bazează pe cele 4 dimensiuni principale ale securității alimentare, incluzând și dimensiunile legate de șocuri și vulnerabilități.

Lista de indicatori aferenți analizei, evaluării și prognozării securității alimentare conform metodologiei FAO

<i>Indicatori ai securității alimentare</i>	<i>Ce măsoară?</i>	<i>Dimensiunea</i>	Factori statici și dinamici
Aprovizionarea medie cu energie alimentară Valoarea medie a producției de alimente Ponderea aprovizionării cu energie alimentară derivată din cereale, rădăcini și tuberculi Aprovizionare medie cu proteine Aprovizionarea medie cu proteine de origine animală	compară aprovizionarea cu alimente cu cerințele evoluția producției totale de alimente importanța alimentelor de bază disponibilitatea proteinelor în țară disponibilitatea proteinelor de origine animală în țară	Disponibilitate	
Procentul de drumuri pavate în raport cu drumurile totale Densitatea drumurilor Densitatea liniilor ferate	disponibilitatea infrastructurilor fizice care permit accesul la alimente	Acces fizic	
Indicele nivelului prețului alimentelor	nivelul prețului alimentelor în raport cu prețurile altor bunuri	Acces economic	
Acces la surse îmbunătățite de apă Acces la facilități de salubritate îmbunătățite	disponibilitatea condițiilor igienice care să permită utilizarea alimentelor	Utilizare	

Raportul de dependență de importul de cereale Procentul de teren arabil echipat pentru irigații Valoarea importurilor de alimente în totalul exporturilor de mărfuri	expunerea țărilor la șocurile de aprovizionare cu alimente	Vulnerabilitate	
Stabilitate politică și absența violenței / terorismului Volatilitatea prețului alimentelor interne Variabilitatea producției de alimente pe cap de locuitor Variabilitatea aprovizionării cu alimente pe cap de locuitor	șoc comparativ al stabilității politice devierea prețurilor la alimente de la tendință devierea producției de furaje de la tendință abaterea alimentelor în funcție de tendință	Șocuri	
Prevalența subnutriției Ponderea cheltuielilor alimentare a persoanelor vulnerabile Adâncimea deficitului alimentar Prevalența inadecvării alimentelor	lipsa energiei alimentare comparativ cu cerința minimă importanța alimentelor în consumul gospodăriilor mai sărace deficitul de energie alimentară mediu lipsa energiei alimentare în condiții de activitate fizică ridicată	Acces	Rezultate
Procentul copiilor sub 5 ani afectați de risipa alimentară	incidența greutății mici la copii incidența înălțimii scăzute pentru vârstă la copii	Utilizare	

Procentul copiilor cu vârsta sub 5 ani care sunt stopați în creștere	incidența greutății scăzute la copii		
Procentul copiilor sub 5 ani subponderali	incidența greutății scăzute la adulți		
Procentul adulților care sunt subponderali	incidența deficitului de anemie la populația gravidă		
Prevalența anemiei la femeile însărcinate (%)	incidența anemiei la copii		
Prevalența anemiei la copiii sub 5 ani (%)	incidența deficitului de vitamina A		
Prevalența deficitului de vitamina A	incidența deficitului de iod		

Sursa: Conforti, 2013

4. Indicele global de securitate alimentară

Indicele global de securitate alimentară (GFSI) este elaborat anual, începând cu anul 2012 de către Economist Intelligence Unit (EIU) și acoperă peste 100 de țări. Cadrul conceptual al GFSI este bazat pe trei dimensiuni ale securității alimentare, și anume accesibilitatea, disponibilitatea și calitatea și siguranța. Cele trei dimensiuni sunt acoperite de 19 indicatori formați din 28 de indicatori individuali. Indicatorii au fost selectați pe baza analizei experților și a consultării cu un grup de specialiști în securitatea alimentară. GFSI include:

- Indicatori cantitativi de la organizațiile statistice naționale și internaționale. În cazul în care lipseau valorile din datele cantitative sau din sondaje, EIU a folosit estimări.
- Indicatori calitativi, fie creați de EIU, pe baza informațiilor de la băncile de dezvoltare și site-urile guvernamentale, fie extrase dintr-o serie de sondaje și surse de date și ajustate de EIU (Thomas, 2017).

Este important de a menționa că anual este publicat raportul GFSI, care cuprinde pe lângă alte țări, toate țările membre UE.

Prezentarea tabelară a indicelui global de securitate alimentară (Global Food Security Index – GFSI)

Pondere (%)	Dimensiunea	Pondere	Indicatori și sub-indicatori
40	Accesibilitate	22.22	Consumul de alimente ca parte din cheltuielile gospodăriei
		20.20	Proporția populației sub pragul sărăciei globale
		22.22	PIB pe cap de locuitor la PPP
		10.10	Tarifele de import agricole
		14.14	Prezența programelor de siguranță alimentară
44	Disponibilitate	11.11	Accesul la finanțare pentru fermieri
		23.42	Suficiența aprovizionării cu alimente
			- Aprovizionare medie cu alimente (73,33%)
			- Dependența de ajutorul alimentar constant (26,67%)
		8.11	Cheltuieli publice pentru cercetare și dezvoltare agricolă
		12.61	Infrastructura agricolă
			- Existența unor instalații adecvate de depozitare a culturilor (22,2%)
			- Infrastructură rutieră (40,74%)
			- Infrastructura portuară (37,04%)
		13.51	Volatilitatea producției agricole
		9.91	Riscul stabilității politice
		9.91	Corupție
		9.91	Capacitatea de absorbție a spațiului urban
		12.61	Pierderile alimentare

16	Calitate și siguranță	20.34	Diversificarea alimentară
		13.56	Standarde nutriționale
			- Orientări alimentare naționale (34,62%)
			- Planul sau strategia nutrițională națională (30,77%)
			- Monitorizarea și supravegherea nutriției (34,62%)
		25.42	Disponibilitatea micronutrienților
			- Disponibilitatea alimentară a vitaminei A (33,33%)
			- Disponibilitatea alimentară a fierului de origine animală (33,33%)
			- Disponibilitatea alimentară a fierului de origine vegetală (33,33%)
		23.73	Calitatea proteinelor
16.95	Siguranța alimentară		
	- Agenție pentru asigurarea siguranței alimentelor (32,14%)		
	- Procentul populației cu acces la apă potabilă (42,86%)		
	- Prezența sectorului alimentar formal (25%)		

Sursa: Thomas, 2017

5. Prognozarea securității alimentare în țările Uniunii Europene

În anul 2019, Comisia Europeană a lansat raportul de previziune intitulat "Perspectivele agricole ale UE: pentru piețe și venit 2019-203" (EC, 2019). Din start, chiar din titlul raportului este evidentă prezența accesibilității, care reprezintă una din cele 4 dimensiuni acceptate ale securității alimentare. Analiza prezentată în raport se bazează pe modelul economic Aglink-Cosimo, care presupune o reprezentare matematică a piețelor globale de mărfuri agricole și a legăturilor între acestea. În acest model, variabilele macroeconomice specifice fiecărei țări, inclusiv PIB-ul, cursul valutar intern / dolar SUA, indicele prețurilor de consum (IPC), dimensiunea populației și prețul internațional al petrolului, afectează costurile de producție și / sau cererea de consum. O modificare a fiecăreia dintre aceste variabile va afecta piețele pentru fiecare marfă prin legături de model. Randamentele mărfurilor sunt determinate endogen în cadrul modelului, la fel ca prețurile de producție, producția, etc. Cu toate acestea, modelul permite modificări ale prețurilor și cantităților de echilibru, atâta timp cât sunt respectate soldurile de bază ale pieței. Acest atribut este exploatat în legătură cu activitatea de bază, precum și în legătură cu analiza incertitudinii (EC, 2019).

Conform prognozelor, așteptările consumatorilor și ale cetățenilor vor continua să modifice evoluțiile pieței alimentare, aspirând la aspecte legate de sănătate, bunăstarea animalelor, schimbările climatice și preocupările de mediu, precum și confortul și accesibilitatea. De exemplu, în 2019, cei mai importanți factori pentru consumatorii din UE atunci când cumpărau alimente includeau costul, siguranța alimentelor, etica și credințele.

Aceste preocupări vor fi o oportunitate pentru dezvoltarea în continuare a unor sisteme de producție alternative, cum ar fi produsele locale, organice, fără OMG sau alte produse certificate, acestea fiind tot mai solicitate. Cu toate acestea, după cum subliniază raportul, așteptările consumatorilor pot fi contradictorii. Stilurile de viață existente favorizează o creștere a meselor gătite preventiv, a gustărilor și a mâncării din mers, care nu sunt întotdeauna compatibile cu factorii descriși mai sus.

Potrivit raportului, consumul global de alimente pe cap de locuitor crește, precum și autosuficiența în anumite părți ale lumii. Acest lucru va avea un impact asupra comerțului global și va oferi oportunități pentru unele piețe agroalimentare din UE, creând în același timp o creștere a concurenței pentru altele. De exemplu, raportul prevede o creștere a cererii globale de cereale, ceea ce va duce la o creștere a producției de grâu din UE, în pofida concurenței crescute din partea țărilor din bazinul Mării Negre.

Se preconizează că totalul terenurilor agricole va scădea în UE în perioada de perspectivă, ajungând la 178,3 milioane ha în 2030. În schimb, terenul utilizat pentru culturile de proteine, furaje și semințe oleaginoase se așteaptă să crească cu respectiv 46%, 2% și 1% comparativ cu 2020.

Raportul UE privind perspectivele agricole oferă un scenariu cu privire la impactul schimbării proteinelor în dieta alimentară a UE în următorii zece ani. Presupunând o creștere semnificativă a consumului alternativ pe bază de produse vegetale, în cadrul raportului este analizat impactul acestui tip de consum asupra piețelor cărnii și a produselor lactate. Această schimbare ar putea duce la o scădere a prețurilor producătorilor de carne și produselor lactate, crescând competitivitatea sectorului pe piețele globale. În ceea ce privește piețele culturilor vegetale, cererea crescândă pentru consumul uman ar putea compensa doar parțial cererea mai mică de hrană, rezultând o reducere a utilizării terenului. Creșterea cererii de boabe de soia pentru consumul uman ar putea fi obținută dintr-o creștere a producției UE, prognozată să crească cu 5% până în 2030. În cele din urmă, această schimbare ar putea avea beneficii potențiale pentru climă și mediu. De exemplu, amprenta de carbon a sectorului agricol din UE ar fi redusă cu 6%.

Un alt scenariu propus, inclus în raportul respectiv, analizează impactul atingerii a 100% din laptele produs în UE fără utilizarea furajelor modificate genetic până în 2030. Acest scenariu ar duce la o scădere treptată a importurilor de boabe de soia și produse alimentare din UE, și la o creștere a producției de furaje din UE. În plus, din cauza disponibilității limitate a hranei pentru animale, se prevede o scădere mică a producției de lapte de 0,5% și a producției de carne de vită de 1,3%.

Un al treilea scenariu este axat pe perspectiva pe termen mediu: impactul focarului de pestă porcină africană (PPA) în China asupra piețelor mondiale și a cărnii din UE. Sunt luate în considerare două opțiuni, o recuperare mai rapidă în care producția de carne de porc în China depășește nivelurile pre-PPA în 2030 și o recuperare mai lentă în care producția de carne de porc în China în 2030 este sub nivelurile pre-PPA. Pentru ambele scenarii, cererea de import din China va atinge niveluri record, ducând la exporturi mai mari de la exportatori-cheie, inclusiv UE. Acest lucru va duce, de asemenea, la o expansiune a producției în afara Chinei în următorii doi-trei ani. Cu toate acestea, în UE, creșterea producției va fi limitată de cerințele politicii de mediu în majoritatea statelor membre ale UE.

Mai mult, raportul include și proiecții pentru aspecte de mediu și climatice. Pentru prima dată, include indicatori care iau în considerare emisiile de gaze cu efect de seră ale întregului sistem alimentar (ferma și lanțul alimentar). De asemenea, analizează urmele de carbon, azot, apă și terenuri. Se prognozează că scăderea preconizată a numărului de bovine de lapte va contribui la o reducere a emisiilor poluante. Pe de altă parte, producția intensivă a culturilor ar putea duce la creșterea emisiilor de oxid de azot, datorită aplicării gunoiului de grajd pe câmpuri. Ținând cont de faptul că modelele de analiză de mediu nu iau în considerare schimbările continue și preconizate ale practicilor agricole, se estimează că emisiile globale de gaze cu efect de seră vor rămâne la un nivel comparabil până în 2030 (EC, 2019).

6. Unele evaluări ale securității alimentare în Uniunea Europeană

Pentru a efectua unele evaluări privind securitatea alimentară în Uniunea Europeană, au fost selectate 2 din cele patru dimensiuni importante ale securității, și anume disponibilitatea și accesibilitatea.

Disponibilitate. Unul dintre cele mai importante elemente pentru asigurarea securității alimentare este prezența unei cantități suficiente de alimente. În caz contrar, chiar dacă sunt prezente toate celelalte dimensiuni, nu putem vorbi despre existența secu-

rității alimentare. UE s-a concentrat asupra activităților agricole după cel de-al doilea război mondial și a creat în acest scop politica agricolă comună. Scopul principal al PAC, care sa născut în 1957 odată cu Tratatul de la Roma, a fost asigurarea securității alimentare prin creșterea cantității de alimente produse, creșterea veniturilor fermierilor la nivelul persoanelor care lucrează în industrie și reducerea prețurilor plătite de consumatori. În acest scop, UE a acționat cu politici de sprijin și conservare care afectaseră în mod negativ nivelul de echilibru în economia de piață liberă. În 1985, au apărut unele probleme precum excesul de ofertă, creșterea costurilor bugetare și reducerea veniturilor fermierilor (Niyaz, 2016).

Nivelul de auto-suficiență reprezintă un indicator elocvent în măsurarea securității alimentare. Astfel, la nivel de UE, putem menționa că în ansamblu, comunitatea Europeană este asigurată cu produse alimentare suficiente necesare pentru un nivel ridicat de securitate alimentară. Drept urmare, pot fi identificate 3 grupe de produse care implică diverse niveluri de asigurare a securității alimentare.

1. Grupul 1. Nivel de auto-suficiență ridicat (peste 100%) – grâu și produse din grâu, carne de porc, carne de pasăre, lapte, roșii, cartofi, ouă, carne de vită, mere
2. Grupul 2. Nivel de auto-suficiență mediu (valorile oscilează în jurul 100%) – floarea soarelui și diverse legume
3. Grupul 3. Deficit de auto-suficiență (sub 100%) – porumb.

Tabelul 9

Rata de auto-suficiență pentru unele produse alimentare din UE, %

	2014	2015	2016	2017
Grâu și produse din grâu	123,0	121,5	126,7	115,3
Floarea soarelui	105,8	100,9	99,0	98,9
Carne de porc	111,8	113,3	115,6	114,4
Legume	100,2	98,8	98,8	99,4
Carne de pasăre	108,2	107,9	108,1	109,2
Lapte	113,0	114,9	114,8	114,7
Roșii	122,0	120,3	121,0	122,3
Cartofi	109,1	111,9	110,6	110,7

Porumb	86,4	90,1	86,3	81,0
Ouă	102,8	103,4	102,5	103,7
Carne de vită	101,3	102,2	104,2	104,8
Mere	113,4	113,9	112,8	108,6

Sursa: Calculat în baza Food balances, 2020

În același timp, un alt indicator al securității alimentare în contextul disponibilității îl reprezintă balanța comercială a principalelor produse de bază. Astfel, în anul 2017, UE are o balanță comercială pozitivă (exporturile prevalează asupra importurilor) la următoarele produse: grâu și produse din grâu, carne de porc, carne de pasăre, lapte, mere, cartofi, ouă, carne de vită și mere. De cealaltă parte, o balanță comercială negativă este observată pentru floarea soarelui, legume și porumb.

Accesibilitate. Accesibilitatea este împărțită în două grupuri distincte: accesibilitatea economică și fizică. Accesibilitatea economică include statutul veniturilor consumatorilor și prețurile la alimente. Accesibilitatea fizică înseamnă lipsa barierelor geografice și fizice de acces la alimente. Prin urmare, accesibilitatea este cercetată și în cadrul securității alimentare a UE. Un indicator în acest sens îl constituie riscul mediu de sărăcie după transferurile sociale. În ultimii 3 ani (2016 – 2018) valoarea acestuia oscilează în jurul la 17%.

Un alt indicator aferent accesibilității îl reprezintă coeficientul Gini, care este o valoare calculată pentru a arăta distribuția neuniformă a veniturilor în țări. Distribuția veniturilor este echitabilă dacă valoarea acestui coeficient este aproape de zero, în timp ce devine mai nedreaptă pe măsură ce se apropie de unu (Niyaz, 2016). Expresat în valori procentuale, indicele Gini este egal cu coeficientul Gini înmulțit cu 100. În cazul nostru, cu cât valorile sunt mai aproape de 0%, cu atât mai perfectă este egalitatea veniturilor, iar cu cât valorile tind spre 100%, cu atât mai acută devine inegalitatea veniturilor. Anume de acest indicator și depinde capacitatea oricărei categorii de populație de a-și satisface necesitățile alimentare.

Riscul sărăciei după transferuri sociale în UE, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uniunea Europeană	16,5	16,9	16,8	16,7	17,2	17,3	17,3	16,9	17,1	-
Zona Euro	16,2	16,8	16,8	16,7	17,1	17,2	17,4	17,0	17,0	-
Belgia	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5	14,9	15,5	15,9	16,4	-
Bulgaria	20,7	22,2	21,2	21,0	21,8	22,0	22,9	23,4	22,0	22,6
Cehia	9,0	9,8	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7	9,1	9,6	10,1
Danemarca	13,3	12,1	12,0	11,9	12,1	12,2	11,9	12,4	12,7	12,5
Germania	15,6	15,8	16,1	16,1	16,7	16,7	16,5	16,1	16,0	14,8
Estonia	15,8	17,5	17,5	18,6	21,8	21,6	21,7	21,0	21,9	21,7
Irlanda	15,2	15,2	16,3	15,7	16,4	16,2	16,8	15,6	14,9	-
Grecia	20,1	21,4	23,1	23,1	22,1	21,4	21,2	20,2	18,5	17,9
Spania	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2	22,1	22,3	21,6	21,5	20,7
Franța	13,3	14,0	14,1	13,7	13,3	13,6	13,6	13,2	13,4	-
Croația	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4	20,0	19,5	20,0	19,3	18,3
Italia	18,7	19,8	19,5	19,3	19,4	19,9	20,6	20,3	20,3	-
Cipru	15,6	14,8	14,7	15,3	14,4	16,2	16,1	15,7	15,4	14,7
Letonia	20,9	19,0	19,2	19,4	21,2	22,5	21,8	22,1	23,3	22,9
Lituania	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1	22,2	21,9	22,9	22,9	20,6

Luxemburg	14,5	13,6	15,1	15,9	16,4	15,3	16,5	18,7	18,3	-
Ungaria	12,3	14,1	14,3	15,0	15,0	14,9	14,5	13,4	12,8	12,3
Malta	15,5	15,6	15,1	15,8	15,8	16,6	16,5	16,7	16,8	17,1
Olanda	10,3	11,0	10,1	10,4	11,6	11,6	12,7	13,2	13,3	13,2
Austria	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1	13,9	14,1	14,4	14,3	13,3
Polonia	17,6	17,7	17,1	17,3	17,0	17,6	17,3	15,0	14,8	15,4
Portugalia	17,9	18,0	17,9	18,7	19,5	19,5	19,0	18,3	17,3	17,2
România	21,6	22,3	22,9	23,0	25,1	25,4	25,3	23,6	23,5	23,8
Slovenia	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5	14,3	13,9	13,3	13,3	12,0
Slovacia	12,0	13,0	13,2	12,8	12,6	12,3	12,7	12,4	12,2	-
Finlanda	13,1	13,7	13,2	11,8	12,8	12,4	11,6	11,5	12,0	11,6
Suedia	14,8	15,4	15,2	16,0	15,6	16,3	16,2	15,8	16,4	17,1
Regatul Unit	17,1	16,2	16,0	15,9	16,8	16,6	15,9	17,0	18,6	-

Sursa: Eurostat database, 2020

Tabelul 11

Procentul coeficientului Gini în UE, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uniunea Europeană	30,5	30,8	30,5	30,5	31,0	31,0	30,8	30,6	30,8	-
Zona Euro	30,2	30,6	30,4	30,6	30,9	30,7	30,7	30,4	30,6	-
Belgia	26,6	26,3	26,5	25,9	25,9	26,2	26,3	26,1	25,7	-
Bulgaria	33,2	35,0	33,6	35,4	35,4	37,0	37,7	40,2	39,6	40,8
Cehia	24,9	25,2	24,9	24,6	25,1	25,0	25,1	24,5	24,0	24,0
Danemarca	26,9	26,6	26,5	26,8	27,7	27,4	27,7	27,6	27,8	27,5
Germania	29,3	29,0	28,3	29,7	30,7	30,1	29,5	29,1	31,1	29,7
Estonia	31,3	31,9	32,5	32,9	35,6	34,8	32,7	31,6	30,6	30,5
Irlanda	30,7	29,8	30,4	30,7	31,1	29,7	29,6	30,6	28,9	-
Grecia	32,9	33,5	34,3	34,4	34,5	34,2	34,3	33,4	32,3	31,0
Spania	33,5	34,0	34,2	33,7	34,7	34,6	34,5	34,1	33,2	33,0
Franța	29,8	30,8	30,5	30,1	29,2	29,2	29,3	28,8	28,5	-
Croatia	31,6	31,2	30,9	30,9	30,2	30,4	29,8	29,9	29,7	29,2
Italia	31,7	32,5	32,4	32,8	32,4	32,4	33,1	32,7	33,4	-
Cipru	30,1	29,2	31,0	32,4	34,8	33,6	32,1	30,8	29,1	31,1
Letonia	35,9	35,1	35,7	35,2	35,5	35,4	34,5	34,5	35,6	35,2
Lituania	37,0	33,0	32,0	34,6	35,0	37,9	37,0	37,6	36,9	35,4

Luxemburg	27,9	27,2	28,0	30,4	28,7	28,5	31,0	30,9	33,2	-
Ungaria	24,1	26,9	27,2	28,3	28,6	28,2	28,2	28,1	28,7	28,0
Malta	28,6	27,2	27,1	28,0	27,7	28,1	28,6	28,2	28,7	28,0
Olanda	25,5	25,8	25,4	25,1	26,2	26,7	26,9	27,1	27,4	26,8
Austria	28,3	27,4	27,6	27,0	27,6	27,2	27,2	27,9	26,8	27,5
Polonia	31,1	31,1	30,9	30,7	30,8	30,6	29,8	29,2	27,8	28,5
Portugalia	33,7	34,2	34,5	34,2	34,5	34,0	33,9	33,5	32,1	31,9
România	33,5	33,5	34,0	34,6	35,0	37,4	34,7	33,1	35,1	34,8
Slovenia	23,8	23,8	23,7	24,4	25,0	24,5	24,4	23,7	23,4	23,9
Slovacia	25,9	25,7	25,3	24,2	26,1	23,7	24,3	23,2	20,9	-
Finlanda	25,4	25,8	25,9	25,4	25,6	25,2	25,4	25,3	25,9	26,2
Suedia	25,5	26,0	26,0	26,0	26,9	26,7	27,6	28,0	27,0	27,6
Regatul Unit	32,9	33,0	31,3	30,2	31,6	32,4	31,5	33,1	33,5	-

Sursa: Eurostat database, 2020

Procentul coeficientului Gini în UE oscilează în mediu între 30,5% și 31%, cu valoarea de 30,8% în 2018. În 2018, cel mai mic coeficient îl are Slovacia (20,9%), pe când cel mai mare este atribuit Bulgariei (39,6%).

Drept urmare, în baza indicatorilor analizați, putem menționa că Politica Agricolă Comună a UE a pus baze bune pentru asigurarea securității alimentare a statelor membre. Sprijinul atât a fermierilor, cât și a pieței au contribuit la crearea unui sistem integrat de securitate alimentară, capabil nu doar de a-și satisface consumul intern, dar și de a distribui o parte din bunurile produse în exterior.

În scop de a concluziona, putem menționa că Uniunea Europeană, la momentul de față, este asigurată la capitolul securitate alimentară. În același timp, metodele de analiză, evaluare și previzionare existente nu pot cu exactitate cuantifica gradul de asigurare a securității alimentare. În acest sens, o tentativă a fost efectuată de un grup de cercetători din mai multe țări membre UE în cadrul proiectului Orizont 2020 SUSFANS în scopul elaborării unei matrice cât mai complete de indicatori aferenți evaluării securității alimentare, reieșind din specificul țărilor membre UE. Celelalte metode existente, chiar dacă sunt utilizate nu doar pentru țările UE au drept fundament principii similare care stau la baza analizei securității alimentare și anume disponibilitatea, accesul, utilizarea și stabilitatea.

Probleme de recapitulare

1. Identificați principalele metode de analiză a funcționării sistemelor de siguranță alimentară în UE.
2. Aplicați indicatori și modele de evaluare a performanței și eficienței sistemelor alimentare.
3. Analizați date statistice și rapoarte oficiale pentru a evalua stabilitatea și reziliența lanțurilor alimentare.
4. Elaborați previziuni privind evoluția securității alimentare în contextul riscurilor climatice, economice și geopolitice.
5. Dezvoltați capacitatea de a propune recomandări pentru optimizarea funcționării sistemelor de siguranță alimentară la nivel european și național.

Bibliografia:

1. Blanco, M., (2018). The impact of the Common Agricultural Policy on developing countries. Directorate+general for external policies. Policz department. European Parliament. Accesat: https://www.researchgate.net/publication/323474349_The_impact_of_the_Common_Agricultural_Policy_on_developing_countries
2. BNS (2020). www.statistica.md
3. Conforti, P. (2013). New approaches to the measurement of food security. Statistics Division Food and Agriculture Organization of the United Nations. Accesat: <http://ina.bnu.edu.cn/docs/20140606151320177002.pdf>
4. EC (2019), EU agricultural outlook for markets and income, 2019-2030. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels.
5. EU Action on “Food security and food crises”. (2020). Accesat: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/global-food-nutrition-security/eu-action-food-security-food-crises_en
6. EU Strategies related to “Food security and food crises” (2020). Accesat: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/global-food-nutrition-security/eu-strategies-related-food-security-food-crises_en
7. European Commission (2020). An EU policy framework to assist developing countries in addressing food security challenges. Brussels, 31.3.2010, Accesat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0127&from=EN>
8. Farm to Fork Strategy (2020). For a fair, healthy and environmentally-friendly food system. European Commission. Accesat: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf
9. Food balances. (2020). Accesat: <http://www.fao.org/faostat>
10. Ghidul Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (2014). Accesat: <http://dcfta.md/uploads/0/images/large/1dcfta-v6.pdf>
11. Ignat, A. (2019). Agricultural Policy Monitoring in the Republic of Moldova. Final Workshop of the Pilot Study on Agricultural Policy Monitoring in six post-Soviet Countries. Accesat: <http://www.fao.org/3/ca6872en/ca6872en.pdf>

TEMA X. POLITICA UNIUNII EUROPENE PRIVIND SECURITATEA ALIMENTARĂ: IMPACTUL ASUPRA SECURITĂȚII ALIMENTARE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL ACORDULUI DE ASOCIERE

Considerații generale

Impactul ZLSAC asupra securității alimentare a Republicii Moldova

Scopul temei: Analizarea impactului politicilor Uniunii Europene privind securitatea alimentară asupra sistemului alimentar din Republica Moldova, în contextul implementării Acordului de Asociere.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să descrieți principalele politici și reglementări ale UE privind securitatea alimentară.
- să analizați modul în care Acordul de Asociere între UE și Republica Moldova influențează securitatea alimentară a țării.
- să evaluați efectele aplicării standardelor europene privind siguranța alimentelor asupra producătorilor și consumatorilor din Republica Moldova
- să examinați oportunitățile și provocările comerciale și instituționale generate de integrarea în piața europeană.
- să propuneți măsuri și strategii pentru consolidarea securității alimentare și adaptarea la cerințele europene.

1. Considerații generale

Acordurile de asociere încheiate între UE și alte state în curs de dezvoltare influențează, direct sau indirect, asupra securității alimentare a acestor țări, în principal prin efectele sale asupra piețelor internaționale, atât în ceea ce privește nivelurile prețurilor, cât și volatilitatea acestora.

Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte a fost semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia. Acordul a fost ratificat de Parlamentul RM pe 2 iulie 2014, iar de Parlamentul European pe 13 noiembrie 2014.

Obiectivele Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană constau în:

- promovarea asocierii politice și integrării economice între părți, pe baza unor valori comune și a unor legături strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile UE;
- consolidarea cadrului pentru un dialog politic consolidat în toate domeniile de interes reciproc, care să permită dezvoltarea unor relații politice strânse între părți;
- contribuirea la consolidarea democrației și la stabilitatea politică, economică și instituțională în Republica Moldova; promovarea, menținerea și consolidarea păcii și stabilității în regiune și în lume, inclusiv prin unirea eforturilor în vederea eliminării surselor de tensiune, prin îmbunătățirea securității frontierelor, prin promovarea cooperării transfrontaliere și a bunelor relații de vecinătate;
- sprijinirea și intensificarea cooperării în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale;
- susținerea eforturilor Republicii Moldova care vizează dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul unei cooperări internaționale, precum și prin intermediul apropiării legislației sale de cea a UE;
- crearea condițiilor prielnice pentru îmbunătățirea relațiilor economice și comerciale, obiectivul final fiind integrarea treptată a Republicii Moldova în cadrul pieței interne a UE, inclusiv prin instituirea unei zone de liber schimb complex și cuprinzător, ceea ce va permite realizarea unei apropieri legislative și a liberalizării accesului la piață cu implica-

- ții majore, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din statutul de membre ale OMC al părților și cu aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații, precum și
- crearea condițiilor prielnice pentru o cooperare tot mai strânsă în alte domenii de interes reciproc (Acord de asociere, 2014).

Drept urmare a încheierii Acordului, a fost creată o Zonă de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC), componenta economică a Acordului de Asociere ce aduce importante beneficii economice pentru Republica Moldova, în special.

2. Impactul ZLSAC asupra securității alimentare a Republicii Moldova

În perioada 2010 – 2019, comerțul total dintre Republica Moldova și UE a suportat modificări ascendente, fiind în creștere de peste 2 ori (de 728,9 mil. USD în 2010 la 1596,1 mil. USD în 2019). Începând cu anul 2015 (primul an complet de la intrarea în vigoare a ZLSAC) poate fi observat un ritm de creștere mai alert al exporturilor către UE.

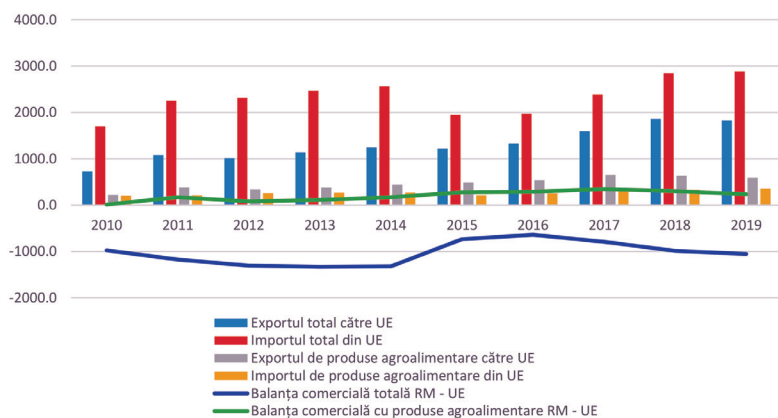
În scopul evaluării securității alimentare a țării, este necesar de a observa relația comercială dintre RM – UE în domeniul exporturilor / importurilor de produse agroalimentare. Astfel, în perioada 2010 – 2019, valoarea exporturilor cu produse agroalimentare (grupele de produse 1 – 24 din nomenclatorul HS) către UE s-a majorat de 2,7 ori. În același timp, valoarea importurilor s-a majorat cu 70%. Spre deosebire de comerțul total cu UE, comerțul cu produse agroalimentare are o balanță comercială pozitivă, exporturile depășind importurile de 1,7 ori.

În același timp, ponderea exporturilor de produse agroalimentare în totalul exporturilor către UE a atins valori maxime în perioada anilor 2015 – 2017 (peste 40%), în ultimii 2 ani fiind observată o diminuare a ponderii la 34,1% și 32,3%.

Exportul de produse agroalimentare al Republicii Moldova în perioada 2010 – 2019 s-a majorat de la 732,2 mil. USD la 1211,1 mil. USD. Ponderea exporturilor produselor alimentare în UE în totalul exporturilor produselor agroalimentare a crescut în aceeași perioadă de la 29,8% la 48,8%. Creșterea cea mai semnificativă poate fi

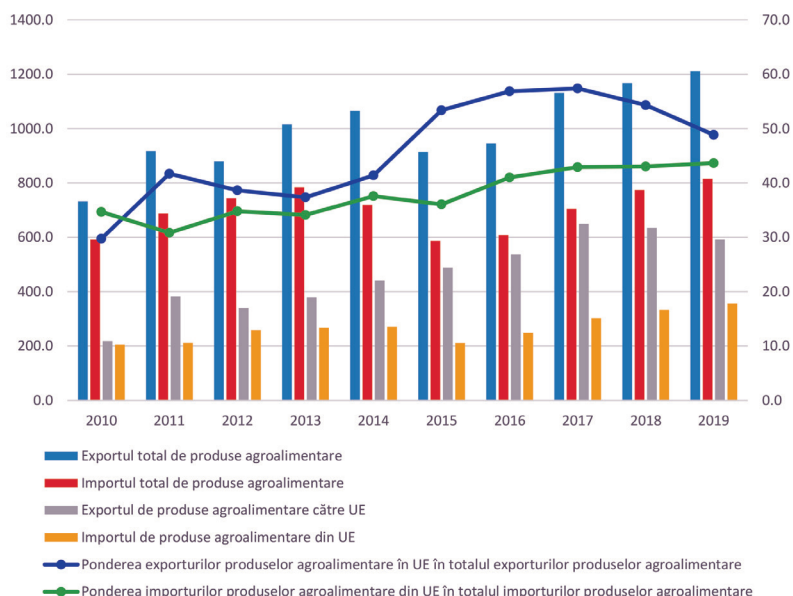
observată începând cu anul 2015, ca rezultat al ZLSAC. Totodată, în perioada analizată poate fi observată și o majorare a importurilor de produse agroalimentare (de la 591,5 mil. USD la 815,9 mil. USD). Ponderea importurilor de produse agroalimentare din UE în totalul importurilor produselor agroalimentare variază între 34,7% în 2010 și 43,7% în 2019.

Figura 5. Comerțul extern al Republicii Moldova cu UE, mil. USD

Sursa: WITS database, 2020

Figura 6. Comerțul cu produse agroalimentare al Republicii Moldova, mil. USD

Sursa: WITS database, 2020

Analizând cele mai exportate produse agroalimentare în UE în perioada 2010 – 2019, putem observa că primele 5 locuri sunt deținute de semințe și fructe oleaginoase (floarea-soarelui), fructe comestibile și nuci, cereale (grâu și porumb), băuturi, lichide alcoolice și grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală. Este evident faptul că Republica Moldova este un exportator de materie primă agricolă pe piața UE, însă aceste produse de valoare adăugată scăzută reprezintă produse de bază în scopul evaluării securității alimentare.

Exportul de produse agroalimentare al Republicii Moldova în UE, mil. USD

HS	Denumirea grupe	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
01	Animale vii						0,00				
02	Carne și organe comestibile		0,00	0,00	0,00	0,00		0,01	0,00	0,00	
03	Pești și crustacee, moluște și alte nevertebrate	0,11	0,07	0,02	0,01	0,01	0,09	0,06	0,00		
	acvatice										
04	Lapte și produse lactate, ouă de păsări, miere naturală, produse comestibile de origine animală nedenumite și necuprinse în altă parte		0,61	1,62	2,81	9,20	8,59	8,28	13,48	10,94	11,24
05	Produse de origine animală nedenumite și necuprinse în altă parte	0,07	0,09	0,14	0,06	0,07	0,03	0,00	0,00	0,02	0,12

06	Copaci vii și alte plante, tuberculi, rădăcini și alte părți similare de plante, flori retezate și verdeturi decorative	0,25	0,27	0,10	0,09	0,19	0,14	0,24	0,29	0,30	0,42
07	Legume, plante, rădăcini și tuberculi, alimentare	0,62	2,06	0,47	0,34	0,67	1,21	2,07	3,28	3,61	3,96
08	Fructe comestibile și nuci, coji de citrice sau de pepeni	49,19	58,95	73,22	86,85	101,28	96,42	84,95	118,48	111,45	101,20
09	Cafea, ceai, mate și mirodenii	0,46	0,11	0,01	0,03	0,34	1,05	1,30	1,78	2,15	1,47
10	Cereale	39,03	47,51	14,54	38,47	70,90	69,12	101,74	119,13	141,86	99,26
11	Produse ale industriei morăritului, malt, amidon, inulină, gluten de grâu	0,59	3,17	2,19	0,74	2,01	1,12	0,61	0,62	1,30	1,34

12	Semințe și fructe oleaginoase, semințe și fructe diverse, plante industriale și medicinale, paie și furaje	37,57	107,68	50,21	71,61	71,57	139,88	152,23	177,87	161,02	151,40
13	Șelac, gume, rășini și alte seve și extracte vegetale	0,00								0,01	0,00
14	Material pentru împletit și alte produse de origine vegetală, nedenumite și necuprinse în alte părți	0,23	0,14	0,34	0,03	0,71	0,45	0,01	0,03	0,02	0,31
15	Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii acestora, grăsimi alimentare prelucrate, ceară de origine animală sau vegetală	34,17	72,42	86,38	43,52	72,51	68,12	36,85	47,42	58,04	66,62

16	Preparate din carne, din pește sau crustacee, din moluște sau din alte nevertebrate acvatice	0,00	0,00	0,08						0,00		
17	Zaharuri și produse zaharoase	3,22	10,90	29,52	26,83	12,95	6,43	42,45	25,06	14,86	7,82	
18	Cacao și preparate din cacao	1,77	1,84	2,03	2,19	2,82	2,77	3,70	4,65	4,92	4,52	
19	Preparate pe bază de cereale, de făină, de amidon, de fecule sau de lapte, produse de patiserie	5,74	9,17	11,25	14,33	13,82	11,07	11,59	11,72	12,67	12,68	
20	Preparate din legume, din fructe, nuci sau din alte părți de plante	17,64	33,12	31,40	50,23	37,46	35,18	27,89	56,21	32,62	52,15	
21	Preparate alimentare diverse	0,53	0,52	0,86	1,39	0,81	1,30	1,53	1,58	1,45	0,89	
22	Băuturi, lichide alcoolice și oțet	21,99	25,58	25,27	33,33	35,65	40,61	53,24	63,22	71,87	71,44	

23	Reziduuri și deșeuri ale industriei alimentare, alimente preparate pentru animale	3,36	4,35	6,97	5,21	5,04	2,01	6,30	3,29	4,33	3,80
24	Tutun și înlocuitori de tutun prelucrați	1,33	3,86	3,11	1,25	2,96	2,53	2,60	0,92	0,79	1,01

Sursa: WITS database, 2020

În contextul intrării în vigoare a ZLSAC, începând cu 1 septembrie 2014, importul anumitor fructe și legume a fost liberalizat. Astfel, fructele și legumele precum merele, prunele, strugurii de masă și roșiile au acces pe piața europeană în regim „dutyfree” adică, fără achitarea taxelor vamale (în acest sens, nu sunt aplicate nici componenta ad valorem, și nici criteriul prețului de intrare) (Notă informativă, 2014). Astfel, pentru struguri și prune, avem o valorificare a contingentelor tarifare de 100% în ultimii ani, pe când pentru mere și tomate, cifrele se situează sub 10%.

În același timp, pentru o serie de produse de origine moldovenească, în cadrul ZLSAC a fost prevăzut un mecanism împotriva eludării. Acesta presupune că când volumul de importuri al unei sau mai multor categorii de produse atinge 70% din volumul indicat în Anexa XV-C în orice an începând cu 1 ianuarie, UE va notifica RM despre volumul de importuri al produsului (produselor) respectiv. După această notificare și în decurs de 14 zile calendaristice din data în care volumul de importuri al unei sau mai multor categorii de produse menționate atinge 80% din volumul indicat. RM va prezenta UE o justificare argumentată cu privire la creșterea importurilor. Dacă importurile respective ating 100% din volumul indicat și în lipsa unei justificări argumentate din partea RM, UE are dreptul de a suspenda temporar tratamentul preferențial pentru produsele în cauză (Ghidul Acordului de Liber Schimb, 2014).

Valorificarea contingentelor tarifare pentru unele produse exportate în UE

Produse supuse scutirii anuale de taxe pentru contingentele tarifare													
Denumire produs	Contingent (tone)	sept.-dec. 2014		2015		2016		2017		2018		2019	
		Canti-tate (tone)	%	Canti-tate (tone)	%	Canti-tate (tone)	%	Canti-tate (tone)	%	Canti-tate (tone)	%	Canti-tate (tone)	%
struguri	10 000	7708	77	9366	93	10 000	100	1000	100	10000	100	7165	100
mere	40 000	1585	3,96	746	1,8	74	0,19	2191	5,5	1859	5	133	6
prune	10 000	3948	39,4	6196	62	7534	75	10000	100	9862	99	174	99
tomate, în stare proaspătă sau refri-gerată	2000	-	-	-	-	-	-	84	4	40	2	0	2
Produse care fac obiectul unui mecanism împotriva eludării													
Denumire produs	Contingent (tone)	sept.-dec. 2014		2015		2016		2017		2018		2019	
		tone	%	tone	%	tone	%	tone	%	tone	%	tone	%
grâu	75 000	34 246	45	178 486	237	559 863	746	348077	464	375777	501	80896	108

orz	70 000	15 607	22	78 360	111	77 555	110	72945	104	59394	85	10775	15
porumb	130 000	35 012	27	162 746	125	200 088	153	94228	72	456809	351	193995	149
zahăruri	37 400	11 344	30	7985	21	66 133	176	31700	85	27907	75	815	2
cereale prelucrate	2 500	522	20	5505	220	16 797	676	11021	441	9697	388	5273	211
zahăr pre- lucrat	4 200	429	10	1011	24	1251	29	1014	24	1521	36	870	21
porumb zaharat	1 500	462	30	751	50	944	62	403	27	4570	305	379	25

Sursa: <https://mei.gov.md/ro/dcfta>

Pentru o evaluare mai exactă a impactului ZLSAC asupra securității alimentare a Republicii Moldova, vor fi analizate o serie de produse strategice prin prisma balanței resurselor alimentare și utilizării acestora.

Analizând securitatea alimentară a țării prin prisma componentei **disponibilitate**, chiar în pofida creșterii exporturilor către UE ca rezultat al ZLSAC, Republica Moldova rămâne asigurată din punct de vedere alimentar. Totuși, în anii secetoși sau cu condiții climatice adverse, când pot fi observate volatilități semnificative ale cantităților de produse recoltate, gospodăriile din mediul rural sunt primele care pot fi afectate de insecuritatea alimentară ca rezultat al recoltei scăzute.

Pentru grâu, în perioada 2013 – 2019 este observată o ușoară creștere a producției recoltate. În același timp, începând cu 2014 – 2015, este observată și o creștere semnificativă a exporturilor, contingentul tarifat fiind valorificat în proporție de 501% în 2018. În aceste condiții, nivelul de autoaprovizionare, totuși, rămâne suficient, peste 100%. În acest sens, în cazul în care nu există un an secetos cu producție redusă, chiar pe fundalul exporturilor crescânde către UE, Republica Moldova dispune de o cantitate suficientă de grâu pentru a asigura piața internă. Este important de a menționa că Republica Moldova exportă, în principal grâu de o calitate mai joasă, importând, în același timp, grâu de calitate înaltă destinat procesării în scop alimentar.

Resursele și utilizările grâului, mii tone

Elementele balanței	Grâu, mii tone							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Resurse								
Producție	495	1 009	1 102	922	1 293	1 251	1 163	1 147
Import	106	89	66	68	66	79	75	66
Variația stocurilor	116	-53	-4	26	-33	13	-4	61
Total resurse	717	1 045	1 164	1 016	1 326	1 343	1 234	1 274
Utilizări								
Export	73	327	473	326	675	683	511	564
Semințe	80	83	83	78	76	82	77	76
Furaje	88	194	177	189	194	192	198	176
Prelucrarea în scopuri nealimentare	-	2	0,4	-	-	-	-	-
Pierderi	6	9	6	4	8	5	5	5
Consumul personal al populației	470	430	425	419	373	381	443	454
Total utilizări	717	1 045	1 164	1 016	1 326	1 343	1 234	1 274
Nivelul de autoaprovizionare, %	76,9	140,4	159,4	133,7	198,5	189,6	160,8	161,6

Sursa: BNS, 2020

Resursele și utilizările porumbului, mii tone

Elementele balanței	Porumb, mii tone									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Resurse										
Producție	572	1 419	1 556	1 077	1 392	1 773	2 074	2 130		
Import	7	3	9	9	11	9	14	13		
Variația stocurilor	613	-358	-347	156	61	-224	-108	-128		
Total resurse	1 192	1 064	1 218	1 242	1 464	1 558	1 980	2 014		
Utilizări										
Export	41	134	426	242	256	287	587	738		
Semințe	12	12	12	12	19	11	11	12		
Furaje	1 098	859	730	942	1 140	1 214	1 344	1 229		
Prelucrarea în scopuri nealimentare	6	10	-	-	-	-	0,0	0,1		
Pierderi	13	18	19	15	12	6	6	7		
Consumul personal al populației	22	31	31	31	37	40	32	29		
Total utilizări	1 192	1 064	1 218	1 242	1 464	1 558	1 980	2 014		
Nivelul de autoaprovizionare,%	49,7	152,6	196,5	107,7	115,3	139,5	148,9	166,8		

Sursa: BNS, 2020

Resursele și utilizările florii soarelui, mii tone

Elementele bilanței	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Resurse								
Producție	296	505	547	485	677	804	789	811
Import	1	0,3	3	4	6	5	3	5
Variația stocurilor	22	-75	-72	99	-53	-118	33	83
Total resurse	319	430	478	588	630	691	825	900
Utilizări								
Export	113	275	248	366	446	521	526	577
Semințe	2	2	3	2	2	2	2	4
Furaje	3	4	2	2	3	3	3	5
Prelucrarea	193	139	213	210	170	155	282	301
Pierderi	4	5	7	3	4	5	8	8
Consumul personal al populației	5	5	5	5	5	5	4	4
Total utilizări	319	430	478	588	630	691	825	900
Nivelul de autoaprovizionare, %	143,8	325,8	237,4	217,9	368,7	473,1	264,2	251,9

Sursa: BNS, 2020

Nivelul de auto-aprovizionare a principalelor produse agricole în Republica Moldova, %

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Grâu	76,9	140,4	159,4	133,7	198,5	189,6	160,8
Porumb	49,7	152,6	196,5	107,7	115,3	139,5	148,9
secară	6,4	27,5	19,0	16,6	10,2	19,3	113,1
Orz	79,7	249,3	158,0	162,5	201,8	194,9	136,0
Ovăz	40,0	145,8	52,4	35,2	47,5	56,9	39,0
Alte cereale	50,9	26,1	29,8	32,2	102,4	40,6	69,5
Fasole	50,0	190,3	98,5	106,8	94,6	108,9	102,3
Alte legume	100,0	90,4	103,5	114,1	242,1	241,4	193,3
Floarea soarelui	143,8	325,8	237,4	217,9	368,7	473,1	264,2
Cartofi	66,6	89,9	95,8	59,4	84,7	76,7	67,5
Legume	92,4	102,7	94,7	83,7	99,8	96,9	86,3
Merele	-	-	-	209,8	195,9	256,0	289,9
Fructe	245,2	263,5	205,0	196,1	205,8	262,3	267,9
Nuci	-	-	-	398,6	559,4	235,2	302,9
Fructe de pădure	-	-	-	103,1	101,2	101,0	101,5
Strugurii	103,9	103,7	106,4	105,8	106,1	111,8	109,7
Vită	109,9	89,2	88,8	132,5	125,5	124,6	101,3
Porc	88,4	71,3	89,6	94,8	84,0	88,9	88,4
Păsări de curte	68,1	67,3	69,3	71,8	77,8	71,5	70,0
Lapte	84,7	86,8	90,3	89,6	90,5	83,8	78,0
Ouă	102,2	98,1	98,8	102,9	103,4	106,6	104,4

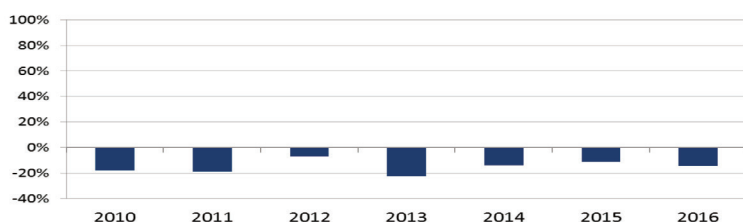
Sursa: BNS, 2020

Pentru porumb, nivelul de autoaprovizionare, de asemenea, este unul peste 100%, cu valori reduse în anii secetoși. În anii 2015, 2016, 2017 și 2019 contingentul tarifar a fost valorificat peste 100%, excepția marcând anul 2016, cu o valorificare de 72%. În aceste condiții, putem menționa că ZLSAC nu afectează securitatea alimentară a Republicii Moldova prin prisma aprovizionării cu porumb.

Pentru floarea soarelui, chiar dacă peste jumătate din producția agricolă este destinată exportului, nivelul de autoaprovizionare rămâne a fi considerabil de ridicat, atingând cifra maximă de 473,1% în 2017. În anul 2018, circa 324 mii tone au fost exportate în țările UE.

Republica Moldova este în mare parte asigurată cu produse cerealiere, culturi tehnice, fructe și nuci, cu niveluri de auto-suficiență de peste 100% în majoritatea anilor (cu excepția anilor cu secetă severă). Unele deficiențe sunt observate în produsele zootehnice, în principal din cauza subdezvoltării sectorului și incapacității de a face față standardelor înalte de calitate impuse de UE. În același timp, putem menționa că exportul de produse de origine animală în UE sunt efectuate rar și în cantități relativ reduse, semnificând că securitatea alimentară a Republicii Moldova nu este afectată ca rezultat al exporturilor acestor grupe de produse.

Figura 7 Rata nominală de protecție agregată la poarta fermei, %, 2010 – 2016

Sursa: Ignat, 2019

Din perspectiva dimensiunii de **acces**, prețurile relativ mici comparativ cu alte țări favorizează, pe de o parte consumul intern și accesul populației la alimentele de bază. Conform estimărilor, Republica Moldova are o Rată Nominală de Protecție la poarta

fermei relativ mică, ceea ce semnifică că produsele primare sunt vândute cu prețuri mai mici decât prețurile de referință selectate (prețuri din țările UE și CSI) (Ignat, 2019).

În același timp, din punctul de vedere al **utilizărilor**, ZLSAC va contribui atât direct, cât și indirect la creșterea calității produselor alimentare de origine moldovenească, reieșind din faptul că piața UE impune standarde înalte ale calității la produsele importate. În același timp, creșterea importurilor de produse agroalimentare din UE, de asemenea, din punctul de vedere al componentei utilizării, va contribui la accesul pe piața Republicii Moldova a o serie de produse alimentare de calitate ridicată, ca urmare a cerințelor și practicilor de producție din UE.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți principalele politici și reglementări ale UE privind securitatea alimentară.
2. Analizați modul în care Acordul de Asociere între UE și Republica Moldova influențează securitatea alimentară a țării.
3. Evaluați efectele aplicării standardelor europene privind siguranța alimentelor asupra producătorilor și consumatorilor din Republica Moldova.
4. Examinați oportunitățile și provocările comerciale și instituționale generate de integrarea în piața europeană.
5. Propuneți măsuri și strategii pentru consolidarea securității alimentare și adaptarea la cerințele europene.

Bibliografie

1. Acord de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte (2014). Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. L 260/4
2. Blanco, M., (2018). The impact of the Common Agricultural Policy on developing countries. Directorate+general for external policies. Policz department. European Parliament. Accesat: https://www.researchgate.net/publication/323474349_The_impact_of_the_Common_Agricultural_Policy_on_developing_countries
3. BNS (2020). www.statistica.md

4. Conforti, P. (2013). New approaches to the measurement of food security. Statistics Division Food and Agriculture Organization of the United Nations. Accesat: <http://ina.bnu.edu.cn/docs/20140606151320177002.pdf>
5. EC (2019), EU agricultural outlook for markets and income, 2019-2030. European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Brussels.
6. EU Action on "Food security and food crises". (2020). Accesat: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/global-food-nutrition-security/eu-action-food-security-food-crises_en
7. EU Strategies related to "Food security and food crises" (2020). Accesat: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/global-food-nutrition-security/eu-strategies-related-food-security-food-crises_en
8. European Commission (2020). An EU policy framework to assist developing countries in addressing food security challenges. Brussels, 31.3.2010. Accesat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0127&from=EN>
9. Farm to Fork Strategy (2020). For a fair, healthy and environmentally-friendly food system. European Commission. Accesat: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf
10. Food balances. (2020). Accesat: <http://www.fao.org/faostat>
11. Ghidul Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (2014). Accesat: <http://dcfta.md/uploads/0/images/large/1dcfta-v6.pdf>
12. Ignat, A. (2019). Agricultural Policy Monitoring in the Republic of Moldova. Final Workshop of the Pilot Study on Agricultural Policy Monitoring in six post-Soviet Countries. Accesat: <http://www.fao.org/3/ca6872en/ca6872en.pdf>
13. Jones, A. et al (2013). What Are We Assessing When We Measure Food Security? A Compendium and Review of Current Metrics, *Advances in Nutrition*, Volume 4, Issue 5, September 2013, Pages 481–505, <https://doi.org/10.3945/an.113.004119>
14. Kwasek, M. (2013). "Threats To Food Security And Common Agricultural Policy," *Economics of Agriculture*, Institute of Agricultural Economics, vol. 59(4), pages 1-13, January.
15. Maye, D., & Kirwan, J. (2013). Food security: A fractured consensus. *Journal of Rural Studies*, 29, 1-6. doi:10.1016/j.jrurstud.2012.12.001
16. Moltedo, A. et al (2014). Analyzing Food Security Using Household Survey Data. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 275 p.
17. Mooney, P. H., & Hunt, S. A. (2009). Food security: The elaboration of contested claims to a consensus frame. *Rural Sociology*, 74(4), 469-497. doi:10.1111/j.1549-0831.2009.tb00701

TEMA XI. PROBLEMA ALIMENTARĂ MONDIALĂ ÎN STADIUL ACTUAL: FACTORI ȘI CONSECINȚE

1. Aspecte instituționale și funcționale ale sistemului internațional de securitate alimentară
2. Concepte moderne de creștere a nivelului de securitate alimentară a populației
3. Problemei alimentare globale

Scopul temei. Analizarea situației alimentare la nivel global, identificarea principalilor factori care influențează securitatea alimentară și evaluarea consecințelor acestora asupra populației, mediului și economiilor naționale.

Obiectivele temei După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să descrieți principalele probleme legate de securitatea alimentară la nivel global.
- să analizați factorii determinanți ai crizelor alimentare, inclusiv climatici, economici, politici și demografici.
- să evaluați consecințele deficitului alimentar asupra sănătății, economiei și stabilității sociale.
- să examinați mecanismele internaționale și politicile adoptate pentru gestionarea crizelor alimentare.
- să propuneți soluții și strategii pentru reducerea foametei, risipei alimentare și asigurarea accesului echitabil la alimente.

1. Aspecte instituționale și funcționale ale sistemului internațional de securitate alimentară

Securitatea alimentară este unul dintre cele mai importante concepte economice. După cel de-al Doilea Război Mondial, problema eliminării consecințelor distrugerii agriculturii în țările europene, care a dus la o lipsă acută de alimente de bază, a devenit deosebit de acută. Prin urmare, în mai 1943, la Conferința Internațională pentru Alimentație și Agricultură desfășurată la Hot Springs (SUA,

Virginia), s-a hotărât crearea unei organizații internaționale care să coordoneze și să implementeze acțiuni internaționale menite să rezolve problema alimentară la nivel mondial, regional și niveluri naționale. La lucrările sale au participat reprezentanți ai 44 de state, care au acționat ca fondatori ai Organizației pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite / FAO (Food și Agricultură Organizare de cel Unit Națiuni / FAO).

În primăvara anului 1945, Comisia provizorie a pregătit un proiect de Cartă pentru Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO). Înființarea oficială a FAO a avut loc la 16 octombrie 1945 la prima sa Conferință din Quebec (Canada), după primirea de către Comisia Interimară a notificărilor din 20 de state cu privire la acceptarea de către acestea a Cartei Organizației. Această zi este sărbătorită ca Ziua Mondială a Alimentației.

În 1946, a fost încheiat un acord între FAO și Națiunile Unite, conform căruia FAO a primit statutul de agenție specializată a Națiunilor Unite pentru nutriție, alimentație și agricultură.

Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) funcționează în prezent ca agenție principală în sistemul ONU care se ocupă de problemele de dezvoltare agricolă. Acesta acționează ca un forum în care țările dezvoltate și în curs de dezvoltare, pe picior de egalitate, discută și convin asupra deciziilor de politică în domeniul securității alimentare. În plus, FAO servește ca sursă de informații și oferă asistență țărilor în curs de dezvoltare în îmbunătățirea practicilor agricole, forestiere și piscicole și se străduiește să asigure o alimentație sănătoasă și securitate alimentară pentru toți.

În 1951, sediul FAO a fost mutat de la Washington (SUA) la Roma (Italia). În 1962 Comisia Codex Alimentarius a fost înființată pentru a stabili standarde alimentare. Aceste standarde sunt publicate ca Codex Alimentarius. Acest „cod alimentar” acoperă întregul lanț de producție, permițând guvernelor naționale să stabilească standarde alimentare bazate pe știință și acceptabile la nivel internațional pentru a asigura utilizarea lor în siguranță. Codul este veriga invizibilă dintre lucrătorii lanțului alimentar și consumator. Foamea în lume poate fi eradicată doar prin asigurarea securității alimentare, a nutriției și a alimentelor de înaltă calitate. Consumul de alimente nesigure crește șansa de îmbolnă-

vire și, în unele cazuri, poate fi mortal. În plus, alimentele nesigure trebuie aruncate, ceea ce afectează securitatea alimentară.

În noiembrie 1996, FAO a găzduit 186 de șefi de stat și de guvern pentru Summitul Mondial al Alimentației, care a avut ca scop discutarea și combaterea foametei în întreaga lume. Șefii de stat și de guvern au adoptat Declarația de la Roma privind securitatea alimentară mondială și Planul de acțiune al Summit-ului mondial al alimentației.

În 2002, la World Food Summit: Five Years On, la care au participat delegații din 179 de țări, precum și o delegație a Comisiei Europene, au reafirmat hotărârea comunității internaționale de a reduce la jumătate numărul persoanelor care suferă de malnutriție până în 2015.

Organul de conducere al FAO este Conferința Țărilor Membre, care se întrunește o dată la doi ani. Acesta alege un Consiliu din 49 de țări membre (pentru un mandat de trei ani, pe bază de rotație), precum și un Director General care conduce FAO. Organizația este formată din șapte departamente: administrație și finanțe, agricultură și protecția consumatorilor, dezvoltare economică și socială, pescuit și acvacultură, silvicultură, managementul resurselor naturale și mediu și cooperare tehnică.

În 2018, FAO are 196 de membri: 194 de țări membre și 2 membri asociați (Insulele Feroe și Tokelau). Activitățile FAO sunt finanțate prin contribuții evaluate și voluntare. Bugetul total planificat al FAO 2016-2017 s-a ridicat la 2,6 miliarde de dolari SUA. 39% din această sumă a provenit din contribuțiile stabilite plătite de țările membre, în timp ce restul de 61% a fost mobilizat prin contribuții voluntare.

Contribuțiile voluntare din partea țărilor membre și a altor parteneri sprijină obiectivele strategice ale FAO și urmăresc atingerea obiectivelor țărilor membre și a rezultatelor convenite. La nivel de țară, FAO se asigură că proiectele și programele sunt aliniate cu Cadrul de programare pe țară, care reflectă domeniile prioritare de activitate aprobate de FAO și guvernele țărilor.

Misiunea FAO este de a asigura securitatea alimentară pentru toți, și anume de a asigura că oamenii au acces regulat la alimente de înaltă calitate de care au nevoie pentru a duce o viață activă și

sănătoasă. Pe 7 decembrie 2012, Consiliul FAO a decis ca obiectivul principal al organizației să fie schimbat de la „reducerea foametei” la „foamete zero, securitate alimentară și diete sănătoase”.

Obiectivele principale ale FAO:

- Contribuții la lupta împotriva foametei și a malnutriției: Contribuții la eforturile de a pune capăt foametei în lume prin promovarea politicilor și angajamentelor politice în sprijinul securității alimentare.
- Îmbunătățirea productivității și rezilienței agricole: promovarea implementării politicilor și practicilor dovedite pentru a sprijini sistemele agricole foarte productive.
- Reducerea sărăciei în mediul rural: promovarea eforturilor de a oferi acces la resurse și servicii pentru cei săraci din mediul rural, inclusiv prin angajarea forței de muncă în mediul rural și plasele de siguranță.
- Asigurarea eficienței sistemelor agricole și alimentare: contribuția la eforturile de a crea o siguranță sisteme alimentare durabile și eficiente care sprijină micii fermieri și reduc sărăcia și foamea rurală.
- Construirea rezistenței la dezastrele naturale: sprijinirea eforturilor țărilor de a se pregăti pentru dezastrele naturale și provocate de om prin reducerea riscurilor acestora și creșterea rezistenței sistemelor lor alimentare și agricole.

Ca parte a funcțiilor și activităților sale statutare, FAO desfășoară următoarele activități:

- consilierea statelor membre cu privire la dezvoltarea unei politici agricole eficiente;
- asistență în elaborarea legislației naționale în domeniul complexului agroindustrial;
- dezvoltarea unor sisteme eficiente de utilizare a terenurilor, apei, pădurilor și resurselor piscicole și asigurarea protecției mediului;
- furnizarea de servicii pentru furnizarea de informații și transferul direct de tehnologii avansate către statele membre;
- crearea unui bazin genetic mondial de resurse genetice de plante și animale;
- dezvoltarea standardelor internaționale de calitate pen-

tru diferite tipuri de produse agricole comerciale utilizate în comerțul mondial, ținând cont de cerințele Organizației Mondiale a Comerțului (OMC);

- asistență în îmbunătățirea eficienței protecției plantelor prin elaborarea de standarde și reglementări internaționale relevante, respectarea cerințelor Convenției internaționale pentru protecția plantelor, al cărei depozitar este FAO;
- elaborarea și implementarea măsurilor de combatere a bolilor epidemiologice deosebit de periculoase ale animalelor (afta aftoasă, pesta porcină africană etc.);
- formarea pentru utilizarea de către statele membre FAO a sistemelor automate de informare științifică și tehnică privind agricultură și alimentație;
- crearea unui sistem global de monitorizare a spațiului pentru condițiile agroclimatice, starea culturilor, randamentul așteptat, procesele de eroziune a solului etc.;
- furnizarea de servicii către statele membre pentru pregătirea și implementarea proiectelor tehnice pe cheltuiala lor;
- pregătirea materialelor analitice privind starea producției și comerțului cu produse agricole; colectarea, compilarea și publicarea periodică a datelor statistice pe acest subiect;
- organizarea și desfășurarea de forumuri internaționale, summituri alimentare mondiale, conferințe regionale, întâlniri tehnice și alte evenimente în toate domeniile de activitate ale FAO.

Astfel, rolul și importanța organizației internaționale FAO este extrem de mare, întrucât problema securității alimentare nu este doar națională, ci și globală. Mai ales astăzi, când există diferențe uriașe în dezvoltarea agriculturii în fiecare țară și regiune, când mulți în lume trăiesc în condiții de malnutriție sau înfometare, când chiar și în țările cu un nivel de trai ridicat există grupuri semnificative de populație cu un nivel scăzut al consumului de alimente din motive precum șomajul, lipsa educației, incapacitatea de a se adapta la noile condiții ale civilizației post-industriale.

În general, politica urmată de FAO vizează îmbunătățirea producției agricole în lume, asigurarea populației cu alimente cât mai mult posibil și eradicarea foametei.

2. Concepte moderne de creștere a nivelului de securitate alimentară a populației

La sfârșitul secolului XX . (80–90 de ani) încercările de a rezolva problema alimentară mondială teoretic și practic au fost întreprinse în cadrul „*revoluției verzi*” (cum am scris mai devreme), al cărei „părinte” este amelioratorul american de plante Norman E. Borlaug. Soiurile de cereale cu randament ridicat (porumb, grâu, mei, orez, sorg) crescute conform metodologiei sale au făcut posibilă obținerea de rezultate în creșterea producției agricole într-un număr de țări din America Latină, Kenya, Zimbabwe, India, Indonezia și Filipine. Randamentul mediu de grâu în lume a crescut cu doar 2,7%, orez – 1,6%, porumb – 2,0, sorg – cu 2,4%. Au fost dezvăluite și aspectele negative ale introducerii „*revoluției verzi*”. Folosirea masivă a îngrășămintelor, pesticidelor, erbicidelor și altor substanțe chimice în zonele de agricultură intensivă folosind noi tehnici agricole a dus la degradarea mediului și chiar la degradarea solului.

Toate acestea au dat motive unui număr de specialiști din domeniul agriculturii să declare la începutul secolului XXI că potențialul „*revoluției verzi*” era practic epuizat și se impunea o a doua „*revoluție verde*”, folosind *biotehnologii bazate pe genetice. metode de inginerie*. În introducerea pe scară largă a organismelor modificate genetic (OMG), susținătorii celei de-a doua etape a „*revoluției verzi*” văd oportunitatea de a salva milioane de oameni din cele mai sărace țări de foame.

Pe baza ultimelor evoluții din domeniul ingineriei genetice, companiile alimentare fac lobby activ la FAO pentru idei de rezolvare cât mai curând posibil a problemei alimentare mondiale, în primul rând în țările în curs de dezvoltare, prin introducerea OMG-urilor în toate domeniile producției agricole. În același timp, Statele Unite promovează cu sinceritate interesele acestor companii – mari exportatori de produse alimentare care folosesc inginerie genetică. FAO și OMS adoptă o poziție prudentă, susținând necesitatea unui studiu cuprinzător al consecințelor utilizării OMG-urilor asupra sănătății umane.

În ultimii ani, miza a crescut pentru *unitățile genetice* , o tehnologie deliberat invazivă concepută pentru a răspândi materialul

genetic în toate populațiile de specii. Unitățile genetice sunt numite „post-ardere genetice” deoarece forțează o întreagă populație de specii de insecte, plante, ciuperci sau alte organisme să adopte calități concepute de inginerii genetici. Astfel, ceea ce a fost considerat anterior un scenariu de coșmar al OMG-ului (răspândirea necontrolată a genelor modificate periculoase într-un ecosistem) se poate transforma într-o strategie conștientă.

Dezvoltatorii de unități genetice au cheltuit deja milioane de dolari încercând să folosească tehnologia ca o soluție rapidă pentru a atinge obiectivele ambițioase de sănătate și mediu ale Agenției 2030 a ONU pentru Dezvoltare Durabilă. Unitățile genetice au potențialul de a schimba întregul model de afaceri al agriculturii industriale. În loc să schimbe doar semințele pe care fermierii le cultivă pentru culturile lor, corporațiile biotehnologice vor încerca acum să aducă sub control genetic compoziția tuturor elementelor ecosistemului agricol, de la polenizatori la buruieni și dăunători. Astfel, fermele cu unități genetice vor deveni simboluri ale abordării industriale a agriculturii.

În același timp, mulți oameni de știință și organizații publice (de exemplu, Alianța pentru Suveranitatea Alimentară în Africa – AFSA) au tras un semnal de alarmă că acțiunile genetice reprezintă o amenințare evidentă pentru sistemele naturale. Dacă sunt eliberate în mediu, au potențialul de a modifica lanțurile trofice, de a distruge organismele benefice, cum ar fi polenizatorii, și de a perturba practicile și culturile agroecologice locale.

Preocupările legate de unitatea genetică au fost principalul subiect de conversație la cea de-a 195-a reuniune a Convenției ONU privind diversitatea biologică, care a avut loc la Sharm el-Sheikh (Egipt) în noiembrie 2018. Directorul executiv al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), Eric Solheim, vorbind la întâlnire, a spus că declinul diversității biologice este una dintre cele mai dificile probleme de mediu cu care se confruntă planeta și că protecția biodiversității trebuie inclusă în planurile de dezvoltare economică ale tuturor țărilor fără greș pace.

S-a format și este dezvoltat în multe țări *conceptul de economie verde* , care este menit să asigure armonizarea armonioasă între componentele dezvoltării durabile (economice, sociale, de mediu)

și să fie acceptabil pentru toate grupurile de țări. – țările dezvoltate, în curs de dezvoltare și cu economii în tranziție.

Susținătorii conceptului de economie verde consideră că sistemul economic actual este imperfect. Deși a dat anumite rezultate atât în creșterea nivelului de trai al oamenilor în general, cât și, în special, al grupurilor lor individuale, consecințele negative ale funcționării acestui sistem sunt semnificative: acestea sunt probleme de mediu (schimbări climatice, deșertificare, pierdere a biodiversității), epuizarea capitalului natural, sărăcia răspândită, lipsa de apă dulce, hrană, energie, inegalitatea oamenilor și a țărilor. Toate acestea reprezintă o amenințare pentru generațiile prezente și viitoare.

O economie verde este un sistem de activități economice asociate cu producția, distribuția și consumul de bunuri și servicii care conduc la îmbunătățirea bunăstării umane pe termen lung, fără a expune generațiile ulterioare la riscuri semnificative de mediu sau la deficitul de mediu.

O economie verde nu se preocupă doar de creșterea capitalului, de reînnoirea resurselor de muncă și a informațiilor, ci și de *reînnoirea pământului* (resurse naturale) ca factor de producție. În condițiile acestei economii se creează condiții și se întreprind acțiuni pentru a se asigura că pământul se regenerează singur, iar sustenabilitatea ecosistemică a sistemelor naturale care ne susțin existența este asigurată.

Agricultura joacă un rol cheie în tranziția către o economie verde. Baza sa în agricultură este *agricultura ecologică* – un sistem de producție care contribuie la îmbunătățirea solurilor, ecosistemelor și populațiilor. Se bazează pe procese ecologice, biodiversitate și cicluri adaptate la condițiile locale, mai degrabă decât pe utilizarea factorilor de producție care au efecte adverse. Agricultura ecologică îmbină tradiția, inovația și știința cu scopul de a aduce beneficii mediului și de a promova relații corecte și o bună calitate a vieții pentru toate părțile implicate. Agricultura ecologică este strâns legată de dezvoltarea rurală, care este esențială pentru atingerea durabilității globale și, în concordanță cu istoria agriculturii, ferma și împrejurimile ei reprezintă inima dezvoltării durabile și bunăstarea oamenilor care trăiesc și lucrează la aceasta.

Agricultura ecologică se dezvoltă activ în țările Uniunii Europene (în total, 164 de state din lume sunt angajate în agricultura ecologică). Legislația europeană în domeniul agriculturii ecologice urmărește stabilirea unui sistem durabil de management agricol, ținând cont de sistemele și ciclurile naturii, promovează un nivel ridicat de biodiversitate, folosește cu atenție energia și resursele naturale și respectă standarde stricte ale faunei sălbatice. protecție. Acesta își propune să producă o mare varietate de produse de înaltă calitate care să îndeplinească cerințele consumatorilor prin creșterea profitabilității producătorilor.

Numărul susținătorilor agriculturii ecologice este în creștere și în Moldova. În 2018, în republică au fost înregistrați 62 de producători certificați de bioproduse, alți 30 fiind în proces de înregistrare.

În 2018, aproximativ 60 de mii de hectare au fost folosite pentru culturi ecologice în țară.

„Bio-agricultura este cea mai bună modalitate de a îmbunătăți fertilitatea solului”, spun cultivatorii. Experții subliniază că cererea de produse ecologice în Europa este acum acoperită cu doar 20%. Există și un potențial mare pe piața internă. În anul 2017, potrivit Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM), doar circa 52 de mii de tone de produse agroalimentare cu certificate ecologice (standard internațional) au fost exportate din Moldova către piețele țărilor UE. Aproximativ două treimi din volum sunt culturi de nuci, fructe uscate și cereale.

În 2018, fermierii moldoveni au exportat 20 de mii de tone de cereale ecologice în țările UE, de patru ori mai mult decât în 2016, iar în 2019 volumul exporturilor a crescut la 30 de mii de tone. Pe piața UE se exportă grâu comun, porumb, soia, floarea soarelui, mazăre, care sunt cultivate fără utilizarea de erbicide, insecticide sau îngrășăminte chimice. Potrivit Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, în Moldova în anul 2019, 136 de întreprinderi aveau un certificat de agricultură ecologică eliberat de un organism de certificare național sau internațional.

Ministerul Agriculturii al Republicii Moldova speră ca o astfel de producție să crească eficiența sectorului agroindustrial și, prin urmare, subvențiile pentru agricultura ecologică au crescut cu 20% din 2017. Potrivit estimărilor ministeriale, în 2018 amploarea acesteia

s-a mai mult decât dublu: în țară erau 136 de producători de conversie și produse ecologice; conversia și agricultura ecologică s-a desfășurat pe 75,7 mii de hectare, ceea ce reprezintă aproximativ 4% din suprafața întregului teren agricol. În 2019, fondul de mediu a acoperit 279 de proiecte aflate în stadiul de implementare.

Practicile și tehnologiile agriculturii verzi ajută la rezolvarea simultană a problemei degradării mediului și sărăcirii populației. Totuși, trebuie subliniat că în prezent și în viitorul apropiat, agricultura ecologică se dezvoltă și se va putea dezvolta exclusiv în întreprinderile mici care cultivă terenuri mici. Iar securitatea alimentară a țării poate fi asigurată doar de marile organizații agricole. Prin urmare, o tranziție în masă către agricultura ecologică nu este încă posibilă.

biotehnologiile înlocuiesc tot mai mult tehnologiile tradiționale de producție agricolă, deschizând noi oportunități în rezolvarea problemelor de mediu și alimentare ale dezvoltării durabile. Dar toate acestea sunt mai mult pe termen lung, dar deocamdată se fac doar primii pași în rezolvarea problemei dezvoltării durabile a complexului agroindustrial.

În lume, au început să fie introduse tehnologii pentru a înlocui *alimentele naturale de origine animală cu analogi vegetali*. În acest sens, în diferite țări (în special în țările dezvoltate), în 2018, cerearea de înlocuitori de lapte de vacă pe bază de legume a început să crească. Astfel, în SUA, laptele de migdale ocupă cea mai mare cotă de piață a înlocuitorilor de lapte de vacă pe bază de plante – 64%. Pe locul doi în rândul americanilor se află laptele de soia (13%), pe locul trei se află laptele de cocos (12%).

În ciuda diferitelor încercări de a rezolva problema alimentară și a faptului că lumea produce mai multe alimente pe cap de locuitor decât oricând în istoria omenirii, există acum mult mai mulți oameni subnutriți și înfomețați (în ciuda unei ușoare scăderi) pe glob.

În special afectate de foame și malnutriție sunt țările subdezvoltate, a căror dietă, de regulă, este întotdeauna dominată de un singur produs, care conferă dietei un caracter monoton și afectează negativ starea generală a sănătății oamenilor (de exemplu, orezul, care ocupă primul loc în rândul culturilor de cereale în conținut

tul caloric, ceea ce servește drept argument important în favoarea indispensabilității sale). În țările din Asia de Sud și de Sud-Est, unde orezul este un aliment tradițional, ponderea sa în dietă este de 75%, iar în unele părți ale Indoneziei chiar mai mult. Pentru zona de savană și Sahel din Africa, culturile de mei (în principal sorg) sunt cele mai caracteristice, furnizând până la 40-50% din calorii. Cu toate acestea, în general se recunoaște că aceștia nu sunt capabili să mențină un echilibru alimentar, deoarece în anii slabi foamea devine larg răspândită.

Tabloul nutrițional al populației din America Latină este mai variat. În țările cu un echilibru alimentar relativ favorabil (Argentina, Uruguay etc.), grâul formează baza dietei; în țările din America Centrală și zonele de așezare indigenă predomină porumbul; pe zonele joase de coastă tropicale – orez etc.

Furnizarea populației cu apă potabilă sigură este o problemă importantă pentru o bună nutriție. Raportul de sinteză al ONU privind apa și canalizarea, prezentat la Forumul politic la nivel înalt din 2018, afirmă că 2,1 miliarde de oameni din lume au probleme cu accesul la apă potabilă. „Atingerea accesului universal la apă potabilă sigură și accesibilă înseamnă furnizarea celei mai simple aprovizionări cu apă pentru 844 de milioane de oameni și îmbunătățirea calității serviciilor pentru cele 2,1 miliarde de oameni care acum se luptă cu aceasta”, se arată în raport, ca parte a întrebării privind starea actuală și tendințele.. Peste 80% dintre țări raportează finanțare insuficientă pentru a îndeplini obiectivele naționale de alimentare cu apă, canalizare și igienă. Potrivit ONU, aproximativ 70% din apa dulce provine din agricultură. În același timp, se indică faptul că „cu tendințele actuale, nu va fi posibilă eradicarea acestui lucru până în 2030”.

Alimentația inadecvată și inadecvată a unei părți semnificative a populației lumii are un impact uriaș asupra aspectelor biologice și sociale ale reproducerii întregii omeniri, asupra vitalității acesteia, asupra productivității muncii etc. Malnutriția are un efect deosebit de dăunător asupra sănătății copiilor sub 5 ani . ani de vârstă. Conform rezultatelor cercetărilor OMS, acest lucru încetinește nu numai dezvoltarea lor fizică, ci și mentală și, ulterior, le afectează starea mentală.

Cercul vicios „sărăcia – malnutriție – boală – productivitate scăzută a muncii – sărăcie”, caracteristic țărilor „periferiei” lumii, duce la o scădere bruscă a capacității de muncă a oamenilor angajați în producție, deoarece malnutriția slăbește o persoană.

3. Problemei alimentare globale

Principalele cauze ale problemei alimentare globale actuale sunt:

1. În general, populația mondială a crescut de la 2,5 miliarde de oameni în 1945 la 8 miliarde de oameni în prezent (din care 95% se datorează țărilor în curs de dezvoltare), în timp ce ponderea alimentelor produse per persoană a crescut cu doar 40%. Problema este că riscul de foamete crește ca urmare.
2. Problema foametei este strâns legată de problema întârzierii țărilor din Lumea a Treia. Ca și alte ramuri ale producției materiale, agricultura din majoritatea țărilor în curs de dezvoltare nici măcar nu se apropie de nivelul științific și tehnic al economiei mondiale la începutul secolului XXI. Se efectuează fără utilizarea unui număr suficient de mașini, remorci și accesorii, îngrășăminte minerale și organice, utilizarea de irigare și ameliorare etc.
3. De-a lungul istoriei omenirii, numărul persoanelor apte de muncă angajați în producția agricolă a fost în continuă scădere. „Oamenii superflui” se revarsă în producția industrială și în alte domenii. Motivul principal al deplasării este trecerea de la tehnologiile manuale tradiționale la cele industriale. Aceasta corespunde legii deplasării omului din sistemele tehnice.
4. Creșterea necontrolată a populației în țările în curs de dezvoltare are un impact semnificativ asupra amplitudinii foametei și malnutriției în lumea modernă. O analiză efectuată de experții ONU a arătat că 1,2 miliarde de oameni au anumite boli pentru că le este foame și de trei ori mai mulți oameni sunt subnutriți. În India, foamea acoperă 53% din populație, în Bangladesh – 56%, în Etiopia – 48%. Africanul mediu pri-

mește acum mai puține calorii decât acum 40 de ani. Foamea poate condamna o persoană înfometată la viață în „umbra” societății, la boală și la moarte prematură.

5. Lipsa resurselor alimentare afectează regiunile de instabilitate politică.

Fostul director CIA, Michael Hayden, a avertizat despre principalul pericol cu care se confruntă SUA: „Populația din Liberia, Congo, Niger și Afganistan se va tripla; Etiopia, Nigeria, Yemen – de două ori. Și dacă libertățile de bază și alte nevoi de bază ale oamenilor nu sunt asigurate în aceste țări, tulburările pot izbucni. Potrivit acestuia, bomba demografică amenință nu doar cu o penurie de alimente, apă, o agravare a problemei eliminării deșeurilor, ci și o creștere a pericolului terorismului și imigrației în masă. „Ce vor face mâine aceste milioane de tineri flămânzi, văzând Occidentul mâncând în exces și predicând regulile buneii purtări?” întreabă Hayden.

6. O parte din vina pentru situația alimentară acută actuală din lumea în curs de dezvoltare este purtată de fostele metropole și corporații transnaționale. Se știe că în fostele colonii cel mai bun teren arabil era dat plantațiilor de culturi de export, care nu dădeau nimic și dau puțin astăzi localnicilor. CTN-urile care dețin plantații sau controlează comercializarea produselor cultivate pe acestea nu au atenuat câtuși de puțin dificultățile alimentare ale statelor tinere.
7. Un rol important îl joacă și faptul că țările lumii în curs de dezvoltare ocupă o poziție extrem de nefavorabilă în cadrul relațiilor economice internaționale.
8. Cel mai direct, situația alimentară din țările în curs de dezvoltare este afectată de ratele ridicate de urbanizare, ceea ce duce la absorbția terenurilor agricole de către orașe. În majoritatea țărilor în curs de dezvoltare (în primul rând în Africa), unde o parte a populației urbane este adesea angajată în agricultură, deficitul tot mai mare de terenuri agricole este deosebit de dureroasă. Zone semnificative cu soluri formate sunt retrase din uz agricol și datorită metodei deschise de extragere a mineralelor care apar la adâncimi mici. În

plus, urbanizarea duce nu doar la o simplă creștere a nevoii de hrană comercială, ci și la o schimbare calitativă a alimentației populației urbane, prezentând o cerere pentru multe produse care anterior nu erau produse pe plan local. Elita urbană devine din ce în ce mai dependentă de importurile de alimente din țările foarte dezvoltate, pentru care se cheltuiesc fonduri valutare mari.

9. Declarând lupta împotriva sărăciei în lume, reprezentanții țărilor G -7 își dovedesc ineficiența în acțiuni practice. Astfel, o politică direcționată de sprijinire a sectorului agricol al țărilor în curs de dezvoltare, potrivit experților, ar putea îmbunătăți situația pe piața mondială a producției alimentare. Cu toate acestea, acum tendința este mai probabil să se inverseze: dacă în 1980 ponderea agriculturii în programele de ajutor pentru țările în curs de dezvoltare era de la 18 la 19%, atunci în prezent este doar puțin mai mare de 3%.
10. Consecințele crizelor de mediu, în special eroziunea solului și deșertificarea, care determină în mare măsură amploarea subproducției produselor agricole, în primul rând în Africa. Secetele și deșertificarea au cuprins acum teritoriile a peste 30 de state africane, amenințând cu foametea pentru aproximativ 150 de milioane de oameni.

În viitorul apropiat, schimbările bruște ale vremii și încălzirea globală pot duce la o extindere suplimentară a secetei pe zone vaste ale planetei noastre, ceea ce poate exacerba în mod semnificativ problemele aprovizionării cu alimente și apă pentru sute de milioane de oameni.

Este evident că doar prin eforturile comune ale comunității mondiale se poate reduce nivelul inegalității sociale, se poate elimina sărăcia, se poate opri degradarea ecosistemelor și se poate rezolva problema aprovizionării cu alimente pentru populația lumii. Acesta a fost subiectul mai multor conferințe internaționale și întâlniri la nivel înalt ale șefilor de stat. Ca urmare a lucrărilor Summit-ului Mondial pentru Dezvoltare Durabilă din 2002, a fost adoptat documentul final – „Planul de Combatere a Sărăciei și Conservarea Mediului”. Acesta a subliniat responsabilitatea principală a țărilor dezvoltate de a crea un sistem global pentru dezvoltare

durabilă. Sa remarcat, de asemenea, că țările în curs de dezvoltare ar trebui să își îndeplinească responsabilitatea pentru îmbunătățirea politicii interne și a guvernantei la nivel intern, precum și pentru crearea unui climat propice comerțului și investițiilor. Toate țările lumii trebuie să lucreze împreună, recunoscându-și responsabilitățile diferențiate comune, pentru a se asigura că creșterea economică nu provoacă distrugerea mediului și că nevoile generației de astăzi sunt satisfăcute fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Pe baza acestei cerințe, au fost realizate o serie de inițiative și activități: în 2008, Programul ONU pentru Mediu a lansat o inițiativă privind o economie verde; în iunie 2010, liderii G20 și-au reafirmat angajamentul față de o redresare echilibrată din punct de vedere ecologic și o creștere globală durabilă; Creșterea verde ca strategie de dezvoltare durabilă pentru Asia și Pacific a fost discutată la cea de-a 6-a Conferință a Miniștrilor Mediului și Dezvoltării din Regiunea Asia-Pacific, care a avut loc în perioada 27 septembrie – 2 octombrie 2010 la Astana, Kazahstan; În perioada 20-22 iunie a avut loc Conferința Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă „Rio Plus 20”, care a luat în considerare „economia verde în contextul dezvoltării durabile și al eradicării sărăciei”.

În același timp, în ciuda tuturor discuțiilor și a adoptării deciziilor și rezoluțiilor, situația reală în domeniul alimentației populației indică dificultatea incredibilă de a-i asigura hrana și că problema alimentației a devenit acum una globală. Se poate vorbi, desigur, despre potențialul alimentar teoretic al Pământului, despre o creștere bruscă a suprafețelor cultivate, despre utilizarea chlorellei de către omenire pentru hrană sau plantații de pe fundul oceanelor etc. Cu toate acestea, realitatea dură amintește ne spune că tot ceea ce comestibil produce omenirea, pe termen lung, este consumat și, în timp ce, de fapt, aproximativ 900 de milioane de oameni mor de foame, mai mult de un miliard de oameni sunt subnutriți în mod constant. Este greu de sperat că omenirea va eradica foamea în viitorul apropiat dacă nu învață să-și controleze numărul, nu rezolvă problemele economice, tehnice și de mediu, problema modernizării agriculturii și creșterea eficienței funcționării acesteia. În același timp, vorbim despre o soluție cuprinzătoare a tuturor problemelor, deoarece, ca orice problemă globală, ea necesită participarea întregii comunități mondiale la soluționarea (sau minimizarea) acesteia.

Semnificația globală a problemei alimentare constă tocmai în faptul că statele individuale nu o pot rezolva – sunt necesare eforturi comune: țări înfometate; țări care se străduiesc să realizeze o dietă completă și armonioasă și țări care au obținut abundență alimentară și sunt chiar nevoite să „lupte” atât produsele alimentare excedentare, cât și consumul lor în exces – adică toate statele lumii. La fel ca multe alte probleme globale, hrana împiedică în mod semnificativ dezvoltarea ulterioară a civilizației.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți principalele probleme legate de securitatea alimentară la nivel global.
2. Analizați factorii determinanți ai crizelor alimentare, inclusiv climatici, economici, politici și demografici.
3. Evaluați consecințele deficitului alimentar asupra sănătății, economiei și stabilității sociale.
4. Examinați mecanismele internaționale și politicile adoptate pentru gestionarea crizelor alimentare.
5. Propuneți soluții și strategii pentru reducerea foametei, risipei alimentare și asigurarea accesului echitabil la alimente.

Bibliografie

- FSIN & Global Network Against Food Crises. (2025). Global Report on Food Crises 2025 (GRFC 2025). Rome https://www.wfp.org/publications/global-report-food-crises-grfc?utm_source
- United Nations World Food Programme (WFP). (2025). Global Hunger Crisis. WFP Global Outlook 2026. https://www.wfp.org/global-hunger-crisis?utm_source
- FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2024). Starea securității alimentare și nutriției în lume (SOFI 2024). Versiune tradusă / sinteză. https://www.wfp.org/news/hunger-numbers-stubbornly-high-three-consecutive-years-global-crises-deepen-un-report?utm_source
- World Food Programme (WFP). (2024). Global Resilience Report: Safeguarding the nutrition of vulnerable children, women, families and communities in the context of polycrisis. Washington, DC: MNF / ST4N https://www.wfp.org/publications/global-resilience-report?utm_source

TEMA XII. SECURITATEA ALIMENTARĂ ÎN SISTEMUL INTERNAȚIONAL DE SECURITATE: PROVOCĂRI, AMENINȚĂRI ȘI RISCURI

1. Problema alimentară mondială în stadiul actual: factori negativi și consecințe
2. Securitatea alimentară în sistemul internațional de securitate: provocări, amenințări și riscuri

Scopul temei: Analizarea rolului securității alimentare în arhitectura securității internaționale, identificarea principalelor provocări, amenințări și riscuri care afectează stabilitatea sistemului alimentar global, precum și evaluarea implicațiilor acestora asupra siguranței economice, sociale și geopolitice a statelor.

Obiectivele temei După studierea acestei teme, studenții vor fi capabili:

- să definești securitatea alimentară în contextul securității internaționale.
- să analizați impactul factorilor globali – economici, climatici, tehnologici și geopolitici – asupra securității alimentare.
- să identificați principalele amenințări și riscuri cu efect destabilizator asupra sistemului alimentar mondial.
- să evaluați rolul instituțiilor internaționale în gestionarea crizelor alimentare.
- să propuneți măsuri de consolidare a securității alimentare în contextul transformărilor globale actuale.

1. Problema alimentară mondială în stadiul actual: factori negativi și consecințe

Mâncarea este o parte nealternativă a fondului de subzistență, a cărei deficit tot mai mare este perceput ca un dezastru care necesită acțiuni decisive imediate pentru a-l depăși. Odată cu agravarea problemei alimentare, se generează inevitabil o amenințare la adresa securității internaționale și naționale, funcționarea normală a mecanismului de stat este perturbată, iar sănătatea populației se

deteriorează. Aprovizionarea nesatisfăcătoare cu alimente pentru o parte semnificativă a populației din multe țări și regiuni este în prezent unul dintre cele mai importante motive pentru instabilitatea lor socio-economică și politică.

În ciuda faptului că „din 1970, producția agricolă s-a triplat...”, problema alimentației mondiale este astăzi una dintre cele mai acute probleme cu care se confruntă omenirea.

În 2018, aproximativ 900 de milioane de oameni din lume (12% din populația totală a planetei) au suferit de foame – „foame constantă dureroasă care pune în pericol sănătatea oamenilor și îi împiedică să lucreze și să studieze”, inclusiv: în Asia de Sud – 350 de milioane oameni, Africa – 300 de milioane de oameni, Asia de Est – 150 de milioane de oameni, America Latină – 100 de milioane de oameni. Malnutriția continuă să fie o problemă majoră în Africa sub-sahariană și Asia de Sud.

Mai mult decât atât, conform estimărilor FAO, pe piețele mondiale a început să se observe o nouă tendință – o schimbare a geografiei sărăciei, adică pe fundalul creșterii economice într-un număr de țări, veniturile țărilor în curs de dezvoltare și bogate sunt începe să convergă. În timp ce anterior săracii trăiau în mare parte numai în țări cu venituri mici, acum cei 1 miliard de oameni sub pragul sărăciei trăiesc în țări cu venituri medii, cum ar fi India.

În ciuda acestor fapte negative și a tendințelor existente de aprovizionare insuficientă a populației planetei cu alimente, producția mondială de alimente în condiții moderne este determinată de o serie de tendințe negative, precum: reducerea suprafețelor însămânțate existente și introducerea limitată a altora noi, utilizarea ineficientă a resurselor pământului și a hranei, eliminarea unor volume semnificative de culturi alimentare valoroase, încălzirea globală și dezechilibrul ecologic, agravarea proceselor de degradare a solului, lipsa apei pentru producția agricolă, scăderea creșterii bovinelor pastorite, scăderea resurselor Oceanul Mondial.

Acestea și alte tendințe negative duc la o reducere a creșterii anuale a alimentelor, care se așteaptă să nu depășească 9 milioane de tone până în 2030 (conform prognozei FAO) față de 12 milioane de tone în 1985-1995. și 30 de milioane de tone – în 1950-1985. Principala disproporție a problemei alimentare mondiale a apă-

rut în perioada modernă a dezvoltării mondiale: discrepanța dintre rata aprovizionării cu alimente a populației și rata de creștere a populației acesteia (creșterea populației – 1,4% pe an, volumele de alimente – 0,9%). Mai mult, principala disproporție în ritmul de creștere a populației și a creșterii volumelor de alimente revine țărilor în curs de dezvoltare. Deci, de exemplu, dacă în 50-60 de ani. Începând cu ultimul secol, producția de alimente în țările în curs de dezvoltare a crescut aproximativ în același ritm ca în țările dezvoltate, dar în prezent există un decalaj între țările în curs de dezvoltare și alte țări în ceea ce privește aprovizionarea cu alimente a populației, care doar crește de-a lungul anilor. Ținând cont de creșterea depășitoare a populației în comparație cu producția de alimente, precum și de deteriorarea condițiilor de formare a resurselor, se preconizează că deficitul de alimente va crește în viitor.

Principalul factor limitator în creșterea producției de alimente este *reducerea și degradarea resurselor de pământ ale lumii* . De-a lungul istoriei omenirii, suprafața totală de teren pierdută pentru agricultură a depășit 20 de milioane de metri pătrați. kilometri, care este mai mult decât toate terenurile arabile utilizate în prezent. Abia în secolul al XX-lea omenirea a pierdut până la 20% din stratul superior al solurilor fertile. În prezent, acoperirea solului este distrusă anual în valoare de 24 de miliarde de tone. *Problemele de mediu ale solurilor* sunt în creștere – acestea sunt, în primul rând, consecințele încălcărilor care sunt permise de activitatea economică umană (defrișări; activitate agricolă excesiv de activă; poluarea solului cu deșeuri industriale și menajere; utilizarea chimiei agricole; terenuri improprii; tehnologie de recuperare, incendii forestiere etc.), precum și evenimente meteorologice extreme (secete, inundații).

Aproape toate terenurile arabile și majoritatea pășunilor sunt supuse unei degradări într-un grad sau altul (deșertificare, salinizare, eroziune, poluare, aglomerare, epuizarea terenului ca urmare a utilizării pe termen lung). Pe 60% din terenurile aflate sub influența activității economice are loc o schimbare activă a solurilor. Astfel, în prezent, solul nu se mai reproduce în compoziția sa anterioară în limitele fluctuațiilor naturale ale substanțelor și organismelor din sol.

Ca urmare a diferitelor *procese de degradare* (un ansamblu de procese care duc la modificarea funcțiilor solului, deteriorarea cantitativă și calitativă a proprietăților acestuia, pierderea fertilității), aproximativ 7 milioane de hectare de teren arabil sunt pierdute iremediabil anual în lume, care (cu norma actuală de 0,2 ha de persoană) este baza vieții pentru 35 de milioane de oameni. În general, în prezent, aproape un sfert din solurile planetei se află într-o stare de degradare, ceea ce reduce semnificativ capacitatea omului de a se hrăni.

În același timp, creșterea suprafeței deșerturilor s-a ridicat la 156 de milioane de hectare, suprafața teritoriilor populate a scăzut cu 7,5 milioane de metri pătrați. km. *Deșertificarea* este una dintre consecințele greu de compensat ale schimbărilor climatice, deoarece este nevoie în medie de 70 până la 150 de ani pentru a restabili un centimetru convențional de acoperire fertilă a solului în zona aridă. Situația este agravată de faptul că suprafața pădurilor este în continuă scădere. De exemplu, între 1990 și 2015 a scăzut la nivel global de la 31,6% la 30,6%, în principal în țările în curs de dezvoltare, în special în Africa subsahariană, America Latină și Asia de Sud-Est. Dar, conform raportului State of the World's Forests 2018, unul din cinci oameni de pe planetă nu ar putea supraviețui fără acces la pădure și produsele sale. Aproximativ 40% din populația rurală care trăiește în sărăcie extremă trăiește în zone împădurite și savane. Cercetările arată că pădurile asigură aproximativ 20% din veniturile gospodăriilor rurale din țările în curs de dezvoltare. Și asta nu înseamnă produse forestiere din lemn, ci o sursă de hrană, venituri și o dietă variată pentru aproximativ 20% din populația lumii.

A doua problemă a acestui ordin este creșterea constantă a *populației planetei* cu aproximativ 70 de milioane de oameni pe an, ceea ce duce la o scădere semnificativă pe cap de locuitor a terenurilor arabile la scară globală. Astfel, conform FAO, suprafața de teren arabil pe cap de locuitor în 1960 era de 0,50 ha, în 1975 – 0,38 ha, în 1985 – 0,30 ha, în 1995 – 0,24 ha. În 2018, a existat în medie 0,2 hectare de teren arabil pe locuitor al Pământului, iar suprafața de teren arabil pe cap de locuitor se înregistrează o scădere suplimentară. Până în 2050, acest indicator specific poate scădea la 0,07 ha. Toate acestea indică o scădere relativă a resurselor de pământ productiv ale lumii.

În prezent, extinderea terenurilor cultivate este aproape imposibilă. În consecință, sarcina asupra terenului va crește, iar indicatorii de asigurare pe cap de locuitor cu resurse de teren vor scădea constant și semnificativ. Singura modalitate de a crește producția de alimente este prin creșterea randamentelor culturilor. Și acest lucru nu depinde doar de condițiile naturale, climă și poziția geografică a fiecărui stat, ci necesită și o creștere semnificativă, progresivă a costurilor. Dar dacă toate acestea continuă în acest spirit, atunci în curând solul nu va putea produce recolte necesare, multe specii de plante vor dispărea, ceea ce va duce la lipsuri de hrană și la o creștere în continuare a numărului de oameni înfometați din lume.

Utilizarea irațională a pământului duce la reducerea anuală a terenurilor agricole pentru nevoile de asigurare a populației cu hrană. În prezent, o treime din terenul arabil este folosit pentru cultivarea culturilor pentru animale și hrană pentru păsări, iar cantități semnificative de culturi alimentare valoroase utilizate pentru producția de biocombustibili sunt eliminate din sectorul alimentar.

Un factor negativ pentru rezolvarea problemei alimentare mondiale a fost *capacitatea în scădere a oceanelor*, care anterior a oferit omenirii o mulțime de produse. Resursele biologice ale Oceanului Mondial sunt folosite de om atât direct, cât și indirect. Din cele mai vechi timpuri, flora și fauna oceanelor au servit drept hrană pentru oameni, algele au fost folosite ca hrană pentru animalele domestice, substanțele organice și minerale au fost folosite ca materii prime pentru industrie. În 1900, toate țările lumii au capturat 4 milioane de tone de pește și alte fructe de mare. Pentru fiecare locuitor al planetei erau 2,6 kg de pește. În 1966, captura totală de pește a ajuns la 66 de milioane de tone, adică fiecare locuitor reprezenta deja 17-18 kg. La mijlocul anilor 70. masa totală a capturii de pește a ajuns la 75 de milioane de tone. Apoi a început tendința de scădere a masei capturii. Scăderea capturilor anuale este un semn că pe alocuri pescuitul maritim a atins stocurile vechi de secole. Aceasta înseamnă că omenirea s-a apropiat foarte mult de volumele limită ale capturii anuale de pește. Un alt factor care amenință resursele biologice ale oceanelor este poluarea apelor oceanice.

Un alt factor negativ care are un impact mare asupra furnizării de alimente către populație este *utilizarea irațională, risipitoare a*

alimentelor . Potrivit cercetărilor Organizației pentru Alimentație și Agricultură (FAO) a Națiunilor Unite, pierderea anuală de alimente este de 1,3 miliarde de tone. În Europa, 100 de milioane de tone de alimente sunt aruncate în fiecare an. În Turcia, 18 milioane de tone de legume și fructe și aproape 5 milioane de pâine ajung în deșeuri în fiecare an. În Rusia, 17 milioane de tone de alimente în valoare de peste 1,6 trilioane de ruble sunt aruncate în fiecare an. Acest produs aruncat ar fi suficient pentru a hrăni 30 de milioane de oameni timp de un an. Se știe că locuitorii Moldovei produc anual circa 1,6 milioane de tone de gunoi. Dacă comparăm acest lucru cu populația, se dovedește că fiecare cetățean produce aproximativ o jumătate de tonă de deșeuri, dintre care o treime sunt alimente.

La nivel global, „dacă te uiți la întregul lanț valoric din acest sector, se dovedește că *aproape o treime din alimentele* care sunt produse în lume se pierd prin deșeuri”. Lista țărilor lider în clasamentul deșeurilor alimentare include Marea Britanie, Germania, Țările de Jos, Franța, Italia, Spania, Belgia și România. Reducerea risipei alimentare ar putea economisi lumea peste 250 de miliarde de dolari, echivalentul a 65 de milioane de hectare de teren agricol.

Natura globală a problemei alimentare se manifestă în alt mod. În timp ce unele țări suferă de foamete, altele trebuie să se confrunte fie cu surplusurile alimentare, fie cu supraconsumul de alimente. Supranutriția adulților este o altă problemă majoră. De exemplu, în Statele Unite, peste 100 de miliarde de dolari sunt cheltuiți anual pentru a combate consecințele supraalimentării. Mâncarea este cel mai promovat produs în SUA, Franța, Belgia, Austria. În Anglia, excesul de greutate este observat la 51% din populație (numărul persoanelor obeze s-a dublat în ultimii zece ani). Potrivit Centrelor pentru Controlul și Prevenirea Bolilor din SUA, aproximativ o treime din populația adultă din SUA este obeză, iar peste 1/6 dintre copii și adolescenți sunt obezi, cifră care s-a triplat din 1980. Potrivit OMS, între 2000 și 2014 numărul adulților care suferă de obezitate a crescut cu 30%.

La începutul secolului XXI . procesele de *schimbare a dietei* au devenit mai evidente . Oamenii au început să consume mai multe produse din proteine animale. Evoluția structurii consumului a

început să ducă la o schimbare a stării piețelor alimentare. În țările dezvoltate, de exemplu, consumul de proteine animale este în creștere, în timp ce consumul de alimente de bază se menține la un nivel ridicat, determinat de cererea din partea celor săraci. Tiparele de consum se schimbă și în țările în curs de dezvoltare. Acest lucru se datorează creșterii veniturilor principalelor populații, creșterii numărului de persoane și ieșirii cetățenilor care lucrează în orașe. În astfel de țări, există o cerere în creștere pentru produse din carne și produse procesate. Deci, dacă în 1990 lumea a produs 758 de milioane de tone de carne, lapte și ouă, atunci până în 2017 această cifră a ajuns la 1247 milioane de tone.

În același timp, China și Hong Kong au deja nevoie de carne de vită în cantități nelimitate, unde consumul este de 3,2 kg de persoană pe an, dar crește cu 20% anual. Capacitatea pieței chineze pentru consumul de carne este estimată la 70 de miliarde de dolari SUA. Având în vedere populația în creștere, cererea de produse zootehnice nu va face decât să crească.

O tendință extrem de negativă în domeniul asigurării securității alimentare *este creșterea prețurilor la alimente la nivel mondial*, care în 2017 au crescut cu 8,2% față de 2016. Au crescut indicii de preț pentru aproape toate cele mai importante tipuri de produse alimentare (cu excepția zahărului). Astfel, indicele prețului cerealelor în 2017 a fost de 151,6 puncte, ceea ce este cu 3,2% mai mare decât în 2016. Prețurile porumbului au crescut, a continuat tendința ascendentă a prețurilor la orez; indicele prețurilor la uleiurile vegetale a fost de 169 de puncte, ceea ce este cu 3% mai mare decât în 2016; în 2017, indicele prețului la carne a însumat 170 de puncte, ceea ce este cu 9% mai mare decât în 2016; indicele prețurilor la produsele lactate în 2017 a fost de 202,2 puncte, ceea ce este cu 31,5% mai mare decât în 2016. Prețurile au crescut cel mai mult la unt și, într-o măsură mai mică, la laptele praf integral și brânzeturile; indicele prețului zahărului a fost de 227,3 puncte, ceea ce este cu 11,2% mai mic decât în 2016 și cu 38% mai mic decât nivelul maxim din 2011.

Potrivit experților, creșterea prețurilor la alimente va continua și în viitor. În general, experții ONU identifică următoarele modele de dezvoltare a pieței alimentare mondiale pentru următorii 20 de ani:

în cele mai bogate țări, cererea de alimente va rămâne la același nivel, schimbările vor afecta structura consumului și calitatea produselor. ; Statele Unite, Australia și Noua Zeelandă vor ocupa primul loc la exporturile mondiale de alimente, înlocuind statele UE; un număr de țări în curs de dezvoltare din Europa de Est și Asia de Est vor deveni importatoare nete și, în consecință, țările mari producătoare de alimente vor câștiga oportunități suplimentare de marketing; dezechilibrele alimentare între regiunile planetei se vor agrava ca urmare a diferențelor de creștere a populației, creșterea economică și oportunitățile de producție agricolă; instabilitatea producției agricole va crește datorită utilizării intensive a terenurilor arabile.

Un element important securitatea alimentară este necesitatea *de a îmbunătăți gestionarea resurselor naturale în contextul schimbărilor climatice*. Cererea de alimente este în creștere, modelele de consum se schimbă, iar urbanizarea se accelerează. În același timp, multe sisteme de producție sunt deja fragile și vulnerabile la șocuri – inclusiv cele asociate cu evenimente meteorologice extreme – care pun sub semnul întrebării câștigurile viitoare de productivitate. Asigurarea securității alimentare într-un astfel de mediu va necesita o creștere susținută a producției agricole, o rezistență sporită și o mai bună gestionare a resurselor naturale. Cu toate acestea, conform FAO, multe țări încă nu au o politică cuprinzătoare de securitate alimentară.

Alte țări, recunoscând importanța abordării problemelor de nutriție pentru a asigura securitatea alimentară și pentru a îmbunătăți bunăstarea cetățenilor lor, acordă totuși o atenție insuficientă combinării soluției problemei alimentare cu măsuri precum creșterea protecției sociale, dezvoltarea rurală, precum și problemele de nutriție de calitate, eliminând adevăratele cauze ale fiecărei forme de malnutriție.

2. Securitatea alimentară în sistemul internațional de securitate: provocări, amenințări și riscuri

Garanția unei aprovizionări suficiente cu alimente este una dintre problemele securității alimentare internaționale și naționale, care ocupă un loc de frunte în politica statelor. Măsurile cuprin-

zătoare în domeniul aprovizionării cu alimente, care au căpătat o semnificație independentă, reprezintă unul dintre principalele „blocuri structurale” ale securității naționale a majorității țărilor lumii; problemele situației alimentare și dezvoltării agriculturii în sistemul de securitate sunt considerate de aceștia ca fiind prioritare.

Măsurile luate de comunitatea mondială pentru a construi un sistem alimentar global în secolul XXI se bazează pe menținerea durabilității dezvoltării complexului agroindustrial și a stabilității pieței alimentare, asigurarea siguranței produselor agricole și a produselor alimentare, de mediu. siguranța și conservarea resurselor. Conceptul de multifuncționalitate a agriculturii, formulat la începutul secolului XXI, pornește din prioritățile de conservare a habitatului și soluționarea integrată a problemelor alimentare, sociale, economice și de mediu.

În același timp, în ciuda măsurilor luate, sistemul alimentar mondial, în contextul asigurării securității alimentare internaționale, funcționează în prezent într-un echilibru instabil. Agravarea existente și apariția unor noi provocări și *amenințări la adresa sistemului internațional de securitate alimentară* are loc sub influența următoarelor grupe de factori: naturali și climatici, financiari și speculativi, de piață (modificări ale cererii și consumului de alimente, crize globale), resurse, de mediu, demografice și politice.

la naturale și climatice și de mediu includ cataclismele care au cuprins o parte semnificativă a regiunilor agricole (secete, inundații, uragane, alte fenomene anormale), o scădere a aprovizionării cu materii prime și alimente din cauza anomaliilor naturale, degradării mediului, precum și schimbărilor climatice de pe Pământ. (pentru mai multe detalii, a se vedea: capitolul 2, paragraful 2.3 „Problema alimentară mondială în stadiul actual: factori negativi și consecințe”).

Mai mult, degradarea mediului, potrivit celebrului om de știință american Lester Brown, are un impact mult mai puternic asupra situației alimentare din lume decât tendințele economice și sociale. Degradarea mediului a început să se manifeste prin intensificarea excesivă a agriculturii.

Factorii de mediu includ: *deteriorarea situației mediului în lume*, ceea ce duce la reducerea potențialului resurselor naturale necesare

creșterii volumelor de producție și formării resurselor alimentare în volumele necesare; calitatea proastă și nesiguranța de mediu a alimentelor.

Speculațiile asupra mărfurilor și burselor de valori au un impact negativ asupra pieței alimentare. Piețele de vânzare au fost mult timp exploatate de așa-numiții revânzători, iar un producător ade-vărat nu are practic nicio oportunitate de a-și vinde produsele în mod independent. *Speculațiile financiare* sunt cel mai important factor care provoacă fluctuații bruște ale prețurilor pe piețele ali-mentare mondiale.

Factorii de piață care afectează negativ dezvoltarea sistemului alimentar global sunt asociați cu condiții și tendințe nefavorabile ale pieței, a căror esență este următoarea:

- creșterea stabilă a prețurilor la produsele agricole, cauzată de creșterea costului resurselor utilizate în agricultură, pre-cum și de inconsecvența dezvoltării acestora cu multifuncți-onalitatea, inclusiv păstrarea modului de viață rural și sigu-ranța mediului. Motivele acestui fenomen sunt asociate nu numai cu creșterea depășită a cererii în comparație cu oferta, precum și cu creșterea corespunzătoare a prețurilor, ci și cu măsurile de restrângere a exporturilor. Se estimează că pre-țurile alimentelor vor crește constant în următorii 10 până la 15 ani. Trebuie să se înțeleagă clar că ceea ce s-a format și consolidat pe piața mondială este puțin probabil să aibă tendințe inverse. Prin urmare, ar trebui de așteptat ca după 2020-2025. va continua tendința de creștere a consumului mondial de alimente, a comerțului internațional cu produse agroindustriale și a prețurilor la principalele tipuri de mărfuri agricole;
- prioritatea în formarea resurselor mondiale și a prețurilor mondiale rămâne cu țările orientate spre export;
- globalizarea industriei alimentare întărește concurența, înrăutățește situația de pe piața alimentară, crește constant prețurile;
- în țările dezvoltate economic cererea este determinată de structura consumului și de calitatea produsului, în țările în curs de dezvoltare – doar de creșterea consumului;

- o serie de țări în curs de dezvoltare și țări cu economii în tranziție se transformă în importatori neți cu capacitate limitată de a cumpăra alimente, ceea ce provoacă o criză.

Alți factori de piață care au dus la agravarea crizei alimentare în lume sunt cererea crescută de alimente din țările cu rate mari de creștere economică și a veniturilor (China, India), ceea ce duce la epuizarea resurselor funciare. Piața alimentară este afectată negativ de creșterea prețurilor la alte bunuri și servicii, în special, locuințe și servicii comunale, resurse energetice în general, cheltuieli militare, care deturneză fonduri uriașe din agricultură. Factorul energetic afectează situația alimentară în mai multe moduri: pe de o parte, defrișările spontane agravează starea mediului și condițiile ecologice ale producției de alimente; pe de altă parte, majoritatea țărilor în curs de dezvoltare sunt lipsite de propriile rezerve de cărbune și petrol și forțate să le cumpere (cu excepția țărilor exportatoare de petrol), ceea ce înseamnă că acest lucru limitează capacitatea de a importa produse alimentare și echipamente agricole.

Crizele moderne care se desfășoară permanent afectează majoritatea regiunilor lumii pe scară largă și aproape simultan. Toți acești factori complică funcționarea pieței alimentare mondiale, afectează într-o oarecare măsură formarea resurselor alimentare, determinând sustenabilitatea deficitului acestora, ceea ce duce în final la o agravare a situației alimentare și la creșterea prețurilor.

Factorii de resurse care amenință securitatea sistemului alimentar internațional includ utilizarea insuficientă a potențialului de resurse inovatoare și oportunitățile de progres științific și tehnologic (STP) în țările în curs de dezvoltare și în alte țări din cauza complexității condițiilor naturale și climatice pentru producție, precum și datorită la lipsa resurselor financiare pentru perfecționarea acestora și dezvoltarea tehnologiilor avansate.

Factorii demografici influențează conjunctura pieței alimentare mondiale. Creșterea rapidă a populației în țările din Lumea a Treia exacerbează problemele deja dificile de securitate alimentară. În plus, creșterea depășitoare a populației lumii are loc într-un ritm mai mare în comparație cu creșterea producției de alimente.

Problemele demografice care afectează situația alimentară includ procesul de urbanizare. Se exprimă în creșterea rapidă a

populației care nu participă la producția agricolă; ieșirea din sate în orașe a locuitorilor cei mai apti de muncă, creșterea numărului de săraci din oraș. Numai în Asia, se estimează că populația urbană va crește cu peste un miliard de oameni în următoarele două decenii. În orașe se schimbă și structura alimentară a populației.

În condițiile moderne de instabilitate politică mondială și confruntare politică, hrana a fost adesea folosită ca *pârghie a presiunii politicii externe*. Problema globală a malnutriției și a foametei în ultimii ani a încetat să se reducă doar la penuria de alimente, a devenit „prin și prin” pătrunsă de politică, este strâns legată de economie și de diverse sfere ale vieții publice. Exportul și importul de bunuri agricole și alimente (în primul rând cereale) rămân cele mai importante domenii ale economiei mondiale, în care intervenția activă a statului este un factor fundamental în stabilirea prețurilor și schimbului de produse, predeterminând un grad ridicat de politizare a acestui sector al relațiile economice interstatale. Integrarea țărilor în curs de dezvoltare în economia mondială, datoria financiară externă în creștere le face să devină mai dependente nu numai de fluctuațiile pieței, ci și de influența politică a țărilor mai dezvoltate și mai puternice.

O trăsătură caracteristică a pieței alimentare și a *presiunii politice* asupra multor țări este *monopolizarea*, care este susținută de țările lider ale lumii. Marile preocupări de monopol din SUA și UE nu permit întreprinderilor naționale mai mici să se dezvolte. Preocupările agroalimentare, creșterea unui volum mare de monoculturi și stabilirea unui preț de dumping, îi scot de pe piață pe concurenții deja slabi ai țărilor în curs de dezvoltare, ceea ce provoacă creșterea prețurilor de monopol pe piața alimentară.

Este evident că piața mondială alimentară se caracterizează printr-o lipsă de aprovizionare pentru multe grupe de produse. Acest deficit este provocat nu numai de condițiile meteorologice nefavorabile sau de condițiile epizootice neprevăzute care apar din când în când în diverse regiuni ale lumii, ci și de revoltele sociale dintr-o serie de țări, exporturile din care sunt restricționate sau interzise politic. Pe de o parte, aceste fenomene conduc la o agravare a problemei alimentare la scară globală și, desigur, sunt însoțite de creșterea prețurilor. Pe de altă parte, impactul negativ al situației pieței

mondiale asupra țărilor importatoare poate avea și are deja pentru unele țări un caracter distructiv pentru economiile lor.

Un alt motiv îl reprezintă *acțiunile politizate* ale organizațiilor financiare internaționale. Prin acordarea de împrumuturi, ei impun condiții economice și politice dure, precum și condiții pentru achitarea datoriilor externe. Și în țările în curs de dezvoltare, agricultura este principalul articol al comerțului exterior și care primește valută din exporturi.

În general, securitatea alimentară, provocările și amenințările pentru asigurarea acesteia depind în mare măsură de poziția politică a țării în lume (alinieră forțelor, prezența sindicatelor și asociațiilor interstatale). Prin urmare, aprovizionarea externă fără alimente și rezerve financiare suficiente și cu producție internă insuficientă de alimente de înaltă calitate pot asigura, în baza unui număr de condiții, aprovizionarea cu alimente a țării, dar nu și securitatea națională. Nu este o coincidență că literalmente toate țările lumii, care la un moment dat au redus subvențiile pentru producția națională de alimente și s-au concentrat pe importul acesteia, au început să-și restabilească rapid agricultura și să investească capital avansat în dezvoltarea sa durabilă.

Disproporțiile în distribuția alimentelor se adâncesc, atât la nivel regional, cât și internațional. Multe țări în curs de dezvoltare sunt forțate să caute ajutor de la organizațiile internaționale și țările individuale dezvoltate economic din Occident, ceea ce duce la concurență pe piața mondială a produselor alimentare, politizarea și agravarea relațiilor interstatale, precum și dependența de capitalul străin.

Prezența unor factori destabilizatori de dezvoltare și amenințări la adresa sistemului alimentar mondial care pot înrăutăți starea securității alimentare naționale au devenit în ultimii ani un argument în favoarea orientării majorității țărilor către autosuficiență alimentară, printr-o creștere stabilă a nivelului național. producția de produse agricole și produse alimentare. Aceasta înseamnă că rolul reglementării economice de stat în asigurarea securității alimentare naționale a țării este în creștere. care este determinată de crearea condițiilor pentru creșterea stabilă a producției în sectorul agroindustrial al economiei naționale, precum și de utilizarea func-

țiilor statului și a voinței politice de neutralizare a provocărilor și amenințărilor la adresa securității alimentare, a pericolului dependența alimentară.

În acest sens, în majoritatea țărilor lumii, căutarea soluțiilor optime la problema alimentației se intensifică, forțând o creștere a producției agricole, ceea ce poate duce la epuizarea completă a terenurilor. Mai mult decât atât, în ciuda faptului că globalizarea economică, o diviziune internațională aprofundată a muncii, măresc fără îndoială fluxurile de alimente comerciale și, în general, cresc eficiența economiei mondiale, economiile naționale ale țărilor individuale, în ciuda provocărilor și amenințărilor globale, se dezvoltă conform propriilor legi. , și, prin urmare, pentru fiecare țară se caracterizează prin propria abordare a soluționării problemei alimentare.

În același timp, trebuie avut în vedere faptul că sistemul alimentar funcționează și, cel mai probabil, va funcționa mult timp într-o anumită zonă de risc. Este expus în mod constant la mulți factori distructivi, provocări și amenințări, ceea ce s-a redus, se reduce și va continua să reducă sustenabilitatea dezvoltării sale în fiecare etapă a ierarhiei de la nivel global la cel local.

Astfel, în prezent, după cum sa menționat deja, problema alimentației a căpătat un caracter global. Grupul interguvernamental pentru biodiversitate și servicii ecosistemice (IPBES) a efectuat un studiu masiv asupra a peste 400 de oameni de știință care a arătat cum activitatea umană a schimbat planeta în ultimii 50 de ani. După cum a spus liderul studiului, Robert Watson, umanitatea distruge „bazele economiei sale, mijloacele de trai, securitatea alimentară și sănătatea sa ”.

În acest sens, rolul securității alimentare naționale este în creștere, care este asigurat de o combinație de factori economici și sociali care determină atât dezvoltarea agriculturii și a întregului complex alimentar, cât și starea generală a economiei . Constă în combinarea optimă a factorilor politici, economici, sociali, culturali, psihologici și de altă natură pentru rezolvarea problemei pentru condițiile naționale. Unul dintre cele mai importante domenii este stabilitatea producției de produse agricole, materii prime și alimente bazată pe dezvoltarea durabilă a agriculturii.

Realizarea securității alimentare se rezumă la două aspecte ale rezolvării problemei: 1) menținerea aprovizionării la un nivel suficient pentru o alimentație sănătoasă și disponibilitatea acesteia pentru toate grupurile sociale; 2) eliminarea dependenței de importuri și protecția intereselor producătorilor locali. Alături de aceasta, formarea și funcționarea sistemului alimentar național, justificarea perspectivelor de dezvoltare a acestuia ar trebui să țină seama pe deplin de tendințele globale de globalizare a economiei și de liberalizare a comerțului cu alimente, provocările și amenințările existente sau emergente la adresa securitatea alimentară națională.

Pentru a minimiza provocările și amenințările la adresa securității alimentare, pentru a evita pericolul escaladării problemei într-o criză globală profundă și destabilizarea situației într-o serie de regiuni ale lumii, sunt necesare măsuri urgente de către întreaga comunitate mondială. În primul rând, conform oamenilor de știință, este necesar să se realizeze o reorganizare socială fundamentală privind „factorii tehnologici, economici și sociali, inclusiv paradigme, scopuri și valori”.

Hrana este condiția principală pentru viața și supraviețuirea unei persoane, independența statului. Din cele mai vechi timpuri, securitatea a fost asociată cu capacitatea statului de a se proteja și de a-și hrăni populația. Prin urmare, gânditorii și filozofii au acordat o mare atenție problemei alimentației populației. Așadar, vechiul filozof chinez Confucius și adepții săi încă din secolul al V-lea î.Hr. ca măsură de stat eficientă, s-a propus relocarea rezidenților din zone dens populate în zone slab populate cu exces de teren pentru a menține o *proporție „optimă” între cantitatea de teren, hrană și populație*. Unul dintre primii care a remarcat importanța producției agricole pentru dezvoltarea țării a fost Francois Quesnay, care la începutul secolului al XVIII-lea . a declarat adevărata bogăție a națiunii „*produse ale agriculturii*”.

În stadiul actual al dezvoltării mondiale, o atenție deosebită a fost acordată securității alimentare în perioada penuriei globale de alimente asociate cu crizele alimentare mondiale de la mijlocul anilor 1960. și a început criza globală a cerealelor anii 70 secolul al XX-lea

Pentru prima dată, termenul de *securitate alimentară* a fost introdus în circulația internațională la Adunarea Generală a ONU în 1974. La acel moment, securitatea alimentară mondială era înțeleasă ca „menținerea stabilității pe piețele alimentare cu disponibilitatea produselor alimentare de bază pentru toate țările lume.” Cu toate acestea, un aparat categoric unificat de securitate alimentară nu a fost dezvoltat la acel moment.

Și abia în 1996 la Roma, la Conferința Mondială privind Nutriția și Dezvoltarea Agricolă Durabilă în Declarația adoptată, termenul de *securitate alimentară* a fost stabilit oficial și a fost definit ca „o stare a economiei în care populația țării în ansamblu și fiecare Cetățeanului individual i se garantează accesul la produsele alimentare, la apă potabilă și la alte produse alimentare în calitate, sortimentul și volumele necesare și suficiente pentru dezvoltarea fizică și socială a individului, asigurând sănătatea și reproducerea extinsă a populației țării.

În a doua jumătate a secolului XX. a început treptat să aibă loc regândirea conceptului de securitate alimentară, care constă în fundamentarea necesității de *accesibilitate economică* a alimentelor. În anii 90. În același secol, experții ONU au fundamentat poziția conform căreia securitatea alimentară este un element integral *al calității vieții populației*. Acum s-a pus accent pe *dreptul la hrană* – dreptul de a avea acces liber la alimente adecvate, sigure și hrănitoare.

În același timp, în ciuda conceptelor declarate oficial de securitate alimentară, nu există o înțelegere comună a categoriei „securitate alimentară” în știință. Conform celei mai larg acceptate definiții din lume, securitatea alimentară se realizează prin asigurarea accesului fizic și economic la alimente sigure și suficiente. Ca elemente ale sistemului național de securitate alimentară se disting următoarele: independența alimentară, disponibilitatea fizică a alimentelor, accesibilitatea economică a alimentelor și calitatea alimentelor.

Principalele criterii de securitate alimentară sunt: nivelul producției și consumului de alimente de bază în raport cu normele fiziologice; energie

conținutul dietei și raportul dintre proteine, grăsimi și carbohidrați din ea; nivelul de disponibilitate fizică și economică a ali-

mentelor; gradul de dependență a aprovizionării cu alimente de importuri, un nivel suficient de rezerve.

Situația reală cu alimentația la nivel internațional mărturisește complexitatea incredibilă a furnizării de hrană pentru populație, trecerea acestei probleme la categoria problemelor alimentare globale.

În general, sistemul alimentar mondial se află în prezent într-un echilibru instabil. Principala sa disproporție în perioada modernă a dezvoltării mondiale este discrepanța dintre rata aprovizionării cu alimente a populației și rata de creștere a populației acesteia. Ținând cont de creșterea depășitoare a populației în comparație cu producția de alimente, precum și de deteriorarea condițiilor de formare a resurselor, se preconizează că deficitul de alimente va crește în viitor.

Toate aceste circumstanțe au schimbat abordarea mondială a securității alimentare. Problemele asigurării securității alimentare au fost transferate de la nivel global la nivel național. În acest sens, securitatea alimentară a devenit o parte importantă a securității naționale a țărilor, deoarece fără a asigura securitatea alimentară, statul nu poate asigura stabilitatea socială, nu poate rezolva problemele politice și socio-economice și nu poate influența procesele globale de dezvoltare a lumii.

Strategia alimentară a majorității țărilor lumii vizează realizarea securității alimentare ca fiind cea mai importantă condiție pentru menținerea suveranității și independenței, stabilității economice și sustenabilității sociale. Atunci când asigură securitatea națională, aceștia pornesc de la înțelegerea că o țară cu o dependență semnificativă de importurile de alimente nu poate fi pe deplin independentă din punct de vedere politic și economic, iar în cazul unor conflicte internaționale, o astfel de dependență va acționa ca o pârghie suplimentară de presiune asupra activităților statul din afara . Acest lucru este confirmat de practica internațională existentă: țările cu agricultură dezvoltată au o influență mai mare asupra proceselor politice și economice mondiale.

Atunci când asigură securitatea alimentară, guvernele naționale, de regulă, urmăresc o politică protecționistă, ținând cont de combinații de factori politici, economici, sociali, culturali, psiholo-

gici și de alți factori care sunt optimi pentru condițiile naționale, caracteristicile naționale ale obiectivelor naționale socio-economice și procesele politice, precum și condițiile geografice și climatice.

După cum arată analiza abordărilor practice pentru asigurarea securității alimentare, ar trebui acordată mai multă atenție combinării soluționării problemei alimentare cu măsuri precum creșterea protecției sociale, dezvoltarea rurală, creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la problemele nutriției de calitate și eliminarea adevăratului cauzele fiecărei forme de malnutriție.

Astfel, analiza problemei globale a furnizării populației cu alimente, experiența altor țări, tendințele și perspectivele de dezvoltare a producției agricole mondiale arată că Republica Moldova ar trebui alimentată, pericolele existente și provocările și amenințările viitoare la adresa securității naționale. În domeniul asigurării populației cu hrană) să elaboreze o strategie de producere a produselor agricole în vederea asigurării populației cu hrană proprie. În același timp, după cum sa menționat mai sus, asigurarea securității alimentare naționale ar trebui redusă la două aspecte ale soluționării problemei: primul este menținerea producției alimentare interne la un nivel suficient pentru o nutriție sănătoasă și accesibilitatea acesteia pentru toate grupurile sociale; a doua este eliminarea dependenței de importuri și protejarea intereselor producătorilor locali.

Probleme de recapitulare

1. Definiți securitatea alimentară în contextul securității internaționale.
2. Analizați impactul factorilor globali – economici, climatici, tehnologici și geopolitici – asupra securității alimentare.
3. Identificați principalele amenințări și riscuri cu efect destabilizator asupra sistemului alimentar mondial.
4. Evaluați rolul instituțiilor internaționale în gestionarea crizelor alimentare.
5. Propuneți măsuri de consolidare a securității alimentare în contextul transformărilor globale actuale.

Bibliografie

- Cazacu, V. (2022). Esența funcționării sistemului de securitate alimentară al Uniunii Europene în contextul dezvoltării durabile a statelor membre. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-202-210.pdf?utm_source
- Luca, L. (2023). Securitatea alimentară, ca element al politicii agricole. Institutul de Economie și Politici agricole (IEPA), București. https://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2023/01/Studiul-1_SPOS-2022_Securitatea-alimentara_Final.pdf
- FAO. (2023). Global food trade and crises: Food security challenges and drivers. FAO (raport / analiză). <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/df61df46-7edd-47f9-b743-687eaa45afca/content>
- Food Security Information Network & Global Network Against Food Crises (2025). Global Report on Food Crises (GRFC 2025) https://www.wfp.org/publications/global-report-food-crises-grfc?utm_source

TEMA XIII. ASIGURAREA SECURITĂȚII ALIMENTARE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL PROBLEMEI ALIMENTARE GLOBALE ȘI REGIONALE

1. Abordări teoretice, conceptuale și practice pentru asigurarea securității alimentare în Moldova
2. Caracteristicile europene și regionale ale dezvoltării piețelor agricole și agroalimentare în contextul asigurării securității alimentare în Republica Moldova
3. Conceptul și specificul securității alimentare în Republica Moldova: aspecte științifice și practice
4. Interesele naționale ale Republicii Moldova în sectorul alimentar

Scopul temei: Analizarea modalităților prin care Republica Moldova poate asigura securitatea alimentară națională în contextul crizelor alimentare globale și regionale.

Obiectivele temei. După studierea acestei teme, veți fi capabili:

- să descrieți situația securității alimentare în Republica Moldova și factorii principali care o influențează.
- să analizați impactul problemelor alimentare globale și regionale asupra disponibilității și accesului la alimente în țară.
- să evaluați vulnerabilitățile lanțurilor alimentare naționale în fața crizelor climatice, economice și geopolitice.
- să examinați politicile și strategiile existente pentru asigurarea securității alimentare în Republica Moldova, inclusiv cooperarea cu UE și organizațiile internaționale.
- să propuneți măsuri și soluții pentru consolidarea rezilienței sistemului alimentar și asigurarea dezvoltării durabile a sectorului agroalimentar.

1. Abordări teoretice, conceptuale și practice pentru asigurarea securității alimentare în Moldova

Securitatea, în sensul tradițional al conceptului de securitate națională, este starea de protecție a intereselor vitale ale individului, societății și statului de amenințările interne și externe.

Securitatea alimentară este garantat accesul fizic și economic la produse de calitate pentru toate segmentele de populație în conformitate cu standardele nutriționale raționale bazate pe dezvoltarea durabilă inovatoare a producției agroindustriale.

Conceptul de „securitate” ca fenomen social complex cu mai multe fațete are un caracter istoric specific și este strâns legat de toate formele și direcțiile de interacțiune din sistemul „natură – om – societate”. În același timp, pentru securitatea alimentară, latura de conținut a diferitelor interacțiuni între elementele acestui sistem este de cea mai mare importanță. Ele reflectă procesele de influență a diferitelor obiecte unul asupra celuilalt, condiționalitatea lor reciprocă, schimbarea stării, tranziția reciprocă, precum și generarea unui obiect de către altul. Interacțiunea determină dezvoltarea tuturor obiectelor realității înconjurătoare.

În plus, categoria „securității” nu este absolută, ci relativă și capătă sens semantic numai în legătură cu obiecte sau sfere specifice ale activității umane și cu lumea înconjurătoare. Prin urmare, securitatea alimentară nu există de la sine, izolat, izolat de activitatea umană. Este strâns legată de toate aspectele vieții umane și ale societății, a căror sarcină fundamentală este asigurarea existenței și dezvoltării acesteia, menținerea stabilității în formarea și dezvoltarea statalității Republicii Moldova. Nevoile suverane interne și externe ale Republicii Moldova ar trebui realizate prin priorități naționale. Desigur, asigurarea securității alimentare, crearea condițiilor pentru accesibilitatea fizică și economică a alimentelor de calitate pentru populația Moldovei ar trebui să fie cea mai importantă prioritate a Guvernului Republicii Moldova.

Datorită faptului că securitatea are un caracter istoric și temporal specific, avem în vedere problemele asigurării securității alimentare a Republicii Moldova în fiecare etapă a dezvoltării sta-

tului, ținând cont de abordările statului de reformare și dezvoltare a sectorului agroindustrial. complex și anume: perioada sovietică (1980 – 1990 ai secolului trecut), perioada reformei agrare (1991–2001), perioada post-reformă (2002–2011) și stadiul actual de dezvoltare a agriculturii în Moldova (2012). –2019). Mai mult, în cadrul fiecărei etape și perioade de dezvoltare a țării, considerăm sectorul alimentar ca un sistem agroindustrial integral și studiem problema asigurării securității alimentare într-o manieră cuprinzătoare, ținând cont de implementarea programelor socio-industriale. măsuri economice, politice, științifice, tehnice, inovatoare, organizatorice pentru realizarea accesibilității fizice și economice a vieții.- produse alimentare importante de calitate pentru populația țării, precum și o analiză a tehnicilor și metodelor de identificare, neutralizare sau minimizare a amenințărilor interne și externe la securitatea alimentară.

De asemenea, pornim de la faptul că principalele sarcini ale sistemului de securitate alimentară al Republicii Moldova sunt: implementarea unei politici agrare eficiente, identificarea și prevenirea amenințărilor la adresa securității alimentare, crearea unor condiții economice stabile pentru o dezvoltare durabilă și durabilă. funcționarea și dezvoltarea progresivă a sistemului complex agroindustrial în vederea asigurării consecvente populației țării cu hrana de calitate în conformitate cu normele fiziologice, care să garanteze viața normală a unei persoane, iar industriei prelucrătoare a țării – cu materii prime.

Funcționarea sistemelor de orice natură, inclusiv a sistemului de securitate alimentară, ar trebui să se bazeze pe un scop. *Stabilirea obiectivelor* vă permite să determinați baza conceptuală a sistemului alimentar, să coordonați activitățile subiecților, să distribuiți optim resursele, să evidențiați prioritățile în dezvoltarea obiectului – complexul agro-industrial. *Scopul securității alimentare* ar trebui să fie format de Guvernul Republicii Moldova pe baza obiectivelor și priorităților naționale ale statului, care pentru securitatea alimentară sunt asigurarea necondiționată a populației țării cu alimente de calitate, pe principiul accesibilității fizice și economice a acestora. Pentru a face acest lucru, ar trebui determinat volumul producției agricole din întreaga țară și măsuri de creștere a puterii

de cumpărare a populației, inclusiv măsuri de protecție socială a segmentelor sărace și social vulnerabile ale populației. Desigur, la formarea obiectivelor de securitate alimentară, factori geo-economici și regionali, starea socio-economică a țării, tradițiile și preferințele populației în materie de nutriție, posibilitățile gospodăriilor și gospodăriilor personale în producția de alimente, reformele naționale în curs, etc., ar trebui luate în considerare.

După ce Guvernul își stabilește obiective naționale pentru dezvoltarea complexului agroindustrial și asigurarea populației țării cu alimente, apare, ca o condiție indispensabilă pentru asigurarea securității alimentare, necesitatea *monitorizării – analizei și evaluării permanente* a situației actuale în domeniul agricol, producție și sectorul alimentar. Pentru a face acest lucru, colectarea, prelucrarea, structurarea și sistematizarea informațiilor, evaluarea și analiza datelor informaționale care reflectă specificul funcționării sistemului complex agroindustrial și a sistemului de securitate alimentară ar trebui efectuate cu regularitate.

În acest sens, un element important de monitorizare a sistemului de securitate alimentară este dezvoltarea unui *sistem de indicatori și indicatori* care să evalueze starea actuală a securității alimentare. Sistemul de indicatori vă permite să identificați și să anticipați amenințările la adresa securității alimentare; stabilirea eficacității activităților organelor de stat și organizațiilor publice pentru asigurarea dezvoltării durabile a complexului agroindustrial al țării, funcționarea infrastructurii de securitate alimentară, determinarea instrumentelor și metodelor necesare pentru asigurarea securității alimentare.

Semnificativă pentru sistemul de securitate alimentară este definirea corectă a *indicatorilor de amenințare* – indicatori cantitativi care fac posibilă identificarea modificărilor parametrilor critici ai securității alimentare care fie reprezintă direct o amenințare, fie sunt o manifestare a proceselor care însoțesc deteriorarea securității alimentare. Acestea acoperă diverse domenii, inclusiv producția de alimente, disponibilitatea și accesibilitatea. Indicatorii de amenințare includ și indicatori care identifică condițiile negative în care funcționează sistemul alimentar. Acești indicatori ar trebui să caracterizeze abaterile de la norma condițiilor meteorologice;

caracteristicile suprafețelor însămânțate și starea acestora; prezența animalelor; prețurile de piață pentru produsele alimentare de bază; stocurile de alimente în gospodării și organizațiile de marketing; starea de sănătate și alimentație a populației; comportamentul de criză al populației (migrație, scăderea puterii de cumpărare a populației), etc. Cea mai importantă proprietate a indicatorilor pentru construirea unui sistem de securitate alimentară este interacțiunea acestora, care există întotdeauna în mod explicit sau implicit, dar numai în anumite condiții de creștere. pericolul devine evident.

Este important nu numai construirea unui sistem de indicatori și indicatori, ci și măsurarea acestora și compararea constantă a valorilor cantitative obținute cu valorile lor de *prag* (critice). În cazul nostru, la asigurarea securității alimentare a Moldovei, rolul valorilor-prag îl joacă normele fiziologice (medicale) de consum alimentar pentru diferite categorii de populație, necesare pentru existența acestora. Toate acestea fac posibilă analiza constantă a stării și dinamicii dezvoltării agriculturii, industriei prelucrătoare, furnizarea de alimente către populație, deplasarea sistemului de securitate alimentară dintr-o stare sigură într-una mai periculoasă și invers. În plus (și acest lucru trebuie remarcat în mod special), valorile pragului sunt un instrument important pentru analiza sistemului, prognoza și planificarea socio-economică orientativă. Cu ajutorul acestui instrument, complexul agroindustrial este considerat din punctul de vedere al corespondenței tendințelor sale de dezvoltare cu interesele naționale ale țării. Prin metoda indicativă, nivelul prag (critic) de aprovizionare cu alimente pentru populație, am luat în considerare securitatea alimentară a Moldovei în toate etapele dezvoltării acesteia.

Pentru asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova este necesară formularea clară a *amenințărilor emergente* la adresa securității naționale de asigurare a populației cu alimente.

Pentru a *identifica amenințări în sectorul alimentar* FAO recomandă introducerea unui mecanism în Moldova, care constă din următoarele elemente:

- *sistem de avertizare timpurie și informare despre piețele mondiale, regionale și naționale*. Acest lucru este necesar pentru o evaluare cantitativă preliminară a disponibilității alimen-

telor, studiul potențialelor piețe economice externe, a grupurilor vulnerabile ale populației, a posibilei redistribuiri a alimentelor;

- *indicatori de amenințare*. După cum am menționat deja, indicatorii sunt indicatori care vă permit să identificați schimbări critice care fac posibilă identificarea unei amenințări la adresa aprovizionării cu alimente sau a unei încălcări a disponibilității acesteia;
- *rezerve de securitate alimentară* – stocuri de alimente în caz de urgență, pentru acoperirea penuriei de alimente din piață, pentru a reduce creșterile de preț;
- *informații despre organizațiile donatoare* care oferă asistență în situații de urgență.

Pentru a asigura o aprovizionare durabilă cu alimente a populației, Guvernul Republicii Moldova trebuie să stabilească limitele securității alimentare, să elaboreze o strategie și direcții de dezvoltare a agriculturii naționale, care să permită soluționarea problemei alimentației în principal pe baza de sine. -suficiență, prevede măsuri pentru utilizarea rațională a potențialului de producție existent al complexului agroindustrial al țării și avantajele diviziunii internaționale a muncii prin integrarea în economia globală și sistemul alimentar. Este necesar să se elaboreze parametrii cantitativi pentru producția celor mai importante tipuri de alimente și materii prime, suficienți pentru a asigura consumul intern pe cap de locuitor conform standardelor solide din punct de vedere științific, formarea fondurilor și rezervelor necesare și formarea potențialului de export.

Se recomandă ca nivelul de securitate alimentară să fie determinat folosind următorii indicatori principali:

- parametrii cantitativi ai producției celor mai importante tipuri de alimente și materii prime suficienți pentru:
 - 1) asigurarea consumului intern pe cap de locuitor conform normelor fiziologice fundamentate științific;
 - 2) formarea fondurilor și rezervelor necesare;
 - 3) formarea potențialului de export;
- producția de produse de susținere a vieții de bază pe cap de locuitor. Este de dorit să se ia în considerare zece grupe de

alimente ca *tipuri de alimente de bază* : cereale (pâine și produse de panificație), cartofi, legume, fructe și fructe de pădure, zahăr, ulei vegetal, lapte, carne și produsele lor, ouă și pește;

- indicele de producție (consum) al produsului, egal cu ponderea produsului (consumat) din norma fiziologică.

Pentru a evalua securitatea alimentară națională, pe baza autosuficienței producției agricole, trebuie utilizate următoarele criterii:

- nivelul de accesibilitate fizică și economică a alimentelor pentru diverse categorii de populație;
- gradul de satisfacere a nevoilor fiziologice de conținut energetic;
- respectarea restricțiilor privind conținutul de substanțe nocive pentru sănătate în produse;
- gradul de dependență a aprovizionării cu alimente a țării și asigurarea cu resurse a complexului agroindustrial de aprovizionarea de import;
- dimensiunea stocurilor de alimente strategice și operaționale în conformitate cu cerințele de reglementare.

Mai mult, exprimarea cantitativă a acestora, bazată pe standardele internaționale pentru consumul alimentelor de bază în conformitate cu norma fiziologică, ar trebui să fie de 3500 kcal/zi. Pe baza acesteia, nivelul producției agricole, sub care apare dependența de import și slăbește securitatea economică a Moldovei, poate fi reprezentat de următoarele volume de consum de alimente pe cap de locuitor pe an: pâine și produse de panificație – 105 kg pe an, cartofi. – 170 kg, legume – 124 kg, fructe și fructe de pădure – 78 kg, zahăr – 33 kg, lapte și produse lactate – 393 kg, carne și produse din carne – 80 kg, pește – 18 kg, ouă – 294 bucăți, ulei vegetal – 13 kg pe an.

Având în vedere că securitatea alimentară este interconectată cu domenii ale securității naționale precum economic, energetic, de mediu, informațional etc., pentru a asigura securitatea alimentară națională, este necesară eliminarea riscurilor și amenințărilor din aceste domenii care afectează indirect sau direct funcționarea. a producției agricole și a producției alimentare.asigurarea populației.

De asemenea, este important să se analizeze toți factorii care influențează securitatea alimentară națională (*analiza factorială*). Pentru Republica Moldova se pot distinge următoarele subsisteme principale de factori care influențează starea securității alimentare:

Factorii politici se caracterizează prin principiile interacțiunii dintre ramurile legislative, executive, judiciare ale puterii în crearea și funcționarea sistemului de producție agricolă și de furnizare a hranei populației;

Factorii economici se caracterizează prin organizarea managementului economiei și complexului agroindustrial; starea industriei agricole și de prelucrare, a combustibililor și a energiei, sferele științifice, tehnice și financiare, competitivitatea produselor agricole; climatul investițional și măsurile de atragere a investițiilor în agricultură și industria de prelucrare etc.

Factorii inovativi sunt determinați de nivelul de utilizare a tehnologiilor și inovațiilor înalte în complexul agroindustrial, fluxul continuu și complex al introducerii dezvoltărilor inovatoare în agricultură și rolul principal al științei în dezvoltarea complexului agroindustrial. .

Factorii socio-demografici se caracterizează prin nivelul și calitatea vieții locuitorilor din mediul rural, dinamica numărului de locuitori din mediul rural, starea de sănătate a populației, dinamica natalității și mortalității, raportul acestora etc.

Factorii de resurse depind de asigurarea agriculturii cu resurse energetice și tehnice, mijloace de mecanizare, de eficiența utilizării terenurilor și resurselor de apă, pășunilor și terenurilor forestiere.

Factorii de mediu depind de starea mediului natural, presiunea tehnologică și antropică asupra naturii, prezența industriilor periculoase, starea sistemelor de securitate și utilizarea efectivă a acestora în sfera naturală și tehnologică și costurile de mediu.

Factorii naturali și climatici sunt determinați de climă, pericolul unor procese și fenomene anormale naturale, dezastre și catastrofe.

Factorii informaționali se caracterizează prin structura, calitatea, caracteristicile cantitative ale spațiului informațional al complexului agroindustrial (cunoaștere, informații, tehnologii de comunicare), starea și dinamica formării potențialului uman pentru utilizarea informațiilor în economie și sectorul agroindustrial etc.

Pentru Moldova, cei mai importanți factori care afectează securitatea alimentară sunt: politici, economice, științifice și tehnice, climatice, demografice etc.

Toți factorii care influențează formarea securității alimentare sunt combinați în grupe, în funcție de posibilitatea de reglementare, ceea ce ne permite să le oferim o descriere comparativă, pentru a determina impactul lor asupra nivelului de sustenabilitate a sistemului alimentar:

- *factori nereglementați*, al căror impact nu poate fi eliminat în totalitate. Acestea includ: factori naturali-climatici și de mediu; nivelul de asigurare a agriculturii cu resurse de teren în volumele necesare producției de produse agricole pe bază de autosuficiență;
- *factori parțial controlați*. Ele se formează sub influența simultană a condițiilor naturale și economice și includ: scorul de fertilitate a solului teren arabil, disponibilitatea resurselor de muncă etc.;
- *factori ajustabili*. Format ca urmare a implementării măsurilor care fac posibilă asigurarea securității alimentare; acestea includ: factorii de resurse și informații, alimentarea cu energie și mecanizarea producției agricole, formarea structurii suprafețelor însămânțate, utilizarea îngrășămintelor minerale și organice, erbicidele, disponibilitatea spațiilor de depozitare, disponibilitatea fizică și economică a alimentelor, alimentelor. calitatea, formarea de măsuri protecționiste de susținere a agriculturii interne, creșterea veniturilor reale ale populației, nivelul și calitatea vieții locuitorilor din mediul rural, numărul locuitorilor din mediul rural, starea de sănătate a populației etc.

La al doilea nivel de evaluare a stării securității alimentare sunt luați în considerare factori care afectează negativ mijloacele de trai ale populației și, în ultimă instanță, securitatea alimentară: situația politică externă și internă, starea socio-psihologică a societății, situația economică a locuitorilor din mediul rural.

La al treilea nivel de evaluare a stării securității alimentare sunt luați în considerare factori aleatori care caracterizează situațiile asociate cu eterogenitatea diferitelor grupuri de populație, fenomene-

nele anormale meteorologice și climatice și instabilitatea pe piețele externe.

Utilizarea analizei factorilor face posibilă organizarea colectării, analizei, procesării, acumulării, structurării și sistematizării informațiilor privind securitatea alimentară, realizarea unei evaluări calitative și cantitative cuprinzătoare a acestora și construirea unui sistem de indicatori integrali ai securității alimentare, să creeze o ierarhie a caracteristicilor calitative, o bază de date pentru modelarea și rezolvarea problemelor privind securitatea alimentară, securitatea alimentară, să formeze un sistem de monitorizare a securității naționale, să efectueze o analiză comparativă a sistemelor naționale, regionale și globale de securitate alimentară.

Stabilirea obiectivelor cu monitorizarea ulterioară a nivelului de asigurare a securității alimentare la utilizarea metodelor de descriere cantitativă a dezvoltării complexului agroindustrial și efectuarea analizei factoriale a acestuia este de mare importanță pentru soluționarea practică a problemelor de asigurare a securității alimentare. Scopul fundamental al funcționării sistemului de securitate alimentară este protejarea intereselor vitale ale statului și ale societății de amenințările interne și externe în aprovizionarea cantitativă continuă a populației țării cu alimente de calitate.

Pentru realizarea obiectivelor naționale de asigurare a populației cu alimente, de realizare a intereselor individului, societății, statului în domeniul alimentației, respingerea amenințărilor interne și externe, se formează organele care alcătuiesc sistemul forțelor de securitate alimentară. mecanisme și instrumente adecvate pentru asigurarea *securității alimentare*.

Mecanismul de asigurare a securității alimentare este un sistem de norme legale, măsuri organizatorice, economice și financiare ale statului, care ar trebui să vizeze menținerea și dezvoltarea durabilă a agriculturii, industriei prelucrătoare, a piețelor alimentare, precum și a altor elemente de asigurare a securității alimentare. . Mecanismul juridic și organizatoric pentru asigurarea securității alimentare în Moldova este format de Parlament și Guvernul Republicii Moldova.

Instrumentele de securitate alimentară sunt regulile și normele de furnizare a acestora, subiecte ale securității alimentare care des-

fășoară acțiuni manageriale, de reglementare și coordonare pentru implementarea intereselor naționale în sectorul alimentar și respingerea amenințărilor emergente la adresa securității alimentare.

După cum a arătat practica, unul dintre instrumentele importante pentru asigurarea securității alimentare și dezvoltarea agriculturii în Moldova este *politica economică externă și internă*.

Se folosesc materiile prime, resursele energetice, financiare, de muncă, informaționale, intelectuale, precum și poziția obiectivă geografică și climatică a țării.

Principalele funcții (elemente) ale mecanismului de securitate alimentară din Moldova sunt:

- definirea, sistematizarea, coordonarea, implementarea obiectivelor și intereselor naționale în asigurarea populației cu alimente;
- dezvoltarea unor valori-prag pentru indicatorii socio-economici ai securității alimentare;
- monitorizare pentru a identifica și prezice amenințările externe și interne;
- structurarea și sistematizarea amenințărilor la adresa securității alimentare;
- reflectarea sau minimizarea amenințărilor la adresa securității alimentare;
- analiza modurilor de funcționare a complexului agroindustrial al țării, determinarea prevederilor acestei funcționări, amenințarea cu distrugerea sau reducerea eficienței acestuia, neutralizarea acestora;
- conservarea principalelor proprietăți de sistem ale complexului agroindustrial al țării (integritate, durabilitate, capacitatea de dezvoltare și extindere a reproducerii);
- armonizarea și îmbunătățirea eficienței macrosistemului agroindustrial: economie – complex agroindustrial – ecologie;
- armonizarea relațiilor de stat cu sistemele agroindustriale și alimentare globale și regionale.

Principiile formării sistemului de securitate alimentară în Moldova ar trebui să fie:

- complexitate, care asigură interacțiunea eficientă a tuturor elementelor sistemelor de securitate alimentară;

- variabilitate în alegerea factorilor de stabilizare ai sistemului, în funcție de nivelul și succesiunea impactului amenințărilor asupra sistemului de securitate alimentară;
- introducerea treptată a alegerii factorilor de stabilizare a securității alimentare, în funcție de etapele de funcționare a complexului agroalimentar și de eterogenitatea acțiunii diferitelor elemente și amenințări la adresa sistemului;
- continuitatea funcționării sistemului de securitate alimentară al țării, indiferent de starea generală a sistemului alimentar mondial și regional;
- sustenabilitatea sistemului de securitate alimentară, care prevede respectarea tuturor principiilor: complexitate, consistență, etapă cu etapă, continuitate a funcționării, indiferent de impactul asupra sistemului de factori interni și externi.

Prioritatea securității alimentare în sistemul securității economice pentru Republica Moldova constă în rolul său social definitoriu – în realizarea parametrilor necesari pentru asigurarea populației cu alimente, și ținând cont de faptul că în Moldova trăiește majoritatea populației. În zonele rurale, locuri de muncă pentru muncitorii rurali.

Republica Moldova, având condiții naturale și climatice excepțional de favorabile, ar trebui să depună eforturi nu numai pentru a asigura securitatea alimentară națională, ci și pentru a-și spori rolul în sistemul de asigurare a securității alimentare regionale. Acest lucru îi va spori semnificativ imaginea pe arena internațională, va consolida situația financiară internă și bunăstarea populației țării.

Asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova ar trebui realizată prin implementarea unui număr de condiții, dintre care cele mai importante sunt:

- dezvoltarea durabilă a complexului agroindustrial al Moldovei în vederea formării resurselor alimentare de stat echilibrate, pentru asigurarea unei alimentații complete, în conformitate cu standardele medicale;
- formarea condițiilor pentru generarea de venituri, asigurarea unui nivel ridicat și a calității vieții populației, precum și a posibilității de alimentație în conformitate cu normele

- fiziologice. Pentru a face acest lucru, cheltuielile bugetului gospodăriei pentru alimente nu trebuie să depășească 35%;
- implementarea unui set de măsuri organizatorice și economice pentru asigurarea industriei prelucrătoare a țării cu materii prime, în conformitate cu capacitățile de producție ale acestora;

Criteriile de evaluare a nivelului de securitate alimentară națională sunt:

- gradul de satisfacere a nevoilor fiziologice ale populației în componentele și conținutul energetic al dietei;
- respectarea dietei cu restricții privind prezența substanțelor dăunătoare sănătății în produse;
- nivelul de acces fizic și economic la alimente de calitate pentru diferite categorii de populație;
- gradul de dependență al aprovizionării cu alimente a țării și al aprovizionării cu resurse a complexului agroindustrial de importuri;
- volumul stocurilor alimentare de stat strategice și operaționale în conformitate cu nevoia de reglementare;
- eficiența utilizării potențialului de export al complexului agroindustrial al țării.

Nivelurile aprovizionării cu alimente sunt caracterizate după cum urmează:

- *optim (suficient)* – volumul, care este un echilibru de resurse suficient pentru a asigura piața internă de alimente prin producția internă în 80–85%, inclusiv exporturile 15–20%, importurile 15–20%;
- *insuficient* – volumul resurselor alimentare, caracterizat prin nivelul producției, la care 60–80% din alimentele consumate se asigură în detrimentul producției agricole proprii (pe grupe);
- *critic*, care caracterizează nivelul producției, sub care apare dependența de importuri, iar echilibrul pieței alimentare interne este asigurat prin producție proprie mai mică de 60%.

În practică, pentru Republica Moldova, implementarea acestor prevederi este asociată cu dezvoltarea și extinderea industriei proprii de producție și prelucrare agricolă, modificarea structurii

suprafețelor însămânțate pentru a satisface nevoile de securitate alimentară, o creștere semnificativă a recoltelor, productivitatea muncii în complexul agroindustrial și în economia în ansamblu, o creștere semnificativă a eficienței producției agricole.

Astfel, în ciuda faptului că securitatea alimentară, ca orice altă securitate, nu este absolută (este relativă, instabilă, depinde de mulți factori interni și externi diferiți, provocări și amenințări), în același timp, ghidându-se de cele teoretico-metodologice de mai sus, și abordări conceptuale, este posibilă crearea unui sistem practic de securitate alimentară în Republica Moldova.

2. Caracteristicile europene și regionale ale dezvoltării piețelor agricole și agroalimentare în contextul asigurării securității alimentare în Republica Moldova

Asigurarea securității alimentare naționale pentru Moldova trebuie luată în considerare ținând cont de dezvoltarea producției agricole și a piețelor alimentare la nivel global, regional și național, adică la rezolvarea problemelor securității alimentare în Republica Moldova, este necesar să se ia ținând cont de tendințele de dezvoltare ale agriculturii la nivel global și, în primul rând, la nivel regional.

De remarcat faptul că pe termen scurt și mediu, în lume se prevăd rate scăzute de creștere a alimentelor și a materiilor prime.

În 2018, Comisia Europeană a publicat o prognoză pentru dezvoltarea piețelor agricole și agroalimentare din țările UE pentru perioada de până în 2030. Comisia Europeană consideră că până în 2030 suprafața totală de teren în cifră de afaceri agricolă activă va fi 175,5 milioane de hectare. Ca urmare, nu este de așteptat o scădere a producției agroalimentare. Și pentru unele articole, aceasta va crește semnificativ (lapte, carne, cereale și semințe oleaginoase). Cea mai mare parte a multor produse alimentare europene va continua să fie consumată în UE. Dar, în același timp, vor exista schimbări semnificative în structura nutriției: în conformitate cu moda unui „stil de viață sănătos”, proteinele animale vor fi înlocuite mai activ cu proteine vegetale în dieta europenilor. Se presupune că Uniunea Europeană se va transforma într-un exportator

net de anumite tipuri de produse (lactate, zahăr etc.). Exporturile din Uniunea Europeană de bunuri precum brânză, unt și lapte praf sunt de așteptat să crească pe măsură ce cererea globală de produse lactate crește. Conform prognozei, UE va acoperi aproximativ 35% din creșterea cererii globale pentru aceste produse.

Producția de carne în Uniunea Europeană până în 2030 se va menține la nivelul actual – 47,7 milioane de tone. Dar, în același timp, consumul său total în țările UE va scădea, în primul rând din cauza cărnii de porc. Se crede că surplusul va fi exportat în principal pe piața chineză, în ciuda concurenței acerbe din partea fermierilor americani și brazilieni. Se preconizează o creștere a producției, a consumului intern și a exporturilor de carne de pasăre (o creștere de 4%).

Se preconizează că producția de cereale în UE până în 2030 va crește față de 2017 cu 13% – până la 324,7 milioane de tone. Creșterea va fi determinată de o anumită creștere a cererii industriale de cereale și a exporturilor acestora. Din această cauză, prețurile cerealelor vor fi relativ stabile, de exemplu, prețurile la grâu sunt de așteptat să fie în jur de 180 de euro, cu un randament mediu de 6,4 tone la hectar.

Pe segmentul materiilor prime oleaginoase, experții UE nu se așteaptă la creșterea culturilor agricole respective – va fi, probabil, doar 1,4%. Cultura de rapiță va stagna din cauza schimbării politicii UE în materie de biocombustibili din 2020. Această creștere va fi asigurată de o creștere lentă a producției de soia.

Producția de zahăr în Uniunea Europeană până în 2030 va crește cu 0,7 milioane de tone – până la 19,3 milioane de tone. În același timp, consumul de zahăr în țările UE va scădea cu 5% față de nivelul din 2018, la 17,7 milioane de tone.

Analiza efectuată de Comisia Europeană se bazează pe ipoteze optimiste că:

- nu vor exista schimbări climatice majore;
- războaiele comerciale nu vor avea un impact semnificativ asupra pieței mondiale;
- schimbările tehnologice și inovatoare din sectorul agricol vor putea compensa toate impacturile negative asupra agriculturii;

- procesele de reducere a ocupării forței de muncă în sectorul agricol și de scoatere a terenurilor din asolamentul, dacă vor continua, dar nu într-un ritm atât de rapid ca în anii precedenți.

Astfel, pe termen mediu, UE va rămâne în continuare autosuficientă în producția de alimente și majoritatea produselor agricole și alimentare europene vor fi consumate în țările producătoare europene. Prin urmare, nu sunt așteptate aprovizionare mari externe de produse alimentare pe piața europeană. Mai mult, atunci când se analizează exporturile către țările UE, este necesar să se înțeleagă că produsele de calitate non-premium nu pot fi vândute în „vechea” Europă.

Anumite schimbări în lume au loc în afacerile cu fructe și fructe de pădure și în consumul de fructe, în primul rând mere. Piața globală a merelor este într-o stare de stagnare. Volumul comerțului nu crește, în primul rând pentru că nu crește consumul de soiuri de mere de masă în cele mai dezvoltate țări ale lumii. Acolo, „moda stăpânește mingea”: „produse ecologice sănătoase”, cu care boabele rare sunt din ce în ce mai asociate decât merele în masă, precum și calitatea fructelor nu mai mică decât nivelul „premium”.

Există o reducere pe piața mondială a concentratului de mere. Pe parcursul a cinci ani (2013-2018), comerțul cu acestea a scăzut cu 14%, peste un deceniu – cu 22%. Consumatorul mediu din țările dezvoltate încetează să considere sucurile reconstituite ca produse sănătoase. Ele sunt înlocuite cu sucuri proaspăt stoarse și sucuri de legume. În plus, prețurile mondiale pentru concentratul de mere scad mai repede decât volumele fizice de vânzări.

În paralel cu scăderea comerțului cu mere și concentrat de mere, producția de mere este în creștere, mai ales în Europa: în 2018, aici recolta a crescut cu 3,4 milioane de tone. Astfel, nu există o lipsă de mărfuri de mere în țările UE și nu este de așteptat în viitor. Va exista o creștere stabilă a producției de mere de înaltă calitate, precum și o supraproducție stabilă de produse de calitate scăzută.

În fostele țări importatoare ale spațiului post-sovietic (Uzbekistan, Georgia, Azerbaidjan, Tadjikistan, Rusia), producția proprie de mere este în creștere. Pe de altă parte, admiterea jucătorilor externi pe anumite piețe (Rusia) devine din ce în ce mai selectivă. În pre-

zent, aproape întreaga creștere a importurilor mondiale de mere provine din Asia.

Țările vecine România și Ucraina nu pot fi considerate a priori țări care consumă cantități mari de fructe și legume și produse alimentare moldovenești, întrucât ele însele produc produse similare celor moldovenești.

În același timp, mulți experți, pe baza perspectivelor de dezvoltare a pieței mondiale a consumului de fructe și fructe de pădure, consideră că segmentul premium al pieței ruse este o piață mai promițătoare pentru Moldova decât segmentul de piață „economie”. a altor tari.

Analizând posibilitatea aprovizionării cu carne și produse lactate pe piața rusă, trebuie menționat că astăzi este asigurată de 82-83% dintre producătorii proprii. Dar, odată cu nivelul actual de modernizare, care este disponibil în planurile de dezvoltare ale întreprinderilor rusești, volumul furnizării cu produse proprii crește cu 2,5-3% în fiecare an. Astfel, în cinci sau șase ani piața rusă a lactatelor va fi în mare parte saturată cu propriile produse. Trebuie subliniat că, în prezent, piața rusă nu numai că oferă consumatorilor săi carne de porc și de pasăre, ci și exportă o parte din aceasta. Carnea de vită este ultima nișă de pe piața rusă unde încă mai este loc pentru importuri din alte țări.

În plus, trebuie avut în vedere că deficitul care există pe piața alimentară rusă trebuie mai întâi înlocuit (conform acordului existent între țări) cu produse alimentare din Belarus, și abia apoi din țări terțe. Indicative în acest sens sunt datele privind furnizarea de produse relevante: din 100% din toate importurile care intră în Rusia (2018), 86% din lapte, 71% din unt, 84% din brânzeturi sunt produse din Belarus.

Potrivit experților, perspectivele de dezvoltare a exporturilor de produse din carne moldovenești către Rusia sunt doar în extinderea gamei de produse de calitate superioară cu valoare adăugată mare, cu ambalare în porții, în creșterea producției de cârnați de diferite categorii de preț etc.

În plus, problema creșterii exporturilor către Rusia se află în mare măsură în plan politic, în vectorul politic al dezvoltării, de care depinde în mare măsură cooperarea economică moldo-rusa.

Astfel, pe piețele mondiale și regionale îi așteaptă pe producătorii de alimente din Moldova o concurență dură. În această luptă competitivă, este posibil să câștigăm și să creștem semnificativ potențialul de export al produselor alimentare doar prin ridicarea la un nivel mult mai ridicat a calității produselor alimentare produse în Republica Moldova. Nu se poate decât să fie de acord cu ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, care a spus: „Trebuie să folosim orice oportunitate a complexului nostru agroindustrial și să facem tot ce este necesar pentru a ne asigura că produsele agricole moldovenești sunt solicitate pe toate piețele din lumea . ” Mai mult, condițiile climatice și fertilitatea ridicată a solului fac posibil ca Republica Moldova nu doar să ofere populației propriile produse alimentare, ci și să își crească semnificativ potențialul de export prin produsele agricole și industria prelucrătoare a țării. În caz contrar, va continua să fie principalul furnizor pe piețele externe de materii prime agricole sau produse cu procesare minimă, cu valoare adăugată minimă.

Pe de altă parte, în ciuda scăderii preconizate a ritmului producției de alimente în lume în viitor, pe piața internă, Guvernul Moldovei trebuie să asigure disponibilitatea alimentelor pentru toți cetățenii țării, independența alimentară și securitatea alimentară națională. Aceasta este responsabilitatea politică a statului față de oamenii săi.

3. Conceptul și specificul securității alimentare în Republica Moldova: aspecte științifice și practice

Cel mai important rol al securității alimentare în sistemul de securitate națională se datorează faptului că hrana este un indicator de bază al vieții umane. Nivelul de nutriție al populației caracterizează nivelul de dezvoltare economică a țării în ansamblu, iar nivelul de aprovizionare cu alimente pentru populație este considerat cel mai important factor și criteriu determinant pentru nivelul vieții sociale, viabilitatea structura economică și structura statală a țării. Securitatea alimentară este cel mai important element sistemic al securității economice a statului, securitatea sa de mediu, întrucât activitatea agricolă are un impact decisiv asupra deteriorării situa-

ției mediului, ceea ce, pe de o parte, împiedică creșterea producției agricole ca materie primă pentru alimente, pe de altă parte, duce la producerea de substanțe contaminate cu diverse substanțe toxice. Problema securității alimentare a populației a devenit, așa cum am scris mai devreme, subiectul unei analize active de către comunitatea mondială încă de la mijlocul anilor 1970. Secolului 20

Documentele oficiale adoptate în Republica Moldova, de regulă, nu se referă la securitatea alimentară în sensul larg al termenului, ci stabilesc sarcina „asigurării populației cu alimente sigure”, „managementul eficient al resurselor alimentare strategice”, „calitatea, fiabilitatea și siguranța alimentelor” și alte sarcini în același sens. Articolul 37 din Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994 prevede:

- „1) Orice persoană are dreptul la un mediu sigur din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la alimente și articole de uz casnic sigure.
- 2) Statul garantează fiecărei persoane dreptul de acces liber la informații fiabile despre starea mediului natural, condițiile de viață și de muncă, calitatea alimentelor și articolelor de uz casnic și diseminarea acestora.
- 3) Ascunderea sau denaturarea informațiilor despre factorii dăunători sănătății umane este interzisă prin lege.
- 4) Persoanele fizice și juridice sunt răspunzătoare pentru prejudiciul cauzat sănătății și proprietății unei persoane ca urmare a unei infracțiuni împotriva mediului.

Planul de acțiuni pentru implementarea recomandărilor Comisiei Europene privind înființarea unei zone de liber schimb profunde și cuprinzătoare (ZLSAC) între Republica Moldova și Uniunea Europeană, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. securitatea în Moldova. În același timp, acest concept se bazează nu pe evoluțiile intra-republicane din Republica Moldova ale securității alimentare, ci exclusiv pe principiile și mecanismele Uniunii Europene, și anume, pe principiile stabilite în Cartea albă a UE privind securitatea alimentară și reglementarea UE. Nr. 178/2002, se referă doar la produse de calitate, mai degrabă decât la întregul aspect al securității alimentare.

În baza prevederilor Planului de acțiuni pentru implementarea

recomandărilor Comisiei Europene privind înființarea unei zone de liber schimb profunde și cuprinzătoare (ZLSAC) între Republica Moldova și Uniunea Europeană, Strategia de siguranță alimentară pentru perioada 2011-2015 a fost adoptat. Scopul principal al Strategiei pentru Siguranța Alimentelor este atingerea celui mai înalt grad de protecție a sănătății umane și a intereselor consumatorilor în ceea ce privește siguranța alimentară.

Principiul fundamental al politicii de siguranță alimentară, așa cum se precizează în strategie, este aplicarea unei abordări integrate „furculiță la furculiță”, care include toate sectoarele lanțului alimentar, inclusiv producția de furaje, sănătatea plantelor și animalelor, producția primară, procesarea, depozitare, transport, vânzare, precum și import și export de produse agricole și zootehnice, produse alimentare. Prin respectarea tuturor principiilor de siguranță alimentară de-a lungul lanțului alimentar de la furculiță la furculiță, operatorii alimentari implicați în producția, procesarea, depozitarea, transportul, distribuția și comercializarea alimentelor se asigură că acestea sunt sigure pentru consumatorul final și nu prezintă niciun risc pentru sănătatea acestuia. După cum puteți vedea, acest document nu este despre securitatea alimentară a Republicii Moldova, ci despre calitatea produselor alimentare produse în Republica Moldova, ceea ce este cu siguranță important, dar este doar o parte (deși importantă) din sistem de securitate alimentară.

Următorul document oficial al Republicii Moldova, care stabilește sarcina asigurării securității alimentare, este Strategia de Securitate Națională a Republicii Moldova, aprobată la 15 iulie 2011, *Asigurarea securității alimentare* afirmă: „Politica publică ar trebui să asigure gestionarea completă și eficientă a resurselor alimentare strategice. Autenticitatea, siguranța și calitatea produselor alimentare sunt criterii fundamentale pe care Republica Moldova le va respecta pentru a asigura protecția sănătății consumatorilor și competitivitatea produselor alimentare pe piețele interne și externe. Ținând cont de impactul politicii de stat în domeniul managementului strategic al resurselor alimentare asupra sferelor sociale și economice, sarcinile prioritare ale instituțiilor din sectorul agroindustrial vor fi: elaborarea și implementarea unei astfel

de politici, supravegherea politica de prețuri pentru bunurile esențiale, măsurile specifice de sprijinire a producătorilor autohtoni, calitatea produselor importate, inclusiv a celor modificate genetic.

În vederea dezvoltării sectorului agricol, capabil să producă produse care să răspundă cerințelor piețelor europene și mondiale, de calitate competitivă, instituțiile abilitate vor lua măsuri pentru modernizarea tehnologiilor de producție, asigurarea calității produsului pe întregul proces de producție și distribuție, promovarea și dezvoltarea piețelor de vânzare.

Securitatea alimentară internă va deveni una dintre prioritățile de dezvoltare a sectorului agroindustrial. Principiul „de la hrana sigură la o dietă sănătoasă” va sta la baza elaborării politicilor și planurilor de acțiune, pentru dezvoltarea și adoptarea unui cadru de reglementare în domeniul calității, fiabilității și siguranței alimentelor, precum și al protecției sănătății consumatorilor. Pentru a proteja sănătatea consumatorilor, vor trebui dezvoltate și implementate programe de monitorizare a amenințărilor la adresa lanțului alimentar. ”

Astfel, în Strategia de Securitate Națională a Republicii Moldova nu este vorba de asigurarea securității alimentare, ci doar de siguranța și calitatea alimentelor, de producerea de produse care să răspundă cerințelor pieței europene și mondiale, și de o alimentație sănătoasă. .

În septembrie 2013 a avut loc o masă rotundă „Promovarea integrării comerțului euroasiatic pentru agricultură durabilă și securitate alimentară”, în cadrul căreia a fost luată în considerare problema „Asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova”. Documentele acestei mese rotunde notează că în planul organizatoric, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Moldovei a elaborat Strategia pentru Siguranța Alimentelor 2011-2015; înființată Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor; Biroul Național de Statistică, în conformitate cu noua metodologie propusă de FAO, a elaborat bilanțuri alimentare și utilizarea acestora pentru 10 tipuri majore de alimente; a fost înființat un Centru de Informare de Marketing în subordinea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, precum și o bază de date statistică și un sistem de monitorizare a pieței agricole, dezvoltarea colectării, proce-

sării și sintetizării datelor privind produsele alimentare de pe piețe, cu sprijinul FAO, Au fost dezvoltate.

Politica pe termen lung adoptată în domeniul *asigurării securității alimentare prevede* : introducerea de tehnologii avansate pentru producerea și prelucrarea materiilor prime agricole; îmbunătățirea mecanismelor de reglementare a pieței alimentare în vederea menținerii stabilității prețurilor; promovarea creării de locuri de muncă în ocuparea forței de muncă non-agricole, în primul rând prin dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii; sprijin pentru programele de parteneriat public-privat care necesită intensitate de muncă, care vor aborda simultan problemele șomajului cronic și securitatea alimentară.

În plus, materialele mesei rotunde conțin afirmația că „la nivel național, securitatea alimentară este asigurată în Republica Moldova. Republica produce produse alimentare de bază, exportă surplus de alimente și materii prime agricole și importă alimente necesare satisfacerii nevoilor populației. Astfel, materialele sale arată că, în ciuda afirmației despre asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova și a menționării frecvente a termenului „securitate alimentară”, de fapt, din nou, este vorba doar de securitatea alimentară.

În general, trebuie menționat că principala direcție de stat a Republicii Moldova în domeniul asigurării populației cu alimente nu este siguranța alimentară în sensul clasic, ci respectarea calității alimentelor. Aceste criterii fundamentale (siguranța alimentelor, calitatea alimentelor) pe care Republica Moldova în documentele oficiale se angajează să le respecte în procesul de protecție a sănătății consumatorilor și a competitivității produselor alimentare pe piețele interne și externe. Securitatea alimentară este una dintre prioritățile dezvoltării sectorului agroindustrial din Moldova. Principiul „de la hrana de calitate la o dietă completă” devine baza pentru aplicarea unei politici și a unui plan de acțiune, dezvoltarea și implementarea unui cadru de reglementare în domeniul calității, siguranței alimentelor și protecției sănătății consumatorilor. Pentru a face acest lucru, în ianuarie 2013 a fost creată Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor. Este organul administrativ responsabil cu implementarea politicii de stat în domeniul regle-

mentării și controlului siguranței alimentelor, precum și în domeniul salubrității veterinare, zootehnie, protecția plantelor și carantinei fitosanitare, controlul semințelor, calitatea materiilor prime și produse alimentare și hrana animalelor .

În unele documente, de exemplu, în Strategia de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008–2015), în loc de a asigura populația cu alimente (sarcina principală a sistemului de securitate alimentară), sarcina este setată la „Asigurarea suficienței alimentare a țării” – ca indicator integrat care evaluează volumul producției agricole; volumul producției în industria alimentară; volumul exporturilor și importurilor de produse agroalimentare; suprafețe însămânțate (așezate); descendenți de animale (păsări); consumul de produse alimentare pe cap de locuitor; preturi pentru principalele categorii de produse agricole în statică și dinamică; dinamica ponderii cheltuielilor cu produsele alimentare în structura de ansamblu a cheltuielilor gospodăriilor private.

Din punct de vedere politic, Ministerul Agriculturii este adesea criticat pentru că „nu s-a ocupat în niciun caz de securitatea alimentară a țării”. Dar criticile ulterioare arată că vorbim doar de rezervele de cereale ale statului: „Guvernul nu a cumpărat nici măcar un kilogram de cereale pentru rezerva de stat. Potrivit unor estimări, rezerva de grâu alimentară a țării, care conform normelor ar trebui să fie de 75-80 mii tone, se ridică în prezent la circa 45-50 mii tone. Din cele de mai sus rezultă că securitatea alimentară în acest caz se rezumă doar la furnizarea de rezerve strategice de cereale.

O poziție similară în ceea ce privește securitatea alimentară este remarcată de aproape toți miniștrii agriculturii din Moldova. De exemplu, ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAFIE) Anatoly Gorodenco, vorbind la o ședință a clubului de discuții „Zona Economică Liberă” pe tema „Criza alimentară globală și impactul acesteia asupra economiei Republicii Moldova”, a spus: „Recolta de grâu din acest an vă permite să asigurați pe deplin securitatea alimentară a țării. Astfel, securitatea alimentară a fost redusă doar la recolta brută de cereale.

Pentru prima dată, mențiunea *securității alimentare* în sensul ei clasic se regăsește în documentele internaționale semnate de Republica Moldova – în „Conceptul de securitatea alimentară a statelor

membre CSI”, aprobată prin Hotărârea Consiliului șefilor de guvern din CSI din 19 noiembrie 2010. Conform acestui Concept, securitatea alimentară a statelor membre CSI este capacitatea acestor state de a contribui la asigurarea lor. independența alimentară și garantarea accesibilității fizice și economice a alimentelor pentru populația lor în cantitate și calitate necesare unei vieți active și sănătoase.

În conformitate cu Concepția, securitatea alimentară a statului este starea economiei de stat, în care, datorită producției proprii, este asigurată independența alimentară a țării și accesibilitatea fizică și economică a tipurilor de bază de alimente și apă potabilă curată. este garantată întregii populații în cantitatea și calitatea necesară unei vieți active și sănătoase, implementarea politicii demografice; independența alimentară – stare a economiei în care producția proprie de produse alimentare vitale pentru anul nu este mai mică de 80% din necesarul anual al populației pentru aceste produse alimentare în conformitate cu normele fiziologice de nutriție.

Securitatea alimentară este o parte integrantă a securității economice a statelor membre CSI, un factor cheie în menținerea statului și suveranității acestora, o componentă esențială a sistemului de susținere a vieții și a politicii demografice, precum și o condiție necesară pentru menținerea sănătății, asigurarea activitate, longevitate și o calitate ridicată a vieții pentru populația fiecărui stat. Scopul securității alimentare a statelor membre CSI este de a asigura în mod fiabil întregii populații tipuri de alimente de bază prin producerea acestor state, sub rezerva condiției obligatorii de disponibilitate fizică și economică a alimentelor în cantitatea și calitatea necesare. pentru viața umană, cu cea mai mare independență posibilă față de sursele externe de hrană. Pe baza acestui Concept, securitatea alimentară a statului este o stare a economiei în care, datorită producției proprii de tipuri de alimente de bază, reprezintă cel puțin 80% din necesarul anual al populației în conformitate cu normele fiziologice. de alimentare, se asigura independenta alimentară a țării și accesibilitatea fizică și economică la alimente și apa potabilă curată pentru întreaga populație în cantitatea și calitatea necesară unei vieți active și sănătoase, implementarea politicii demografice.

Pentru a evalua gradul de securitate alimentară se utilizează un indicator – ponderea produselor agricole și piscicole, a materiilor prime și a alimentelor în volumul total al resurselor de mărfuri de pe piața internă, exprimată în procente. Pe termen mediu, pentru statele membre CSI, conform Concepției, pentru îmbunătățirea securității alimentare, se recomandă praguri de securitate alimentară, care constau în producția proprie: cereale – cel puțin 95%; ulei vegetal – cel puțin 80%; zahăr – cel puțin 80%; carne și produse din carne (în ceea ce privește carnea) – cel puțin 85%; lapte și produse lactate (din punct de vedere al laptelui) – cel puțin 90%; produse din pește – cel puțin 80%.

De menționat că interpretarea securității alimentare a țării și studiile cuprinzătoare pe această temă sunt practic absente în literatura economică, juridică și științifică a Republicii Moldova. Doar în unele lucrări savanții moldoveni s-au alăturat cercetătorilor români în interpretarea securității alimentare (pentru mai multe detalii, vezi: Introducere). Știința moldovenească nu numai că nu a reușit să dezvolte categorii de securitate alimentară, dar nici nu a elaborat abordări practice și criterii de evaluare a securității alimentare în ceea ce privește producerea produselor alimentare necesare și creșterea puterii de cumpărare a populației pentru achiziționarea produselor necesare în conformitate cu norme fiziologice.

Acest lucru a condus la faptul că în termeni practici există idei foarte vagi despre securitatea alimentară a țării, ca să nu mai vorbim de metodologia de asigurare a acesteia. La Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, înțelegerea securității alimentare se reduce la nimic altceva decât recolta brută de grâu. De exemplu, cuvintele ministrului mărturisesc acest lucru: „... Se va asigura securitatea alimentară a țării, pentru că și în condiții de secetă am reușit să recoltăm 430 de mii de tone de grâu, iar anul viitor (2013 – V. S.) ne așteptăm să primesc peste 500 de mii de tone de cereale...”. Situația în abordarea securității alimentare nu s-a schimbat astăzi.

În prezent, autoritățile moldovenești, împreună cu FAO, lucrează doar la modernizarea sistemului național de *siguranță alimentară*. FAO recunoaște că rolul unui sistem național de siguranță alimentară este de a menține controlul și monitorizarea continuă a posibilelor riscuri din lanțurile valorice prin utilizarea celor mai

moderne și bazate pe metode și tehnologii. Măsurile de reducere a riscului asociat cu siguranța alimentelor, ca pas preventiv obligatoriu, includ aplicarea de bune practici – în agricultură, medicină veterinară, producție și igienă – și principii bazate pe HACCP (sistem de analiză a riscurilor și puncte critice de control) pe întregul aliment. lanț de la fermă la consumator. Aceste acțiuni se bazează pe aplicarea unei metode strategice de controale la fața locului cu observare, culegere de informații, analiză și interpretare a datelor în vederea identificării locurilor în care a apărut sau iese la iveală un pericol pentru siguranța alimentară.

Întrucât problemele legate de siguranța alimentară sunt esențiale pentru securitatea alimentară, nutriție, pierderile de alimente și reducerea risipei, creșterea economică, impactul asupra mediului și utilizarea responsabilă a resurselor naturale, FAO este activă în acest domeniu de mult timp și a acumulat o experiență bogată de-a lungul timpului. de data asta. În acest sens, Moldova este interesată de sprijinul FAO pentru consolidarea sistemelor de control al calității alimentelor la diferite niveluri – sistemic, instituțional, de întreprindere și individual.

O altă componentă cheie a proiectului de colaborare cu FAO este efectuarea unei evaluări cuprinzătoare a sistemului național de control al alimentelor, utilizând norme, standarde și criterii de performanță relevante acceptate la nivel internațional. Acestea au fost dezvoltate de FAO în colaborare cu Organizația Mondială a Sănătății (OMS). Prin intermediul proiectului, FAO a oferit asistență în dezvoltarea legislației legate de siguranța alimentară pentru a aborda lacunele existente în atingerea obiectivelor naționale.

În conformitate cu metodologia Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO), în anul 2013, în Moldova au fost elaborate principii metodologice pentru formarea bilanțurilor anuale ale resurselor alimentare și utilizarea acestora. Bilanțul resurselor alimentare și utilizarea acestora de către principalele tipuri de produse agricole este un set de indicatori care caracterizează sursele de resurse ale principalelor produse agricole și direcția de utilizare a acestora.

Conform Sistemului European de Conturi Economice pentru Agricultură, producția vegetală include: cereale și leguminoase;

culturi industriale; culturi furajere; legume; cartof; fructe și struguri. Pentru calcularea volumului producției animale se includ: bovine; porci; oi și capre; păsări de curte, precum și produse animale: carne; lapte; ouă. Aceste bilanțuri sunt utilizate pentru calcularea consumului alimentar pe cap de locuitor și a contului de producție pentru agricultură în Sistemul Național de Conturi, precum și pentru a determina nivelul de autosuficiență în produsele agricole, care arată în ce măsură producția acoperă toate nevoile, sau așa-numitul „consum intern” al țării. .

În 2018, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia pentru Siguranța Alimentelor pentru anii 2018-2022, care urmărește asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor. Documentul prevede armonizarea reglementărilor naționale care reglementează domeniul siguranței alimentelor cu legislația UE. Autoritățile responsabile vor trebui să revizuiască 700 de standarde GOST cu anularea ulterioară a unora dintre ele, dacă este necesar. De asemenea, este planificată crearea unui sistem de analiză a datelor de la Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA) și Ministerul Agriculturii pentru dezvoltarea eficientă a politicilor.

Realizarea obiectivelor stabilite, conform planificării, va contribui la creșterea exporturilor de produse alimentare și animale vii din Republica Moldova către UE și țările CSI.

Trebuie remarcat mai ales că această abordare a Republicii Moldova față de securitatea alimentară doar ca siguranța alimentară este pe deplin în conformitate cu politica UE. Astfel, practic în toate țările Uniunii Europene există o politică aprobată la nivel de stat în domeniul alimentației și siguranței alimentelor. Acțiunile de politică dezvoltate în ultimii ani oferă îndrumări pentru adaptarea strategică și actualizarea Primului Plan de Acțiune pentru Alimentație și Nutriție. Al doilea plan de acțiune stabilește obiective pentru sănătate, nutriție, siguranța alimentară și securitatea alimentară și oferă un set coerent de acțiuni integrate care se întind pe toate sectoarele guvernamentale și implică organizațiile guvernamentale și sectorul privat. Aceste obiective și măsuri ar trebui să fie luate în considerare de către statele membre în propriile lor strategii naționale și în gestionarea sistemelor de sănătate, precum și de către organizațiile internaționale la nivel regional și global.

Acțiunile planificate includ îmbunătățirea nutriției și siguranța alimentelor, asigurarea unei aprovizionări durabile cu alimente sigure și sănătoase, educarea consumatorilor și furnizarea de informații cuprinzătoare, integrarea impactului asupra factorilor determinanți aferenți (cum ar fi activitatea fizică, alcoolul, apa, mediul), consolidarea rolului sectorului sănătății în îmbunătățirea nutriției și a siguranței alimentare și monitorizarea și evaluarea progresului și a rezultatelor.

Totodată, problema securității alimentare naționale a Republicii Moldova ar trebui să fie de natură complexă, și anume: să asigure accesibilitatea fizică și economică a alimentelor și calitatea alimentelor (și nu să rezolve doar problema calitatea produselor agricole și alimentare). Asigurarea securității alimentare ar trebui să fie una dintre problemele centrale în sistemul de securitate națională al statului, deoarece fără o aprovizionare sigură cu alimente pentru populație, nicio țară, inclusiv Moldova, nu poate evita dependența de alte state.

Pe de altă parte, este de înțeles și abordarea țărilor Uniunii Europene față de securitatea alimentară doar ca problemă a calității alimentelor, întrucât în UE nu există nicio problemă de asigurare fizică a populației cu alimente, iar oportunitatea economică a populației de a cumpăra alimentele necesare unei vieți normale este mare. Prin urmare, credem că pentru Moldova este imposibil să copiezi complet abordarea UE în ceea ce privește securitatea alimentară doar prin problema calității alimentelor: în acest caz, este destul de îngustă și nu este pe deplin acceptabilă. În Republica Moldova există încă o problemă de asigurare a populației cu produse alimentare și, din cauza nivelului scăzut de trai, se pune problema achiziționării de către populație a produselor alimentare în conformitate cu standardele medicale. În acest sens, securitatea alimentară în Republica Moldova trebuie luată în considerare în totalitate: producția fizică a alimentelor și disponibilitatea economică a alimentelor de calitate.

Pentru a evalua starea securității alimentare, știința mondială recomandă luarea în considerare a următorilor factori:

- nivelul de dezvoltare și durabilitate a producției agricole;
- veniturile și calitatea alimentației populației;

- gradul de asigurare a populației cu alimente de producție internă;
- amploarea și volumul importurilor;
- gradul de deschidere a piețelor alimentare, mecanismul de contracarare a intervenției la import;
- volume de stocuri de alimente;
- potențialul de producție al agriculturii;
- gradul de ecologizare a industriei, calitatea produselor agricole și a produselor alimentare;
- conformitatea cerințelor de securitate alimentară cu legislația legală, sistemul de acte normative, direcțiile politicii agrare a statului;
- amenințare pentru securitatea alimentară.

În domeniul securității alimentare, problemele cheie ale reformelor agrare și economice, tendințele obiective în dezvoltarea producției agricole și creșterea volumului de alimente produse, gradul de dezvoltare a pieței naționale și dependența acesteia de piața mondială alimentară. , se intersectează statutul social și solvabilitatea consumatorilor.

Securitatea alimentară acoperă o gamă largă de factori politici, economici, sociali, demografici și de mediu naționali. Prin urmare, pentru Moldova, construirea unui sistem de asigurare a securității alimentare ar trebui să fie o direcție prioritară a politicii de stat și să fie cuprinzătoare, luând în considerare toți factorii și aspectele dezvoltării statului.

4. Interesele naționale ale Republicii Moldova în sectorul alimentar

Conceptul oficial de interes național a fost concretizat în Strategia de Securitate Națională a Republicii Moldova (adoptată prin Decretul Parlamentului Republicii Moldova nr. 153 din 15 iulie 2011). Potrivit acestui document, interesele naționale vitale ale țării sunt asigurarea și protejarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a acesteia, inviolabilitatea frontierelor de stat, securitatea cetățenilor, respectarea și protecția drepturilor și libertăților omului, întărirea democrației. , ceea ce face posibilă dezvoltarea unui stat de drept și a unei economii de piață.

În planul strategic, Republica Moldova ar trebui să-și îndrepte eforturile spre: garantarea dezvoltării sociale și economice a statului și a societății; realizarea unei democrații funcționale și stabile; crearea și menținerea condițiilor favorabile pentru creșterea bunăstării populației și a prosperității țării; modernizarea statului prin dezvoltarea sistemelor și infrastructurilor de știință, tehnologie, educație, sănătate și asistență socială, pentru protecția corespunzătoare a mediului și a patrimoniului național.

În ceea ce privește asigurarea securității alimentare, Strategia de Securitate Națională a Republicii Moldova prevede că „securitatea alimentară internă va deveni una dintre prioritățile de dezvoltare a sectorului agroindustrial. Pentru a proteja sănătatea consumatorilor, vor trebui dezvoltate și implementate programe de monitorizare a amenințărilor la adresa lanțului alimentar” Politica statului ar trebui să asigure planificarea și alocarea eficientă a resurselor în scopuri strategice în strictă concordanță cu prioritățile stabilite prin Strategie.

Pentru dezvoltarea sectorului agricol, capabil să producă produse care să răspundă cerințelor pieței europene și mondiale, de calitate competitivă, instituțiile abilitate ar trebui să ia măsuri de modernizare a tehnologiilor de producție, să asigure calitatea produsului pe întregul proces de producție și distribuție a acestuia, să promoveze și dezvoltarea piețelor de vânzare. Principiul „de la hrana sigură la o dietă sănătoasă” va sta la baza elaborării politicilor și planurilor de acțiune, pentru dezvoltarea și adoptarea unui cadru de reglementare în domeniul calității, fiabilității și siguranței alimentelor, precum și al protecției sănătății consumatorilor.

În acest sens, interesele vitale ale Republicii Moldova în sectorul alimentar, în opinia noastră, sunt:

- formarea complexului agroalimentar al țării capabil să producă, să depoziteze și să promoveze produse alimentare către consumatorul final pentru a satisface nevoile tuturor grupurilor sociale ale populației în conformitate cu standardele medicale bazate științific, ținând cont de sex, vârstă, condiții de muncă (accesibilitatea fizică a alimentelor);
- crearea condițiilor de egalitate a tuturor grupurilor sociale în consumul unui sortiment suficient din punct de vedere can-

titativ, echilibrat de produse alimentare ecologice, sănătoase de producție internă, care îndeplinesc standardele nutriționale și de calitate acceptate (disponibilitatea economică a alimentelor);

- asigurarea producerii de produse de înaltă calitate pentru consum în cantitate suficientă pentru o alimentație rațională și sigură din punct de vedere al valorii energetice și al echilibrului în ceea ce privește cele mai importante elemente de susținere a vieții (calitatea nutriției);
- adaptabilitatea sistemului alimentar la fluctuațiile de pe piața internațională (independența alimentară), sub rezerva utilizării raționale a potențialului de producție al complexului agroindustrial și a activității economice externe active;
- capacitatea sistemului alimentar de a minimiza impactul condițiilor naturale și climatice nefavorabile de producție asupra aprovizionării cu alimente a populației țării (fiabilitatea aprovizionării cu alimente);
- dezvoltarea echilibrată a complexului agroalimentar național în modul de reproducere extinsă sub toate aspectele sale: producție, socială, de mediu (dezvoltare durabilă).

Implementarea acestor prevederi va fi facilitată de prioritățile de dezvoltare agricolă ale țării, care au fost conturate de Președintele Republicii Moldova I. N. Dodon în noiembrie 2019:

1. Statul ar trebui, folosind instrumentele disponibile, să promoveze consolidarea terenurilor agricole, inclusiv prin mecanismul subvențiilor și prin efectuarea modificărilor necesare în legislație.
2. Utilizarea tehnologiilor moderne care vor face posibilă obținerea aceluiași volume de produse, dar pe o suprafață mai mică, crește eficiența procesului de producție și îmbunătățește calitatea produsului.
3. Export de produse cu valoare adăugată sporită. Trebuie să exportăm nu doar materii prime: struguri, semințe de floarea soarelui etc., ci și produsul final cu valoare adăugată sporită, precum sucuri, conserve etc.
4. Diversificarea piețelor de vânzare. Statul trebuie să asigure nu numai descoperirea de noi piețe, ci și păstrarea celor tradiționale, precum și realizarea potențialului pieței interne.

Politica echilibrului alimentar trebuie să asigure satisfacerea maximă posibilă a nevoilor populației în alimentație, industrie – în materii prime pe baza utilizării raționale a potențialului de producție al complexului agroindustrial și să rezolve o serie de probleme, cele mai importante, dintre care sunt următoarele:

- îmbunătățirea structurii consumului în conformitate cu cerințele nutriției raționale;
- varietatea sortimentului și îmbunătățirea calității mărfurilor; – asigurarea echilibrului cererii și ofertei solvabile; – creșterea gradului de pregătire a produsului.

Realizarea intereselor naționale vitale în sectorul alimentar al Moldovei presupune soluționarea următoarelor sarcini: – crearea condițiilor pentru creșterea durabilă și stabilă a economiei țării;

- formarea unui sistem eficient de asigurare a securității alimentare a țării;
- asigurarea dezvoltării durabile a complexului agroindustrial al țării în scopul organizării efective a producției agricole și a industriei de prelucrare a alimentelor pentru asigurarea populației în conformitate cu standardele de nutriție medicală;
- crearea condițiilor pentru îmbunătățirea nivelului și calității vieții populației rurale;
- revigorarea infrastructurii sociale și industriale a satului, dezvoltarea durabilă a zonelor rurale;
- ridicarea nivelului de trai și a puterii de cumpărare a populației;
- implementarea unei politici raționale în domeniul ocupării forței de muncă a populației rurale;
- stabilizarea rezultatului migrației populației rurale a țării;
- utilizarea optimă a potențialului de producție al complexului agroindustrial pentru nevoile pieței interne în concordanță cu nevoile satisfacerii depline a populației țării cu hrana proprie;
- desfasurarea activității economice externe active în vederea optimizării fluxurilor de export-import de produse alimentare;
- utilizarea în sistemul producției agricole a avantajelor diviziunii internaționale și interregionale a muncii;

- protejarea intereselor producătorilor autohtoni de produse agricole, eliminarea dependenței de importurile nejustificate de alimente;
- formarea structurii optime a suprafețelor însămânțate ale țării din punctul de vedere al asigurării securității alimentare și al cerințelor condițiilor agrotehnice;
- implementarea unui set de măsuri pentru atragerea investițiilor în producția agricolă;
- dezvoltarea inovatoare a complexului agroindustrial, promovarea introducerii de tehnologii și programe avansate în domeniul producției, depozitării și prelucrării materiilor prime și alimentelor;
- crearea unor mecanisme de identificare și prevenire a amenințărilor la adresa securității alimentare.

Implementarea acestor prevederi va permite complexului agroindustrial al Moldovei să asigure pe deplin securitatea alimentară și independența alimentară a țării.

Probleme de recapitulare

1. Descrieți situația securității alimentare în Republica Moldova și factorii principali care o influențează.
2. Analizați impactul problemelor alimentare globale și regionale asupra disponibilității și accesului la alimente în țară.
3. Evaluați vulnerabilitățile lanțurilor alimentare naționale în fața crizelor climatice, economice și geopolitice.
4. Examinați politicile și strategiile existente pentru asigurarea securității alimentare în Republica Moldova, inclusiv cooperarea cu UE și organizațiile internaționale.
5. Propuneți măsuri și soluții pentru consolidarea rezilienței sistemului alimentar și asigurarea dezvoltării durabile a sectorului agroalimentar

Bibliografia:

1. Агропромышленный комплекс США // <https://studopedia.org/1-67136.html> (дата обращения – 6.02.2024 г.).
2. Бурдуков П. Т., Саетгалиев Р. З. Россия в системе глобальной продовольственной безопасности. М., 1999. С. 32.
3. Концепция национальной продовольственной безопасности. Минск: Институт аграрной экономики, 2004. С. 8.
4. Продовольственная безопасность: содержание, оценка и повышение уровня // <https://studfiles.net/preview/1862249/page:7/> (дата обращения – 18.09.2023 г.).
5. Попков А. А. Аграрная экономика Беларуси: опят, проблемы, перспективы. Минск, «Беларусь», 2006. С 6 – 34
6. Сакович В. А. Продовольственная безопасность Республики Молдова в контексте современной мировой продовольственной проблемы. Академия экономических знаний Молдовы, Институт международных отношений Молдовы. Кишинев, 2020. 544 с.
7. Теория классической политической экономии Томаса Роберта Мальтуса // <https://studfile.net/preview/9898391/page:3/> (дата обращения – 18. 02. 2024 г.).
8. Обеспеченность продовольствием – экономическая основа продовольственной безопасности // <http://www.jourclub.ru/26/536/> (дата обращения – 03.06.2023 г.).
9. Экономическая таблица Ф. Кене «Экономика и социум» №4(13) 2014. 755 с.
10. World Food Summit, WFS 96 3 – Corr. 1. Rome, Italy. 1996